

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Ústav historických věd

Verdugové a česká šlechtická společnost ve dvacátých letech 17. století.
Pobělohorské konfiskace pohledem korespondence Baltazara Cigogny Guillermu Verdugovi.

Bc. Martin Zelený

Diplomová práce
2021

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Martin Zelený**
Osobní číslo: **H18377**
Studijní program: **N7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Kulturní dějiny: Regionální**
Téma práce: **Verdugové a česká šlechtická společnost ve dvacátých letech 17. století. Odraz pobělohorských konfiskací v korespondenci mezi Guillermem Verdugo a Baltazarem de Cigogna**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Práce bude založena na analýze francouzské korespondence, ve které Baltazar de Cigogna informoval Guillerma de Verdugo o událostech v pobělohorských Čechách a o problémech spojených se správou jeho západočeských statků.

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Canete, Hugo A., *La guerra de Frisia: las campañas del coronel Verdugo en el norte de Flandes, 1579-1594*, Barcelona 2016.

Haubert, Jan, Rodinný archiv Verdugo – Doupov (1590-1705). Inventář, Plzeň 1973

Knoz, Tomáš, Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty, Brno 2006.

Kubeš, Jiří, Ze Španělska až do Horního Slezska: osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku. Jiří Kubeš. In: Šlechtic v Horním Slezsku: vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.-20. století) = Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV-XX wiek) / Ostrava – Katowice 2011 s. 223-240.

Maťa, Petr, Svět české aristokracie (1500-1700), Praha 2004.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.**
Ústav historických věd

Datum zadání diplomové práce: **30. března 2020**

Termín odevzdání diplomové práce: **30. března 2021**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Marek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2020

PROHLÁŠENÍ

Práci jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. června 2021

Martin Zelený

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěl poděkovat panu doc. Mgr. Pavlu Markovi, Ph.D. za odborné vedení práce a jeho užitečné rady a postřehy, které mě při psaní práce namířily tím správným směrem.

Dále bych rád poděkoval pracovnícím a pracovníkům v archivech, knihovnách a jiných paměťových institucích, za jejich ochotu a nápomocnost při shánění pramenů a literatury.

V neposlední řadě děkuji rodině a všem blízkým, kteří mi byli po celou dobu nápomocni.

ANOTACE

Předkládaná práce je věnována španělskému šlechtici a válečníku Guillermu Verdugovi a činnosti jeho osobního sekretáře Baltazara Cigogny v Čechách ve dvacátých letech 17. století. Hlavními aspekty, kterými se tato práce zabývá, jsou především problematika pobělohorských majetkových konfiskací a (neformálních) vztahových sítí, které Verdugo v Čechách prostřednictvím svého zástupce navazoval. Výzkum se dále soustředí na zasazení úlohy a role Baltazara Cigogny do kontextu současného bádání o šlechtických agentech. Přibližuje každodennost na konfiskovaných panstvích v západních Čechách, jež Verdugo skoupil v první polovině dvacátých let 17. století. A zaměřuje se i na jeho mládí, vojenskou kariéru, poslední roky života a jeho odkaz.

KLÍČOVÁ SLOVA

Guillermo Verdugo, Baltazar Cigogna, agent, první polovina 17. století, šlechta v českých zemích, pobělohorské konfiskace, vztahové sítě

TITLE

The Verdugos and the Czech aristocratic society in the 1620s. The post-White Mountain confiscations according to Baltazar Cigogna's correspondence to Guillermo de Verdugo.

ANNOTATION

The presented thesis is focused on the Spanish nobleman and military officer Guillermo de Verdugo and the activities of his personal secretary Baltazar Cigogna in Bohemia in the 1620s. The main aspects that this work deals with are the issues of post-White Mountain property confiscations and relationship networks, which Verdugo through his representative established in Bohemia. The research also focuses to incorporate the role of Baltazar Cigogna in to the context of current research of the aristocratic agents. It describes everyday life on confiscated estates in western Bohemia, which Verdugo bought in the first half of the 1620s. The thesis also focuses on his youth, military career, the last years of his life and his legacy.

KEYWORDS

Guillermo de Verdugo, Baltazar Cigogna, agent, 1620s, nobility in Czech lands, confiscations after battle of White mountain, social network

OBSAH

1	Úvod.....	9
2	Protagonisté a jejich korespondence	15
2.1	Verdugové a Guillermo Verdugo	15
2.2	Baltazar Cigogna agentem Guillerma Verduga.....	23
2.3	Korespondence Baltazara Cigogny	29
3	Pobělohorské konfiskace očima Guillerma Verduga a Baltazara Cigogny	37
3.1	Obecné aspekty.....	37
3.2	Konfiskační praxe (Doupov a Mašťov).....	47
3.2.1	Doupov	48
3.2.2	Mašťov	55
3.3	Pražské sídlo	62
4	Pán a jeho poddaní: každodennost na Verdugových statcích	67
4.1	Erb a inkolát v Čechách.....	67
4.2	Správa západočeských statků	68
4.3	Vojenské útrapy	72
4.4	Rekatolizace.....	76
5	Společenské sítě a kontakty.....	79
5.1	Souputníci v císařské armádě	80
5.2	Dobré sousedství v okolí Verdugových statků	85
5.3	Verdugovy kontakty v zemích Koruny české a pražské metropoli	89
5.3.1	Sekretář České kanceláře	97
5.4	U císařského dvora	100
6	Odkaz Guillerma Verduga	106
7	Závěr.....	116
8	Resumé.....	120
9	Seznam pramenů a použité literatury	121
9.1	Prameny archivní.....	121
9.2	Prameny vydané	122
9.3	Literatura	124
9.4	Internetové zdroje	135
10	Přílohy	137
10.1	Příloha č. 1. Portrét Guillerma Verduga	137
10.2	Příloha č. 2. Jezdecký portrét Guillerma Verduga.....	138
10.3	Příloha č. 3. Rozestavení válčících stran před bitvou na Bílé hoře.....	139
10.4	Příloha č. 4. Návrh Verdugova povýšeného erbu z roku 1622	140
10.5	Příloha č. 5. Hraběcí erb rodu Verdugů	141
10.6	Příloha č. 6. Tabulka shrnující Cigognovu odchozí korespondenci	142

1 Úvod

Předložená práce je založená na svědectví francouzsky psané korespondence, již Baltazar Cigogna adresoval svému patronovi Guillermu Verdugovi, a která představuje zajímavé svědectví o nejisté době dvacátých let 17. století. Španěl Verdugo přišel po propuknutí stavovského povstání v čele svého pěšího pluku do Čech, kde se stal jedním z předních důstojníků císařské strany. Baltazar Cigogna byl jeho sekretářem, zplnomocněncem a správcem jeho českých statků. Cigogna však ve svých listech neinformuje pouze o hospodaření a správě svěřených statků, jak bychom dle jeho funkce očekávali. Do jeho dopisů se rovněž výrazným způsobem promítly i události pobělohorských let. Namátkou zmiňme například pobělohorské majetkové konfiskace, útrapy způsobené přesuny soldatesky či státní bankrot, k němuž došlo v důsledku znehodnocování měny. V jeho listech se rovněž odráží šlechtická společnost v českých zemích a vztahy, které s jejími představiteli navazoval buď on sám, anebo jeho patron Verdugo. Cigognovy dopisy jsou z tohoto pohledu o to zajímavější, neboť z dvacátých let 17. století máme k dispozici jen velmi málo podobně zachovaných pramenů.¹ Studované dopisy uložené v rodinném archivu Verdugo–Douпов nám tak umožňují bližší vhled do této raně pobělohorské doby.

Rodinný archiv Verdugo–Douпов je uložený ve Státním oblastním archivu v Plzni, resp. na jeho pobočce v Klášteře u Nepomuka. Zde se vedle zmiňované korespondence nacházejí také další písemné prameny vypovídající nejen o osudech jednotlivých členů rodiny Verdugů, ale i o rodech s nimi pokrevně spřízněných například Libštejnských z Kolovrat či Colonnech z Felsu. Uchována je však zejména korespondence mezi Verdugy a nejrůznějšími osobnostmi té doby. Jmenujme například Karla Bonaventuru hraběte Buquoye², Ambrosia Spinolu markýze de los Balbases³, Jana Tserclaes hraběte Tillyho⁴, Baltazara de Marradas y Vique⁵ či Kristiána mladšího knížete z Anhaltu⁶. V archivu jsou uloženy též Verdugovy dopisy s hlavními aktéry velké politiky, jako byli bavorský vévoda a vůdce katolické ligy Maxmilián I.⁷ či císař Ferdinand II.⁸ Pozornost zasluhují také testamenty, patenty, listiny

¹ Z těchto edic korespondencí zmiňme například publikaci Pavel MAREK, *Svědectví o ztrátě starého světa: manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovičkové z Pernštejna*, České Budějovice 2005 a František HRUBÝ (ed.), *Moravské korespondence a akta z let 1620-1636 I-II*, Brno 1934-1937.

² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 12, sign. C3, kart. 2, nefoliováno.

³ Tamtéž, inv. č. 15, sign. C6, kart. 2, nefoliováno.

⁴ Tamtéž, inv. č. 24, sign. C15, kart. 2, nefoliováno.

⁵ Tamtéž, inv. č. 23, sign. C14, kart. 2, nefoliováno.

⁶ Tamtéž, inv. č. 13, sign. C4, kart. 2, nefoliováno.

⁷ Tamtéž, inv. č. 10, sign. C1, kart. 2, nefoliováno.

⁸ Tamtéž, inv. č. 11, sign. C2, kart. 2, nefoliováno.

o převzetí panství, písemnosti o různých sporech nebo osobní účty, pohledávky a dlužní listiny.⁹

V předložené práci se zaměříme na francouzskou korespondenci mezi Guillemem Verdugem a Baltazarem Cigognou, jeho osobním sekretářem a mezi lety 1621-1628 také správcem jeho skoupených majetků v západních Čechách. Soubor pod signaturou 39/E1 obsahuje čtyřicet šest dopisů adresovaných Cigognou jeho patronovi do římsko-německé říše. Listy, jež posílal Verdugo zpět do Čech, se v archivu nedochovaly. Zdaleka největší objem Cigognových dopisů pochází z let 1622-1624 a 1626, nepatrnou část pak zaujímají listy z let 1621, 1625, a 1628. Z roku 1627 není v archivu dochovaný žádný dopis.¹⁰ Cigognova korespondence by neměla ujít zájmu historiků už jen proto, že přináší nové informace a obohacuje tak naše dosavadní znalosti o první generaci cizí vojenské šlechty usedlé v českých zemích.

Nově příchozí šlechta, rekrutující se z řad španělských válečníků, stála dosud většinou stranou badatelského zájmu. Určitou výjimku představuje valencijský šlechtic Baltazar de Marradas y Vique, jehož kariéře se věnuje obsáhlá práce Josefa Forbelského *Španělé, Říše a Čechy v 16.-17. století. Osudy generála Baltasara Marradase*.¹¹ Stejným šlechticem se ve svých studiích zabývali též Pavel Marek a Tomáš Sterneck, kteří na základě válečnickova kodexu zkoumali hlavně jeho rodinné zázemí.¹² Marradasův souputník Martin de Hoeff Huerta upoutal pozornost Bohumíra Roedla, jenž v článku *Huertova mise v Lounech* vylíčil jeho rekatolizační působení na Žatecku.¹³ Nové informace ze života Martina Huerty přinesla v letošním roce otevřená výstava na státním hradě a zámku ve Velharticích, jejímiž autory jsou Jan Kilián a Pavel Marek.¹⁴ Mnohem větší zájem vzbudil Ital Jan Matyáš Gallas, jehož vojenskou kariérou se ve své publikované monografii zabýval Robert Rebitsch,¹⁵ a své studie

⁹ Jan HAUBERT, *Rodinný archiv Verdugo – Doupov (1590–1705). Inventář*, Plzeň 1973, s. 20-26.

¹⁰ Viz příloha č. 6. Tabulka shrnující Cigognovu odchozí korespondenci v jednotlivých letech.

¹¹ Josef FORBELSKÝ, *Španělé, Říše a Čechy v 16. a 17. století. Osudy generála Baltasara Marradase*, Praha 2006.

¹² Pavel MAREK a Tomáš STERNECK, *Láska za času nenávisti: partnerské soužití Baltasara Marradase a Doroty rozené Öllerové*, Dějiny a současnost 36, Praha 2014, č. 6, s. 38-41; Titíž, *Španělský válečník a jeho neoficiální českobudějovická rodina: (kodicil generála Marradase z roku 1633)*, Jihočeský sborník historický, České Budějovice 2013, s. 225-253; Tomáš STERNECK, *Vetřelci, nebo partneři? Důstojníci v očích městské elity na příkladu Dona Baltazara de Marradas y Vique a Servatia Hurdome de la Fossa v Českých Budějovicích za třicetileté války*, *Historie-Otázky-Problémy*, 2011, č. 1, s. 57-66.

¹³ Bohumír ROEDL, *Huertova mise v Lounech*, Rekatolizace v českých zemích: sborník příspěvků z konference v Jičíně konané 10. září 1993, Jičín 1995, s. 111-117.

¹⁴ Více https://www.npu.cz/cs/ups-ceske-budejovice/zpravy/71593-nova-vystava-na-hrade-velhartice-priblizi-obdobi-tricetilete-valky?fbclid=IwAR1KmPFI_UdBWbZYhzQA51VAOfvBhMf_-HJLWQshrpU6bXBVpsc5x275XU0, (cit. 6. 7. 2021).

¹⁵ Jan KILIÁN, *Jan Matyáš Gallas*, in: Valdštejn: Albrecht z Valdštejna Inter arma silent musae?, Praha 2007, s. 287-294; Týž, *Poslední generalát Matyáše Gallase (1646-1647)*, in: Historická Olomouc. Konec švédské okupace a poválečná obnova ve 2. polovině 17. století, Olomouc 2002, s. 69-80; Robert REBITSCH, *Matyáš Gallas: (1588-1647): císařský generál a Valdštejnův "dědic"*, překlad Jan Kilián, Praha 2013.

mu věnoval i Jan Kilián. Ten rovněž nedávno vydal práci o nizozemském plukovníkovi Alexandrovi Regniers z Bleylebenu.¹⁶

První generace Verdugů usedlých v Čechách zůstávala až do nedávna historikům spíše neznámou. Dílčí pohled na rod Verdugů od jejich příchodu ze Španělska až po poslední členy rodu sídlící v Horním Slezsku podal v jedné ze svých studií Jiří Kubeš¹⁷. Marie Mírková Marešová vydala v ročence SOA Plzeň článek, v němž v krátkosti shrnuje informace o působení rodu Verdugů v Čechách a o bohatství jejich rodinného archivu.¹⁸ Drobné zmínky o dějinách rodu nalezneme též v díle *Hrady, zámky a tvrze Království českého* (13. a 14. díl) od Augusta Sedláčka.¹⁹

Mnohem lépe jsme informováni o působení Verdugů ve druhé polovině 17. století. Michaela Buriánková se ve své studii věnovala analýze korespondence hraběte Ferdinanda Jana Verduga s jeho pražským agentem Augustinem Pichlerem z let 1668-1672 a snažila se vymezit pojem šlechtický agent.²⁰ Jiří Kubeš pak publikoval studii o výchově Franze Julia Verduga a jeho následné kavalírské cestě.²¹ Nejnovějším příspěvkem je diplomová práce Dity Leinveberové zaměřená na osobnost Ferdinanda Johanna Verduga, jenž byl synem Francisca II. a Guillermovým synovcem, a představila ho jako hejtmana Žateckého kraje, což byl úřad, jež vykonával v letech 1665-1667²²

V zahraničí upoutává největší pozornost otec Guillerma Verduga, Francisco. Ve svých dílech se mu věnovali například španělští historikové Antonio Rodríguez Villa²³, Antonio Rumeu de Armas²⁴, Adolfo Aragonés de la Encarnación²⁵, Francouz René Quatrefages²⁶

¹⁶ Jan KILIÁN, *Plukovník, rebel a zbožná vdova: Bleylebenové v Čechách 17. století*, Praha 2021.

¹⁷ Jiří KUBEŠ, *Ze Španělska až do Horního Slezska: osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*, in: *Šlechtic v Horním Slezsku: vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.-20. století) = Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV-XX wiek)*, Ostrava-Katowice 2011, s. 223-240.

¹⁸ Marie MÍRKOVÁ, *Prameny k dějinám slezské šlechty v SOA Plzeň. Zpráva o vzniku archivní pomůcky Reperitorium slezské šlechty*, in: *Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni, Plzeň 2008*, s. 86-89.

¹⁹ August, SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého*, Díl XIII, Praha 1905, s. 247; díl XIV, Praha 1923, s. 381 a 445.

²⁰ Michaela BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent hraběte Ferdinanda Jana Verduga v druhé půli 17. století*, *Historica Olomucensia* 41, 2012, s. 171-192.

²¹ Jiří KUBEŠ, *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verduga v letech 1681-1683*, *Folia Historica Bohemica*, Praha 2010, č 2, s. 29-65.

²² Dita LEINVEBEROVÁ, *Hrabě Ferdinand Johann Verdugo (1635-1672) jako hejtman Žateckého kraje, 2020* (Diplomová práce).

²³ Antonio RODRÍGUEZ VILLA, *El Coronel Francisco Verdugo, 1537-1595: Nuevos Datos Biográficos Y Relacion De La Compañía De Flandes De 1641*, Madrid 1890.

²⁴ Antonio RUMEU DE ARMAS, *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historiador de las guerras de los Países Bajos*, *Hispania: Revista Española de Historia* 38, 1950, s. 85-103.

²⁵ Adolfo ARAGONÉS DE LA ENCARNACIÓN, *Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*, *Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo* 55, 1934, s. 1-102; *Týž, Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*, *Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo* 56, 1935, s. 1-72.

a italský historik Raffaele Puddu²⁷. Sám Francisco po sobě zanechal zajímavé literární dílo *Comentario del coronel Francisco Verdugo, de la guerra de Frisia*²⁸, v němž zachycuje války ve Frísku od 70. až do 90. let 16. století. Nejnovější vydání Franciscova díla je od historika Huga Álvara Cañeta Carrasca.²⁹ Zmínky o Verduzích nalezneme i v knize Anny Mur i Raurell, která se zabývá příslušníky španělských rytířských řádů, mezi nimiž připomíná právě i Guillerma Verduga.³⁰ Genealogické informace o „české větvi“ Verdugů shromáždil též rakouský historik Ludwig Igálffy-Igály.³¹

Nejnovější práce o Guillermu Verdugovi pocházejí z pera Anny Novákové, která se v nich zaměřila na představení Verdugovy osobnosti a jeho aktivit coby agenta-informátora ve službách olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna.³²

Předložená diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol. V první z nich uvedeme hlavní protagonisty a přiblížíme jejich vzájemnou korespondenci. Představíme rod Verdugů a osobnost Guillerma Verduga. Upřesníme informace o jeho mládí s přihlédnutím k vojenské kariéře, která ho zavedla až do Českých zemí. V této části budeme pracovat i s jeho vyšetřovacím spisem pro vstup do rytířského řádu sv. Jakuba, jež nám nabízí možnost zmapovat Verdugův původ a jeho rodinné zázemí. Budeme se věnovat Verdugovu sekretáři, zplnomocněnci v Čechách a správci západočeských statků Baltazaru Cigognovi. Pokusíme se objasnit jeho úlohu ve Verdugových službách. Zaměříme se na problematiku šlechtických agentů/klientů ve vztahu k jejich pánům/patronům, jako na jedno z aktuálních historiografických témat.³³ Načež se na základě dochované korespondence pokusíme stanovit podobu jejich vzá-

²⁶ René QUATREFAGES, *Los tercios españoles (1567-1577)*, Madrid: Fundación Universitaria Española, 1979.

²⁷ Raffaele PUDDU, *El soldado gentilhombre*. Barcelona 1984; Týž, *I nemici del re: il racconto della guerra nella Spagna di Filippo II.*, Roma 2000.

²⁸ José SANCHO RAYÓN (ed.), *Francisco Verdugo, Comentario del coronel Francisco Verdugo: de la guerra de Frisia, en xiv anos que fue gobernador y capitan general de aquel estado y ejercito*, Madrid 1872.

²⁹ Hugo Álvaro CAÑATE CARRASCO, *La Guerra de Frisia: Las compañías del coronel Verdugo en el norte de Flandes (1579-1594)*, Barcelona 2015.

³⁰ Anna MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja" y "la Montaña Blanca": las órdenes militares de Santiago, Calatrava y Alcántara en Centroeuropa antes y después de 1620 (ss. XVI-XVII)*, Praga 2018, s. 203-205.

³¹ Ludwig IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo en Bohemia y en Silesia, Anales de la Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía*, 1992-1993, s. 221-234.

³² Anna NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry, Španělskem a Čechami. Guillermo Verdugo, agent Františka z Ditrichštejna*, 2019 (Diplomová práce); Táž, *K odměnám a výhodám pro šlechtické klienty a agenty. Guillermo Verdugo ve službách Františka z Ditrichštejna*, *Theatrum historiae* 26, Pardubice 2020, s. 93-109.

³³ Studium agentství a klientelních vazeb má počátek v 80. letech minulého století, kdy se začal stavět do popředí výzkum neformálních sociálních vazeb v rámci výzkumu sociálních sítí. Na jeho počátku stojí základní práce Wolfganga Reinharda. Wolfganga REINHARD, *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600*, München 1979. Ze zahraniční literatury, jež se věnovala konkrétně problematice agentů a klientů zmiňme kolektivní práci Hans COOLS-Marika KEBLUSEK a Baldoch NOLDUS (eds.), *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*, Hilversum 2006. Z českých prací, věnovaných komunikaci a šlechtickým agentům, například Tomáš PARMA, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011; Jiří HRBEK, *Hledat a nalézat: Barokní Valdštejnové a jejich informační síť*, *Theatrum Histo-*

jemného vztahu. V neposlední řadě postihneme i obecné aspekty Cigognovy korespondence, včetně jejích základních tematických okruhů.

Ve druhé kapitole se budeme zabývat jedním z klíčových témat prostudované korespondence, a sice pobělohorskými konfiskacemi nazíranými očima příslušníka nově příchozí šlechty v bělohorském období. Na základě tohoto pohledu tak budeme moct odhalit případnou strategii a kroky, které Verdugo i další aristokraté podnikli k získání svých panství. Postupoval Verdugo při nabývání konfiskovaných statků stejně, či se jeho strategie od dalších žadatelů nějak lišila? Vyskytly se během konfiskačního procesu neočekávané potíže? Získal Verdugo západočeská panství pouze díky svým zásluhám v bitvě na Bílé hoře, nebo mu někdo nabídl pomocnou ruku? Na tyto a další otázky se pokusíme v příslušné kapitole odpovědět. V tomto ohledu není jistě bez zajímavosti, že Cigogna byl v úzkém kontaktu s Pavlem Michnou z Vacínova, který hájil Verdugovy zájmy na místodržitelském dvoře v Praze. Již jen kvůli tomu by Cigognova korespondence neměla ujít zájmu historiků. Přestože pobělohorské konfiskace již byly studovány z mnoha úhlů pohledu, jejich reflexe očima nově příchozích rodů dosud v české historiografii chybí.³⁴

Třetí kapitolu věnujeme každodennosti Verdugových panství, která získal v rámci pobělohorských majetkových konfiskací. Zaměříme se nejen na Cigognovu správu západočeských statků a problematiku vojenských útrap působených císařskými vojsky, ale také například na fenomén rekatolizace, jenž se výrazně projevil i na Verdugových statcích.

Cílem této práce je rovněž na základě prozkoumané korespondence zpracovat pohled na šlechtickou společnost českých zemí v kontextu navazování společenských vazeb a kontaktů mezi nově příchozími vojenskými elitami a domácí českou šlechtou. Ve čtvrté kapitole tak prozkoumáme Verdugovy vazby na významné osobnosti dvacátých let 17. století, jež stály v pozadí jeho úspěšných snah o zisk konfiskátů a zapojení se do života české aristokracie. Na základě tezí Wolfganga Reinharda o vytváření společenských vazeb a sociálních sítí se zaměříme i na pevné vztahy, které Verduga pojily k dalším císařským důstojníkům, zejm-

riae, Pardubice 2011, č. 9, s. 313–332; Rostislav SMÍŠEK, *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století*, *Theatrum Historiae*, Pardubice 2011, č. 9, s. 333–356. Z prací věnovaných konkrétně rodu Verdugů se pak tématem zabývaly Michaela Buriánková a Anna Nováková. M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*; Táž, *K odměnám*.

³⁴ Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I-II*. Praha, 1882-1883; Christian D'ELVERT (ed.), *Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation, des dreissigjährigen Krieges und der Neugestaltung Mährens im siebzehnten Jahrhundert*. Schriften der historisch-statistischen Sektion, Bd. 16. Brünn 1867; Josef ZUKAL, *Slezské konfiskace 1620-1630. Pokutování provinilé šlechty v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově*, Praha 1916; Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno, 2006, Týž, *Finanční aspekty pobělohorských konfiskací*, *Český časopis historický* 100, Praha 2002, č. 4, s. 774-814; Týž, *Državy Karla staršího ze Žerotína po Bílé hoře: osoby, příběhy, struktury*, Brno 2001.

na pak k těm, kteří pocházeli ze zemí hispánské monarchie.³⁵ V závěru této kapitoly se rovněž pokusíme zdůraznit i důležitost a podíl Baltazara Cigogny, a to nejen na zisku pobělohorských konfiskátů či spravování mu svěřených statků, ale především na úspěšném Verdugově usazení v Čechách.

Závěrečnou pátou kapitolu tvoří pohled na Verdugova poslední léta. V této části se zmíníme o zisku českého obyvatelského práva, hraběcího titulu, a především se budeme věnovat obsahové analýze jeho testamentu.³⁶

³⁵ W. REINHARD, *Freunde und Kreaturen*.

³⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6, sign. A3, kart. 2, nefoliováno.

2 Protagonisté a jejich korespondence

2.1 Verdugové a Guillermo Verdugo

Šlechtické rody, jejichž představitelé se v důsledku pobělohorských konfiskací usadili v Čechách, se až na některé výjimky, netěšily obzvláštní pozornosti historiků.³⁷ Nacionalističtí historici 19. století je odmítali pro jejich cizí původ i kvůli roli, již sehráli v procesu rekatalizace. Důvodem může být ale také to, že tyto často bývalí vojáci své české statky příliš dlouho neudrželi. Tak tomu bylo i v případě rodu Verdugů.³⁸

Verdugové, rytířský rod pocházející z Talavery de la Reina nedaleko Toleda, rozhodně nepatřili mezi nejvýznamnější španělské rodiny ve službách habsburských panovníků. I přes jejich skromný šlechtický původ se jim podařilo, ve druhé polovině 16. a první polovině 17. století, proniknout vysoko ve společenské hierarchii.³⁹ Své postavení si však museli doslova vybojovat. Spolu s pluky katolických vojsk se v době českého stavovského povstání za třicetileté války dostali i do českých zemí, kde se jim podařilo získat konfiskované majetky. Své pozemky a statky si však v Čechách, z důvodu velkého zadlužení, udrželi pouze do konce 17. století.⁴⁰ Česká větev rodu Verdugů vymřela po meči v polovině 18. století v Horním Slezsku.⁴¹

³⁷ Jisté výjimky tvoří publikace J. FORBELSKÝ, *Španělé*; P. MAREK a T. STERNECK, *Láska za času nenávisti*; Titíž, *Španělský válečník*; T. STERNECK, *Vetřelci*; J. KUBEŠ, *Ze Španělska*; B. ROEDL, *Huertova mise*; R. REBITSCH, *Matyáš Gallas*; J. KILIÁN, *Plukovník*.

³⁸ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 223; Týž, *Tři pohledy*, s. 29-65; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 221-234; Týž, *Verdugové, hrabata z Talavery v Čechách a ve Slezsku*, *Heraldika a genealogie* 23, 1990, č. 3, s. 121-132; M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*, s. 171-192; Táž, *Pražský agent Ferdinanda Jana*; A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*; Táž, *K odměnám*, s. 93-109; D. LEINVEBEROVÁ, *Hrabě Ferdinand*.

³⁹ A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204; Henri LONCHAY (ed.), *Verdugo Francisco, Commentario del coronel Francisco Verdugo de la guerra de Frisa: en XIV años que fue gobernador y capitan general de aquel estado y exercito por el rey D. Phelippe II, nuestro señor*, Brusel 1899, s. 5.

⁴⁰ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 223-224.

⁴¹ Tamtéž, s. 240; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 232; J. HAUBERT, *Inventář*, s. 6. O španělské větvi Verdugů nemáme mnoho informací ani od zahraničních autorů. Z Franciscových potomků byla v zahraničí věnována pozornost zejména Guillermovi, jeho dva bratry Francisca a Juana v cizojazyčných pracích nenajdeme. Uvádí je pouze čeští historici, neboť se stali dědictvím po Guillermovi majiteli jeho západočeských statků. O historii rodu Verdugů platí obecně fakt, že Guillermem prakticky končí zmínky o Verduzích v zahraničí, jelikož opustili prostor Španělského Nizozemí a Říše a usadili se v Čechách. Z Franciscových potomků (Guillerm, Juana a Francisca II.) pokračovala pouze linie Francisca II., a to v českých zemích. Ve Španělsku žily pouze Franciscovy dcery. Magdalena a Dorota, které vstoupily do augustiniánského kláštera sv. Ildofonse v Talavěře, Margarita Anna Verdugo, jež se provdala za vysoce postaveného Antonia de Padilla y Meneses a spolu se usadili v otcově rodné Talavěře. Raymond Fagel, jenž vychází z práce Antonia Rumeu de Armas také uvádí, že Francisco chtěl původně provdat dceru Margaritu Annu za bližší nespecifikovaného německého šlechtice. Poslední dcerou, o které se Fagel, potažmo Rumeu de Armas, zmiňují je Juana. Ta se provdala za valencijského šlechtice Francisca Juana de Torres, který bojoval po boku jejího otce proti nizozemským rebelům. Podobně jako její sestra Margarita Anna se i Juana usadila ve městě Talavara de la Reina. Potomci Franciscových dcer Margarity Anny a Juany Verdugo převzali jména svých otců. Tím tak patrně skončila i verdugovská linie ve Španělsku. Raymond FAGEL, *Alexander Farnese and Francisco Verdugo: the War in the North East*, *Tiempos modernos* 35, Leiden 2017, č. 2, s. 19; A. RUMEU DE ARMAS, *Nuevos*, s. 100.

Do panského stavu byl, původně nižší šlechtický rod (tzv. *hidalgos*),⁴² povýšen zásluhami Francisca Verduga (1537-1595). Guillermuův otec se, díky svému vojenskému umu a udatnosti, dokázal během válek v Nizozemí vyšplhat žebříčkem hodností z prostého vojáka, přes guvernéra města Haarlemu, až na generálního guvernéra nizozemských provincií Frísko a Overijseel.⁴³

Ve svých dvaceti letech se Francisco jako řadový voják zapsal do vojenského oddílu během tzv. italských válek mezi Francií a Španělskem o hegemonii v Evropě. Právě včas, aby se roku 1557 mohl zúčastnit vítězné bitvy u Saint-Quentin, ve které si prý počínal velice udatně.⁴⁴ Krátce na to, vstoupil do služeb Petra Arnošta z Mansfeldu-Verderot, guvernéra města Lucemburku a rovněž jednoho z hrdinů bitvy u Saint-Quentin, jehož dceru Dorotheu si roku 1578 vzal za ženu. Po míru v Cateau-Cambrésis roku 1559 se Francisco usadil v Nizozemí. Roku 1566 byl však povolán zpět do služby Markétou Parmskou, mezi lety 1559-1567 místodržitelkou Španělského Nizozemí. Stal se tehdy kapitánem valonského pěchotního regimentu, ve kterém sloužil pod plukovníkem Cristóbalem de Mondragón.⁴⁵ Po šestnácti letech služby byl během dvouletého obléhání města Haarlemu (1572-1573) povýšen na plukovníka a po jeho dobytí jmenován haarlemským guvernérem. Ve stejný rok se také stal admirálem královské holandské flotily, jakožto nástupce rebely zajatého Maxmiliána de Hénin hraběte z Bossu. Za své zásluhy pak pobíral doživotní rentu čerpanou z Neapolského království. V lednu 1578 Francisco sehrál důležitou roli ve vítězné bitvě u Gembloux po boku Cristóbala de Mondragón, Juana de Austria a Alexandra Farnese vévody z Parmy. Roku 1581 se stal generálním guvernérem nizozemských provincií Frísko a Overijseel, jímž byl po čtrnáct let.⁴⁶ Právě Nizozemí se po vypuknutí povstání proti španělské nadvládě roku 1568 stalo válečným jevištěm, které nabízelo schopným vojákům a velitelům příležitost kariérního potažmo společenského vzestupu.⁴⁷ Této možnosti Francisco využil a v čele španělských „tercios“ si vydobyl své postavení.⁴⁸

⁴² A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 13.

⁴³ R. FAGEL, *Alexander Farnese*, 16-20.

⁴⁴ Patrick COLLARD, (ed.) – Miguel Norbert URBARRI (ed.) – Yolanda Rodríguez PÉREZ (ed.), *Encuentros de ayer u reencuentros de hoy. Flandes, Países Bajos y el Mundo Hispánico en los siglos XVI-XVII*, Gent 2009, s. 75-76.

⁴⁵ J. SANCHO RAYÓN (ed.), *Francisco Verdugo, Commentario*, s. 7-8.

⁴⁶ R. FAGEL, *Alexander Farnese*, s. 14-29; Fernando GONZÁLES DE LÉON, *The Road to Rocroi Class, Culture and Command in the Spanish Army of Flanders, 1567-1659*, Leiden 2009, s. 34, 65, 75, 82 a 136; Levino TORRENCIO – Louis CHARLO BREA – Jeannine DE LANDTSHEER, *Correspondencia con Benito Arias Montano*, Madrid: Consejo Superior de Investigaciones 2007, s. 283; H. LONCHAY (ed.), *Verdugo Francisco*, s. 5-17.

⁴⁷ Josef POLIŠENSKÝ, *Nizozemská politika a Bilá hora*, Praha 1958.

⁴⁸ R. PUDDU, *El soldado*, s. 156 a 160.

Sám Francisco po sobě zanechal zajímavé literární dílo *Commentario de la guerra de Frisia*, ve kterém popisuje válečné události během čtrnácti let, kdy byl guvernérem a generálním kapitánem ve Frísku.⁴⁹ V díle vysvětluje své vojenské postupy a vymezuje jakýsi ideální obraz tvrdého a chladného španělského válečníka.⁵⁰ Franciscovy vojenské úspěchy do značné míry předurčily životní dráhu jeho syna a ukázaly mu cestu k seberealizaci a společenskému vzestupu.

Guillermo Verdugo⁵¹ se narodil někdy mezi lety 1570-1577, přesné datum není známo.⁵² Názory na rok jeho narození se liší a v různých publikacích se dočteme odlišných závěrů. Anna Mur i Raurell a Ludwig Igálffy-Igály⁵³ se přiklánějí již k roku 1570. Jako pravděpodobné se ale jeví rozmezí mezi lety 1573-1577, neboť právě tou dobou působil Francisco jako guvernér v nizozemském městě Haarlemu, kde také navázal nemanželský vztah s tamní měšťankou Ester Vandeyck. Zatímco na osobě Verdugova otce Francisca se ve svých publikacích všichni autoři shodují, v případě jeho matky se jejich názory rozcházejí. Na příkladu Guillerma Verduga tak můžeme nahlédnout, dalo by se říct, do až matoucího přediva rodinných vazeb. Česká historiografie uvádí jako jeho matku Dorotheu z Mansfeldu, dceru Petra Arnošta I. z Mansfeldu-Vorderort, pozdějšího guvernéra španělského Nizozemí. Tato informace byla patrně převzata z inventáře rodinného archivu Verdugů sepsaného Janem Haubertem. Ten rovněž uvádí Dorotheu jako matku Verdugových sourozenců Juana a Francisca.⁵⁴ Tato teze však odporuje výpovědi interrogatoria pro vstup do rytířského Řádu svatého Jakuba z roku 1614. V něm se řeší Verdugův původ, jelikož v zápise figuruje jako nemanželský syn, který jako svou matku uvedl měšťanku z Haarlemu Ester Vandeyck.⁵⁵ Dorothea z Mansfeldu byla ve skutečnosti až druhou družkou dona Francisca Verduga, se kterou se oženil roku 1578

⁴⁹ Franciscovo dílo se dočkalo řady edičních zpracování. Jmenujme například, již výše citovanou, francouzskou verzi Henryho Lonchaye H. LONCHAY (ed.), *Francisco Verdugo*; španělské J. SANCHO RAYÓN (ed.), *Francisco Verdugo, Commentario*; Ciriaco PÉREZ BUSTAMANTE, *El cronista Antonio de Herrera y la historia de Alejandro Farnesio*, Madrid: Academia de la Historia 1933, s. 26; Antonio RUMEU DE ARMAS, *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historióador de las guerras de los Países Bajos*, Hispania: Revista Española de Historia 10, 1950, č. 38, s. 85–103; či anglickou Raymond FAGEL, *Alexander Farnese and Francisco Verdugo: the War in the North East*, Tiempos modernos 35, Leiden University 2017, č. 2, s. 14–29. Nejnovější vydání Franciscova díla nabídl v roce 2015 Hugo Álvaro Cañate Hugo A. CAÑATE, *La guerra de Frisia: las campañas del coronel Verdugo en el norte de Flandes, 1579-1594*, Barcelona 2015.

⁵⁰ R. PUDDU, *El soldado*, s. 159.

⁵¹ Příloha č. 1. Portrét Guillerma Verduga.

⁵² Archivo Histórico Nacional, OM-CABALLEROS_SANTIAGO, Exp. 8825, folio 6.

⁵³ A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 222.

⁵⁴ J. HAUBERT, *Inventář*, s. 1–33. Výpovědní hodnotu Haubertovy archivní pomůcky je však třeba brát s rezervou, neboť kvůli nedostatku zahraničních pramenů obsahují zejména pasáže věnované Franciscovi a Guillermovi řadu chyb a je třeba k informacím přistupovat kriticky.

⁵⁵ AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, folio 6. Tuto informaci také ve své publikaci uvedl Antonio Rumeu de Armas, který pracoval s Verdugovým interrogatoriem, a na něhož se autoři výše zmíněných publikací o Franciscovi odkazují. A. RUMEU DE ARMAS, *Nuevos*, s. 85–103.

a měl s ní mimo výše uvedené syny Juana a Francisca také dcery Magdalenu a Dorotheu. Situaci okolo matky poněkud komplikuje Verdugova závěť, ve které odkazuje peněžní částky potomkům jisté paní Rüttgeertsové, o které na témže místě mluví jako o své matce.⁵⁶ Jedno z možných vysvětlení je, že se Ester po ukončení vztahu s donem Franciscem vdala za Rüttgeertse⁵⁷, s nímž měla syna Mikuláše a dcery Martu, Magdalenu a Kateřinu. Po manželově smrti tak mohla být Ester Vandeyck oslovována jako „vdova po Rüttgeertsovi“.⁵⁸ K podobnému závěru dochází také Ludwig Igálffy-Igály, ten však ale tvrdí, že se Verdugo narodil do manželství mezi donem Franciscem a Ester Rüttgeertsovou, která již byla vdovou a matkou zmíněných čtyřech dětí.⁵⁹ S tímto tvrzením však nemůžeme souhlasit, neboť z interrogatoria víme, že jeho původ byl nemanželský a matka v něm figuruje jako „Ester Vandeyck“ a nikoliv jako „Ester Rüttgeerts“ či „Ester viuda [vdova] del Rüttgeerts“. Námi výše nabídnuté vysvětlení se tak jeví jako to nejpravděpodobnější.⁶⁰ Zajímavá je také informace, kterou ve své publikaci uvedl Raffael Puddu. Uvádí, že Francisco úzce spolupracoval s otcem Ester, Gregoriem Vandeyckem z Mechelenu, který se staral o zásobování španělské armády, i po ukončení jejich milostného vztahu.⁶¹ Můžeme si zde tedy vypomoci hypotézou a domnívat se, že patrně právě díky blízké spolupráci těchto dvou pánů vzešel onen milostný vztah mezi Franciscem a Ester. Tento Verdugův statut nemanželského potomka mu měl ještě v budoucnu působit potíže.

Verdugo, narozený v Haarlemu v Nizozemí, získal potřebné vzdělání včetně základů vojenského umění od jezuitů. V 90. letech 16. století se vypravil do Španělska, kde navštěvoval proslulou univerzitu v Salamance a dostal se i na španělský královský dvůr Filipa II. v Madridu.⁶² Po ukončení studií se vrátil zpět do Nizozemí, kde se počátkem 17. století účastnil bojů a stal se kapitánem kavalerie. Roku 1605 pak měl pod svým velením 1500 pěšáků a dva oddíly artilerie.⁶³ S nabranými vojenskými zkušenostmi se Verdugo roku 1610 vrátil zpět do Španělska. Jeho vojenské zásluhy ocenil i tehdejší místodržící Španělského Nizozemí

⁵⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁵⁷ O rodině Rüttgeerts viz měsíční časopis ADLER společnosti heraldiky a genealogie, svazek 3, s. 6 a 20 (Víteň, 1891). Existuje také rodina Rüttgeertsů z Rozenburgu: viz D.G. EPEN, *De Wapenheraut*, 5. rok, str. 242 (Brusel, 1901). L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 222.

⁵⁸ Ve svém úvodu k archivní pomůcce Haubert uvedl, že Verdugo v testamentu odkázal peníze rodině manželky z bruselské patricijské rodiny, na základě výše uvedeného s tímto tvrzením ale nemůžeme souhlasit, neboť Verdugo nebyl manželem Ester Vandeyck, ale její nemanželský syn. J. HAUBERT, *Inventář*, s. 3.

⁵⁹ L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Verdugové*, s. 121.

⁶⁰ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 15-16.

⁶¹ R. PUDDU, *El soldado*, s. 158. Ten ve své publikaci odkazuje zejména na studii o Franciscu Verdugovi od Antonia Rumea de Armas. A. RUMEU DE ARMAS, *Nuevos*, s. 85-103.

⁶² L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 223-224; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 18.

⁶³ Feliciano RAMÍREZ DE ARELLANO Y GUTIÉRREZ (Marqués de la Fuensanta del Valle) – José SANCHORAYON (eds.), *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo LX, Madrid 1875, s. 268.

arcivévoda Albrecht VII. Habsburský. Ten u prvního ministra španělského krále, vévody z Lermy, žádal patričníou odměnu za jeho služby. Ta sice není v pramenech blíže specifikována, zdá se však pravděpodobné, že měl Lerma Verdugovi dopomoci ke vstupu do rytířského Řádu svatého Jakuba.⁶⁴

Prapůvodní středověká myšlenka rytířských řádů, jako ochránců poutníků na cestě do Svaté země, se již vytratila, ale ani tak nepozbyly svůj věhlas a vážnost ve společnosti. Na konci 15. století získali španělští králové moc nad španělskými církevními řády Santiago, Calatrava a Alcántara, což se nabízelo jako výhodný prostředek, jak odměnit ty, kteří dobře slouží koruně, neboť je tato milost nic nestála. Tato praxe se hojně rozšířila během 16. a ještě pak více v 17. století, kdy bylo právě takovýchto milostí v důsledku vleklých válek zapotřebí. Udělení řádového roucha však nezáviselo zcela jen na vůli panovníka, nýbrž jeho rozhodnutí musela potvrdit tzv. Rada pro řády (Consejo de Órdenes). Před vstupem do řádu byl každý kandidát podroben šetření, zdali splňuje všechny podmínky pro jeho přijetí. Právě tento Verdugův zápis z vyšetřování napomohl blíže upřesnit jeho nejasné rodinné a příbuzenské vztahy.⁶⁵

Verdugův nemanželský původ byl jedním z vyšetřovacích bodů tohoto spisu, neboť mohl znesnadnit jeho přijetí mezi rytíře Řádu sv. Jakuba. Pro Radu bylo zásadní zjistit, zda se Verdugo z nemanželském poměru narodil jako tzv. přirozený syn (*hijo natural*) anebo levoboček (*hijo bastardo*). Pokud by se jednalo o druhou z těchto variant, proces jeho přijetí by se tím značně zkomplikoval.⁶⁶ K prošetření jeho původu bylo během jara a léta 1612 vyslechnuto několik svědků v Talaveře de la Reina (rodném městě otce Francisca) a v Bruselu a Mechelenu, kam se Verdugova matka uchýlila poté, co její rodné město Haarlem obsadili nizozemští rebelové. Téměř všichni vyslechnutí svědci v Talaveře potvrdili Verdugův původ jako „přirozeného syna“. Jinak tomu však bylo v Nizozemí, kde se více jak polovina vyslechnutých vyjádřila, že si není jista jeho původem. Z toho důvodu Rada nařídila nové přezkoumání jeho legitimního či nelegitimního původu na podzim roku 1613, kdy se již výpovědi

⁶⁴ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 18-19. Španělský král řádová roucha často uděloval svým věrným. Takovéto milosti pro něj byly velmi výhodné, neboť ho nic nestály, a on přitom odměňoval své klienty. Více k tomu v knize Pavel MAREK, *La embajada española en la corte imperial (1558–1641): figuras de los embajadores y estrategias clientelares*, Praha 2013.

⁶⁵ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 20.

⁶⁶ K rozlišení těchto dvou stavů byla zásadní podmínkou možnost uzavření manželského svazku mezi rodiči v době Verdugova narození. Tehdy nesměla existovat žádná překážka, která by znemožňovala uzavření počestného sňatku mezi rodiči, jako například celibát, jiné manželství či blízké příbuzenství. Pokud by z nějakého uvedeného důvodu manželství uzavřeno být nemohlo, potomek by byl brán jako levoboček (*bastard*) v pravém slova smyslu. A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 22. K problematice nemanželských dětí v období raného novověku viz studie Tomáš STERNECK, *K postavení levobočků v raně novověké společnosti (s důrazem na prostředí sociálních elit)*, Český časopis historický 114, 2016, č. 3, s. 677-716.

shodly, že: „(...) *don Guillermo Verdugo es hijo natural del coronel Verdugo (...)*“, je přirozeným a legitimním synem plukovníka Francisca Verduga, narozený v době, kdy mezi matkou Ester a Franciscem mohlo dojít k uzavření sňatku.⁶⁷

Ačkoli byl Verdugo uznán legitimním, jeho postavení bylo i nadále ovlivněno neurozeností jeho matky Ester. Pro vstup do Řádu bylo totiž zapotřebí, v zájmu zajištění exkluzivity, šlechtického stavu u obou rodičů. Nešlo však o neřešitelný problém a sama Rada požádala krále Filipa III., aby se za něj přimluvil o udělení papežského dispenzu.⁶⁸ Král zařídil, aby byl informován vyslanec v Římě, který pravděpodobně dispenz nakonec Verdugovi obstaral.⁶⁹ Dalším bodem v přijímacím protokolu byl tzv. požadavek na čistotu krve, kdy bylo nezbytně nutné zjistit, jestli někdo z Verdugových předků nebyl židovské či muslimské víry, nepropadl nějakému druhu hereze či nebyl vyšetřován z nějakého důvodu inkvizicí.⁷⁰ V tomto bodě šetření byli Verdugové označeni za tzv. „staré křesťany“. Dokonce prý měl být Verdugův prastrýc členem inkvizice, což vyšetřovatele definitivně utvrdilo v jejich pravověrnosti. V neposlední řadě hrály v přijímacím řízení důležitou roli také počestnost a pověst, a to nejen Verduga samotného, nýbrž celého rodu.⁷¹ Verdugo splněním všech podmínek úspěšně prošel vyšetřovacím procesem a vstoupil tak do elitního společenství šlechticů.⁷² Není tedy pochyb, že přijetí do Řádu svatého Jakuba znamenalo společenský vzestup a nabízelo se jako důkaz, osvědčení jeho legitimacy.

Skládáme-li dohromady jednotlivé střípky mozaiky, ve snaze dosáhnout celistvého obrazu života Guillerma Verduga, tak nemůžeme opomenout jeho vojenskou kariéru. Po vzoru svého otce prošel různými evropskými bojišti, kde po sobě zanechal nerasmazatelnou, leč historií často opomíjenou stopu. Verdugova vojenská kariéra pravděpodobně započala na přelomu 16. a 17. století v Nizozemí, kde se účastnil vojenských střetnutí. V roce 1612 se stal španělským válečným radou v Bruselu a guvernérem města Geldern a roku 1619 je pak připomínán v Neapoli jako plukovník valonského pluku čítajícího na patnáct rot.⁷³ Dle rozkazu neapol-

⁶⁷ AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, folio 36; Nováková zde dodává, že výpovědi svědků, potvrzující Verdugův přirozený tedy legitimní původ, si jsou až nápadně podobné a působí strojeně. A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 24.

⁶⁸ AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, folio 2 a 4.

⁶⁹ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 25.

⁷⁰ AHN, Consejo de Órdenes, OM-caballeros Santiago, expediente č. 8825, folio 4-5,

⁷¹ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 20-29.

⁷² R. FAGEL, *Alexander Farnese*, s. 18. K církevním řádům viz práce A. MUR I RAURELL, *“La Mancha Roja”*; Lester Paul WRIGHT, *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society*, Past and Present, 1969, č. 43, s. 34–70.

⁷³ O Verdugově taženích ve španělském vojsku a účasti v bojích o Nizozemí mezi lety 1583-1616 jsou dochovány písemnosti v Městském archivu v Münsteru. SA Münster/A-RatsA / Ratsarchiv (bis 1802), Nr. A XIV Nr. 47; Josef POLIŠENSKÝ, *La Política de España y la Europa Central en los Años 1621-1625*, Ibero-americana Pragensia 8, 1974, s. 77; Josef POLIŠENSKÝ a Frederick SNIDER, *War and Society in Europe 1618-1648*,

ského místokrále Pedra Télleze-Giróna vévody z Ossuny, který tak reagoval na žádost španělského krále Filipa III., se vojsko 7000 pěšáků naverbované v Neapolsku pod velením Verduga a Carla Spinelliho vydalo na „pomoc do německých zemí“.⁷⁴ V srpnu začalo nalodování a již v září se vylodili v přístavu Finale v Ligurii západně od Janova. Odtud se dali na pochod přes Milán dále do Tyrol a na zimu přitáhl neapolský kontingent do bavorského Pasova.⁷⁵ Koncem roku 1619 a na jaře 1620 se na žádost Baltazara Marradase Verdugo přesunul do jižních Čech, kde pomáhal s přechodem vojsk přes Šumavu a působil jako důstojník po boku Martina de Hoeff Huerty. Jeho nadřízeným důstojníkem byl budoucí vojenský guvernér a majitel panství Hluboká nad Vltavou Baltazar de Marradas.⁷⁶

Mezníkem ve Verdugově kariéře se stala rozhodující bitva českého stavovského povstání na Bílé hoře. Verdugo se jí zúčastnil v čele svého pěchotního regimentu Valonů s 3000 muži.⁷⁷ Krátce před bitvou to měl být právě Verdugo, kdo horlivě rozmlouval hraběti Buquoyovi otálení a vybízel k neprodlenému útoku na pozice stavovských rebelantů, aby tak nečekaným útokem vyvolal zmatek v jejich řadách.⁷⁸ Před bitvou zaujal se svou tercií pozici na levém křídle císařských sil ve středu pole.⁷⁹ V úvodu krátké bitvy se výrazným způsobem podílel na odražení útoku Kristiána II. mladšího knížete z Anhaltu, kterého se mu poštěstilo během bitvy zajmout.⁸⁰ Jeho valonská pěchota si v boji měla počínat velmi udatně a i přes početné ztráty přispěla podstatnou měrou k vítězství. Poté, co byl odražen Anhaltův útok, Verdugo pronásledoval z bitevního pole k Praze prchající stavovské vojsko, kde obsadil několik městských bran.⁸¹ „(...) nejsilnější útok nepřátelský hrdinskou myslí vystál, jeho na utíkání obrátil, ano i mladé kníže z Anhaltu vlastní rukou svou jal a v moc svou přivedl (...), takto popisuje vojenský úspěch, skoro až hrdinský čin, Guillerma Verduga Pavel Skála ze Zhoře

Cambridge 1979, s. 79; Bernd WARLICH, *Verdugo [Vertugo] di Fauleria, Guillermo [Guilelmo] de [Wilhelm von]. Der Dreißigjährige Krieg in Selbstzeugnissen, Chroniken und Berichten*, <http://www.30jaehrigerkrieg.de/verdugo-di-fauleria-guillermo-guilelmo-de-wilhelm-von/> (cit. 27. 4. 2020).

⁷⁴ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 30.

⁷⁵ Josef POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka a evropská krize 17. století*, Praha 1970, s. 127-128.

⁷⁶ Pavel ŠTĚPÁNEK, *Un gobernador militar español de Bohemia y su mecenazgo: Baltazar Marradas y Vich (Vique) Pallas, mecenas, en Praga, en el siglo XVI*, in: Miguel CABANAS BRAVO, *Arte, poder y sociedad en la España de los siglos XV a XX*, Madrid 2008, s. 204 a 205; Týž, *Kapitoly z dějin česko-španělských kulturních styků a vztahů*, Praha 2018, s. 167-168; J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 222-224.

⁷⁷ A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204; Bohdan CHUDOBA, *Španělé na Bílé Hoře: tři kapitoly z evropských politických dějin*, Praha 1945, s. 244; H. LONCHAY (ed.), *Verdugo Francisco*, s. 18.

⁷⁸ Olivier CHALINE, *Bílá hora*, Praha 2013, s. 157.

⁷⁹ Příloha č. 3. Rozestavení vojenských kontingentů před bitvou na Bílé hoře.

⁸⁰ Antonín GINDELY, *Dějiny českého povstání léta 1618. Díl 3*. Praha 1878, s. 253-259; O. CHALINE, *Bílá hora*, s. 206-207; Josef POLIŠENSKÝ – Bohumil BAĐURA – Miloš KOUŘIL – Miroslav TOEGEL (edd.), *Documenta Bohemica Bellum Tricennale illustrantia II*, Praha 1973, s. 261.

⁸¹ J. POLIŠENSKÝ a F. SNIDER, *War and Society*, s. 69 a 91; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá*, s. 128; J. POLIŠENSKÝ – B. BAĐURA – M. KOUŘIL – M. TOEGEL (edd.), *Documenta I*, s. 108; Josef JANÁČEK (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře: Historie česká: od defenestrace k Bílé hoře*, Praha 1984, s. 314-315; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 224.

ve svém díle *Historie česká*.⁸² Rovněž uvádí, že Verdugo sám sebevědomě prohlašoval, že to byl on, kdo zahnal stavovská vojska do Prahy, donutil je ke kapitulaci a tím tak pomohl nasadit českou korunu na hlavu Ferdinanda II. „*C'est moi qui a mis la couronne de Bohême sur la tête de l'empereur*.“⁸³ Ve stejném duchu zaznamenává počínání Verduga také historik Antonín Gindely ve druhé polovině 19. století. „(...) vyznamenal se na straně císařské nejvíce plukovník Verdugo a sice jak svou neodolatelnou udatností za bitvy, tak horlivým pronásledováním nepřítele po bitvě. Skromným ovšem nebyl na svou udatnost, neboť zásluhy své vysoce vynášel chlubě se, že císaři posadil zase korunu českou na hlavu.“⁸⁴

Počátkem roku 1621 odpochoďoval se svými jednotkami na Moravu, aby zde pomohl získat, za stavovského povstání vyhnanému olomouckému biskupovi, kardinálovi Františkovi z Ditrichštejna zpět jeho úřad.⁸⁵ V březnu téhož roku je pak zmiňován jako velitel španělských okupačních sil v Dolní Falci.⁸⁶ Této pozice se však osobně ujal až později, neboť ještě na konci června téhož roku je připomínán v doprovodu kardinála Františka z Ditrichštejna na cestě z Olomouce do Brna, kde mu měl kardinál pomoci zajistit ubytování pro něj a jeho vojáky.⁸⁷ Verdugo české země během roku 1621 neopustil a na Moravě se zdržel až do jara 1622. Koncem března téhož roku se pak se svými oddíly ubytoval v Jihlavě, kde si stěžoval na nedostatečné zásobení svých jednotek.⁸⁸ Připraven překročit hranici mezi Moravou a Čechami obdržel počátkem dubna císařský rozkaz na přesun všech regimentů v žoldu španělského krále do Horní Falce a dále na západ. Ačkoliv měly být Verdugovy oddíly přesunuty přes

⁸² J. JANÁČEK (ed.), *Historie česká*, s. 314-315.

⁸³ Tamtéž, s. 316.

⁸⁴ A. GINDELY, *Dějiny*, s. 263.

⁸⁵ K osobnosti kardinála Františka z Ditrichšteina zmiňme především práce Pavla Balcárka. Výběrem Pavel BALCÁREK, *Kardinál František Ditrichštejn: 1570-1636: gubernátor Moravy*, České Budějovice 2007; Týž, *Kardinál František z Ditrichštejna (1570-1636)*, Kroměříž 1990; Týž, *Politik v kněžské sutaně. Gubernátor Moravy*, in: Jan MITÁČEK, *Vládcové Moravy. Kniha statí ze stejnojmenného cyklu přednášek*, Brno 2007, s. 135-154; Týž, *Velký kardinál, gubernátor země. František z Ditrichštejna*, in: Libor JAN a Zdeněk DRAHOŠ, *Osobnosti moravských dějin 1*. Brno 2006, s. 219-240. Za zmínku stojí bezpochyby i vydaná disertační práce Tomáše Parmy o komunikaci olomouckého biskupa s papežskou kurií. Tomáš Parma, *František kardinál Ditrichštejn a jeho vztahy k římské kurii: prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011.

⁸⁶ J. POLIŠENSKÝ – B. BAĐURA – M. KOUŘIL – M. TOEGEL (edd.), *Documenta I*, s. 95; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá*, s. 124; A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 225. Pro kardinála z Ditrichšteina Verdugo ve dvacátých letech 17. století pracoval jako jeho agent-informátor. Jeho aktivitami pro olomouckého biskupa se podrobně zabývala Anna Nováková. A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*. Ke stejnému tématu vydala i studii. Anna NOVÁKOVÁ, *K odměnám*, s. 93-109.

⁸⁷ J. POLIŠENSKÝ – B. BAĐURA – M. KOUŘIL – M. TOEGEL (edd.), *Documenta III*, s. 51. Dne 29. června 1621 kardinál František z Ditrichšteina pravděpodobně hraběti Bucquoyovi; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 39.

⁸⁸ Václav LÍVA (ed.), *Prameny k dějinám tricetileté války III. Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze*, Praha 1951, s. 255. Dne 28. března Guillermo Verdugo poručíku Despaigovi.

Žatecko, kde již pomalu začínal budovat své ekonomické zázemí v okolí Doupova, tak vše nasvědčuje tomu, že své statky patrně nikdy neviděl.⁸⁹

V Čechách se Verdugo sice dlouho nezdržel, ale ponechal zde svého agenta a správce Baltazara Cigognu, jehož prostřednictvím se zapojil do pobělohorských konfiskací a snažil se získat zabavená panství odsouzených stavů.⁹⁰

2.2 Baltazar Cigogna agentem Guillerma Verduga

V předcházející kapitole jsme si představili Guillerma Verduga a jeho rodinu. Na následujících několika řádcích se pokusíme přiblížit a specifikovat úlohu a roli jeho agenta Baltazara Cigogni a charakterizovat blíže jejich vzájemný vztah. Na základě dostupných materiálů nemůžeme s jistotou určit Cigognův původ, ani to, kdy vstoupil do Verdugových služeb. S jistotou víme, že 12. července 1621, kdy píše v prvním dochovaném dopise o převzetí panství Doupov jeho jménem, tak již v jeho službách plně působí.⁹¹ O Baltazaru Cigognovi nemáme mnoho bližších informací, pouze Jan Haubert a Ludwig Igálffy-Igály se o něm ve svých publikacích zmiňují jako o Verdugově správci v Čechách a také zástupci při zapsání jeho inkolátu do desek zemských roku 1627. Baltazar Cigogna v Igálffy-Igályho publikacích figuruje jako „el Padre Cigogna“, z čehož bychom mohli usuzovat, že byl dokonce duchovním. Jistou oporu tomuto tvrzení můžeme najít v inventáři k rodinnému archivu Verdugů. Jan Haubert zde uvádí, že Verdugo vychovaný jezuitou si zvolil jezuitu i za svého osobního sekretáře. Lze usuzovat, že tím jezuitou měl namysli právě Cigognu. Svá tvrzení ale ani jeden z autorů neopírá o žádné prameny.⁹² Konfrontujeme-li však tyto výpovědi s deníkem Kristiána II. mladšího knížete z Anhaltu, se kterým byl nejen Cigogna, ale především Verdugo v kontaktu, dojdeme k poněkud odlišnému závěru. Anhalt se ve svém deníku o Baltazaru Cigognovi zmiňuje jako o Verdugovu armádním pobočnicku „Wachtmeister-Lieutenant“ (Aide-Major, adjutant⁹³). Pravděpodobněji byl Cigogna spíše nižším vojenským důstojníkem než kněžím. Podporu tomuto tvrzení můžeme nalézt i ve Verdugově závěti. V ní Guillermo odkázal peněžní částku jak Baltazaru Cigognovi, tak i jeho zákonným dětem. Je tedy skutečně vy-

⁸⁹ Tamtéž, s. 253. Dne 25. března 1622 Wolfstirn Albrechtovi z Valdštejna; tamtéž, s. 255. Dne 28. března Guillermo Verdugo poručíku Despaignovi; Tamtéž, s. 272. Dne 11. dubna 1622 Albrecht z Valdštejna Ondřejovi Hannewaldtovi a Gotfridovi Härtlovi.

⁹⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁹¹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2., Baltazar Cigogna Guillermu Verdugovi, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621).

⁹² L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 224; Týž, *Verdugové*, s. 123; J. HAUBERT, *Inventář*, s. 2-3.

⁹³ Heslo *Adjutant 1. Wachtmeistre Lieutenant or Regiments-Adjutant*, in: Enrico ACERBI, *The Austrian Imperial-Royal Army (Kaiserliche-Königliche Herr) 1805-1809: A Dictionary of K.K. Austrian Regimental Positions and Ranks*, https://www.napoleon-series.org/military-info/organization/Austria/ArmyStudy/c_AustrianArmyDictionary.html (cit. 20. 6. 2021).

loučeno, že by byl Baltazar Cigogna duchovním.⁹⁴ Toto zjištění by nám tak mohlo poskytnout odpověď na otázku, jak Cigogna do Verdugových služeb vlastně vstoupil.⁹⁵

V prozkoumané korespondenci nalezneme krátkou zmínku o tom, že během léta 1623 získal pro sebe Cigogna dvě vesnice nedaleko Verdugových statků.⁹⁶ V jeho přípisech tato informace pouze probleskne a dále se již neobjevuje. Můžeme však doložit, že Cigogna získal v západních Čechách panství Tureč (Turtsch). Dnes již zaniklou obec, v místech vojenského újezdu Hradiště západně od Maš'ova, kterou držel mezi lety 1624 a 1631. Obec s tvrzí Tureč a k ní patřící vesnice Obrovice, patřila před vypuknutím stavovského povstání Janu Bartoloměji Širntygárovi ze Širntyngu. Tomu byl ale majetek roku 1623 zkonfiskován za podporu povstání, a ještě téhož roku prodán císařskému důstojníkovi Gottfriedovi Hübnerovi. Ten panství během roku 1624 prodal právě Baltazaru Cigognovi.⁹⁷ Cigogna na svých statcích hospodařil až do počátku roku 1631, kdy jej prodal Jetřichovi Žďárskému ze Žďáru. Patrně i z tohoto důvodu je Cigogna jedním z těch, kteří po roce 1627 skládali tzv. reverz k zemi, kterým mu bylo uděleno obyvatelské právo v Čechách.⁹⁸ Během dvacátých let působil Cigogna coby komisař pro provázení vojska. Tato funkce mu patrně byla přidělena i kvůli tomu, že spravoval Verdugova rozlohou nezanedbatelná panství v západních Čechách. Pověřen byl rovněž i odchytáváním dezertérů, kteří sužovali tamní obyvatelstvo, loupili a dopouštěli se násilností.⁹⁹

Baltazar Cigogna zůstal v Čechách i po Guillermově smrti a dál sloužil jako správce západočeských panství pro Francisca II. a Juana.¹⁰⁰ Petr Mašek uvádí, že se zde oženil a po smrti své ženy, kterou nezmiňuje jménem, zdědil statek Rybňany na Žatecku.¹⁰¹ Ve třicátých letech se stal kvartýrkomisařem v kraji Žateckém a Litoměřickém, pomáhal s přechody

⁹⁴ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁹⁵ *Digitale Edition und Kommentierung der Tagebücher des Fürsten Christian II. von Anhalt-Bernburg (1599-1656)*, in: Editiones Electronicae Guelferbytanæ, Wolfenbüttel 2013-2021, (neděle, 28. listopadu 1621), <http://diglib.hab.de/edoc/ed000228/start.htm/> (cit. 16. 6. 2021).

⁹⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Videň, 17. července 1623).

⁹⁷ Sedláček uvádí, že Cigogna zakoupil panství roku 1624, ale sám Baltazar Cigogna v dochované korespondenci píše, že je získal již v červenci 1623. Je tedy možné, že panství spravoval již od roku 1623, ale koupě od Gottfrieda Hübnera se uskutečnila až napřesrok. August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, díl čtrnáctý*, [Litoměřicko a Žatecko], Praha 1998, s. 382; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Videň, 17. července 1623).

⁹⁸ Baltazar Cigogna složil reverz 19. listopadu 1627. František BENEŠ, *Archiv českých stavů. 2. Reversy k zemi (1541–1847)*, Praha 1958, s. 40; Zdeňka BINTEROVÁ, *Zaniklé obce Doupovska v bývalém okrese Kadaň*, Chomutov 1998, s. 56 a 61; Táž, *Zaniklé obce Doupovska od A do Ž*, Chomutov 2005, s. 80-81; A. SEDLÁČEK, *Hrady, díl čtrnáctý*, s. 382.

⁹⁹ V. LÍVA (ed.), *Prameny III*, s. 245 a 775. Dne 9. března 1622 čeští místodržící pověřují Baltazara Cigognu, bydlícího na Doupově, stíháním dezertérů.

¹⁰⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno.

¹⁰¹ Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, Díl I. A-M, Praha 2008, s. 139.

vojáků a podílel se i na zajištění obrany pohraničí proti vpádu švédských vojsk z Míšně.¹⁰² Informace o Baltazaru Cigognovi z *Pramenů k dějinám třicetileté války* mizí rokem 1643. Z verdugovského rodinného archivu se zmínky o něm vytrácí až v roce následujícím. Tedy ve stejný rok, kdy měl být dokonce povýšen do šlechtického stavu. Datum jeho smrti podobně jako narození, ale známé není. Můžeme se tak pouze domnívat, že Cigogna zemřel patrně někdy v roce 1644 nebo později.¹⁰³

Ve vztahu ke Guillermu Verdugovi působil Baltazar Cigogna v roli agenta. Na tomto místě by tedy bylo vhodné udělat menší exkurz k objasnění této terminologie. Definice šlechtického agenta je v historiografii, navzdory různorodému charakteru a profilu agentů, vymezena jako recipročně výhodný vztah agenta ke svému pánovi, kdy se agent snaží aktivně působit v jeho prospěch, informuje ho, udržuje s ním neustálý komunikační styk a pomáhá rozvíjet jeho moc.¹⁰⁴ Pojem „agent“ se začal v prostředí aristokracie hojně objevovat ve druhé polovině 17. století, jako nový druh šlechtického úředníka.¹⁰⁵ Byl již Cigogna prototypem „nového“ šlechtického agenta, nebo patří dle svých funkcí spíše k úředníkům konce 16. a počátku 17. století?¹⁰⁶

Jedním ze základních rysů agenta bylo místo jeho působnosti. Agent se nacházel a pracoval v místě, kde šlechtic příliš často nepobýval, vykonával funkci jeho zástupce a byl mu prodlouženou rukou v obstarávání místních záležitostí. Nezanedbatelnou povinností agenta bylo zařizovat doručení pošty, ať už šlo o dopisy, jež posílal sám agentův pán či ty,

¹⁰² V. LÍVA (ed.), *Prameny V.*, s. 99. Dne 20. ledna 1637 čeští místodržící o vybudování obraného pásma v pohraničních lesích, kvůli hrozbě vpádu Švédů z Míšně, pověřili tři komisaře, mezi nimiž byl i Baltazar Cigogna; Tamtéž, s. 244. Dne 28. března 1639 čeští místodržící hejtmanům Žateckého kraje o přidělení komisaře Baltazara Cigogny na pomoc s ubytovanými vojáky; Tamtéž, s. 244. Dne 28. března 1639 čeští místodržící Baltazaru Cigognovi o tom, že je přidělen na pomoc hejtmanům Litoměřického a Žateckého kraje. Těm měl vypořádat s ubytováním a zásobováním kvartýrjících a pochodujících oddílů.

¹⁰³ Anton SCHIMON, *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien: ein alphabetisch geordnetes Verzeichniß der sämtlichen böhmischen, mährischen und schlesischen Adelsfamilien aller Grade, mit Daten ihrer ursprünglichen Standeserhebung, Beförderung in die höheren Adelsstufen, Charaktere, Würden und Prädikate, dann sonstigen Auszeichnungen*, Böhmisch Leipa 1859, s. 21; P. MAŠEK, *Šlechtické*, s. 139; A. SEDLÁČEK, *Hrady, díl čtrnáctý*, s. 409; V. LÍVA (ed.), *Prameny III-V*; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno.

¹⁰⁴ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 45; Táž, *K odměnám*, s. 97.

¹⁰⁵ M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*, s. 171-173.

¹⁰⁶ Ke šlechtickým agentům 17. a 18. století například Lenka MARŠÁLKOVÁ ŠVANDOVÁ, *Hrabě Jeroným Colloredo a jeho vídeňští agenti ve 20. letech 18. století*, in: *Historie 2008. Sborník prací ze 14. celostátní studentské vědecké konference konané 5. a 6. března 2009 v Hradci Králové. Ústí nad Orlicí 2009*, s. 103-125; Jiří HRBEK, *Hledat a nalézat: barokní Valdštejnové a jejich informační síť*, *Theatrum historiae* 9, Pardubice 2011, s. 313-331; M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*, s. 171-192; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry. Ke šlechtickým agentům/úředníkům pro období 16. a počátku 17. století* výběrem Josef HRDLÍČKA, *Úředník, Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 216-238; Petr KOPIČKA (ed.), *Deníky roudnického hejtmana Blažeje Albína z Weisenberku z let 1611-1625*, Praha 2003; Jan LIBRA ze Soběnova: *rožmberský hospodář v Praze a jeho každodenní život (1604-1609)*, *Pražský sborník historický* 31, Praha 2000, s. 93-148; Aleš STEJSKAL, *Matyáš Fuch z Fuchýřova: kariéra sluhy dvou pánů*, *Historický obzor* 8, Hostivice 1997, s. 22-33; Týž, *Prosopografická analýza rožmberského a švaberského úřednictva (1550-1616). Model a jeho fungování*, *Sborník archivních prací* 54, Praha 2004, s. 323-458.

kteře byly posílány jemu. Cigogna jako „poštovní posel/úředník“ tak přišel do styku s prakticky veškerou korespondencí, jež byla z českého prostoru Verdugovi do Dolní Falce posílána. Za Verduga rovněž vyjednával se šlechtici, stýkal se s úřady a obstarával veškerou písemnou agendu týkající se správy a nákupu panství. Podával žádosti o zápis do desek zemských a další dokumenty doručoval příslušným úřadům k potvrzení a ratifikaci. Vše naznačuje, že Cigogna byl těchto úředních formalit znalý a v rodícím se byrokratickém státě se uměl pohybovat.¹⁰⁷

Některé z výše uvedených aktivit v podstatě odpovídaly těm, které počátkem května roku 1604 ve své přísaze popsal agent a zástupce Francesca Gonzagy u císařského dvora v Praze. Camillo Cattaneo měl na základě instrukcí především zodpovídat za písemnou agendu, a být věrný a pilný ve své funkci. Zejména je zde ale kladen důraz na to, aby držel v tajnosti všechny informace, které mu budou císařem a jeho ministry svěřeny, a bez svolení je nikomu nesděloval. Francesco Gonzaga si tak patrně chtěl zajistit výhodu informací z první ruky, než se stanou obecně známými.¹⁰⁸

Další nepominutelnou pomoc představoval agent pro šlechtice v organizaci a správě hospodářství. Ať už to byly vlastněné domy v Praze či statky v západních Čechách, agent tak jako správce majetku dohlížel na hospodářství, místní zaměstnance, řemeslníky atd. V neposlední řadě bylo úlohou agenta svého pána informovat o aktuálním dění ve městě, na panství, v království potažmo v Evropě a udržovat tak svého pána takřikajíc v obraze. Nejčastějšími tématy byl vývoj vojenské situace, řešila se chystaná diplomatická jednání a zahraniční politika Habsburské monarchie. Stranou ale nezůstávaly ani zprávy o životě na císařském dvoře ve Vídni. Objevují se tak zprávy o změnách držitelů nejvyšších dvorských funkcích, kdo z vysoké šlechty zemřel, měl svatbu či nového potomka. Cigogna zprostředkoval nejdůležitější informace jak ze života habsburské monarchie, tak i ty, které se šířily zejména po Praze mezi českou šlechtickou smetánkou.¹⁰⁹

Na základě výše zjištěného tak Cigognu jednoznačně můžeme považovat za šlechtického agenta, neboť splňuje všechny agentovy každodenní povinnosti. Naopak odpověď na otázku, zdali můžeme pokládat Baltazara Cigognu za prototyp „nového“ šlechtického agenta, již kladná nebude. Agenti se od druhé poloviny 17. století ve stále se více byrokratizujícím státě začali specializovat na konkrétní úkony a šlechtici si je vybírali právě díky těmto speci-

¹⁰⁷ Totožnými úkoly byl pověřen právě i Agustin Pichler na přelomu 60. a 70. let 17. století. Jeho úlohu tak Michaela Buriánková popsala jako tzv. „právního sekretáře“. M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*, s. 178-179.

¹⁰⁸ Camillo BOTTURI, *Al servizio del principe e della Chiesa: l'esperienza di Camillo Cattaneo, abate di Castiglione delle Stiviere (1573-1644)*, Mantova 2019, tady konkrétně s. 22-23.

¹⁰⁹ M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*, s. 171, 174, 178-179, 182-183, 185-188.

fickým znalostem a dovednostem. Na rozdíl od agentů 16. a počátku 17. století, kteří rovněž zastupovali svého pána v otázkách hospodářských, zastávali funkci informátora, doručovali poštu, jednali jako zástupci s dalšími šlechtici a úředníky, slučovala funkce „nového“ šlechtického agenta vše výše uvedené s tím, že byla k tomu rozšířena právě o již zmiňovanou specializaci, kvůli které si šlechtici své agenty vybírali.¹¹⁰

V historiografii se paralelně s pojmem agent užívá také pojem klient, oba pojmy jsou si velice blízké a často se objevují jako synonyma.¹¹¹ Nebylo by však správné je směřovat a hodnotit jako totožné. Vztah mezi patronem/pánem a klientem je vztahem dvou nerovnocenných osob, který je však pro obě strany výhodný. Patron zaručuje klientovi ochranu a jistotu odměnu, převážně ve formě nemateriálních výhod, zatímco klient pomáhá svému pánovi udržet či rozšířit jeho vliv a moc. Vztah mezi patronem a agentem je tomu klientskému velice podobný, ale jistým způsobem formalizovaný, založený na pravidelném kontaktu a předchozí klientské vazbě. Klientská vazba tedy figuruje jako výchozí bod, kdy se z loajálního klienta v případě vzájemné potřeby může stát pravidelný agent a naopak. Zajímavým srovnávacím kritériem klienta a agenta je, jak upozornila Anna Nováková, již samotná etymologie slova agent, které vychází z latinského „agere“ (konat). U agenta je tedy rozhodující jeho schopnost a možnost něco udělat, tedy vyprodukovat nějaký užitek.¹¹²

V čem se od sebe agent a klient navzájem odlišují, je například způsob odměny za vykonané služby. Marika Keblusek z univerzity v Leidenu poukázala na to, že agent za své služby dostává konkrétní materiální odměnu, často dohodnutou při uzavření smlouvy o službě, zatímco odměna pro klienta není smluvně ošetřena. Ne všichni agenti museli být striktně vypláceni finančními odměnami, v porovnání s klienty je pro ně však materiální odměna více typická. Klient oproti tomu mohl být tradičně odměněn osobními výhodami, jako získáním úřadu a hodnosti či polepšením sociálního statusu. Nežrádka se také stávalo, že agent za své služby nedostal i opakovaně zapláceno, a přesto vytrval ve službě svému patronovi, neboť ho k němu poutala zmíněná klientská vazba, která byla už ze své podstaty recipročně výhodnou. Hranice mezi pojmy agent a klient je tenká a během času se mohla dle vývoje a vzájemných vztahů mezi agentem/klientem a jeho patronem/pánem měnit. Mohlo tak dojít k setření uvedených rozdílů a ke změně pozice z klienta na agenta a naopak.¹¹³

¹¹⁰ M. BURIÁNKOVÁ, *Pražský agent*, s. 188-191.

¹¹¹ A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 45.

¹¹² A. NOVÁKOVÁ, *K odměnám*, s. 97; Petr MAŤA, *Svět české aristokracie (1500-1700)*, Praha 2004, s. 657 a 674.

¹¹³ Marika KEBLUSEK, *Introduction. Profiling the Early Modern Agent*, in: Hans COOLS – Marika KEBLUSEK a Baldoch NOLDUS (edd.), *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*, Hilversum 2006, s. 12-13; A. NOVÁKOVÁ, *K odměnám*, s. 97.

Jak již bylo uvedeno výše, tak Igálffy-Igály se o Cigognovi nezmiňuje jako o agentovi, ani klientovi, nýbrž ho uvádí jako Verdugova soukromého sekretáře. Vyjdeme-li však z terminologie agent/klient, tak dle dostupných materiálů v tomto vztahu figuruje Cigogna jako Verdugův agent. Musíme mít ale na paměti také faktory, které mohou toto Cigognovo přesné zařazení komplikovat. V korespondenci mezi ním a Verdugem například nenajdeme zmínku či žádost o nějaký honorář za jeho služby. Cigogna, ze své funkce Verdugova mandátáře v Čechách, disponoval jeho činností úměrnými financemi, dostávalo se mu také úcty a sociálního statusu Verdugova přímého zástupce. Zdali skutečně za své služby nepobíral materiální odměnu, se ale s jistotou říct nedá. Žádné konkrétní záznamy, instrukce či smlouvy, které by tomu nasvědčovaly, nebyly prozatím nalezeny. Je ale nepravděpodobné, že by takovou funkci vykonával bez finančního ohodnocení.

Poslední tvrzení bychom mohli podložit srovnáním, které máme k dispozici o agentech Verdugova synovce hraběte Ferdinanda Jana Verduga. Výběrem Augustin Pichler, jenž hraběti sloužil jako pražský agent v letech 1668-1672 a vídeňský agent Sebastian Schotta. Oba působili jako Verdugovi agenti, ale pouze u Augustina Pichlera se dochovala smlouva, dle které měl přidělený roční plat 24 zl. a rovněž získal ubytování v jednom z pražských hraběcích domů. Pro vídeňského agenta se žádná smlouva ani instrukce nedochovaly, je ale nepravděpodobné, že by plat nedostával, když o jeho dlouhodobém agentském poměru k Verdugovi, nemůže být dle Pichlerovy korespondence pochyb.¹¹⁴

O existenci instrukcí pro Baltazara Cigognu mohou svědčit i jeho postupy při vyjednávání o konfiskátech. Objevila-li se nějaká překážka, s jejímiž důsledky instrukce patrně nepočítaly, například když byl Cigogna nucen k naléhavé půjčce, tak bez váhání prohlásil, že nerozhodne nic předtím, než se poradí se svým pánem. Pán se tak mohl na svého agenta bezvýhradně spolehnout. Marika Keblusek také uvedla, že o takto důvěryhodných a spolehlivých agentech/klientech se nejen uvažovalo, ale dokonce mluvilo jako o rodinných příslušnících.¹¹⁵ V předchozím tvrzení Keblusek je však třeba chápat rodinu (*familia*) v kontextu raného novověku. Slovo *familia* označovalo domácnost, dům či rod jako takový, nikoliv rodinu v dnešním slova smyslu. Taková domácnost fungovala na principu rodinných vztahů i přesto, že zahrnovala i osoby, jež nebyly navzájem příbuzné, například lékaře, učitele, komorníky a další dvorské služebníky.¹¹⁶ Můžeme říct, že do ní patřili právě i agenti a klienti. Cigognovo velmi dobré postavení, kterému se ve Verdugově rodině díky svým schopnostem těšil, potvr-

¹¹⁴ M. BURIÁNKOVÁ, Pražský agent, s. 177.

¹¹⁵ M. KEBLUSEK, *Introduction*, s. 13.

¹¹⁶ P. MAŤA, *Svět*, s. 535-539.

zuje i Verdugova závět', v níž mu za jeho věrné služby při správě a zvětšení českých statků odkazuje roční rentu 200 českých tolarů.¹¹⁷

Zaměříme-li se však na již zmíněnou etymologii slova agent, tak klíčovým faktorem je agentovo aktivní vystupování ve prospěch patrona. Zasílání zpráv z místa působení, ač bylo v případě Cigogny pravidelné, patřilo pouze k doplňkovým aktivitám agentů. Tou hlavní bylo již několikrát zmíněné aktivní vystupování a činnost. Ať už šlo o obchodní styky, nákupy uměleckých děl, právní zastoupení či patronovu reprezentaci u dvora. Všechny tyto aktivity odpovídají úloze Baltazara Cigogny a nalezneme je v doložené Cigognově korespondenci.¹¹⁸

Po přiblížení terminologie bude v této práci pro Baltazara Cigognu i nadále zachováno původní použité označení, tedy šlechtický agent. Přesto pro odlišení od dalších speciálně profilovaných „nových“ šlechtických agentů, budeme Cigognu vnímat v kontextu agentů 16. a počátků 17. století, kteří informovali svého pána, jednali s ostatními šlechtici, spravovali jemu svěřený majetek a působili jako šlechticova, v našem případě Verdugova, prodloužená ruka a přímý zástupce. Charakteristickým znakem šlechtického agenta byl pravidelný kontakt s jeho pánem. Ten Baltazar Cigogna udržoval pomocí poštovního spojení do Dolní Falce, kde Verdugo pobýval. Právě analýze těchto dopisů je věnována následující kapitola.

2.3 Korespondence Baltazara Cigogny

V poslední době se stále častěji dostávají do centra badatelského zájmu historiků tzv. prameny osobní povahy či ego-prameny.¹¹⁹ Do těchto dokumentů se jedinečným způsobem promítla osobnost autora a vypovídají tak o jeho postojích, sociálním postavení, myšlení či fyzickém vzhledu a rovněž reflektují i kulturně-politické dění kolem něj. Nabízejí zajímavý pohled do světa lidí raně novověké společnosti a umožňují nám tak pochopit jejich chování a jednání. Zároveň však tyto prameny postrádají jistou míru objektivitu, jelikož prezentují zejména postoje pisatele. Je tedy nezbytné k jejich výpovědní hodnotě přistupovat obezřetně a informace v nich obsažené podrobit kritice, analýze a srovnání s dalšími prameny. Zpočátku byly jako prameny osobní povahy chápány zejména deníky, autobiografie či memoáry. Změna nastala v devadesátých letech 20. století, kdy se mezi nově souhrnně označované ego-

¹¹⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6, sign. A3, kart. 2.

¹¹⁸ A. NOVÁKOVÁ, *K odměnám*, s. 98.

¹¹⁹ K ego-pramenům například Václav BŮŽEK, *Die private Welt der böhmischen adeligen Familien in ihren Selbstzeugnissen des 16. und 17. Jahrhundert*, in: Hans D. HEIMANN (ed.), *Adelige Welt und familiäre Beziehung. Aspekte der „privaten Welt“ des Adels in böhmischen, polnischen und deutschen Beispielen vom 14. bis zum 16. Jahrhundert*, Potsdam 2000, s. 17-41; Josef HRDLÍČKA (ed.), *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova*, České Budějovice 2003, s. 15-22; Pavel KRÁL, *Mezi životem a smrtí: testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002, s. 7-13; Pavel MAREK (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna*, České Budějovice 2005, s. 22-23.

dokumenty začaly řadit také další písemné prameny jako například protokoly z výslechu či závěti. Aby však mohly být počítány mezi prameny osobní povahy, musí obsahovat autobiografické prvky, které by blíže upřesnily osobnost pisatele a umožnily porozumět jeho jednání. Z toho důvodu je jejich stále zařazení a pevné ukotvení mezi ego-prameny obtížné. V neposlední řadě je nezbytné mezi prameny osobní povahy zařadit také cestopisy, rodinné kroniky nebo například osobní korespondenci. Právě osobní korespondence, v níž se pisatelé bohatě zpovídali svým rodinným příslušníkům, přátelům a blízkým spolupracovníkům, patří zejména pro svou obsáhlost a tematickou různorodost mezi nejbohatší prameny. Díky svědecktví dopisů můžeme proniknout do soukromého života lidí, odhalit tak jejich pocity a pochopit a zdůvodnit jejich činy.¹²⁰

Pramenná základna k dějinám rodu Verdugů je uložena v jejich rodinném archivu v Klášteře u Nepomuku, pobožce Státního oblastního archivu v Plzni. Jsou zde deponovány mimo jiné spisy týkající se nákupu a správy českých panství, účetní knihy dokládající hospodaření na statcích, pohledávky, patenty o vojenské službě, testamenty a životopisy jednotlivých členů rodu. Zdaleka největší objem archivního materiálu však představuje osobní korespondence. Jen během dvacátých let 17. století udržoval Verdugo písemný kontakt s mnoha důležitými osobnostmi. Zmíňme například Karla Bonaventuru hraběte Buquoye¹²¹, Ambrosia Spinolu markýze de los Balbases¹²², Jana Tserclaes hraběte Tillyho¹²³, Baltazara de Marradas y Vique¹²⁴ či Kristiána mladšího knížete z Anhaltu¹²⁵, jejichž korespondence byla někdy dokonce šifrovaná.¹²⁶ Verdugova korespondence však nebyla vedena pouze s vysokými armádními důstojníky, ale také s hlavními aktéry velké politiky jako byli bavorský vévoda a vůdce katolické ligy Maxmilián I.¹²⁷ či císař Ferdinand II.¹²⁸

Mezi množstvím německy, francouzsky, italsky a španělsky psaných listů se nachází, pod signaturou 39/E1 druhého kartonu, francouzsky psaná korespondence mezi Guillermem Verdugem a Baltazarem Cigognou.¹²⁹ Jejich vzájemná korespondence z let 1621-1628, obsahující čtyřicet šest dopisů, je doposud badatelsky nevyužitým pramenem a může tak poskyt-

¹²⁰ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 22-23; Pavel KRÁL, *Mezi životem*, s. 7-9.

¹²¹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 12, sign. C3, kart. 2, nefoliováno.

¹²² Tamtéž, inv. č. 15, sign. C6, kart. 2, nefoliováno.

¹²³ Tamtéž, inv. č. 24, sign. C15, kart. 2, nefoliováno.

¹²⁴ Tamtéž, inv. č. 23, sign. C14, kart. 2, nefoliováno.

¹²⁵ Tamtéž, inv. č. 13, sign. C4, kart. 2, nefoliováno.

¹²⁶ Jakub MÍRKA, *Raně novověká šifrovaná korespondence ve fondech šlechtických rodinných archivů Státního oblastního archivu v Plzni*, Západočeské archivy, Plzeň 2012, s. 60.

¹²⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 10, sign. C1, kart. 2, nefoliováno.

¹²⁸ Tamtéž, inv. č. 11, sign. C2, kart. 2, nefoliováno; J. POLIŠENSKÝ a F. SNIDER, *War and society*, s. 69; J. HAUBERT, *Inventář*, s. 20-22.

¹²⁹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6, sign. A3, kart. 2.

nout zajímavé informace o první generaci Verdugů jako tzv. „nové šlechty“¹³⁰ usedlé v českých zemích po bitvě na Bílé hoře. Jde však pouze o dopisy, které posílal Cigogna Verdugovi. Listy, jež posílal Verdugo zpět do Čech, se v archivu nedochovaly. Zdaleka největší objem Cigognových dopisů pochází z let 1622-1624 a 1626, nepatrnou část pak zaujmají listy z let 1621, 1625, a 1628 a z roku 1627 není v archivu dochovaný žádný.¹³¹

Poštovní spojení přes Frankfurt nad Mohanem patrně odpovídalo spojení Praha-Brusel a Cigogna se ho snažil využívat co možná nejpravidelněji. Dopisy odcházely jak s pravidelnou poštou, tak byly doručovány osobně po šlechticích, obchodnících či vojenských důstojnících cestujících do Dolní Falce.¹³² Využívání doručovacích služeb osob mimo poštovní instituci nebylo nic neobvyklého, naopak vedle pravidelné pošty šlo o jeden z nejbezpečnějších a nejvyužívanějších nástrojů korespondence.¹³³ Cigogna takto například využil příležitosti a své dopisy na jaře 1624 poslal do Kreuznachu po jistém Franciscovi, podplukovníkovi hraběte Rombalda VIII. Colalta, který se tou dobou chystal na cestu do Nizozemí.¹³⁴ Vyjdeme-li z dochovaných dopisů, zejména pak z roku 1623, který je v souboru zastoupen nejpočetněji, tak frekvence odchozí pošty se pohybuje od jednoho dopisu týdně až po jeden dopis za tři týdny. Při důležitých sděleních, se Cigogna dopisy snažil odeslat okamžitě, aniž by čekal na Verdugovu odpověď na předešlou korespondenci.

V jednom z dopisů se Cigogna ospravedlňuje Verdugovi, který si stěžoval na nedostatek zpráv, že on dopisy skutečně napsal a má na to i svědka, kterému dal jeho dopisy adresovat.¹³⁵ Nedoručení jeho pošty zřejmě nebylo ojedinělým případem. Mohlo být zapříčiněno probíhajícími vojenskými operacemi, přepadáváním postilionů nebo špatnými povětrnostními podmínkami. Cigogna v jednom z dopisů dokonce žádá Verduga, aby nařídil poštovním úředníkům ve Frankfurtu nad Mohanem jeho dopisy doručovat pečlivěji.¹³⁶ Na základě dochovaných dopisů z roku 1623, můžeme říci, že soubor dopisů z předchozích i následujících let je s největší pravděpodobností pouhým torzem z celkového původního počtu.

¹³⁰ Josef POLIŠENSKÝ a Frederick SNIDER, *Změny ve složení české šlechty v 16. a 17. století*, Československý časopis historický 20, č. 4, 1972, s. 520.

¹³¹ Viz příloha č. 6. Tabulka shrnující Cigognovu odchozí korespondenci v jednotlivých letech.

¹³² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 26. října 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. listopadu 1626).

¹³³ Pavel MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 35.

¹³⁴ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624).

¹³⁵ V dopise z 11. února 1623 píše Cigogna Verdugovi, že teprve obdržel jeho dopisy z 20. ledna. Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623).

¹³⁶ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. června 1623).

U osmnácti z celkových čtyřiceti šesti dopisů se v archivu dochovala také obálka s pečeti, na které je Verdugo uveden jako adresát. Tyto obálky Cigognových dopisů pro nás mohou být cenným svědectvím a zdrojem informací o Verdugově kariérním růstu a postupném rozšiřování jeho panství v západních Čechách. Před odesláním dopisu bylo nezbytně nutné přesně identifikovat adresáta, například jeho tituly, hodnostmi a úřady, čím lépe byl adresát popsán, tím větší byla šance, že bude dopis zdárně doručen. Na první z dochovaných obálek z května 1623 adresuje Cigogna dopis „*Panu donu Guillermu Verdugovi, rytíři roucha sv. Jakuba, guvernérovi a generálnímu kapitánovi Dolní Falce, pánovi na Doupově a Neprobylicích*“.¹³⁷ O ani ne dva měsíce později ho již tituluje také pánem na Mašťově¹³⁸ a komorníkem Jeho Císařské Výsosti¹³⁹ a v září téhož roku i válečným radou jeho Katolického veličenstva – tedy španělského krále.¹⁴⁰ Další změna oslovení se objevuje v dopise z 2. srpna 1624, kde v adrese přibyl titul guvernéra kraje Geldern.¹⁴¹ Poslední v archivu dochovaný přebal dopisu je z podzimu roku 1628, tedy jen několik měsíců před Verdugovou smrtí. Tehdy Cigogna začal svého pána oslovovat, a to nejen na obálce, ale v celém textu psaní, „*Excellence*“ namísto původního „*Monsieur*“.¹⁴² Verdugo si dle dopisu rovněž polepšil v úřadu vojenského rady, kdy byl jmenován nejvyšším vojenským radou španělského krále. Excellence byl titul vyhrazený vysokým hodnostářům, velvyslancům apod. Je tedy pravděpodobné, že toto oslovení začal Cigogna používat právě v souvislosti s jmenováním Verduga do tohoto úřadu. Cigogna tak v posledních listech adresuje dopis „*Jeho Excelenci hraběti donu Guillermu Verdugovi, z řádu sv. Jakuba, komorníkovi jeho Císařské Výsosti, plukovníkovi kavalerie a pěchoty, nejvyššímu válečnému radovi jeho Katolického veličenstva, pánovi Mašťova, Doupova a Neprobylic, generálovi Dolní Falce*“.¹⁴³ V oslovení se snoubí jak nově získaný hraběcí titul,

¹³⁷ „*Monsieur don Guillermo Verdugo Chevalier de l'habit de St. Jacques Gouverneur et Capitaine Général du Palatinat Inférieur Seigneur de Tuppau et Neprowitz*.“ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623). Ve své publikaci uvedl doc. Kubeš, že Neprobylice získal Verdugo patrně kolem roku 1625, nákup zmíněného panství však díky informacím z dopisů můžeme datovat o něco přesněji, a to před květen 1623, tedy do doby ještě před koupí Mašťova (červenec roku 1623). J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224 a 226; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Viedeň, červenec 1623).

¹³⁸ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623).

¹³⁹ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623).

¹⁴⁰ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 2. září 1623).

¹⁴¹ Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 2. srpna 1624).

¹⁴² Tato změna by mohla být spojena se získáním hraběcího titulu, jenž Verdugo obdržel od císaře Ferdinanda II. 25. května 1628. A. MUR I RAURELL, *La Mancha Roja*, s. 204.

¹⁴³ „*Á Son Excellence le Conte don Guillermo Verdugo, de l'ordre de St. [Saint] Jacques de la Chambre de S. [Sa] M. [Majesté] Cae et colonel de cavalerie et infanterie du Conseil supreme de Guerre de S. [Sa] M. [Majesté] Cattq [Cattolique] Seigneur de Mascha, Tuppau et Neprowitz, Général du Palatinat Inférieur*.“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 30. září 1628).

tak téměř¹⁴⁴ všechna Verdugova panství i s úřady a hodnostmi, které ke konci svého života držel.

Stylistická podoba, kterou si Cigogna korespondence uchovala napříč všemi odeslanými dopisy, odpovídala dobovému schématu. Raně novověká korespondence byla po formální stránce složená z několika částí, kde každá z nich hrála jistou specifickou úlohu, kterou se autoři snažili dodržet. Ke správnému psaní byly vydávány i příručky a návody, které upravovaly podobu dopisu a stanovovaly přesné výrazy, jež měly být použity např. v úvodu při pozdravu a oslovení či naopak v závěru dopisu.¹⁴⁵ Na začátku dopisu bylo tzv. *salutatio*, které mělo pevně danou podobu.¹⁴⁶ Cigogna Verduga oslovuje v úvodu dopisů jednotně *Monsieur*¹⁴⁷, stejně tak, jako i další autoři dopisů uložených ve verdugovském archivu.¹⁴⁸ Podobně formální ráz mají i závěrečné pasáže dopisů, tzv. *conclusia*, ve kterých Cigogna zdůrazňuje především svou věrnost, oddanost a poslušnost svému pánovi. Svá psaní Cigogna nejčastěji zakončoval slovy „navždy zůstávám Váš velmi pokorný sluha Baltazar Cigogna“¹⁴⁹, „pomych velmi pokorných polibcích rukou navždy zůstávám, jakože jsem, Vaším velmi pokorným služebníkem“¹⁵⁰ či „budu na věky zavázán Vaším velmi pokorným služebníkem“¹⁵¹. Vzhledem k výše uvedeným formulacím můžeme tedy říci, že charakter jejich vzájemného vztahu byl čistě formální.

Za *salutatiem* následoval úvod dopisu, tzv. *exordium*, jehož formální náležitosti Cigogna zásadně dodržuje. Objasňoval Verdugovi motivaci svého psaní, v každém listu mu oznamoval, zda obdržel jeho dopisy, u kterých pro ověření uváděl i datum odeslání.¹⁵² Často udával místo svého současného pobytu nebo kam se v dohledné době chystal¹⁵³, a nejednou také

¹⁴⁴ Ve Verdugově oslovení schází jen panství Vintířov, které získal roku 1625 koupí od Ferdinanda z Nagarollu. Blíže viz kapitolu o pobělohorských konfiskacích.

¹⁴⁵ Pavel MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 25; M. BURIÁNKOVÁ, Pražský agent, s. 173.

¹⁴⁶ Oslovení a zakončení dopisu bylo jistým způsobem hierarchizováno a v příručkách bylo přesně uváděno, jak oslovit osobu na určitém stupni společenské hierarchie, či naopak se s ní na konci psaní rozloučit. Pavel MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 25.

¹⁴⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621).

¹⁴⁸ Tamtéž, inv. č. 13, sign. C4, kart. 2, nefoliováno (korespondence s Kristiánem ml. Knížetem z Anhaltu); Tamtéž, inv. č. 24, sign. C15, kart. 2, nefoliováno (s Janem Tserclaesem hrabětem Tillym); Tamtéž, inv. č. 17, sign. C8, kart. 2, nefoliováno (s Karlem IV. vévodou Lotrinským).

¹⁴⁹ „Demeure à jamais votre très humble serviteur Baltazar Cigogna.“ Tamtéž, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622).

¹⁵⁰ „Après mes très humbles baisemains demeure à jamais comme je suis votre très humble serviteur.“ Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 11. ledna 1624).

¹⁵¹ „Serai obligé en toute éternité votre très humble serviteur.“ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624).

¹⁵² „J'ai reçu ces du 29 du mois passé.“ [Obdržel jsem ty [dopisy] z 29. uplynulého měsíce.] Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624). „N'ayant reçu nouvelles de votre seigneur du 9 de Décembre.“ [Neobdržel jsem zprávy od vaší milosti z 9. prosince.] Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. ledna 1626).

¹⁵³ „Avant hier était arrivé à Prague.“ [Předevčirem jsem dorazil do Prahy.] Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. srpna 1623).

odkazoval na svou minulou zprávu, kterou doplňoval o nové skutečnosti.¹⁵⁴ V *exordiích* se rovněž mohla objevovat odvolání k bohu, aby dopisujícím dopřál pevného zdraví a dal příležitost k jejich brzkému shledání. Takoveto prosby v úvodu námi zkoumané korespondence nenajdeme. Cigogna jim věnoval až závěrečné řádky listů. Tytéž fráze věnované zdraví, jež se objevovaly v *exordiu*, zpravidla bývaly i v závěru, tzv. *petitiu*. Prosby se ale neobrácely výhradně jen k bohu, v *petitiu* nechyběly osobní žádosti, přimluvy či prostá vyřízení pozdravů. Cigogna se tak nejen na závěrečných řádcích modlil, aby „*Stvořitel Guillerma zachoval v dobrém zdraví a prosperitě*“,¹⁵⁵ či například žádal, zdali by mu Verdugo pomohl najít jeho bratra, o kterém nemá žádné zprávy.¹⁵⁶ Rovněž se přimlouval za žádosti ostatních, vyřizoval jejich pokorné pozdravy¹⁵⁷ a například v dopise z posledního dne roku 1622 poslal Verdugovi přání ke šťastnému Novému roku.¹⁵⁸

Jednoznačně stěžejní a badatelsky nejvytěžovanější částí celého dopisu je tzv. *narratio*. Cigognovy dopisy přinášely Verdugovi širokou škálu informací, jak z jeho západočeských statků a Českého království, tak i z Římsko-německé říše či Uher. Na jejich stránkách Cigogna Verduga informoval o průběhu konfiskačního procesu, hospodářské situaci na jeho panstvích, a vojenských operacích během probíhající třicetileté války. V korespondenci se také často vyznával z útrap, které mu pochodující nebo hůře přebývající armáda způsobovala. Psal i o ochranných opatřeních, kterými se za každou cenu snažil spravované statky před drancováním soldatesky uchránit.

Do korespondence se rovněž promítly důležité politické události doby a listy tak přináší informace o zasedání uherského sněmu v Šoproni¹⁵⁹ či o uherské korunovaci císařovny Eleonory Gonzagové z července 1622¹⁶⁰. Cigogna však Verduga informoval rovněž o různých společenských záležitostech, slavnostech a novinkách ze života šlechtických elit Českého království i habsburské monarchie. Zmiňuje například Karla z Lichtenštejna a slavnost při níž

¹⁵⁴ „*Par ma dernière lettre du 23. de ce présent mois J'ai écrit à votre seigneur comme...*“ [Mým posledním dopisem z 23. tohoto měsíce jsem psal Vaší milosti jak...] Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623).

¹⁵⁵ „*Prie le Createur de conserver votre seigneur en bonne santé et prosperité.*“ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. června 1623).

¹⁵⁶ Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 26. října 1624).

¹⁵⁷ „*Monsieur le Baron Michna baise les mains de Votre seigneur.*“ [Pan baron Michna líbá ruce Vaší milosti.] Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. září 1626). „*Le Conte Slavata, Martinic et tous les autres messieurs baisent les mains de votre seigneur.*“ [Hrabě Slavata, Martinic a všichni ostatní pánové líbají ruce Vaší milosti.] Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623).

¹⁵⁸ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 25-27

¹⁵⁹ Tamtéž, nefoliováno (Videň, 20. června 1622); P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 212-213, 219 a 223-224.

¹⁶⁰ Tamtéž, nefoliováno (Videň, 20. června 1622). K uherské korunovaci Eleonory Gonzaga viz například Géza PÁLFFY, *Korunovace královen v raně novověkých Uhrách*, in: Symbolické jednání v kultuře raného novověku: věnováno Václavu Bůžkovi k jeho životnímu jubileu, Praha 2019, s. 65-78; Štefan HOLČÍK, *Korunovačné slávnosti Bratislava 1563-1830*, Bratislava 1986.

obdržel řád zlatého rouna¹⁶¹, svatbu Jiřího Adama z Martinic s Giovannou Gonzaga¹⁶² či sva-
tební veselí konaná v domě Polyxeny z Lobkovic.¹⁶³ Cigogna se právě o událostech z Polyxe-
nina života zmiňuje v korespondenci hned několikrát a nejednou i sama paní z Lobkovic pro-
jevila zájem o Verdugovy zprávy ze západu Římsko-německé říše.¹⁶⁴ Dále informoval napří-
klad o hraběnce Slavatové Kateřině z Montfortu a jejím vstupu do kláštera¹⁶⁵ či o profesoru
lékařské fakulty dr. Stroperiovi.¹⁶⁶ Cigogna Verduga rovněž zpravoval o pohybu významných
osob¹⁶⁷ nebo o tazích a akcích mincovního konsorcia, s jehož členy byl v neustálém kontaktu.

Již z pouhého nástinu obsahu Cigognovy korespondence je patrné, že se ve svých do-
pisech snažil postihnout celé spektrum témat, o která se Verdugo zajímal. Cigognovy listy
nám zároveň slouží jako svědectví, že ačkoliv byl Verdugo představitelem nově příchozí
šlechty, tak nestál stranou, ale aktivně se snažil zapojit do sociálního dění v zemi. Čile nava-
zoval a udržoval styky s předními ať už šlechtickými či intelektuálními osobnostmi, měl pře-
hled o akcích vysoké české šlechty a zajímal se o události z jejich života.

Z analyzované korespondence mimo jiné jednoznačně vyplývá, že Cigognovou hlavní
úlohou, vedle správy a ochrany Verdugova majetku, byl nákup konfiskátů. Fenomén pobělo-
horských konfiskací se nějakým způsobem odrazil ve všech dochovaných dopisech.
Z počátku se listy zabývají nákupem Doupova, větší část korespondence je pak věnována zis-
ku Mašťova. S nákupem zabavených majetků odbojným českým stavům se v dopisech řeší

¹⁶¹ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Pavel MAREK, *Vídeňská slavnost Řádu zlatého rouna z roku 1621 pohledem cestovního deníku Jeana Hervarta*, in: Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Rostislav SMÍŠEK (edd.), *Symbolické jednání v kultuře raného novověku*. Věnováno Václavu Bůžkovi k jeho životnímu jubileu, Praha 2019, s. 79-92; Heslo *Lichtenštejn*, in: Ladislav HOFMANN, *Ottův slovník naučný*, sv. 15. díl, Praha 1900, s. 1056.

¹⁶² Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 17. července 1626).

¹⁶³ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623).

¹⁶⁴ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (24. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. května 1626).

¹⁶⁵ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624).

¹⁶⁶ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623). Doktor Justus Stroperius [Stroppero] z Meersfeldu se na konci roku 1623 stal jedním ze tří profesorů obnovené lékařské fakulty na Karlově univerzitě. Od roku 1626 působil ve funkci zemského lékaře a v březnu 1632 ho frýdlantský vévoda Albrecht z Valdštejna jmenoval svým osobním lékařem. Jako odměnu za své služby získal panství Libědice, nacházející se západně od Žatce, kousek od Verdugova Mašťova. Karel BERÁNEK, *Příspěvky k obnově lékařského studia v Praze (1623-1638)*, Acta Universitatis Carolina, Praha 1963, č. 1, s. 100-101; Miloš GRIM – Ondřej NAŇKA – Karel ČERNÝ a Hana BRICHOVÁ, *Anatomie od Vesalia po současnost 1514-2014*, Praha 2014, s. 66; Karel ČERNÝ, Jana DUŠKOVÁ, Ludmila HLAVÁČKOVÁ a kol., *First Faculty of Medicine, Charles University. The oldest Tradition with a Youthful Spirit*, Praha 2020, s. 16; Georg MATTHIAE, *Conspectus Historiae medicorum Chronologicus*, Usus Praelectionum Academicarum, 1761, s. 573.

¹⁶⁷ V tomto směru se v korespondence jeví Karlovy Vary jako zajímavé místo setkávání šlechtických elit, kam se často sjížděli osobnosti jako kníže Karel z Lichtenštejna, saský vévoda Julius Jindřich Sasko-Lauenburský, Nejvyšší hofmistr Českého království Adam mladší z Valdštejna a další. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Videň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 25. dubna 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 16. května 1626).

všechny povinnosti, které bylo nutno splnit pro zisk konfiskátu, problémy se sháněním financí, obstarávání přímluvných dopisů, čekání na ratifikaci nákupu atd. Celý proces i s různými obtížemi a úskalími tak můžeme v korespondenci dobře sledovat. Právě tématem pobělohorských konfiskací se budeme podrobněji, se všemi náležitostmi k tomu patřícími, zabývat v následující kapitole.

Jak již bylo předestřeno, tak jedním z nejdůležitějších úkolů Baltazara Cigogna byla správa a rozšiřování Verdugových statků. K tomu měl Cigogna skvělou výchozí pozici a jako zástupce plukovníka vítězné strany se aktivně zapojil do obří majetkové dražby zkonfiskovaných statků poražených stavů.

3 Pobělohorské konfiskace očima Guillerma Verduga a Baltazara Cigogny

3.1 Obecné aspekty

Na zemském sněmu roku 1615 byl císař Matyáš pro své dluhy odstaven českými stavy od hlavních zdrojů svých panovnických příjmů, tedy daní, výroby mincí a výnosů jeho komorních statků. Stavové současně prosadili i daňový balíček, který schválil daně na pět let dopředu a počítal s přednostním uhrazením všech císařových pohledávek v zemi. Ferdinand Štýrský, Matyášův nástupce a budoucí císař, který dluhy po svém předchůdci zdědil, by tak byl nucen spoléhat pouze na tolik peněz, kolik by mu sami stavové poslali. Hospodářsko-politická situace se vyostřovala na pozadí té konfesijní. Defenestrace 23. května 1618 odstartovala události českého stavovského povstání, které rezonovaly v celé Evropě a vyústily v řadu konfliktů, které dnes souhrnně nazýváme třicetiletou válkou. Diplomatické řešení krize roku 1618 však pro Ferdinanda Štýrského nemělo význam. Politická dohoda se stavovskou reprezentací by žádné razantní změny nepřinesla a stavové by i nadále ovládali všechny rozhodující ekonomické zdroje v království, odkud do panovnickovy pokladny neplynuly téměř žádné finance. Ferdinandovi Štýrskému tak pražská defenestrace poskytla jedinečnou příležitost, aby se mocenským zákrokem pokusil zvrátit značně nevýhodné poměry v zemi ve svůj prospěch. S vědomím španělské hmotné i vojenské podpory vsadil na vítěznou válku proti českým stavům. V Evropě se tou dobou navíc pohybovalo dostatek vojenských velitelů, kteří byli ochotní jít se svými regimenty do války. Kořist byla natolik lákavá, že se neváhali zadlužit. V českých zemích pak měla porážka povstání na Bílé hoře na podzim roku 1620 rozsáhlé politické, právní, ekonomické, sociální i náboženské důsledky.¹⁶⁸

Císařské konfiskace poražených účastníků povstání jsou pojmem, ve kterém se všechny výše uvedené důsledky událostí z let 1618-1620, ať už přímé nebo nepřímé, prolínají.¹⁶⁹

¹⁶⁸ Petr VOREL, *Zahájení "české války" v kontextu vládního bankrotu roku 1615*, Český časopis historický 118, Praha 2020, č. 4, s. 953-958; Týž, *Vládní bankrot a nové daně*, Vesmír 100, Praha 2021, č. 3, s. 190-193; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá*, s. 71, 78-81, 89-93, 101-103; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 145-146 a 194; Josef PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, Praha 1996, s. 158-162, 167 a 170-172; Ivana ČORNEJOVÁ–Jiří KAŠE–Jiří MIKULEC a Vít VLNAS, *Velké dějiny země Koruny české VIII., 1618-1683*, s. 84.

¹⁶⁹ Téma pobělohorských konfiskací patří k tradičním tématům české historiografie. Bádání o konfiskacích se značně prohloubilo ve druhé polovině 19. století a na počátku 20. století díky pozitivistickým historikům. Nejvýznamnějšími pracemi, které tehdy vznikly, je komentovaná edice Christiana d'Elverta mapující konfiskace v Moravském markrabství, pro Slezsko monografie vydaná Josefem Zukalem a konečně pro Čechy dvoudílné *Dějiny konfiskací v Čechách* sepsané Tomášem Václavem Bílkem. V tomto období mimo jiné vyšla i dvě rozsáhlá díla, která se rovněž zabývají bělohorskou dobou a následnými konfiskacemi. Jsou to patnáctidílné *Hrady, zámky a tvrze království českého* od Augusta Sedláčka a čtyřsvazková publikace Antonína Gindelyho *Dějiny českého povstání léta 1618*. K potrestání stavovských vůdců povstání viz základní monografii *Staroměstská exekuce* od Josefa Petráně. Nejnovější obsáhlou publikací o pobělohorských konfiskacích je kniha Tomáše Knoze o pobělohorských konfiskacích na Moravě. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 21 a 51; Christian D'EL-

Hned v úvodu je třeba uvést, že konfiskace majetku stavovských představitelů odboje nebyly pouze živelnou a svévolnou odplatou či odvetou Vídně, i když jistá touha po pomstě zde svou roli sehrála také.¹⁷⁰ Šlo o postih plně odpovídající dobovým právním normám, který za povstání proti panovníkovi musel následovat. Bylo běžnou praxí, že za tzv. *crimen laesae maiestatis* neboli zločin urážky majestátu, propadli odsouzení nejen majetkem, ale i hrdlem. Císař rovněž mohl poukázat na precedent z doby vlády Ferdinanda I., který se po porážce povstání v roce 1547 s odbojnými stavy vypořádal obdobným způsobem.¹⁷¹

Pobělohorské konfiskace navíc navazovaly na poměrně rozsáhlou vlnu stavovských konfiskací organizovaných direktoriem, zejména během roku 1619. Stavové na sněmech v březnu a srpnu téhož roku rozhodli o konfiskaci majetků osob, které nesouhlasily s povstáním.¹⁷² Zabavené statky byly následně rozděleny žadatelům, kterých bylo na několik desítek. V první vlně šlo zejména o majetky odpůrců povstání, kteří opustili zemi. Především se tak jednalo o vysoce postavené zemské a císařské úředníky. Konfiskace ale rovněž zasáhly i některé statky církevních institucí, zabaveny byly majetky velkých klášterů či pražského arcibiskupa. Mimo jiné byly rovněž zkonfiskovány i císařovy komorní statky. Ve druhé vlně pak byl sebrán majetek i dalším šlechticům. Mezi nejvýznamnější šlechtice, kteří o své statky přišli během konfiskací roku 1619, patřili například Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, Jaroslav

VERT (ed.), *Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation, des dreißigjährigen Krieges und der Neugestaltung Mährens im siebzehnten Jahrhundert*. Schriften der historisch-statistischen Sektion, Bd. 16. Brünn 1867; Josef ZUKAL, *Slezské konfiskace 1620-1630. Pokutování provinilých šlechty v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově*, Praha 1916; Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I-II*. Praha 1882-1883; August SEDLÁČEK, *Hrady, zámky a tvrze království Českého*. Díl 1-15. Praha 1882-1927; Antonín GINDELY, *Dějiny českého povstání léta 1618*. Sv. 1-4. Praha 1870-1880; J. PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*; Tomáš KNOZ, *Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty*, Brno 2006.

¹⁷⁰ Pobělohorské konfiskace byli vnímány jako právně opodstatněné a logické i nejvyšším kancléřem Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkovic. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 79; J. PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, s. 263-287.

¹⁷¹ P. MAŤA. *Svět*, s. 128; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 77, 84-85; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 386; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXV. Ke stavovskému povstání roku 1547 blíže Petr VOREL (ed.), *Stavovský odboj roku 1547: první krize habsburské monarchie: sborník příspěvků z vědecké konference konané v Pardubicích 29.-30.9.1997*, Pardubice 1999; Týž, *Pernštejnská diplomacie v době stavovského povstání roku 1547. (Edice listů Jaroslava z Pernštejna z února až června 1547.)*, Východočeský sborník historický 3, Pardubice 1993, s. 231-272; Jaroslav PÁNEK, *Stavovská opozice v Čechách a její zápas s Habsburky 1547-1577. K politické krizi feudální třídy v předbělohorském českém státě*, Praha 1982; Josef JANÁČEK, *České dějiny. Doba předbělohorská I/II (1526-1547)*, Praha 1968 a 1984; Týž, *K účasti Pražanů v protihabsburském odboji roku 1547*, Pražský sborník historický, Praha 1964, s. 21-30; Karel TIEFTRUNK, *Odpor českých stavů proti Ferdinandovi I. Léta 1547*, Praha 1872.

¹⁷² Tito lidé byli označeni jako tzv. *neupřímní* nebo také *zpronevěřilí synové vlasti*, kteří byli rovněž obviněni z porušování Rudolfova Majestátu, a že *týž Majestát zrušiti usilovali*. I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 77; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 387.

Bořita z Martinic, Pavel Michna z Vacínova, Vilém Slavata z Chlumu a Košumberka, Zdeněk Lev Libštejnský z Kolovrat nebo Adam II. ze Šternberka.¹⁷³

Důvodů, proč se stavovské direktorium rozhodlo zabavit majetek svých odpůrců, bylo několik. Tomáš Václav Bílek jako hlavní motivaci stavovských konfiskací uvádí snahu nahradit zničená a císařskými generály obsazená stavovská panství v jižních Čechách, tedy v oblasti nejvíce zasažené vojenskými operacemi. Tomáš Knoz přidává poněkud pragmatičtější důvod. Dle jeho názoru šlo spíše o zbavení ekonomické základny svých politických odpůrců, která by jim nadále mohla zaručovat jistou politickou moc a pozici v zemi. Rovněž se zmiňuje o snaze motivovat těmito zabavenými a následně přerozdělenými konfiskáty ty tzv. *upřímné a věrné*, tedy podporovatele povstání.¹⁷⁴

Po bělohorské bitvě pak nejtvrdší tresty padaly právě v Čechách, neboť čeští stavové byli hlavními iniciátory a také účastníky celého povstání.¹⁷⁵ Konfiskování majetku rebelantů se připravovalo již záhy po porážce povstání. Přední účastníci odboje měli být Karlem z Lichtenštejna přísně hlídáni, aby se ze strachu nepokusili o útěk. Tvrdý dozor však prakticky nebyl zapotřebí. Někteří z poražených stavů až s naivní nadějí věřili v příslib milosti Maxmiliána Bavorského, i když velice sporného, že budou ušetřeni hrdelních trestů. Z nařízení císaře však v únoru 1621 vznikl seznam lidí, kteří měli být zatčeni a uvězněni.¹⁷⁶ Soud se zadržnými byl zahájen v březnu téhož roku a již během jara byly vyneseny první rozsudky za zločiny *rebelie* a *rušení zemského míru*. Ortelům smrti unikli ti, kteří ještě před zatčením uprchli za hranice. Z vůdců povstání jmenujme například Jindřicha Matyáše Thurna a Jáchyma Ondřeje Šlika. Proces s poraženými stavy byl veden tak, aby hlavní povstalci neměli jedinou šanci na záchranu.¹⁷⁷ Dvacet sedm exemplárních trestů¹⁷⁸ vydaných mimořádným soudním tribunálem v čele s Karlem z Lichtenštejna a královským prokurátorem Přibíkem Jeníškem z Újezda bylo vykonáno katem Mydlářem 21. června 1621 na Staroměstském náměstí.¹⁷⁹

¹⁷³ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXI; Tomáš KNOZ, *Državy Karla staršího ze Žerotína po Bílé hoře: osoby, příběhy, struktury*, Brno 2001, s. 59; Týž, *Pobělohorské konfiskace*, s. 387-388; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 77.

¹⁷⁴ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 384-389 a 392; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 77.

¹⁷⁵ Na Moravě také padaly tresty a došlo k velkým konfiskacím, v porovnání s Čechami ale k patrně mírnějším. I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 81-82 a 84.

¹⁷⁶ J. PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, 91-92; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXIX-XXX.

¹⁷⁷ Celý průběh procesu, který započal na jaře 1621 detailně popsal T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXXIV-L.

¹⁷⁸ Podobné hrdelní tresty hrozily také moravským účastníkům rebelie. Patrně zásahy kardinála Františka z Ditrichštejna, který soudu na Moravě předsedal, a Karla staršího ze Žerotína bylo nakonec šestnáct rozsudků smrti pozměněno na pobyt v žaláři. I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 81.

¹⁷⁹ J. PETRÁŇ, *Staroměstská exekuce*, tady konkrétně s. 7-19 a 282-284; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 217; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 78-81; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXXV, XXXVII a LIV-LIX.

Ústřední postavy stavovského povstání propadly za zločin urážky majestátu hrdlem, zároveň však měly být připravené i o své majetky. Během pobělohorských konfiskací došlo k doposud nevídaným majetkovým přesunům, které si jen stěží dovedeme představit. Více jak jedna polovina pozemkové držby tehdy přešla na nové majitele.¹⁸⁰ Konfiskace ale nebyly spojené pouze s potrestáním aktérů českého stavovského povstání. Vedle vlastních pobělohorských můžeme dále sledovat další dvě vlny spojené s vpády švédských a dánských vojsk do Čech na přelomu dvacátých a třicátých let 17. století a zejména pak ty související s vraždou Albrechta z Valdštejna v únoru roku 1634.¹⁸¹ V poslední zmiňované vlně došlo k zabavení a přerozdělení majetků nejen samotného Valdštejna¹⁸², ale také jeho věrných Adama Erdmana Trčky z Lípy či Viléma Kinského z Vchynic. Konfiskace jejich majetku byly vyhlášeny již v roce chebské exekuce, ale největší majetkový přesun byl uskutečněn až v roce následujícím.¹⁸³

První konfiskační vlna, na kterou cílí i předkládaná práce, tedy vlastní pobělohorské konfiskace, byla zahájena záhy po porážce stavů na Bílé hoře a skončila až roku 1627 s Mansfeldovým tažením do Slezska a na Moravu. Počátek konfiskačního procesu je spojován s vydanými nařízeními Maxmiliána Bavorského, vůdce Katolické ligy a tehdejšího císařského komisaře v Čechách, z listopadu 1620 jen několik dní po bitvě. V nich například nařizuje navrácení majetků těm katolickým šlechticům, kteří o ně byli za svou loajalitu k Vídni během stavovských konfiskací připraveni. Ukládá stavům povinnost složit hold císaři Ferdinandovi II., a také zde již nastiňuje následky, které stavové za svou rebelii ponесou. Hlavní původci a aktéři povstání měli být potrestáni na *hrdle a statcích svých*, všichni ostatní účastníci, ať ze šlechtického či městského stavu, pak měli být připraveni o své statky, jmění a movitý majetek. Zabavený majetek měl sloužit jako odměna pro osoby věrné koruně a zároveň k zaplacení naverbovaných důstojníků a jejich regimentů.¹⁸⁴ Maxmiliánova nařízení potvrdil listem Vilému Slavatovi a Karlu z Lichtenštejna i sám císař. Slavata se dle Ferdinandova příkazu měl dopátrat veškerých majetků poražených stavů a vyčíslit jejich hodnotu. Karel z Lichtenštejna pak v reakci na to vyslal 9. prosince do všech krajů exekuční a konfiskační

¹⁸⁰ P. MAŤA. *Svět*, s. 126; Pavel MAREK. *Roudničtí Lobkovicové a pobělohorské konfiskace*, Porta Bohemica: sborník historických prací 3, Litoměřice, 2005, s. 72; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 145-146.

¹⁸¹ K smrti Albrechta z Valdštejna viz publikace Josef JANÁČEK, *Valdštejnova smrt*, Praha, 1970; J. JANÁČEK. *Valdštejn*, Praha, 2003.

¹⁸² K valdštejnským konfiskacím blíže například J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 525-531.

¹⁸³ I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 84; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 389-390.

¹⁸⁴ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXV.

komisaře, kteří měli majetky zajistit. Konfiskační proces s předáky povstání byl zahájen jejich zatčením v únoru 1621.¹⁸⁵

Současně s vydáním rozkazu k okamžitému zabavení majetků těch, kteří ze země utekli, byl dán také pokyn k sepsání statků osob, jež v zemi zůstaly. Po vykonání Staroměstské exekuce se císař na počátku července 1621, vzhledem k velkému počtu viníků, rozhodl, že již další tresty smrti ani žaláře udělovány nebudou. Po radě Karla z Lichtenštejna císař oznámil, že při doznání se ke svým činům a osobním slibem věrnosti bude provinilým udělena pouze pokuta, jinak řečeno konfiskace jejich majetku nebo jmění. V červenci 1621 císař oznámil vydání patentu o generálním pardonu všem účastníkům stavovského povstání, vyjma těch, kteří ze země před trestem utekli. Generální pardon byl vydán 3. února 1622 v Innsbrucku a 7. května byl poté zveřejněn v Čechách. Dle jeho znění se císař vzdal trestů na hrdle a cti, ale ponechal si právo provinilé pokutovat na jejich majetku. Všichni se následně měli do šesti týdnů dostavit ke konfiskační komisi. Generální pardon jim zaručoval zachování jejich života, ale již ne majetku.¹⁸⁶ Podle přečinů pak byla každému vyměřena určitá pokuta, buď peněžní nebo formou konfiskace statků. Provedením konfiskací byl pověřen Karel z Lichtenštejna, který stanul v čele konfiskační komise v lednu 1622, již jako český královský místodržící.¹⁸⁷ V následujících měsících začala komise s vyšetřováním. Dle již zmíněného císařského výnosu byly automaticky konfiskovány statky lidí, kteří emigrovali ze země nebo zemřeli. Zabráno tak bylo na 115 panství a statků. K této skupině je ale třeba ještě připočítat majetky, které byly obsazeny během stavovského povstání vojenskou silou.¹⁸⁸

O poznání složitější to bylo v případě osob žijících, které se často proti spolupráci na stavovském povstání vyhrazovaly a konfiskacím svého majetku se bránily. Během konfiskačního řízení tak často docházelo k ovlivňování, manipulacím, protekcím či zásahům samotného císaře, který uděloval milosti ne příliš provinilým rebelantům. Pro císaře měly význam především konfiskace velkých panství, jejichž prostřednictvím by doplnil prázdnou pokladni-

¹⁸⁵ Současně se zatýkáním byla za účelem potrestání rebelů vytvořena i dvanáctičlenná komise. Z jejích členů zmiňme například místodržícího Karla z Lichtenštejna, nejvyššího hofmistra Adama mladšího z Valdštejna, prezidenta apelačního soudu Bedřicha z Talmberka či pražského staroměstského hejtmana Kryštofa Vratislava. Jaroslav HONC, *Pobělohorské konfiskace statků české šlechty a měst*, Právněhistorické studie 38, Praha, 2007, s. 299. Celý seznam komisařů v publikaci Tomáše Václava Bílka. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXVI, LXI a LXIII-LXIV. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 392-393; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 246; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka*, s. 136, 138-139.

¹⁸⁶ P. MAREK. *Roudničtí*, s. 75-76; Týž, *Svědectví*, s. 77.

¹⁸⁷ K vyšetřování účasti na povstání byla jmenována v lednu 1622 komise nová patnáctičlenná. Ke čtyřem již výše zmíněným se tak připojil například Sezima z Vrtby, Vilém ml. z Lobkovic a Volf Ilburk Vřesovec. J. HONC, *Pobělohorské*, s. 300.

¹⁸⁸ F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 301; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 259-260; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS, *Velké dějiny*, s. 84; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXX-XXXI; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka*, s. 136; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 393-395 a 397.

ci a zároveň uspokojil své věrné úředníky, šlechtice a vojenské důstojníky. Klíčovými faktory při rozhodování o konfiskaci daného majetku byla nejen míra provinění vlastníka, ale rovněž také hodnota a výnosnost jeho statků. Není tedy jistě bez zajímavosti, že čím větší majetek měli obvinění, tím menší šanci měli, že budou osvobozeni. Skutečnost, že prvořadou motivací císaře byl ekonomický kalkul, dokládá i rychlost s jakou došlo k majetkovým, fiskálním a měnovým změnám. Většina dluhů panovnické komory byla smazána, měnový systém znehodnocen úmyslně prohlubovanou inflací a ekonomické zázemí stavovské opozice konfiskováno.¹⁸⁹

Ve zdlouhavém procesu komise přezkoumávala jednotlivé osoby, jejich podíl a míru zapojení do povstání, dle kterého pak vyměřila výši pokuty. Pro usvědčení ze spolupráce a podpory povstání však často komisařům stačilo pouze to, že dotyčná osoba během rebelie řádně odváděla daně. Zvláště však musely být projednávány kauzy, kdy byl konfiskovaný majetek například v držení vdovy po rebelovi. V takových případech pak většinou k zabavení majetku nedošlo. To samé platilo tehdy, když byl zatížen nějakými dluhy či závazky. Všechny výše uvedené důvody vedly k tomu, že konfiskační proces byl časově náročný a zdlouhavý. Postupně však byla komisí zveřejňována jména lidí, kterých se konfiskace měla týkat. Rozsudky kvůli velkému množství pokutovaných nebyly vydávány individuálně, nýbrž ve skupině po dvaceti až třiceti. Verdikty komise byly následně potvrzeny nebo poupraveny císařem, který současně apeloval na komisaře, aby rozhodovali spravedlivě.¹⁹⁰ Nebylo však pravidlem, aby každý, kdo byl vyšetřován konfiskační komisí, byl automaticky odsouzen. Pokud nebyl názor komisařů jednotný a počet hlasů pro a proti odsouzení byl shodný, byla dotyčná osoba osvobozena. Rovněž tak docházelo i k úplnému prominutí pokuty. Jestliže však byla konfiskace vyčíslena na více jak jednu pětinu hodnoty majetku, byl vlastník nucen statek prodat a ze zisku utrženého z prodeje splatit komisí vyměřenou částku. Z toho důvodu měly odhadní a konfiskační komise tendenci ceny konfiskovaných statků podhodnocovat. Vlastníci tak své majetky prodávali hluboko pod cenou a utržili tudíž mnohem menší částku, kterou následně museli použít k zaplacení pokuty. Často jim navíc byly místo hotovosti dávány dluhopisy, jež ani nebylo možné zpeněžit. Valná většina těch, kteří byli komisaři odsouzeni, byť jen ke ztrátě části majetku, tak přišla prakticky o všechno. Bezohlednost a libovůle

¹⁸⁹ Petr ČORNEJ, *Vliv pobělohorských konfiskací na skladbu feudální třídy*, *Philosophica et Historika* 14, 1976, s. 176-177; P. VOREL, *Zahájení "české války"*, s. 958; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 136-137.

¹⁹⁰ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. LXX.

konfiskační komise budila obrovský rozruch.¹⁹¹ V říjnu 1623 byla i z tohoto důvodu zrušena.¹⁹²

Stejně jako bylo v Čechách ze všech vzbouřených zemí monarchie uděleno nejvíce hrdelních trestů, tak i konfiskace zde nabyly největšího rozsahu.¹⁹³ V konečném součtu bylo v první vlně konfiskační komisí odsouzeno 680 osob, z nichž 166 ke ztrátě veškerého majetku, 45 ke ztrátě dvou třetin, 128 osob přišlo o polovinu, 215 bylo pokutováno třetinou svého majetku a 112 bylo, jak uvádí Tomáš V. Bílek, *odsouzeno k manství*, tedy jejich alodní statky přestaly být dědičnými a staly se lénem.¹⁹⁴ Výše uvedená čísla, jak podotkl Petr Čornej, však nejsou úplná. Pro získání obrazu celkového rozsahu první pobělohorské konfiskační vlny je zapotřebí přičíst i výsledky komise exekuční a transakční.¹⁹⁵ Z jeho výzkumu pak v následném součtu dostaneme celkové číslo 724 odsouzených osob z toho 114 pánů a 610 rytířů. Konfiskační proces tak podstatnou měrou zasáhl do struktury společnosti a přispěl k její proměně.¹⁹⁶

Císař konfiskacemi majetku rozdrtil ekonomické zázemí svých protivníků. Od nových majitelů rozprodáných statků rovněž očekával, i když to patrně nebylo jeho prvotním zájmem, že na nově nabytých panstvích bude vrchnost jednat ve prospěch katolické církve. První konfiskační vlna, během které o své majetky přišli ve velké většině příslušníci nekatolického vyznání, se tak stala rovněž prostředkem rekatolizace.

Z utržených peněz z prodeje konfiskátů se ale státní pokladnu císaři naplnit nepodařilo, část peněz z prodeje zabavených statků zmizela pod rukama konfiskačních komisí, část nesplatili noví vlastníci a zbytek byl splacen ve znehodnocené tzv. *dlouhé minci*. Pobělohorská inflace byla obrovským problémem nejen při splácení zakoupených konfiskátů, ale měla rovněž fatální dopad na celou ekonomiku. Inflace stupňovaná stále větším znehodnocováním

¹⁹¹ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 136.

¹⁹² T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 393-397; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 246-248; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. XXX-XXXI a LXX-LXXI; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 136, 144-146; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 301-302; J. HONC, *Pobělohorské*, s. 301.

¹⁹³ Tato skutečnost nebyla ovlivněna nějakým benevolentním a mírnějším postupem moravské konfiskační komise, nýbrž menší angažovaností moravských stavů v povstání. I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS, *Velké dějiny*, s. 84.

¹⁹⁴ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. LXXIV; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 301.

¹⁹⁵ Transakční komise byla založená po smrti českého místodržícího a představitele konfiskační komise Karla z Lichtenštejna v roce 1627, aby celý proces završila. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 400.

¹⁹⁶ P. ČORNEJ, *Vliv*, s. 178-179; P. MAŤA, *Svět*, s. 125-126; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 260; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS, *Velké dějiny*, s. 84-85; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 136, 145-146. K proměně struktury šlechtické společnosti viz také Petr ČORNEJ a Ondřej FELCMAN, *Rozvrstvení feudální třídy v severovýchodních Čechách v letech 1603-1656*, *Československý časopis historický* 28, 1980, s. 559-589; J. Polišínský a F. Snider, *Změny ve složení*, s. 515-526.

mince je kladena za vinu tzv. *mincovnímu konsorciu*,¹⁹⁷ jehož prvoplánovým úkolem bylo vyřešit neuspokojivou ekonomickou situaci v zemi.¹⁹⁸

Po vítězství na Bílé hoře potřeboval císař rychle získat prostředky na vyplacení naverbované armády. Zároveň chtěl do financí v Čechách vnést nějaký řád, neboť zde bylo v oběhu hned několik mincí, ať už ty, které razil sám Ferdinand II., direktorium či někteří šlechtici. Na jeho příkaz měly být staženy všechny mince ražené direktoriem. Následně dal Karel z Lichtenštejna razit minci novou, kterou však ještě během roku 1621, ve spolupráci s židovským bankéřem Jakubem Bašewim, znehodnotil o polovinu původní hodnoty. Dne 18. ledna 1622, tedy ve stejnou dobu jako byly vytvořeny konfiskační komise, byl ve Vídni přijat návrh na vytvoření konsorcia, které za roční nájemné 6 000 000 zl. získalo monopolní právo ražby mincí nejen v Čechách, ale také na Moravě a v Dolních Rakousích. Konsorcium mělo výhradní právo vykupovat neražené stříbro tzv. *pagament* a předkupní právo na všechno stříbro vytěžené v českých dolech. Do jeho čela byl jmenován pražský bankéř Jan de Witte.¹⁹⁹ Celkem mělo konsorcium na patnáct členů, z nichž známe, mimo již zmiňovaného de Witteho, například Karla z Lichtenštejna, Albrechta z Valdštejna, Jana Oldřicha z Eggenberku, Jakuba Bašewi z Treuenburka a v neposlední řadě Pavla Michnu z Vacínova. Mezi jeho členy patrně patřili také František z Ditrichštejna a Karel z Harrachu. Výše uvedení podílníci také dodávali konsorciu zmíněný pagament, který si nechali řádně zaplatit. Pro naši představu o tom, jak členství v konsorciu bylo výnosné, uveďme příklad, kdy konsorcium vyplácelo za jednu hřivnu stříbra v průměru 85 zl. Karel z Lichtenštejna za ni dostával až 569 zl., Pavel Michna z Vacínova si za jednu hřivnu nechal platit 248 zl. a Albrecht z Valdštejna, který dostával ze členů konsorcia nejméně, 123 zl. Není jistě náhodou, že jména podílníků konsorcia se shodují s těmi, jejichž nositelé na konfiskacích nejvíce získali. Záhy po ustavení

¹⁹⁷ K měnové politice počátku dvacátých let 17. století, znehodnocené minci a bankrotu blíže P. VOREL, *Zahájení "české války"*, s. 958-959; Týž, *Od pražského groše ke koruně české 1300-2000 (Průvodce dějinami peněz v českých zemích)*, Praha 2004, 177-188; Antonín KOSTLÁN, *Dlouhá mince v Čechách*, Acta Universitatis Carolinae: Philosophica et Historica 1, 1989, Studia Historica 34 (Problémy starších českých dějin), Praha 1991, s. 101-123; Emanuela NOHEJOVÁ-PRÁTOVÁ, *Dlouhá mince v Čechách v l. 1621-1623*, Numismatické listy 1, Praha 1946, č. 3, s. 29-35; Tomáš KNOZ, *Finanční aspekty pobělohorských konfiskací*, Český časopis historický 100, Praha 2002, č. 4, s. 805-806.

¹⁹⁸ Hospodářskou krizi se podobným způsobem snažili řešit i v jiných evropských zemích, k devalvování mince, snížením obsahu drahého kovu v ní, se mimo jiné uchýlili například i stavovští direktori během povstání. T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 803-804; I. ČORNEJOVÁ-J. KAŠE-J. MIKULEC a V. VLNAS, *Velké dějiny*, s. 84-88; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 241; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 139-140.

¹⁹⁹ Činnost mincovního konsorcia se zřetelem na jeho vedoucí osobnost podal ve své monografii Anton ERNSTBERGER, *Hans de Witte. Finanzmann Wallensteins*, Wiesbaden 1954.

mincovního konsorcia v lednu 1622 se začala razit mince znehodnocená ještě více. Úměrně ke klesající hodnotě stoupala inflace.²⁰⁰

Nedostatek peněz v císařské pokladně byl jednou z hlavních příčin k vydání císařského patentu v září 1622, který oznamoval rozprodej konfiskovaných statků. Za dané situace ale vidinu zisku značně komplikovala jak probíhající válka, která zejména ničivými pochody a pobyty vojáků rapidně snižovala hodnotu majetků, tak skutečnost, že za prodané konfiskáty císař dostane zapláceno ve znehodnocené dlouhé minci, která již dopředu naznačovala nízkou výdělečnost. Císař tak nakonec tratil na tom, co mu mělo přinést profit. Kýžený zisk tedy neputoval do státní pokladny, nýbrž do kapes členů de Witteho mincovního konsorcia a žadatelům, kteří stihli své nově nabyté majetky splatit v dlouhé minci. V praxi to fungovalo tak, že konsorcium nahrazovalo mince v oběhu novými. Z deseti mincí se jedna dala roztavit a do roztaveného stříbra byly přimíchány méně ušlechtilé kovy. Poté bylo ze slitiny vyraženo deset mincí a zbylých devět stříbrných šlo do kapsy podílníkům konsorcia. Lidé stížení konfiskacemi, tak nebyli ožebračováni pouze samotným aktem zabavení majetku, nýbrž i tím, že již konfiskační komisí podhodnocená kupní cena statku byla navíc vyplácena ve znehodnocené dlouhé někdy nazývané *lehké* minci.²⁰¹

Činnost konsorcia měla být zastavena po uplynutí jednoho roku v únoru 1623. Jeho aktivita ale pokračovala až do prosince, kdy byl oznámen státní bankrot a měnová reforma. Tzv. *kalada* vyhlášená 28. prosince 1623 zrušila platnost znehodnocené dlouhé mince a ukončila období finančních spekulací. Dlouhá mince byla devalvována na devítinu své původní hodnoty a konfiskáty směly být nadále kupovány pouze za minci novou tzv. *dobrou*. Krize se spolu se vzrůstající inflací prohlubovala a vyvrcholila zhroucením měny a státním bankrotem, který měl pro obyvatele nepředstavitelné důsledky. Na zisk si ale přišli zejména již zmiňovaní členové mincovního konsorcia a osoby jim blízké. Nutno dodat, že nešlo pouze o zisky peněžní, nýbrž také o nemovitosti, na jejichž cenu měli vliv. Statky koupené za nevelké částky, vyměřené ještě v dobré měně, spláceli ve znehodnocené dlouhé minci. Členy konsorcia za zpronevěru nečekal žádný trest, naopak za příkladné zaplacení nájmu mincovny získali

²⁰⁰ Příkladem může být cena obilí, která oproti létům před stavovským povstáním zaznamenala roku 1623 nárůst plných 400 procent. I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 88. Problém nekvalitní měny se promítl i do zkoumané korespondence, kde si Cigogna nejednou Verdugovi stěžuje na velkou drahotu a bídu, která v Čechách a Praze panuje. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 804-806, I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 88-89; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 241-244, 260-261; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka*, s. 139-140; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 302.

²⁰¹ J. FORBELSKÝ, *Španěle*, s. 389-392; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 88-89; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka*, s. 139-140; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 241-244, 260-261; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 302; T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 804-806.

jako odměnu zvláštní privilegia. Valdštejn byl povýšen do hraběcího stavu, žid Jakub Bašewi obdržel dědičný šlechtický titul s erbem a přídomkem z Treuenburka a Jan de Witte získal místo v císařské radě a roku 1627 mu byl udělen dědičný šlechtický titul s přídomkem z Lienthalu. Strůjci podvodu tak svého levně nabytého nemovitého majetku mohli beztravně užívat.²⁰²

Předávání zabavených majetků novým nabyvatelům započalo souběžně s jejich konfiskací. Konfiskované statky byly dočasně spravované českou komorou, které přidělávaly spoustu starostí. Jejich velký výprodej začal po vydání císařského nařízení v září 1622. Některé statky však byly novým majitelům přiděleny již dříve. Jednalo se zejména o majetky, které byly restituovány katolickou šlechtou a církevními institucemi, jimž byly během stavovského povstání zabaveny. Dále šlo o panství stavovských vůdců povstání, která byla obsazena vojenskými regimenty a následně přidělena jejich velitelům, z nichž jmenujme například Baltazara Marradase, Karla Bonaventuru hraběte Buquoye a Martina de Hoeff Huertu.²⁰³ Mimo výše zmíněné byli v této fázi konfiskáty odměněni rovněž vojenští důstojníci, kterým císař dlužil na služném. Formu odměny v podobě nemovitých statků nebo alespoň slevy k jejich koupi všichni vřele vítali a pro císaře bylo jednoduché je takto odměnit. Zde bychom mohli vzpomenout například Julia Jindřicha vévodu Saského, Volfa z Mansfeldu, Viléma Vratislava z Mitrovic či plukovníka Jindřicha Paradise de Echaide.²⁰⁴ Takováto ocenění jako odměnu za jejich služby císaři ale nezískávali pouze vojevůdci. Mezi další odměněné patřili rovněž šlechtici a úředníci, kteří sice za zisk konfiskátů museli zaplatit, ale od celkové prodejní ceny statku jim mohla být odečtena částka, kterou jim císař dlužil na mzdě, případně jako odměna za jejich věrnost jim byla udělena sleva z celkové kupní hodnoty. Této situace hojně využívali majetkoví spekulanti, kteří takto byli schopni ve svých rukou shromáždit obrovské bohatství. Příkladem nám může být právě vzpomínaný Albrechta z Valdštejna, kte-

²⁰² Svá dominia tak budovali například Albrecht z Valdštejna, Jan Oldřich z Eggenberka či Marie Magdalena Trčková z Lípy. I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS. *Velké dějiny*, s. 86, 88-89; T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 805-806; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 245-246, 253; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 302-303; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 139-140.

²⁰³ To se týkalo především oblasti jižních Čech. Hrabě Buquoy takto již roku 1620 obdržel Nové Hrady, Libějovice a Rožmberk konfiskované pánům ze Švamberka. Baltazar Marradas spravoval všechny statky v krajích Bechyňském, Prácheňském a Plzeňském, které zabral vojenskou silou a v následujících letech se jich nechtěl vzdát. Za sníženou cenu také koupil statky Hluboká, Mladá Vožice či například Miličín. Měl se rovněž finančně vyrovnat s Martinem Huertou, který nakonec získal panství Velhartice a také královské město Písek. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. CXXIII-CXXIV; August SEDLÁČEK, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou, Díl I., Od nejstarší doby až do zřízení královského úřadu*, Písek 1911-1913, s. 129-158.

²⁰⁴ Saský vévoda Julius Jindřich získal za vojenské služby statek Středokluky a slevu na nákup panství Ostrov. Volfovi hraběti z Mansfeldu byla snížena kupní suma na panství Šluknov. Vilém Vratislav z Mitrovic koupil se slevou statky Volfartice a Libchavu. A plukovník Jakub Jindřich Paradis de Echaide obdržel slevu na panství Kamenice. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. CXXIV-CXXV; J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 594-595; František HOLEC a Josef TÝFA, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku sv. 7*, Praha, 1988, s. 28; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 398.

ř v severovýchodních Čechách vybudoval rozsáhlé dominium. Jedním z těchto prospěchářů byl také Pavel Michna z Vacínova, který získal značné bohatství z převodů nemovitých statků a obchodování s konfiskáty.²⁰⁵ Vedle výše zmíněných si na značné jmění přišla celá řada dalších lidí. Mezi nejvýznamnějšími bychom našli Karla z Lichtenštejna, Jaroslava Bořitu z Martinic, Adama mladšího z Valdštejna, Marii Magdalenu Trčkovou z Lípy, Polyxenu z Lobkovic nebo například pro naši práci klíčového Guillerma Verduga.²⁰⁶ Kompletní obraz nabyvatelů českých konfiskátů byl tedy velice různorodý, vedle představitelů staré české šlechty jimi byli rovněž cizinci, kteří si získali císařovu přízeň službou v úřadu nebo v armádě.²⁰⁷

Samotná praxe nabývání zkonfiskovaných majetků byla zdlouhavým procesem, který mezi lety 1625-1627 pokračoval jen velice pomalu a spíše stagnoval. Do vývoje konfiskačního procesu pak zasáhlo v roce 1627 jak vydání Obnoveného zřízení zemského, tak i již zmínovaná smrt českého místodržícího Karla z Lichtenštejna. Transakční komise jmenovaná po Lichtenštejnově skonu tak měla celý proces završit. Na konci dvacátých let a počátku let třicátých však do Českého království opětovně pronikala s podporou bělohorských exulantů a potrestaných šlechticů dánská a saská vojska. Vojenské útoky následně spustily novou vlnu konfiskací, jež zabavovala majetky osob podílejících se na dánském a saském vpádu.²⁰⁸

3.2 Konfiskační praxe (Doupov a Mašťov)

Samotný konfiskační proces se ve všech postižených zemích vyznačoval shodnými rysy. Základem bylo vymezení okruhu viníků a zřízení aparátu, jenž měl konfiskace řídit. Výkonným orgánem se stala konfiskační komise, která s pomocí tzv. oceňovací (taxační) komise a krajských komisařů odhadla přibližnou hodnotu majetků provinilých osob. Těmto osobám mohla být následně dle peněžního odhadu jejich statků a vážnosti provinění vyměřena pokuta.

²⁰⁵ P. MAŤA, *Svět*, s. 131. Pavel Michna z Vacínova takto získal například panství Tloskov a Konopiště. Majetkový komplex vytvořil rovněž kolem Prahy, kde skoupil Řeporyje, Dolní Břežany, Kamenici či Libeň. Jeho majetek během dvacátých let dosáhl bezmála půl milionu zl. Tomáš Václav BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. CXXVIII; Jan BOUČEK, *Pavel Michna z Vacínova*, Praha: Univerzita Karlova, 2008. (diplomová práce)

²⁰⁶ Karel z Lichtenštejnu své nejvýznamnější statky získával na Moravě, přesto ale i v Čechách získal několik drobnějších panství, která povětšinou obratem prodával jiným zájemcům. Jmenujme například panství Uhřetěves, Dubeč a Kyje u Prahy, Přitoky u Kutné Hory či Malé Cerhenky na Kouřimsku. Mimo tato panství získal také několik vinic v pražské Šárce a u Litoměřic konfiskované jednomu z vůdců stavovského povstání Martinu Früweinovi. Značné množství statků získal Jaroslav Bořita z Martinic, ten během pobělohorských konfiskací zakoupil panství Slaný, Chomutov, Dobříčany, Velký Ořechov, Kralupy nad Labem a další. Adam mladší z Valdštejna získal panství Chotomice, Kamenný Most, Ledeč a Budenice s Vinařicemi, které přejmenoval na Nový Valdštejn. Marie Magdalena Trčková z Lípy získala statek Želiv. Polyxena z Lobkovic zakoupila statky Dolní Beřkovic, Počaply, Bechlín, Byšice a další. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. CXXVII-CXXVIII; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 398-400.

²⁰⁷ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 397-400; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS, *Velké dějiny*, s. 85, 87-89; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 144-146.

²⁰⁸ Do čela nové konfiskační komise byl jmenován Albrecht z Valdštejna, který se zároveň stal největším nabyvatelem zabavených panství. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 300-401.

Konfiskované statky byly následně spravovány jako komorní, dokud nebyly předány novým nabyvatelům. Než k tomu ale došlo, tak musela být stanovena patřičná suma, za kterou měly být majetky prodány a císařská pokladna naplněna. Částka mohla být vzhledem k válečným okolnostem a neustálým zničujícím pochodům vojska proměnlivá. Po vyhlášení konfiskace konkrétního panství se již mohli hlásit první žadatelé. Komise pak následně rozhodla o budoucím majiteli, jenž po obdržení císařské ratifikace nákupu a splacení konfiskátu mohl požádat o zapsání svého nového majetku do desek zemských. Tzv. intabulace byla poslední a konečnou fází celého procesu, právně stvrzující zákonnou držbu nově nabytých statků. Jednotlivé fáze stručně nastíněného konfiskačního procesu jsou podrobněji popsány na následujících řádcích u konkrétních příkladů západočeských panství Doupov a Mašťov.²⁰⁹

3.2.1 Doupov

Prvním z konfiskátů, který se Verdugovi, potažmo jeho agentovi Cigognovi, podařilo získat, bylo panství Doupov v západních Čechách. Dnes již zaniklé město Doupov (někdy v literatuře označováno také jako Duppau či Tuppau) se nacházelo ve východní části karlovarského okresu, v tehdejší Žateckém kraji. Město bývalo starým centrem této oblasti založeným již kolem poloviny 13. století a dodnes po něm nese jméno i tamní pohoří. Na přelomu 16. a 17. století se v centru Doupova nacházel zámek s dvorem z části obehnaný vodním příkopem. Ten vznikl přestavbou z původní tvrze někdy okolo roku 1580. Nedaleko od něj stával kostel na Nanebevzetí Panny Marie a panský pivovar. Tehdy k doupovskému panství kromě města Doupov patřily i dnes již taktéž zaniklé vsi Oleška, Kozlov, Prachometry, Jírov, Trmová, Řednice, Víska, Zakšov, Petrov, Tocov.²¹⁰

Představený majetek byl konfiskační komisí odhadnut na 42 766 kop grošů míšeňských a jako pokuta za účast na stavovském povstání byl zabaven majiteli Janu Albínu Šlikovi. Ten držel v západních Čechách, mimo již zmíněný Doupov, také rozsáhlé panství Sokolov (Falknov). Po pražské defenestraci a vypuknutí stavovského povstání roku 1618 se postavil na stranu českých stavů a stal se členem třicetičlenného direktoria. Po porážce stavů na Bílé hoře byl jeho majetek zkonfiskován a trestu smrti unikl pouze útekem do sousedního Saska.²¹¹ Majetek mu byl zabaven na základě císařského rozkazu namířeného proti účastníkům stavov-

²⁰⁹ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 105 a 119; I. ČORNEJOVÁ–J. KAŠE–J. MIKULEC a V. VLNAS, *Velké dějiny*, s. 86.

²¹⁰ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 599; A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 363, 381 a 409; Z. BINTEROVÁ, *Zaniklé obce Doupovska od A do Ž*, s. 17-21; Táž, *Zaniklé obce Doupovska ve fotografiích*; Jiří ÚLOVEC, *Zaniklá tvrz a zámek v Doupově*, Historický sborník Karlovarska, Karlovy Vary 1999, s. 14-33; Václav KRÁL, *Doupov a Doupovské hory-minulost a přítomnost*, Sborník České geografické společnosti 98, 1993, č. 2, s. 68-74; Tomáš DURDÍK, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999, s. 121.

²¹¹ Radek FUKALA, *Loketští jsou zatvrzelí, zlí a zákeřní lidé*, Přísně tajné: literatura faktu 1, 2018, s. 18-33; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 599.

ského povstání, kteří před soudem opustili zemi.²¹² Jan Albín Šlik tak o své statky přišel mezi prvními. Krátce po konfiskaci majetku muselo dojít z Verdugovy strany k vyslovení zájmu o zmiňované panství, neboť již tři týdny po exekuci na Staroměstském náměstí byl Doupov předán do Verdugova držení.

První zmínka o Doupově se objevuje již v nejstarším dochovaném dopise korespondence. Dozvídáme se z něj, že Baltazar Cigogna dostal jménem Guillerma Verduga do držení doupovské panství hraběte Jana Albína Šlika.²¹³ Tento dopis je datovaný 12. července 1621 přímo z Doupova, což naznačuje, že zde již v létě 1621 Cigogna pobýval a panství spravoval. Tuto skutečnost potvrzuje i dopis kardinála Františka z Ditrichštejna odeslaný španělskému diplomatovi Íñigo Velezovi de Guevarra hraběti de Oñate. V něm se kardinál zmiňuje, že by mělo doupovské panství připadnout právě Verdugovi a také dodává, že se jedná o pěkné baronství.²¹⁴ Při převzetí Doupova však nebyla ještě stanovená kupní hodnota panství. Verdugo s Cigognou tak museli počítat s cenou přibližně odpovídající té, kterou vyměřila taxační komise zajišťující Šlikův majetek. Téměř současně s převzetím Doupova byli na místo vysláni i komisaři, kteří měli celé panství ohledat a vyhotovit oceňovací protokol, ze kterého se následně mohla určit tzv. *taxa*, za níž má být panství prodáno.²¹⁵ Ocenění konfiskovaného majetku probíhalo v několika rovinách. Tou první byla taxace hospodaření poddaných a výnosnosti jejich naturálních dávek a roboty. Druhá rovina byla taxace ročního výnosu hospodaření šlechtického velkostatku, která se skládala z ohodnocení stálých a běžných výnosů statku. Třetí rovinou pak bylo ocenění zámku a jiných vrchnostenských sídel včetně mobiliáře.²¹⁶ Komisaři se při ohodnocování nesoustředili tedy pouze a jen na nemovitosti, ale zkoumali rovněž vybavení, vytvářeli soupisy všech věcí, které se na statku nacházely, od nábytku až po dobytek, a zajímali se také o výnosnost panství.²¹⁷ Z korespondence můžeme rovněž doložit i situaci, kdy se komisaři vyptávali místních obyvatel na stav zemědělství.²¹⁸ V některých případech se dokonce stávalo, že byl nehlídaný movitý majetek rozkraden pod-

²¹² F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 301.

²¹³ „Aujourd'hui [je] suis mis en possession au nom de V.[votre]S.[seigneur] aux biens du Conte Albin Slick se nommant Tuppau.“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621).

²¹⁴ J. POLIŠENSKÝ – B. BAĎURA – M. KOUŘIL – M. TOEGEL (edd.), *Documenta III*, s. 62. Dne 13. července 1621 kardinál z František z Ditrichštejna Íñigo Velezovi de Guevarra hraběti de Oñate.

²¹⁵ František MATĚJEK, *Morava za třicetileté války*, Praha 1992, s. 77-98.

²¹⁶ T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 794.

²¹⁷ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 105-106 a 113.

²¹⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (12. července 1621).

danými a komisaři tak stěží dohledávali věci podle starších inventářů.²¹⁹ O tom, že by se něco podobného stalo i na doupovském panství, ale žádné zprávy nejsou.

Zmínili jsme se, že hodnota panství v oceňovacích protokolech byla závislá i od hospodářství a výnosnosti statku. V době války však panství často trpěla pochodující nebo tábořící armádou, která kradla dobytek, sudy s vínem i pivem, vyprazdňovala sýpky a pustošila vše, co jí přišlo do cesty. Do protokolů se zapisovala suma, která odpovídala rozsahu poškození konkrétního statku a při jeho koupi byla odečtena od kupní ceny.²²⁰ Zajímavé je, že zmíněné drancování soldateskou a její neustálé vysoké nároky na finanční a naturální zásobování, silně zasáhlo roku 1621 i panství Doupov.²²¹ Přesto však žádná úleva na kupní ceně žoldněřskými oddíly vydrancovaného panství nebyla zaznamenána ani udělena.²²²

Komisaři, již ohodnocovali doupovské panství, byli tři. Jménem se však Cigogna zmiňuje pouze o Jiřím Vilémovi Michnovi z Vacínova²²³, který s sebou do Doupova přivedl další dva členy komise. Taxa za koupi Doupova nebyla stanovena ještě v červnu 1622, tedy téměř rok po převzetí doupovského panství. Tou dobou Cigogna odcestoval do Vídně, aby se zde pokusil vyjednat pro Verduga lepší pozici a také případnou přímluvu šlechticů u císařského dvora. Jedním z impulzů pro jeho cestu byla pravděpodobně i nejistota pramenící z doposud neurčené kupní částky. Pokud by byla taxa stanovena stejně, nebo by převyšovala jimi odhadovanou částku, tak by nestačila sleva 35 tisíc zl., kterou Verdugo od císaře získal za své zásluhy v bitvě na Bílé hoře a přebytek by musel doplatit.²²⁴ Ve Vídni se Cigogna setkal s nejvyšším císařským hofmistrem Janem Oldřichem z Eggenberku, Baltazarem Marradasem a nejvyšším komorníkem Johannem Jakobem Khieselem, kteří mu v jeho věci slíbili přímluvu u císaře.²²⁵

Intervence významných šlechticů hrály v konfiskačním procesu důležitou roli. Příkladem může být Karel starší ze Žerotína, kterého využil jako osobního poradce jeho příbuzný Baltazar ze Žerotína, jenž se ucházel o konfiskované panství Valašské Meziříčí. Přímluvy, v nichž vylíčil svého příbuzného jako perspektivního šlechtice věrného císaři, směřovaly pře-

²¹⁹ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 121.

²²⁰ Tamtéž, s. 121-122.

²²¹ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 140.

²²² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622).

²²³ Jiří Vilém Michna z Vacínova, císařský rada a bratr Pavla Michny z Vacínova, roku 1622 koupil za 35000 zl. (znehodnocenou měnou – „dlouhá mince“) panství Chýše v západních Čechách, jižně od Mašt'ova, jako konfiskát po Bohuchvalovi Berkovi z Dubé, stavovském direktoru. S ním je na chyšském panství spojené povznesení hospodářství, ale také rekatolizace a obnova tamního karmelitánského kláštera r. 1627. Jan KUMPERA, *Osobnosti a západní Čechy. I. díl, (Do poloviny 19. století)*, Plzeň 2005.

²²⁴ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 599.

²²⁵ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622).

devším k Františkovi z Ditrichštejna. Později i samotného Baltazara ze Žerotína přesvědčoval, aby pro své dobro konvertoval ke katolictví a za žádnou cenu nezavdal důvod k podezření ze sympatií ke vzbuřencům. Díky pomoci Karla staršího ze Žerotína, tak Baltazar valašsko-meziříčské panství získal. Verdugův správce takovou přímluvu hledal právě u třech výše uvedených šlechticů.²²⁶

Na tomto místě bychom si mohli dovolit menší odbočku a odpovědět na vyvstalou otázku, proč Verdugo se svou žádostí o přímluvu cílil právě na Eggenberka, Marradase a Khiesela. Jan Oldřich z Eggenberku byl ze své pozice nejvlivnější osobností na dvoře císaře Ferdinanda II. a rovněž jedním z největších příznivců tzv. španělské strany. Byl oblíbencem císaře, o kterém bylo známo, že je náchylný k úplatkům. Papežský nuncius Carlo Caraffa ho dokonce roku 1628 označil za „*absolutního vládce panovníkovi vůle*“, jehož radám císař bezmezně důvěřuje. Pro Verduga, tak byla jeho případná přímluva, i za cenu nějakého finančního obnosu, velice lákavou příležitostí, jak získat císařovu podporu pro své podnikání.²²⁷ Baltazar de Marradas patřil k předním velitelům císařské armády a k Verdugovi ho pojil jak jejich geografický původ, tak i společná vojenská kariéra, a neochvějná oddanost císaři, španělskému králi a katolické církvi. Po vypuknutí stavovského povstání společně prošli bojišti v jižních a západních Čechách a jejich blízký kontakt přetrval i po Verdugově odchodu do Dolní Falce. Zůstali spolu v písemném kontaktu a prostřednictvím správce Cigogny i úzce spolupracovali. Baltazar Marradas tak byl ideálním spojencem, který se u dvora mohl za Verduga přimluvit.²²⁸ Posledním z výše zmíněných je nejvyšší komorník Johann Jakob Khiesel. Ten svou kariéru započal koncem 16. století ve španělském vojsku v Nizozemí, kde ve stejnou dobu sloužil i Guillermo Verdugo. Počátkem 17. století Khiesel opustil západoevropská bojiště a začal stoupat žebříčkem dvorských funkcí. Byl jmenován válečným radou, tajným radou, a nakonec byl ustanoven nejvyšším komorníkem císaře Ferdinanda II. Pohyboval se tak v jeho bezprostřední blízkosti. Khiesel byl ve dvorské hierarchii jakýmsi předstupněm před Janem Oldřichem z Eggenberku, který byl nejmocnějším mužem na císařském dvoře

²²⁶ T. KNOZ, *Državy*, s. 196-197 a 199-201.

²²⁷ Pavel MAREK, Politický vliv Španělska a papežského státu na císařském dvoře Ferdinanda II., *Časopis Matice moravské* 126, 2007, s. 294, 297, 303-305; Heslo *Hans Ulrich von Eggenberg*, Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/eggenberg_hu1.ht/ (cit. 28. 5. 2021); Mark HENGERER a Gerhard SCHÖN, *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, <https://kaiserhof.geschichte.lmu.de/12731/> (cit. 26. 3. 2021); T. KNOZ, *Državy*, s. 314-317. Eggenbergovu biografii sepsal Hans von ZWIEDINECK-SÜDENHORST, *Hans Ulrich Fürst von Eggenberg, Freund und erster Minister Kaisers Ferdinand II.*, Wien 1880.

²²⁸ J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 475-481; Heslo *Baltasar von Maradas*, Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/maradas_b1.htm (cit. 28. 5. 2021).

a v podstatě o všem rozhodoval. Na základě jejich následné spolupráce tedy můžeme předpokládat, že se s největší pravděpodobností z nizozemského bojiště osobně znali a odtamtud také patrně pramení Khieselova ochota jednat ve Verdugův prospěch.²²⁹

Právě nejvyšší komorník Khiesel prokázal Verdugovi nejednu laskavost při snaze získat konfiskovaná panství v Čechách. Khiesel na Cigognovu žádost v záležitostech s císařem jednal a vzkázal Verdugovi, že císař mu je ochoten prokázat milost nejen ve věci Doupova. Během léta 1622 byla nakonec suma v oceňovacím protokolu Doupova přeci jen navýšena a to na 49 894 zl. Vytvořením zmíněného protokolu tak byla splněna klíčová podmínka, aby se konfiskace mohla uskutečnit a majetek přejít na nového nabyvatele.²³⁰ Přímluvy u výše zmíněných pánů měly patrně úspěch, neboť se k Cigognovi donesla spekulace o úmyslu císaře udělit Verdugovi další milost, a to v podobě slevy 14 tisíc zl. z kupní ceny panství. Verdugo by tak mohl použít již dříve přislíbenou milost 35 tisíc zl., která by v součtu s druhou možnou slevou 14 tisíc zl. plně pokryla i taxaci navýšenou v létě 1622. Doupovské panství by tak Verdugo získal zcela bezplatně.²³¹ Zajímavá je taktéž informace, kdy je Khiesel, který se zavázal pomoci Verdugovi, v případě neudělení slevy připraven nabídnout pomoc při koupi dalších majetků.²³² Příslib jeho pomoci pak sehrál klíčovou roli rovněž při zisku dalšího z konfiskátů, a to panství Mašťov.²³³

Konfiskace Doupova se dala do pohybu počátkem srpna 1622, kdy se Cigogna vrátil z Vídně s císařskou rezolucí. S podporou a radou od Pavla Michny z Vacínova, který po celá dvacátá léta působil jako jeden z Cigognových hlavních partnerů ve věci získávání konfiskátů, přednesl nabídku 40 tisíc zl. Výsledek se od 4. srpna očekával každým dnem. Nejen kvůli tomu byl ale Cigogna nucen zůstat v Praze. Byl totiž rovněž varován, že není jediný, kdo by chtěl tyto majetky získat. Objevila se zpráva, že někdo, blíže nespecifikovaný, nabídl za Doupov 45 tisíc zl. V Praze se 18. srpna sešli u Pavla Michny z Vacínova Jaroslav Bořita z Martinic, generální komisaři Sezima z Vrtby a Heřman Černín z Chudenic a komisaři přidělení pro taxaci Doupova, kteří rozhodli, že panství připadlo za taxu 36 tisíc zl. Verdugovi.

²²⁹ Heslo *Johann Jakob Khiesel*, Patronage und Klientensysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/khiesel_j1.htm (cit. 28. 5. 2021); P. MAREK, Politický vliv, s. 294, 297, 303-305.

²³⁰ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 149.

²³¹ Důstojníci patří do skupiny žadatelů, kterým císař v průběhu konfiskačního procesu zpravidla vycházel vstříc v jejich žádostech. To bylo zapříčiněno jak důležitostí armády a loajálních velitelů, ale rovněž skutečností, že císař Ferdinand II. nevyplácel svým důstojníkům pravidelné služné. Díky tomu své nároky na nějakou odměnu v podobě slevy na konfiskovaném panství mohli získat i nižší důstojníci. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 173.

²³² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Videň, 20. června 1622).

²³³ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622).

Druhého nejmenovaného žadatele následně požádali, aby se více o Doupov nesnažil a nezpůsobil tak potíže. Ještě ten den Cigogna napsal, že jakmile bude kontrakt dokončený, tak jej pošle k císařské ratifikaci do Vídně. Stávalo se, že pokud císař nebyl s rozhodnutím komise spokojen, mohl případný verdikt pozměnit a případně udělit žadateli o konfiskát slevu.²³⁴

Vedle Pavla Michny z Vacínova pomáhal Cigognovi při zisku doupovského panství i jistý Frederic Pleunes, který se pohyboval v prostředí císařského dvora a s nímž také cestoval mezi Vídní, Pasovem a Šoproní. Právě jeho úkolem bylo zajistit císařskou ratifikaci Doupova. Ta byla nezbytným právním aktem vedoucím k úspěšnému zisku konfiskátu. Cigogna, který obstarával Verdugovy konfiskáty v Praze a spravoval jeho statky v západních Čechách, potřeboval informátora, agenta a prostředníka u dvora, který by zmíněné ratifikace v co možná nejkratším čase dokázal obstarat.²³⁵ Mimo zajištění ratifikace pracoval Frederic Pleunes na předávání tzv. přímluvných dopisů, které měly zlepšit Verdugovy šance na případnou milost. V neposlední řadě měl rovněž vyvíjet aktivitu v souvislosti s patentem na povýšení Verdugova erbu. O polepšení erbu se Cigogna velice zajímal již během svého pobytu ve Vídni v červnu 1622, kdy císař Verdugovi přislíbil nejednu milost. Cigogna této příležitosti bez váhání využil, a ještě ve Vídni požádal v této věci o pomoc nejvyššího komorníka Khiesela. Po návratu do Čech již veškeré záležitosti ohledně přímluvných dopisů, ratifikace a patentu na povýšení erbu zařizoval agent Frederic Pleunes, kterému Cigogna za jeho práci poslal 300 florinů. V posledně uvedené záležitosti se angažovali například i říšský vicekancléř Johann Ludwig von Ulm či Gerhard z Questenberku. Na činnosti Frederica Pleunese patrně Cigognovi velmi záleželo, neboť v dopisech na několika místech naléhavě informoval Verduga, že z důvodu Pleunesovy nemoci, je veškerá jeho činnost pozastavena. Již v květnu roku 1622 byl Verdugův erb povýšen, ale patent obdržel Cigogna v Praze až 31. prosince 1622.²³⁶

Z výše uvedeného tedy můžeme usoudit, že Frederic Pleunes byl spolupracovníkem Baltazara Cigogny, jakousi prodlouženou rukou ve Vídni a dalších městech. Zda zmíněných

²³⁴ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 397-401.

²³⁵ Na příkladu lobkovického páru můžeme sledovat analogické kroky. Polyxena z Lobkovic, podobně jako Cigogna, skupovala konfiskáty a její manžel Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, v našem případě Frederic Pleunes, obstarával potřebné ratifikace těchto nákupů u císařského dvora. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 77; Týž, Roudničtí Lobkovicové, s. 73; Týž, *Pernštejnské ženy*, s. 332.

²³⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622). Historik Ludwig Igálffy-Igály ve své publikaci uvádí, že v květnu roku 1622 byl, mimo povýšení erbu, Verdugovi rovněž udělen i baronský titul. Problémem Igálffy-Igályho studie je však fakt, že není vždy zcela jasné, odkud informace čerpal, což stěžuje jejich ověřitelnost. L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 225.

300 florinů patřilo k nějaké pravidelné odměně či se jednalo o ojedinělý příspěvek nedokážeme z nedostatku pramenného materiálu říci. Je však zajímavé, že již o několik málo měsíců později, při získávání ratifikace konfiskátu panství Mašťov, využíval jeho služeb jen zřídka. Do jisté míry tak mohlo jít čistě o účelné najmutí agenta, který se v daném prostředí uměl pohybovat a měl příslušný patent obstarat.

Poslední zmínka o konfiskačním procesu panství Doupov je ze 7. ledna 1623, kdy Cigogna obdržel smlouvu o koupi. Posledním krokem po obdržení ratifikace, tak již bylo jen smlouvu zanešt do Úřadu desek zemských a potvrdit tak zákonnou držbu. K intabulaci Doupova došlo 29. března 1623, i na základě dopisů Karla z Lichtenštejna, kterými tak přikázal úředníkům desek zemských.²³⁷

Není jistě bez zajímavosti, že částka, za kterou Verdugo podle Cigogny panství získal, se zcela neshoduje s těmi uvedenými v deskách zemských a příslušné literatuře. Podle Cigognovy korespondence přidělili komisaři Verdugovi Doupov v srpnu 1622 za cenu 36 tisíc zl. Do desek zemských však byl při intabulaci na konci března 1623 zanesen záznam, že byly zanechány za 41 tisíc zl. Tomáš V. Bílek rovněž informuje o navýšení tržní ceny Doupova v létě 1622 na 49 894 zl., z níž bylo následně císařskou milostí, za zajetí Kristiána II. mladšího knížete z Anhaltu, Verdugovi sleveno 35 tisíc zl. Avizovaná sleva dalších 14 tisíc zl., o níž jsme psali výše, se mimo korespondenci nikde neobjevuje a patrně tedy Verdugovi udělena nebyla. Na základě toho lze předpokládat, že Verdugo v konečném stavu za doupovské panství zaplatil částku přibližně 15 tisíc zl., která byla odhadnuta odečtením slevy 35 tisíc zl. od částky 49 894 zl., navýšené v létě 1622.²³⁸

Současně s koupí Doupova připadl Verdugovi také statek Neprobylice²³⁹, který byl k doupovskému panství připojen jeho předchozím majitelem Janem Albinem Šlikem. Po konfiskaci roku 1622 se i Neprobylice staly majetkem Guillerma Verduga. Ty však nebyly nikterak velkou državou. Za zmínku snad stojí pouze tvrzení, že se zde nacházela, a která byla během třicetileté války značně poničena. Skutečnost současného nabytí dvou původně oddělených statků můžeme doložit v korespondenci z podoby oslovení adresáta. Cigogna tituloval Verduga jako „*Seigneur de Tuppau et Neprowitz*“, čímž se jednak snažil přesně specifikovat adresáta, ale rovněž tím také dával najevo rozsah držby svého pána a patrně také dřívější od-

²³⁷ NA Praha, Desky zemské větší, inv. č. 153, fol. A.23-A.25; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 397-401.

²³⁸ NA Praha, Desky zemské větší, inv. č. 153, fol. A.23-A.25; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 18. srpna 1622); T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 599; J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224.

²³⁹A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 409.

dělenost obou panství. Na druhou stranu by jinak mohl brát Neprobylice pouze jako jednu z několika vesniček na doupovském panství.²⁴⁰ Poloha Neprobylic však předurčila zájem o další konfiskované panství v této oblasti.

3.2.2 Mašřov

První úvahy o koupi mašřovského panství se objevily poměrně záhy po zisku Doupova s Neprobylicemi. Již měsíc po vynesení rozhodnutí konfiskační komise ve věci Doupova se Cigogna začal zajímat o Mašřov.²⁴¹ Mašřovské panství se nacházelo přibližně dvacet kilometrů západně od Žatce a jižně od Kadaně a zhruba deset kilometrů východně od již vlastněného Doupova. Jeho centrem bylo dodnes zachované stejnojmenné město. Počátky Mašřova sahají, podobně jako u Doupova, do první poloviny 13. století, kdy zde byl vybudován klášter a o něco později také tvrz. V sedmdesátých letech 16. století pak byla tvrz přestavěna do podoby renesančního zámku, jež se dochoval dodnes. K mašřovskému panství patřil také panský pivovar, sedm mlýnů a vsi Němčany, Veliká Ves, Chrástřany, Chotěbudice, Chmelištná a zaniklé vsi Mětikulov, Jeseň a Mladějov.²⁴² Tyto statky patřily Janu Jindřichu Štampachovi ze Štampachu, o kterém se spekulovalo, že by jeho majetek měl propadnout v konfiskaci. Mašřovské panství zdědil po svém strýci Matyáši Štampachovi roku 1615. Sám Jan Jindřich se údajně proslavil tím, že na Mašřově roku 1619 hostil zimního krále Fridricha Falckého. Za podporu povstání a vzdorokrále byl po porážce stavů roku 1622 odsouzen ke ztrátě veškerých majetků a celého svého jmění. Po udělení milosti mu byl vyplacen zbytek peněz vzniklý odečtením pokuty od poloviny prodejní sumy. Jan Jindřich pak roku 1628 odešel i s rodinou do emigrace.²⁴³

Jak již bylo avizováno v předchozí kapitole, jedním z klíčových Cigognových partnerů při získávání konfiskátů byl Pavel Michna z Vacínova, který mu byl nápomocný radami a doporučeními, informacemi i penězi. Pavel Michna měl velmi dobrou znalost tehdejších poměrů v zemi a je tedy pravděpodobné, že to byl právě on, kdo Cigognu informoval o chystané konfiskaci. Verdugo však nebyl jediný, komu sekretář české kanceláře takto vypomáhal. Významné služby rovněž prokazoval například Zdeňku Vojtěchovi Popelovi z Lobkovic

²⁴⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 409.

²⁴¹ K mašřovskému panství více A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 169, 221, 228, 350, 351, 380, 382 a 383; Ferdinand MADĚRA, *Mašřov*, Památky, příroda, život. Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska 33, Chomutov 2001, č. 3, s. 68-81.

²⁴² A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 380-381; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 615-616; T. DURDÍK, *Ilustrovaná*, s. 355-356.

²⁴³ Vladimír VALEŠ, *800 let Mašřova*, Praha 1989, 40 s; *Mašřov: historie*, Oficiální stránky města Mašřov, <http://www.mastov.cz/historie/> (cit. 21. 3. 2021).

a jeho ženě, jimž zasílal důležité podklady a materiály související s majetky, které se nacházely ve středu jejich zájmu.²⁴⁴

Během druhé poloviny září 1622 Cigogna oznámil Verdugovi, že se sousední statek Maš'ov pravděpodobně uvolní. Po společných úvahách s Michnou tehdy usoudili, že by bylo dobré se o toto panství ucházet, a to nejen kvůli jeho velmi dobré poloze, ale také výnosnosti. Cigogna doslova napsal, že jde o „*pěkný majetek mezi Doupovem a Neprobylicemi*“.²⁴⁵ Pomoc Pavla Michny z Vacínova chápal Cigogna jako nezbytnou, jelikož on sám nevěděl, co a jak má k úspěšnému nabytí konfiskátu dělat.²⁴⁶ Za této situace do zisku maš'ovského panství zapojil tehdejšího karlíštejnského purkrabí Jaroslava Bořitu z Martinic, dalšího významného pobělohorského nabyvatele konfiskátů. Martinic měl být údajně nakloněn Verdugově snaze získat v Čechách majetky. Cigogna však Verduga nabádal, aby Martinicovi napsal o svých úmyslech koupit Maš'ov, neboť ten „*neudělá nic, pokud není postrčen penězi a přátelstvím*“.²⁴⁷

Pro získání majetku za co nejnižší cenu bylo nutné mít dostatek údajů o vývoji měny a zvolit správnou strategii. Ohledně prvního bodu mu užitečné informace poskytoval Jan de Witte, který stanul v čele celého mincovního konsorcia.²⁴⁸ Ohledně strategie mohl zvolit stejnou jako například Adam mladší z Valdštejna, který při skupování konfiskovaných statků využil jak svého vysokého postavení, tak i kontaktů u dvora, aby mu bylo umožněno koupit majetky za sníženou cenu. Takovéto laskavosti se obvykle udělovaly právě šlechticům, kteří zůstali i za stavovského povstání věrní habsburskému domu. Popřípadě postup, který ke snížení ceny konfiskátu využil Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic v případě konfiskovaného panství Dřevohostice. Nejvyšší kancléř zpochybnil výši částky odhadnuté komisaři a požadoval její přehodnocení. Argumentoval tím, že komise dostatečně nezohlednila míru poškození statků válečnými událostmi. Takovýto postup si mohl Lobkovic dovolit patrně jen díky svému vysokému postavení. Jeho požadavek byl kardinálem z Ditrichštejna zamítnut s tím, že odhad byl vyměřený správně. Nejvyššímu kancléři byla nakonec udělena sleva i tak, a to

²⁴⁴ Za své služby nejvyššímu kancléři byl také Michna náležitě odměněn. Již roku 1622 byl povýšen do panského stavu a o několik let později se Lobkovic zasloužil o jeho jmenování hrabětem roku 1627. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 76; Týž, *Roudničtí Lobkovicové*, s. 73-75; Týž, *Pernštejnské ženy*, s. 332-333.

²⁴⁵ „*C'est entre Tuppau et Neprowitz un beau bien*.“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

²⁴⁶ Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

²⁴⁷ „*L'on ne fait rien ici sinon à force d'argent et l'amitié*.“ Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

²⁴⁸ Cigogna si jeho rad a zásahů, aby celý proces proběhl bez komplikací, velmi vážil. Například koncem prosince 1622 mu za jeho „*velmi laskavé*“ služby posílá 100 zl. Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622).

kvůli zásluhám o habsburský dům jeho již zemřelého bratra, bývalého moravského zemského hejtmána Ladislava z Lobkovic, v jehož jménu o přidělení konfiskátu požádal.²⁴⁹

Již během podzimu a zimy 1622 byl Cigogna přesvědčen o tom, že bude nezbytné, aby se Verdugo vydal ke dvoru. Naléhání Cigogny na Verdugovu cestu do Čech bylo patrně motivováno očekávanou návštěvou císařského dvora, který se po delší době chystal do Prahy.²⁵⁰ Cigogna Verdugovi doporučoval, aby si našel cestu na své majetky a popřípadě také navštívil císaře, který svým oddaným služebníkům prokazoval různé milosti, mimo jiné také například slevy na skupovaných konfiskátech. Uvedme příklad Jana Filipa Kratze ze Scharfensteinu, který takto zaplatil pouhých devět tisíc kop grošů míšeňských za panství Rýzmberk, Kout na Šumavě, Kdyně, Dolní Lukavice, Dražkov a další, jež byla konfiskační komisí odhadnuta na necelých 41 tisíc kop grošů míšeňských. Za zmínku stojí rovněž i Jakub Jindřich Paradis de Echaide, shodou okolností další Španěl, jemuž byla udělena sleva ve výši 42 tisíc zl. na panství Kamenice a Černovice odhadnuté na 110 tisíc kop grošů míšeňských.²⁵¹ Přítomnost u dvora Ferdinanda II. tak zaručovala nejen prospěch z příjmu nejnovějších zpráv o jeho plánech, ale šlechtici mohli do jisté míry císařova rozhodnutí ovlivňovat či se osobně ucházet o jeho přízeň a milosti.²⁵² Dvůr s císařem krátce pobyl v české metropoli na jaře 1623. Verdugo však svou cestu do Čech, kvůli mnoha povinnostem, nepodnikl. Císař v následujících letech ještě několikrát návštěvu Čech přislíbil, ale pokaždé z ní sešlo. Katolická šlechta v Čechách rovněž tajně doufala, že by císař mohl přesídlit zpět do Prahy. Ferdinand II. se ale s dvorem do Prahy vydal až roku 1627. Návštěvu hlavního města Českého království spojil s korunovací prince Ferdinanda Arnošta českým králem.²⁵³

Guillermu Verdugovi byl Mašťov přidělen již na podzim roku 1622, samotná konfiskace však ještě vykonána nebyla, neboť Štampach nebyl z majetků ihned vypovězen. Důvodem byla Štampachova těhotná žena, které mělo být umožněno na mašťovském zámku v klidu porodit. Verdugo po tuto dobu Štampachovi poskytoval jídlo i peníze na údržbu zámku. Ačkoliv šlo o podporovatele povstání a stoupence „zimního krále“ Fridricha Falckého,

²⁴⁹ T. KNOZ, *Državy*, s. 139 a 236-238.

²⁵⁰ Pavel MAREK, *Česká katolická šlechta a centralistická politika císaře Ferdinanda II.*, in: Václav BŮŽEK a Jaroslav DIBELKA (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 52.

²⁵¹ Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, s. 493; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. VII, CIX, CXXIV-CXXV, 129 a 338; Heslo *Paradis*, in: August SEDLÁČEK, *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*, sv. 14, s. 1063; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623).

²⁵² P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 75.

²⁵³ P. MAREK, *Česká katolická šlechta*, s. 53-55; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 271-272; P. MAŤA, *Svět*, s. 383-389.

tak se k němu vítězové, zejména pak Verdugo, v jeho tíživé situaci zachovali velice lidsky. Podstatná část Štampachova majetku připadla dalším žadatelům. Štampach, patrně v reakci na Verdugův akt milosrdenství, otevřeně protestoval, „*že si tyto statky Verdugo zaslouží mnohem víc než kdokoliv jiný z této země.*“²⁵⁴

Snaha neodkládat plány na koupi Maš'ova a v co nejbližší době požádat císaře o slevu, byla pravděpodobně motivována radami Pavla Michny z Vacínova. Ten doporučoval Cigognovi, potažmo Verdugovi, aby se o majetky ucházeli co nejdříve a investovali peníze předtím, než bude měna poškozená ještě více. Jako jeden z předních členů mincovního koncorsia měl informace o vývoji měny z první ruky a mohl podle toho jednat. Michna rovněž Verdugovi navrhl zajímavý postup, jak své finance před stálým znehodnocováním uchránit. Doporučil mu, aby peníze poslal polnímu maršálovi Jeronýmu Caraffovi markýzovi de Montenegro, jako příspěvek na žold vojákům. Montenegro mu na oplátku vystavil revers ve florinech, jejichž hodnota se stále znehodnocovanou měnou stoupala.²⁵⁵ S vystaveným reversem mohl Verdugo u císaře například požádat o slevu na kupovaná panství nebo jiné výhody. Obdobně půjčila peníze císařské armádě i Polyxena z Lobkovic, která pak za odměnu čerpala císařské milosti.²⁵⁶

Situace ohledně zisku Maš'ova se začala komplikovat, když Cigogna zjistil, že je třeba podstatnou částku z ceny panství složit již při převodu a poté doplatit zbytek. Toto opatření bylo pro Cigognu nepříjemným zjištěním, neboť tak vysokým kapitálem, cena Maš'ova se kolem roku 1612 pohybovala okolo 108 tisíc kop grošů míšeňských, nedisponoval.²⁵⁷ Vzhledem k obavám z propadající hodnoty měny se Cigogna snažil skupovat dobytek, koně a další zboží. Zároveň s příslibem Maš'ova započal s rekonstrukcí zámku. Pavel Michna mu tento postup rozmlouval a radil mu, aby si peníze spíše šetřil na zaplacení taxy za maš'ovské panství. Jedním ze způsobů, jak snížit taxu vyměřenou na kupovaném panství, byla již zmíněná strategie nejvyššího kancléře Lobkovice, tedy zpochybnit vyměřenou taxu z důvodu nezohlednění rozsáhlého poškození majetků. Touto cestou se Verdugo nemohl vydat z několika důvodů. Tím prvním bylo postavení, díky kterému měl Zdeněk Vojtěch z Lobkovic nesrovná-

²⁵⁴ „*Il proteste en cas il faut perdre ces biens, que V.[votre] S. [seigneur] plus tôt desire les eusse que quelq'un du pays.*“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha 7. ledna 1623).

²⁵⁵ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622).

²⁵⁶ P. MAREK. *Pernštejské ženy*, s. 333; Týž, *Svědectví*, s. 80; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4 srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622).

²⁵⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622). Michna nejspíš převzal odhadní cenu Maš'ova z částky, za kterou byl prodán Matyáš staršímu ze Štampachu roku 1612. Tehdy bylo panství odhadnuto na 108 tisíc kop grošů míšeňských. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 615.

telně větší vliv a moc. Druhým pak bylo velké množství uchazečů o maš'ovské panství. Pokud by se Verdugo rozhodl dělat obstrukce ohledně výše odhadu kupní ceny, tak by patrně ostatní žadatelé situaci využili a taxu za Maš'ov ochotně zaplatili. Verdugo proto zvolil strategii jinou a pokusil se, podobně jako při koupi Doupova, získat slevu císařskou milostí, jako odměnu za své služby.²⁵⁸

Počátkem února 1623 došlo ke konfiskaci Maš'ova, načež Cigogna okamžitě Verdugovým jménem požádal o potvrzení držby. Vedle Verduga o majetky rovněž projevil zájem baron Julius Niedhart z Mörspergu, zeť knížete z Eggenberku, Jan Kavka z Říčan²⁵⁹ a Vilém mladší Popel z Lobkovic na Bílině. Současně s tím se na Maš'ov rozjeli i komisaři pro vypočtení taxace, pražský staroměstský hejtman Kryštof Vratislav a hejtman prácheňského kraje Jaroslav Wolf ze Šternberka. Ti, po schůzce s Michnou, majetek odhadli na 79 tisíc kop grošů míšeňských. Což bylo mnohem níže, než se původně očekávalo. V tuto dobu se však o Maš'ov přihlásili i zmínění konkurenti se svými nabídkami.²⁶⁰

Problematika soupeření o majetky nebyla ojedinělá a znesvářila dosavadní vztahy na císařské straně. V honbě za konfiskáty se žadatelé předháněli s argumenty, proč právě oni si daný statek zaslouží, v jakém příbuzenském stavu jsou k pokutovanému, jak se ve jménu císaře vyznamenali, nebo kolik půjčili peněz na vydržování vojáků. Zajímavou strategii zvolil opět nejvyšší kancléř Zdeněk Vojtěch z Lobkovic v kontextu konfiskačního procesu moravského panství Dřevohostice. Žádost o zmíněné panství zdůvodnil zásluhami svého bratra Ladislava z Lobkovic, bývalého moravského zemského hejtmana, ačkoliv měl zásluh nepochybně dostatek sám. Moravský místodržící, který z počátku na Lobkovicovu žádost nahlížel neutrálně, nakonec uznal významné činy jeho příbuzného Ladislava a nejvyššího kancléře v zisku panství podpořil. K podobné strategii se Verdugo uchýlit nemohl, a tak více méně spoléhal na přímluvy svých kontaktů v Praze a u císařského dvora.²⁶¹

Konečné rozhodnutí do velké míry záviselo na postavení konkrétních žadatelů, jejich kontaktech, případných zásazích jiných vlivných šlechticů a úplatcích.²⁶² Za barona Mörsperga se přimlouval prezident apelačního soudu Bedřich z Talmberka, který kvůli tomu navštívil

²⁵⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623).

²⁵⁹ K Janu Kavkovi z Říčan více Josef VÁVRA, *Jan Kavka z Říčan*, Sborník Historického kroužku 5, Praha 1904, č. 2, s. 79-82 a číslo 3, s. 143-147.

²⁶⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623).

²⁶¹ T. KNOZ, *Državy*, s. 233-235 a 238.

²⁶² Podobně tak například využívala i Polyxena z Lobkovic jak svých, tak manželových kontaktů. P. MAREK, *Roudničtí Lobkovicové*, s. 81; Týž, *Svědectví*, s. 80-81; Týž, *Pernštejské ženy*, s. 333; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 167-171.

přímo Pavla Michnu z Vacínova. Ten měl jeho přímluvu odmítnout s tím, že dal již slovo Verdugovi, kterého si tím patrně chtěl do budoucna zavázat. Rovněž hraběte Talmberka upozornil na existenci jistého císařského dekretu, kterým je Verdugo upřednostněn před všemi dalšími žadateli. Přesto však Bedřich z Talmberka nabídl 80 tisíc kop grošů míšeňských. Stejnou sumu předložil i Vilém Lobkovic na Bílině a Cigogna ve Verdugově zastoupení. Vilém z Lobkovic navíc Cigognu obvinil, že uplatil komisaře, aby mu srazili cenu co nejnižší. Úplatky a různé odměny za služby ve prospěch konkrétního šlechtice byly běžnou součástí konfiskačního procesu. Jistou snahu naklonit si komisaře a úředníky na svou stranu bylo strategií, kterou můžeme sledovat i u Baltazara Cigogny. Nejednou tak psal, že sekretářům nabídl určitý obnos, či ujištění, že pokud komisaři ve věci Mašťova definitivně potvrdí jako budoucího nabyvatele Verduga, tak umí být velice vděčný.²⁶³ Do konfiskačního procesu se s podobnou strategií zapojil i tajný rada, rakouský dvorský kancléř a jeden z císařových nejbližších Jan Křtitel z Vardenberga. Vardenberg podobně jako Cigogna uspěl díky císařským úředníkům a konfiskačním komisařům, kteří mu například pomohli získat panství Ledec nad Sázavou. Ačkoliv se Cigogna snažil a získal si komisaře na svou stranu, tak si stále nebyl jistý tím, že majetky pro Verduga získá.²⁶⁴

Koncem května 1623 stále nebylo rozhodnuto kdo mašťovské panství získá. Konfiskační proces byl v plném proudu a žadatelů bylo mnoho. Čím déle však celý postup trval, tím byl nákladnější a měna ztrácela svou hodnotu. Pomalu se blížila měnová reforma a státní bankrot (kalada). Cigogna si již se svými soupeři nevěděl rady, a tak požádal o pomoc nejvyššího komorníka Khiesela, který mu pomáhal již se ziskem Doupova.²⁶⁵ Prosba padla na úrodnou půdu, „*Khiesel odvedl dobrou práci*“²⁶⁶, napsal Cigogna. Mörsperg tak po Khieselově zásahu přenechal Mašťov Verdugovi. Zprávu Cigognovi poslal po jeho agentovi Fredericu Pleunesovi. Mörsperg se v dopise omluvil, že nevěděl, že má Verdugo již Mašťov v držení. Rovněž měl na Cigognu prosbu, aby mu dal dopředu vědět, pokud by se Verdugo chtěl mašťovského panství zříct, aby se o statek mohl včas ucházet.²⁶⁷

Vzhledem k průtahům kvůli probíhajícím velikonočním svátkům byla konečná taxa 87 tisíc kop grošů míšeňských stanovena až ve druhé polovině června 1623. Co se týče dal-

²⁶³ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622).

²⁶⁴ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 615; T. KNOZ, *Državy*, s. 314-317 a 322-323.

²⁶⁵ Na důvody, proč Khiesel vyvíjel takové úsilí při službách Verdugovi, se podrobněji zaměříme v kapitole o jeho společenských sítích a kontaktech.

²⁶⁶ „*Monsieur Khiesel a fait du bon office.*“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 10. června 1623).

²⁶⁷ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623).

ších uchazečů, Viléma z Lobkovic na Bílině a Jana Kavku z Říčan na Moravě, tak byli komisaři stále odmítáni. V polovině července odjel Cigogna do Vídně, kde 17. července 1623 získal císařskou ratifikaci nákupu Mašťova. Poté co tuto ratifikaci obdržel, začal shánět peníze na splacení konfiskátu. Mezitím mu jeho agent Frederic Pleunes předal zprávu od prezidenta dvorské komory Vincence Muschingera z Gumpendorfu²⁶⁸, že na Verdugovu žádost císař slevuje z kupní ceny statku Mašťov 17 tisíc kop grošů míšeňských. Přesto neměl Cigogna dostatek peněz na jeho splacení. Peníze mu posílal jak Verdugo, tak opět nabídl pomocnou ruku Pavel Michna z Vacínova, který byl ochotný půjčit až 35 tisíc kop grošů míšeňských. Cigogna váhal s přijetím půjčky, neboť tím se koupě Mašťova stávala méně výhodnou. Po informování Verduga však Michnovu nabídku přijal a koncem srpna odjel do Prahy přednést žádost o intabulaci Mašťova do desek zemských. Dne 29. srpna 1623 předal Cigogna tři nařízení podepsaná Karlem z Lichtenštejna, jeden pro pány radní, do české kanceláře k předání kontraktu a třetí k intabulaci pánům v Úřadu desek zemských. Jelikož v Praze nebyl k zastížení krajský generální komisař Sezima z Vrtby, jehož podpis na smlouvě potřeboval, celá záležitost se opět protáhla. Nakonec bylo třeba jen přinést peníze na zaplacení poplatků sekretářům, písařům, úředníkům desek zemských a císaři, což dle jeho odhadů mělo stát okolo 2 tisíc florinů. V deskovém zápisu pak figuruje Baltazar Cigogna jako „*Don Wilhelmi Verdugi Mandatarius*“, zplnomocněnec Guillerma Verduga.²⁶⁹ Konečné převzetí Mašťova potvrzuje i listina Karla z Lichtenštejna vydaná v sobotu 23. září 1623. V ní Lichtenštejn na místě krále odevzdal statek Mašťov s osmi vesnicemi a vším příslušenstvím, v pokutě propadlý Janu Jindřichu Štampachovi ze Štampachu, Guillermu Verdugovi za kupní cenu 87 tisíc kop grošů míšeňských.²⁷⁰

Intabulací Mašťova bylo z Cigognova, potažmo Verdugova, pohledu skupování konfiskovaných panství v západních Čechách ukončeno. Během následujících let dostával Cigogna nabídky na koupi sousedních panství v Žateckém kraji. Několik majitelů, kteří se zadlužili a jejich panství byla silně poškozena pochody a pobyty soldatesky, se snažilo pod nátlakem

²⁶⁸ Vincenc Muschinger z Gumpendorfu byl patrně také jedním z podílníků již zmiňovaného mincovního konsorcia, které mělo na svědomí silné znehodnocení měny. J. FORBELSKÝ, *Španěle*, s. 390-391.

²⁶⁹ NA Praha, Desky zemské větší, inv. č. 153, fol. D.17-D.20.

²⁷⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 38, sign. D1, kart. 2, nefoliováno; Tamtéž, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 17. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 615-616; Jan Kábrt a kol., *Latinsko-český slovník*, Praha 2016, s. 326-327.

své majetky prodat. Cigogna však za Verduga všechny tyto nabídky odmítal, neboť si je nemohl dovolit, stále totiž ještě splácel mašřovské panství.²⁷¹

Do podobně obtížné situace se v létě 1624 dostal i Pavel Michna z Vacínova, který se zavázal císaři půjčit značnou sumu peněz, kterou ale neměl k dispozici. Začal tedy hledat peníze, kde se jen dalo. Verdugovi tak například nabídl ke koupi několik panství v okolí Žatce s celkovou hodnotou okolo 130 tisíc florinů.²⁷² Cigognovým úkolem však nebylo za každou cenu rozšiřovat Verdugovy državy, ale rovněž je i dobře spravovat. Jeho primárním cílem tak bylo především splatit všechny pohledávky a zejména pak 35 tisíc kop grošů míšeňských zapůjčených od Pavla Michny z Vacínova. Na tomto místě, vzhledem k absenci pramenů, zprávy o možném budoucím nákupu dalších západočeských statků končí. Právě nedochované dopisy z roku 1625 by nám mohly přiblížit okolnosti zisku dalšího západočeského panství, nacházejícího se v blízkosti Mašřova, Doupova i Neprobylic. Tímto statkem byl Vintířov²⁷³, který od roku 1612 vlastnil Jindřich Matyáš Thurn. Po bělohorské bitvě mu byl zkonfiskován a císařskou milostí byl v červenci 1622 předán jeho ženě Zuzaně Alžbětě z Tiefenbachu. Ta ho však krátce na to prodala hraběti Ferdinandovi z Nagarollu, jenž Vintířov roku 1625 prodal Verdugovi.²⁷⁴ Je tedy třeba dodat, že se již nejednalo o nabytí majetku v rámci pobělohorských konfiskací, ale koupí od jiného šlechtice po patrné předchozí domluvě. V listech z let 1626 a dále se již Michnova ani žádná jiná nabídka na nákup statků neobjevuje. Vyvstala zde ale zcela jiná potřeba, která se výrazně promítla do dochované korespondence. Cigogna se již více nesoustředil na rozšiřování západočeských statků, ale jeho podnikání se tou dobou přesunulo do Prahy.

3.3 Pražské sídlo

Konstruování obrazu společenského stavu bylo základním projevem aristokratické společnosti. Sídla, zahrady, kočáry či obrazárny s díly od významných umělců patřily ke standardu aristokratického života. Chtěl-li šlechtic dostát svému postavení, musel bezpodmínečně disponovat důstojným příbytkem. Rezidenční či sídelní síť procházela během 16. a 17. století přerodem, kdy na místo hradů nastoupily venkovské zámky, paláce a monu-

²⁷¹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 26. října 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. února 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1626).

²⁷² Michna byl patrně v daný moment v opravdové finanční tísní, jelikož jako ujištění žádal z celkové sumy pouze 40 tisíc florinů okamžitě a zbytek ve splátkách, jejichž výše by vyhovovala Verdugovi. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 26. října 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. února 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1626).

²⁷³ Zdeňka BINTEROVÁ, *Obce chomutovského okresu*. Chomutov 2002, s. 215; Vladimír VALEŠ, *Radonice, Mašřov a okolí*, Chomutov 2001, s. 30; A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 445.

²⁷⁴ A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 445.

mentální městské domy. Aristokrat tak disponoval soustavou sídel, ve které mělo každé z hlediska reprezentace určitou úlohu, hodnotu a funkci. Zvláštním typem jsou právě městské paláce, které byly ve své podstatě zámky uvnitř metropole. Postupný přesun šlechticů z venkovských sídel do metropolí byl procesem, který vedl k výstavbě nanejvýš důstojných městských příbytků.²⁷⁵

Zmíněný proces můžeme sledovat i na příkladu námi zkoumané korespondence. Potřeba reprezentativního pražského sídla, jakožto jednoho z distinktivních prvků aristokratické společnosti, se v dochované korespondenci odrazila hned několikrát. Rezidenční sídlo v Praze by se dozajista hodilo nejen Verdugovi, ale také jeho správci Cigognovi, který v hlavním městě Českého království trávil spoustu času vyřizováním Verdugových pohledávek. Prestižními městskými částmi byly zejména Hradčany a Malá Strana.²⁷⁶ Verdugo chtěl od roku 1622 získat dům na Malé Straně, která byla pro svou strategickou polohu v blízkosti Pražského hradu velmi žádanou lokalitou, ale pro něj prakticky nedosažitelnou. Bylo o poznání jednodušší koupit dům na Starém či Novém Městě, ale i tam byla jejich cena opravdu vysoká a pohybovala se až okolo 12 tisíc tolarů. Během roku 1622 tak Cigogna pro Verduga v Praze žádnou pěknou rezidenci nesehnal. Počátkem nového roku se objevila možnost koupit dům právě na Starém Městě. V březnu 1623 se o něj Cigogna ucházel, než ale stačil nabídnout cenu, tak jej zakoupila manželka nejvyššího kancléře Polyxena z Lobkovic. Vzhledem k dosavadním neúspěšným snahám získat pro Verduga pražské rezidenční sídlo, žádal Cigogna Verduga, zdali by nemohl poprosit o pomoc Karla z Lichtenštejna. Z dopisů není jasné, proč se s žádostí o pomoc nalézt pěkný dům měl obrátit na knížete z Lichtenštejna, a ne na Pavla Michnu z Vacínova, který na Malé Straně vlastnil vícero objektů, a již se ukázal být Verdugovi dobrým spojencem a přítelem ve věci konfiskací. Přímluvy u Lichtenštejna patrně nedopadly na úrodnou půdu, neboť Verdugo v následujícím období žádný dům nezískal a Lichtenštejn již více v problematice shánění pražské rezidence nefiguruje. Cigogna našel v Praze na prodej spoustu domů, ale všechny pěkné byly příliš drahé, jejich cena se pohybovala od 10 tisíc tolarů výš.²⁷⁷

Problematika koupě pražského sídla se dále do korespondence promítla až po delší odmlce v létě 1626. Zmínky o chystané koupi domu v Praze na Malé Straně se o několik málo

²⁷⁵ P. MAŤA. *Svět*, s. 228-229, 238, 250-251; Týž, *Soumrak venkovských rezidencí. „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem*, in: Václav BŮŽEK a Pavel KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, Opera historica 7, České Budějovice 1999, s. 139-160.

²⁷⁶ P. MAŤA. *Svět*, s. 250.

²⁷⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 79.

měsíců dříve objevují v korespondenci mezi Verdugem a kardinálem Františkem z Ditrichštejna. Právě kardinál měl pomoci zajistit koupi domu jako odměnu za poskytované služby. Verdugo mezi lety 1626-1627 koupil na Malé Straně celkem dva domy, jeden ve Valdštejnské ulici a druhý pod Starými zámeckými schody. Václav Hlavsa a Jiří Vančura uvádějí, že oba domy patřily od roku 1622 Pavlovi Michnovi z Vacínova. S tím ale nemůžeme zcela souhlasit, neboť z korespondence mezi Verdugem a Cigognou vyplývá, že se Verdugo o dům ve Valdštejnské ulici vlastněný plukovníkem Jakubem Jindřichem Paradisem de Echaide ucházel. Paradis se tou dobou nacházel v tíživé finanční situaci a musel dům na Malé Straně, který by jinak nikdy neopustil, prodat.²⁷⁸ V dubnu 1626 žádal Verdugo Ditrichštejna o pomoc při jeho koupi a následně ho také získal za 10 tisíc florinů. Koncem července ho jeho správce převzal a v listopadu téhož roku druhou a také poslední splátkou zaplatil.²⁷⁹ Vzhledem k souslednosti událostí, tak můžeme soudit, že přímluva kardinála Ditrichštejna, byla patrně využita pro zisk domu plukovníka Paradise, Zprostředkovatelem transakce byl Pavel Michna z Vacínova. Druhý dům, pod Starými zámeckými schody, pak koupil od Pavla Michny z Vacínova až v roce 1627. Právě koupě Michnova domu roku 1627 mohla způsobit výše zmíněné nedorozumění, neboť Pavel Michna své domy č. p. 151 a 152, které vlastnil již od roku 1622, připojil k sobě a roku 1627 je prodal Verdugovi jako celek. V berní rule tak figurují jako dva samostatné domy, ale v korespondenci jako jeden. Verdugo tak s největší pravděpodobností vlastnil v Praze domy tři, jeden po plukovníkovi Paradisovi (1626) a dva koupené od Pavla Michny roku 1627.²⁸⁰

Pražské sídlo, které se Verdugo snažil získat již od počátku svého působení v Čechách, se mu nakonec povedlo zakoupit až roku 1626. S ohledem na dřívější neúspěšné pokusy se můžeme domnívat, že klíčovým faktorem úspěchu byla právě osobnost kardinála Františka z Ditrichštejna. Důvod můžeme patrně hledat v klientsko-patronske vazbě mezi Verdugem a Ditrichštejnem a jejich neustálém písemném kontaktu. Verdugo tak věděl o kardinálově úmyslu mu vypomoct a o instrukcích, které jeho správce pravděpodobně dostal.

²⁷⁸ „*S'il ne fusse le grand besoin d'argent, Il ne l'eusse jamais quitté.*“ [Kdyby peníze nepotřeboval tak naléhavě, tak by ho nikdy neopustil.] SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. června 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. června 1626); A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 78-79.

²⁷⁹ K nedorozumění mohlo dojít tím, že nákup Paradiseova domu uzavřel právě známý majetkový spekulant Pavel Michna z Vacínova. Můžeme se tedy domnívat, že by právě to mohlo být příčinou domněni, že oba domy patřili Michnovi. Václav HLAVSA a Jiří VANČURA (eds.), *Malá Strana/Menší město pražské*, Praha 1983, s. 104; Václav LÍVA (ed.), *Berní rula 3: Pražská města*, Praha 1949, s. 134; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. listopadu 1626).

²⁸⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 20. října 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. listopadu 1626); A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 79; V. LÍVA (ed.), *Berní rula 3*, s. 134.

Z Cigognových dopisů se o kardinálově intervenci ve prospěch Verduga nic nedozvídáme, nejspíš nepokládal za nutné tuto informaci sdělovat v jejich osobní korespondenci.²⁸¹

Krátce po převzetí Paradisova domu se Verdugo velice zajímal o jeho podobu a stav. Do svého budoucího sídla si nechal pozvat i architekta, který celý stav budovy zhodnotil a doporučil Verdugovi jednu ze stěn kvůli bezpečnosti dokonce strhnout. Svému novému sídlu v Praze se Verdugo snažil vtisknout reprezentativní podobu. V jeho plánech tak byla například místnost s lázní přímo spojená se zahradou.²⁸² Zahrada, ať již bezprostředně přiléhající k rezidenci či na předměstí, byla záležitostí, bez které se městské paláce neobešly.²⁸³ Kvůli reprezentaci vynakládali majitelé značné prostředky nejen na vzhled, ale i vybavení jejich sídel.²⁸⁴ Velice důležité byly pro Verduga rozměry domu a místností kvůli koupi různých tapiserií, gobelínů a obrazů. Tyto umělecké předměty, především z Nizozemí, byly velmi žádané a Verdugo k nim měl poměrně snadný přístup. Všechny tyto úpravy ale byly poměrně nákladné, a tak Cigogna přišel s návrhem menší a zatím nevyužívané pokoje pronajímat. Z utrženého nájmu pak financoval rekonstrukce domu. V září 1626 tak například dal opravit střechu domu, kterou plukovník Paradis nikdy neopravoval, a byla tak ve velmi špatném stavu. Finální opravy domu byly dokončeny v polovině listopadu, tedy zhruba ve stejné době, kdy Cigogna zaplatil Paradisovi poslední splátku. Poslední velkou investicí, o které jsou v dopisech zmínky, byla oprava omítky, která byla poškozená stavbou sousedního paláce frýdlantského vévody Albrechta z Valdštejna.²⁸⁵

Všechny opravy, rekonstrukce a snahy o vylepšení pražské rezidence měly patrně jediný důvod. Verdugo plánoval svůj návrat do Čech. Měl zde již zajištěnou ekonomickou základnu v podobě dědičně potvrzené držby západočeských panství Doupov, Neprobylice, Maš'ov a Vintířov. V letech 1626-1627 získal domy na Malé Straně, kde se snažil si vybudovat své reprezentativní sídlo. Během září téhož roku Cigogna pro Verduga navíc pořídil i velký kočár pro čtyři lidi s několika truhlami. Tyto snahy mohou poukazovat nato, že Verdugo patrně počítal i s možným, a také spekulovaným, návratem císařského dvora z Vídně zpátky

²⁸¹ V. HLAVSA aj. VANČURA (eds.), *Malá Strana*, s. 77; A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 38-47 a 78-79.

²⁸² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 14. září 1626).

²⁸³ P. MAŤA. *Svět*, s. 251.

²⁸⁴ P. MAŤA. *Svět*, s. 250-251.

²⁸⁵ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. června 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Tamtéž, nefoliováno (Maš'ova, 17. července 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. října 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. listopadu 1626).

do Prahy.²⁸⁶ Vše nasvědčuje tomu, že se chtěl v Čechách po skončení válečných tažení, jako jiní vojevní důstojníci, usadit a zůstat zde natrvalo.²⁸⁷ Svého návratu do Čech se ale nedočkal.

Jak vypadalo a proběhlo Verdugovo usídlení v Čechách? Lišilo se nějak od jeho souputníků, kteří rovněž získali zabavené statky během pobělohorských konfiskací? V následující kapitole se pokusíme přiblížit a porovnat Guillerma Verduga s dalšími vojenskými důstojníky jako byl Baltazar Marradas a Martin de Hoeff Huerta. Mimo jiné se také pokusíme zjistit i to, jaký byl jejich vliv na jimi získaná panství.

²⁸⁶ P. MAŤA, *Svět*, s. 383–389. O tom, že Verdugo, potažmo Cigogna, počítal s návratem císařského dvora zpátky do Prahy svědčí i list z 27. června 1626, kdy se Cigogna chystal jménem Verduga převzít Paradisův dům v Praze na Malé Straně. Cigogna zde Verduga informuje, že pokud nebude dům chtít, tak jej může kdykoliv prodat, že zájemců bude vždy dostatek, obzvláště až přijede dvůr. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. června 1626).

²⁸⁷ Z těchto vojenských velitelů bychom mohli jmenovat již vzpomínaného Karla Bonaventuru hraběte Buquoye, Baltazara Marradase či Martina de Hoeff Huerta. Po Valdštejnově pádu pak získali statky například důstojníci Ottavio Piccolomini, jenž získal panství Náchod, Matyáš Gallas, který převzal frýdlantské panství či Rudolf Colloredo, které obdržel statek Opočno. J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 128.

4 Pán a jeho poddaní: každodennost na Verdugových statcích

Na následujících několika stránkách se pokusíme blíže objasnit, jak proběhlo Verdugovo usazení v Čechách. Zaměříme se jak na správu jeho panství, problematiku titulatury, která v korespondenci rezonuje, tak například i na Verdugův vliv na každodennost jeho zápa-dočeských statků. V neposlední řadě připomeneme i časté vojenské operace v tomto regionu a začínající rekatolizaci. Pokusíme se o komparaci s dalšími vojenskými důstojníky, kteří podobně jako Verdugo, získali v Čechách konfiskacemi zabavené statky. Řeč bude především o Verdugových vrstevnících Baltazaru Marradasovi a Martinu de Hoeff Huertovi.

4.1 Erb a inkolát v Čechách

V korespondenci se kromě procesu získávání konfiskovaných statků objevují rovněž zmínky týkající se české titulatury. Potřeba tuzemského titulu, jako jednoho z určujících faktorů Verdugova usazení, se do Cigognových listů promítla zejména během roku 1622.²⁸⁸ V tomto kontextu Ludwig Igálffy-Igály uvádí, že byl Verdugo 3. května 1622 císařovým erbovním listem povýšen do českého panského stavu a byl mu udělen titul barona v Čechách. Ačkoliv Igálffy-Igály odkaz na tento pramen neuvádí, tak se jeho tvrzení zhruba časově shoduje s výpovědí korespondence. Přibližně ve stejnou dobu se totiž začínají objevovat i zmínky o aktivitách agenta Frederica Pleunese ve věci zisku patentu o povýšení erbu.

V předbělohorské době byly povýšení erbu a přijetí do stavovské panské nebo rytířské obce dvě zcela odlišné věci. Nobilitace byla v předbělohorských Čechách výsadou panovníka, zatímco o přijetí do panského či rytířského stavu rozhodoval zemský sněm. Po bělohorské bitvě ale dříve výsadní právo zemského sněmu na uvedení šlechtice do českého panského stavu postupně přebíral panovník. Jeho výhradní pravomoc byla následně jasně potvrzena roku 1627 vydáním Obnoveného zřízení zemského.²⁸⁹ Na Verdugově příkladu tak můžeme sledovat patrně jistou přechodnou fázi mezi předbělohorským systémem a následně novým uspořádáním definovaným Obnoveným zřízením zemským. Je tedy možné, že byl Verdugovi roku 1622, tedy v naznačené přechodné době, nejen povýšen erb, ale rovněž byl i císařem přijat mezi české pány.²⁹⁰ Ivana Austová stejně jako Marek Starý hovoří o nobilitacích

²⁸⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, např. nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622).

²⁸⁹ K Obnovenému zřízení zemskému viz například Hermenegild JIREČEK (ed.), *Obnovené právo a Zřízení zemské dědičného království Českého 1627*, Praha 1888. Pro Moravu pak Hermenegild JIREČEK (ed.), *Obnovené zřízení zemské dědičného markrabství moravského*, Brno 1890.

²⁹⁰ Klíčovým pramenem, díky němuž bychom na vyvstalou otázku mohli najít odpověď, je patrně ona nobilitační listina zmíněná Ludwigem Igálffy-Igályem, u které ale neuvádí zdroj. V Rakouském státním archivu je uložený dokument z 3. května 1622, který se mimo jiné, týká i polepšení Verdugova erbu. Informace v něm obsažené by tak mohly poskytnout odpověď na vyvstalou otázku, zdali byl Verdugo roku 1622 rovněž přijat i mezi české

v předbělohorské době a následně až po vydání Obnoveného zřízení zemského. Nějaký mezi-
stupeň během dvacátých let 17. století, který by dosvědčil, že mohl císař již tehdy uvést šlech-
tice do panského stavu, ale nezmiňují.²⁹¹

Pro cizince jako byl Verdugo, se ale zařazení do stavovské obce pojilo spíše se ziskem
tzv. inkolátu neboli domovského práva. Na základě jeho zisku byl šlechtic, který se o něj
ucházel, současně přijat i do panského či rytířského stavu. Podmínkou zisku inkolátu pak bylo
složení tzv. reverzu k úřadu desek zemských, v němž šlechtic složil slib povinnosti k panov-
níkovi a zemi.²⁹² Ferdinand II. udělil Verdugovi inkolát ještě koncem roku 1627. Akt dokládá
záznam o tzv. reverzu k zemi, jehož složením Verdugo získal obyvatelské právo a byl tak
završen i proces jeho usazení v Čechách.²⁹³ Za osobně nepřítomného Verduga složil reverz
správce jeho českých panství Baltazar Cigogna.²⁹⁴

Podobně jako Verdugo postupovali i další vojenští důstojníci. Ať již za své služby
či nákupem konfiskátů získala řada císařských válečníků v Čechách četné statky, na kterých
se následně usadili. Zmínili jsme jména jako Baltazar de Marradas, Martin de Hoeff Huerta
nebo Jindřich Paradis de Echaide. Stejným způsobem jako Verdugo, tak i oni po vydání Ob-
noveného zřízení zemského složili reverz k zemi a získali tak český inkolát.²⁹⁵

4.2 Správa západočeských statků

Cigogna, jako správce Verdugových panství v Čechách, podával svému pánovi po-
drobné informace a stavu jeho statků. V dopisech uváděl jejich přesnou polohu, rozlohu, po-
čty obcí a jejich obyvatel, ale také výnosnost a kvalitu půdy, počty dobytka a celkový stav
hospodářství. Zmiňoval i klima, které bylo kvůli nedalekým horám v oblasti poněkud chlad-
nější. Pro lepší představu nechal Cigogna pro Verduga vyhotovit barevnou mapu všech jím

pány. AT-OeStA/AVA Adel RAA Allgemeine 436.10, folio 1-13, (Víděň, 3. května 1622); L. IGÁLFFY-
IGÁLY, *Verdugové*, s. 124; Marek STARÝ, *Udělování erbu a stavu v českém zemském právu před a po Bílé
Hoře*, in: Martin ŠÍŠMIŠ (ed.), *Erbové listiny. Věnované profesorovi Jozefovi Novákovi*, Martin 2006, s. 121–
131; A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204.

²⁹¹ Ivana AUSTOVÁ, *Nobilitační listiny – špehyrka k nahlédnutí do světa nižší šlechty v pobělohorském období*,
Bohemiae Occidentalis historica, Plzeň 2019, č. 1, s. 5-7; M. STARÝ, *Udělování erbu*, s. 121–131.

²⁹² M. STARÝ, *Udělování erbu*, s. 128.

²⁹³ Více o udělování obyvatelského práva viz knihu a studie Marka Starého. Marek STARÝ, *Cizozemci a spolu-
obyvatelé: udělování českého obyvatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské*, Praha 2018; *Udělování
erbu*, s. 121–131; Týž, *Inkolát, absolutismus a právníci. "A tak ve všech povinnostech se srovnati mám s obyva-
teli téhož království českého a země české."*: několik poznámek k obyvatelskému právu a české inkolátní praxi
v 16. století, *Ad iustitiam et bonum commune: proměny zemského práva v českých zemích ve středověku
a raném novověku*, Brno 2010, s. 178-211.

²⁹⁴ F. BENEŠ, *Archiv českých stavů*, s. 41.

²⁹⁵ Tamtéž, s. 36, 40 a 47. Jindřich Paradis de Echaide složil reverz 15. listopadu 1627, Baltazar de Marradas
23. listopadu 1627 a Martin de Hoeff Huerta až 14. září 1629. Huertvo dvouleté zpoždění složení reverzu byla
patrně způsobeno tím, že své české centrum Velhartice získal dědičně do svého držení až roku 1628.

spravovaných panství i s přesnými rozměry a vzdálenostmi. Můžeme se tedy domnívat, že Verdugo na svých majetcích nejen nepobýval, ale patrně je ani nikdy neviděl.²⁹⁶

Správa svěřených statků byla jednou z Cigognových hlavních úloh. V dopisech si můžeme povšimnout jeho podnikavosti a snahy o maximalizaci možných výnosů k dosažení profitu. S cílem zkultivovat spravované statky a zvýšit tak zisky z pěstování obilí, lnu a dalších plodin žádal po Verdugovi například opatření koní na práci.²⁹⁷ Snažil se levně kupovat dobytek a jiná hospodářská zvířata, a prodávat sýry, máslo, vlnu a další artikly vypěstované či vyrobené na panstvích.²⁹⁸ Mimo výše zmíněné také posílal do Nizozemí balíčky s českými granát. Z Flander naopak zprostředkoval dopravu tapiserií, obrazů a gobelínů do střední Evropy.²⁹⁹ Také v Praze se spolu s příslušníky šlechtické elity, Pavlem Michnou z Vacínova, knížetem z Lichtenštejna, Albrechtem z Valdštejna a dalšími, zapojil do obchodu s rýnským vínem.³⁰⁰ Pěstováním vlastní vinné révy chtěl dosáhnout vyšších zisků, než kdyby musel révu draze kupovat.³⁰¹ Založení doupovské vinice Cigognou dokládá i zpráva z roku 1626, ve které stojí, že „vojáci napáchali velké škody na vinici“³⁰² a že „na jaře bude potřeba zasadit velké množství nové vinné révy“.³⁰³ Všechno nasvědčuje tomu, že Cigogna chtěl v prvé řadě pozvednout hospodářskou situaci Verdugových panství s cílem dlouhodobého navýšení výnosů.

O podobě soužití Verduga s jeho poddanými píše Jan Haubert v *Inventáři*³⁰⁴ k rodinnému archivu Verdugů. Autor zde Verdugovi přiřkl cejch kruté vrchnosti. Toto tvrzení ale spíše trpí prizmatem negativního pohledu na cizí vojenské důstojníky, kteří se zde na pozadí pobělohorských konfiskací usadili. Na pravděpodobnou zkreslenost animozních vztahů mezi Verdugy a poddanými upozornil již Jiří Kubeš.³⁰⁵ Na následujících několika řádcích představíme některé záporné i kladné stránky vzájemného soužití Verduga s poddanými, tak jak je Cigogna popisuje ve svých listech.

²⁹⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 11. září 1623).

²⁹⁷ Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621).

²⁹⁸ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. února 1625).

²⁹⁹ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 2. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (17. července 1626).

³⁰⁰ K italským obchodníkům v Praze vyšla kniha Marie Buňatová. Marie BUŇATOVÁ, *Hedvábí, sklo a koření: obchod mezi Prahou a Itálií (1500-1620)*, Praha 2019.

³⁰¹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 10. června 1623).

³⁰² „Les soldats ont fait grand domme en la vigne.“ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. září 1626).

³⁰³ „Au printemps il faudra faire planter beaucoup de nouvelle vigne.“ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. září 1626).

³⁰⁴ J. HAUBERT, *Inventář*, s. 1-6.

³⁰⁵ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 223.

Jedním z prvních kroků, ke kterému se noví majitelé panství mnohdy uchýlovali a výrazně si tím proti sobě popudili místní obyvatelstvo, bylo přivlastnění si různých výnosů a důchodů panství či omezení konkrétních privilegií měšťanů a poddaných.³⁰⁶ Velice často tak docházelo například k tomu, že vrchnost ve svůj prospěch odepřela poddaným právo vařit pivo. Zmiňme Martina de Hoeff Huerta, který si takto uzurpoval veškeré důchody města Písku, a právě i výnosy tamního pivovarnictví pouze pro sebe.³⁰⁷ Verdugo se ke stejnému kroku chtěl uchýlit krátce po svěřeni Doupova do jeho držby. Tou dobou procházely přes doupovské panství vojenské oddíly a zanechaly po sobě velké škody. Přisvojením si várečného práva, tak chtěl získat další finance na náhradu způsobených škod. Od knížete Karla z Lichtenštejna si už vypůjčil i varny na pivo, načež ho Cigogna upozornil na stížnosti měšťanů, kteří by odebráním i tohoto zdroje příjmu neměli peníze na nemalé válečné kontribuce. Verdugo tak nakonec na prosby měšťanů přistoupil a od svého plánu na nějaký čas upustil. Nakolik ho v jeho rozhodnutí přesvědčila žádost poddaných nebo nízká rentabilita z výroby piva ovlivněná hubenou sklizní chmele, je ale otázkou.³⁰⁸

Huerta v Písku stížnostem radních příliš velkou pozornost nevěnoval a získal tak pověst nelítostného vykořisťovatele. Píseční si například nejednou na svého zástavního pána Huertu stěžovali císaři, že se nesnaží zlepšit hospodářskou situaci panství, zavádí stále nové poplatky a brání měšťanům v podnikání. Zde je třeba dodat, že Huerta do Písku dodával obilí a dobytek, nechal vystavět místní pivovar, opravil ovčín, koupil hospodářské náčiní a podporoval rovněž usazování nových měšťanů. Tím vším se snažil pozvednout městské hospodář-

³⁰⁶ A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 132.

³⁰⁷ Právě díky svému jednání si tak Huerta vysloužil pověst surového reformátora a vykořisťovatele, který se neštítel využít každé příležitosti ke svému obohacení. A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 132; Jan KILIÁN a Pavel MAREK, *Komentář k výstavě Krajina míru, pole války – období 30leté války v západních Čechách*. Více [https://www.npu.cz/cs/ups-ceske-budejovice/zpravy/71593-nova-vystava-na-hrade-velhartice-priblizi-obdobi-tricetilete-valky?fbclid=IwAR1KmPFI_UdBWbzYhzQA51VAOfvBhMf_HJLWQshrpU6bXBVpsc5x275XU0,%20\(cit.%206.%207.%202021\)](https://www.npu.cz/cs/ups-ceske-budejovice/zpravy/71593-nova-vystava-na-hrade-velhartice-priblizi-obdobi-tricetilete-valky?fbclid=IwAR1KmPFI_UdBWbzYhzQA51VAOfvBhMf_HJLWQshrpU6bXBVpsc5x275XU0,%20(cit.%206.%207.%202021)), (cit. 6. 7. 2021).

³⁰⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622). Spor o vaření piva v Doupově se opět rozhořel roku 1626, kdy se obyvatelé začali ohrazovat, že odebrání várečného práva je přivedlo do existenční nouze. Proti měšťanům se však postavil tamní hejtman, který byl z vaření piva živ a udělení várečného práva měšťanům by ho připravilo o veškeré výnosy. Guillermo dokonce zvažoval opět měšťanům pivo vařit povolit, na to však hejtman reagoval, že pokud by bylo měšťanům právo uděleno, tak odstoupí od smlouvy a odejde. Cigogna, tak psal Verdugovi, jestli chce opravdu takhle přijít o svého doupovského hejtmana, tak aby za něj, pokud možno, včas našel a poslal náhradu. Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 17. července 1626). Spor o vaření piva v Doupově mezi měšťany a vrchností nebyl nijak ojedinělým. Takovéto měšťanské revolty se děly na celé řadě míst a jsou proto také dobře mapovány v literatuře, zmiňme například studie Jaroslava Šůly, Karla Vilíma či Milana Svoobody. Jaroslav ŠŮLA, *Boj kladských měst s místní šlechtou o právo vaření piva v XVI. století*, Kladský sborník 4, Hradec Králové 2001, s. 29-42; Karel VILÍM, *Spor frýdlantských měšťanů s redernskou vrchností o várečné právo v letech 1608-1616*, Zprávy a studie Krajského muzea v Teplicích 18, Teplice 1990, s. 97-109; Milan SVOBODA, *Cui bono? Právovárečné spory v pojetí regionální historiografie 18.-20. století. Případ Frydlantu v 17. století*, Pivo lepších časů, Ústí nad Labem 2007, s. 59-80.

ství a nastartovat ekonomiku. Jeho správa tak nebyla v tomto směru tak černobílá, jak ji ve svých stížnostech líčili Písečtí.³⁰⁹

Podobně jako Huerta se zachoval i Servatio Hurdome de la Fossa, který od roku 1623 vykonával funkci gubernátora v Marradasem spravovaných Vodňanech. Hurdomeho funkce byla, co se týče hospodářství a správy města, v mnohém podobná té Cigognově. Oba se s vervou pustili do svého podnikání a spravování jim svěřených statků. Každý však zvolil zcela odlišnou strategii. Prakticky okamžitě, co se stal Hurdome vodňanským správcem, začal nekompromisně vymáhat po měšťanech a poddaných nové a nové poplatky. Převáděl všechna výnosná řemeslná odvětví, například pivovarnictví, kloboučnictví a barvířství, do svých rukou a ze své pozice cíleně ochromoval místní samosprávu. Měšťany odstavil od všech výnosů, ale své pohledávky a válečné kontribuce byli nuceni s obtížemi splácet i nadále. Naopak Cigogna se snažil pozvednout hospodářství, investoval do jeho obnovy a k poddaným se dle svých slov údajně choval slušně.³¹⁰

Hurdomeho gubernátorství bylo pro vodňanské měšťany tak nesnesitelné, že několikrát psali své petice a stížnosti nejen zástavnímu pánovi Marradasovi, ale i samotnému císaři, kterému slibovali, že by se raději sami vykoupili, než aby setrvali v zástavě hraběte Marradasa. Snahy o zlepšení situace je vedly i do nedalekého Písku k Martinu de Hoeff Huertovy, kterého s Marradasem pojily přátelské vazby, a žádali ho o přímluvu. Všechna obvinění a stížnosti na gubernátora Hurdomeho však zůstaly bez odezvy. Sám Hurdome však potrestal každého, kdo se pokusil hledat přímluvu u Huerty. Marradasovy Vodňany, stejně jako Písek a Louny v případě Huerty nepatřily do centra jejich životů a je zde patrný rozdílný přístup k poddaným než v hlavních rezidencích, kterými byly pro Marradasa panství Hluboká a České Budějovice a pro Huertu Velhartice. Například Marradasův postoj k zmíněným Českým Budějovicím byl ovlivněn jeho nemanželským milostným poměrem s Dorotou rozenou Öllerovou, dcerou jednoho z českobudějovických radních. Z odlišného přístupu k poddaným vyplynulo i rozdílné vnímání jejich osobností.³¹¹

³⁰⁹ A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 131-132; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); J. KILIÁN a P. MAREK, *Komentář*.

³¹⁰ T. STERNECK, *Vetřelci*, s. 65.

³¹¹ Václav MOSTECKÝ, *Dějiny bývalého královského města Vodňan II*, 1940, s. 24-40; T. STERNECK, *Vetřelci*, s. 57-66; P. MAREK a T. STERNECK, *Láska za času nenávisti*, s. 38-41; Titíž, *Španělský válečník*, s. 225-253.

4.3 Vojské útrapy

Vojské přesuny byly nejen v časech třicetileté války všudypřítomnou hrozbou a postřachem pro všechna panství, neboť ta byla nejen pochodem, ale také pobýtem vojáků značně fyzicky i ekonomicky zatížena a devastována.³¹² Informacím o vojském vývoji věnoval Cigogna zvláštní pozornost. Vojské záležitosti se prolínají napříč celou korespondencí a dočteme se v nich například o plánování operací proti Petrovi Arnoštu II. Mansfeldovi³¹³ a Gáboru Bethlenovi³¹⁴, kteří se svými jednotkami ohrožovali české země,³¹⁵ vyjednáváních o příměří s Uhry³¹⁶, povýšeních vojských důstojníků³¹⁷ a rozpouštění jejich armád³¹⁸ či o již zmíněných devastačních pochodech³¹⁹ a kvartýrování soldatesky³²⁰.

Poslední dva zmíněné body se pak přímo dotýkají Verdugových panství a nejednou Cigogna ve svých dopisech líčí problémy, které mu putující či pobývací armáda způsobovala. Doupovské panství v západních Čechách navíc patřilo k jedněm z nejsušovanějších a nejpostiženějších míst.³²¹ Pro názornost je vhodné uvést několik konkrétních příkladů z korespondence. V dopise datovaném koncem června 1622, tedy necelý rok po převzetí doupovského panství, si Cigogna stěžoval na to, že se musel potýkat s rabujícími kavaleristy kapitána Gouderlinga, kteří byli tou dobou umístěni v Kadani a na majetcích Verduga napáchali spoustu škod. Podle jeho zprávy k tomu údajně dostali rozkaz od generálního komisaře a kvartýr komisaře Štěpána Carreta hraběte di Millesimo, aby se tak vyrovnal žold, který jim byl dlužen. Ve stejnou dobu se však Cigogna nacházel ve Vídni, kam odjel dojednat příměří k ratifikaci nákupu Doupova, a nemohl tak řádění vojáků zarazit.³²²

³¹² T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 668; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 139.

³¹³ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 13. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha 20. října 1626).

³¹⁴ Tamtéž, nefoliováno (Praha 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha 26. srpna 1623), Tamtéž, nefoliováno (Praha 2. prosince 1623).

³¹⁵ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 167.

³¹⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 2. prosince 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov 11. ledna 1624).

³¹⁷ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 2. prosince 1623).

³¹⁸ Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 22. února 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. listopadu 1626).

³¹⁹ Tamtéž, nefoliováno (Videň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Videň, 17. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625).

³²⁰ Tamtéž, nefoliováno (Videň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623).

³²¹ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 140.

³²² Gouderlingovi muži rovněž způsobili značné škody na sousedním chyšském panství patřící Jiřímu Vilémovi Michnovi z Vacínova, bratrovi sekretáře České kanceláře Pavla Michny z Vacínova. Tamtéž, nefoliováno (Videň, 20. června 1622). Jiří Vilém koupil panství Chýše v západních Čechách nacházející se východně od Doupova a jižně od Mašťova roku 1622 za 35000 zl. ve znehodnocené měně tzv. dlouhé minci, jako konfiskát po Bo-

Napříště se tak Cigogna snažil být v dosahu spravovaných majetků, jakmile se dozvěděl, že nějaký vojenský kontingent potáhne kolem či se usídí někde v jejich blízkosti. Dokonce takto musel i odložit uzavření nákupu Maš'ova koncem června 1623. Když několik dní po návratu z Vídně čekal v Praze s císařskou ratifikací na vložení nově získaného majetku do desek zemských, dozvěděl se, že v okolí Doupova byly vytvořeny příbytky pro armádu táhnoucí na Plzeň a shromaždiště v Chebu. Jelikož se Cigogna obával nejhoršího, nemohl déle otálet v Praze a spěchal zabránit možným škodám. Ve svém dopise pak zdůraznil, že zachránil koně a dobytek³²³, ale řádící vojáky generálporučíka Jeronýma Caraffy markýze de Montenegro a nizozemského důstojníka Kašpara Gramba z Grambu zastavit nedokázal. Armádní pobyty měly kritický dopad na všechny zúčastněné strany, ale vojenský teror však nejsvízelněji pociťovalo selské poddanské obyvatelstvo, kterému táhnoucí armáda škodila na každém kroku. Brala obilí, kradla úrodu a dobytek, přepadala obyvatele, ničila jejich domy a pálila vesnice.³²⁴ V dopise z 18. srpna 1623 se Cigogna vyznával Verdugovi: „*Je tu utrpení a velká škoda, je nemožné, aby se chudí lidé dokázali vzepřít. Vojáci berou nejen vše, co lidé mají, ale také jim ubližují, zabijí je a ničí jejich domovy. Ani kostely nejsou ušetřeny.*“³²⁵

Soužití domácího obyvatelstva s ubytovaným vojskem vyvolávalo během třicetileté války celou řadu závažných problémů, kterým nedokázala zabránit ani shora přikázaná preventivní opatření.³²⁶ Nevalný dopad však měla i opakovaná nařízení císaře Ferdinanda II., která takováto řádění striktně zakazovala a ukládala vojenským velitelům povinnost dohlížet na disciplínu svých vojáků. Všechny tyto vojenské akce ochromovaly panství, jejich výnosy, řemeslnou výrobu i zemědělskou produkci a dramaticky tak snižovaly jejich hodnotu.³²⁷ Nařízení pokoušející se o udržení kázně mezi vojáky však v praxi selhávala. Hlavní příčinou bylo opakované pozdní vyplácení žoldu související se špatnou organizací a nedostatkem financí.

huchvalovi Berkovi z Dubé, stavovském direktoru. S Jiřím Vilémem je na zmíněném panství spojena jak obnova hospodářství a tamního kláštera r. 1627, tak také rekatolizace. Srov. s Jan KUMPERA, *Osobnosti a západní Čechy. I. díl, (Do poloviny 19. století)*, Plzeň 2005.

³²³ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 25. července 1623). Takto rabující jednotky na jihomoravských panstvích stížených konfiskacemi celkem pokradli přes 23 tisíc kusů dobytka. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 670-671.

³²⁴ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 669; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 141 a 143.

³²⁵ „*C'est un misère, le grand degat qui ce fait, il est impossible que les pauvres gens peuvent resister, car non seulement l'on les prend tout ce qu'il ont, mais aussi l'on les blaisse, tue et destruit leurs maisons, même l'églises ne sont exempt.*“ Jeden z takovýchto zničených kostelů se nacházel v dnes již zaniklé vesničce Tocov (Totzau) v Doupovských horách, která patřila právě Verdugovi. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Maš'ov, 18. srpna 1623).

³²⁶ T. STERNECK, *Vetřelci*, s. 60.

³²⁷ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 137; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 669-671.

Z tohoto důvodu se obyvatelé často stávali obětmi kořistnických útoků nezaplacených žoldá-
ků.³²⁸

Před neúnosným řáděním vojáků se postižení snažili bránit sebe i své poddané. Jednou z možností byl nákup ochranných listin, kterým se říkalo „salva guardia“, v překladu „vojen-
ská ochrana“³²⁹. Ani tyto listiny však povětšinou nedokázaly jejich vlastníky uchránit od na-
kvartýrování císařského vojska či placení válečných kontribucí. Jako názorný příklad můžeme
uvést moravské statky Karla staršího ze Žerotína, kterému císař udělil ochranný list počátkem
prosince 1620. Ještě do konce roku se ale situace na jeho panstvích vyostřila a poddaní
se potýkali s častým rabováním, drancováním a trýzněním ze strany císařských vojáků. Další
možností pak bylo zaplacení ochranné posádky, což ovšem pro panství znamenalo značnou
finanční zátěž.³³⁰

V reakci na ničivé pochody a pobyty armády se v této době hojně objevují dopisy psané
zemským úředníkům, vlivným šlechticům či samotným velitelům vojenských oddílů
s žádostmi o přeložení nakvartýrované posádky na jiné statky nebo o odklon trasy tažení přes
okolní panství.³³¹ Takto například Karel starší ze Žerotína hledal pomoc u kardinála
z Ditrichštejna, kterého žádal, zdali by mu mohl pomoci zbavit Přerov nakvartýrovaných rej-
tarů Albrechta z Valdštejna, kteří byli paradoxně původně vysláni na ochranu zmíněného
města.³³² Baltazar Cigogna se ve snaze ochránit svěřená panství obrátil například na podplu-
kovníka Gaspara van Grama, ucházejícího se o pozemky sousedící s Verdugovými. S ním
se nakonec dohodl, že jeho statky se svým regimentem obejde a neusadí se na nich. Dokonce
se mu podařilo vyjednat posádkovou pomoc, kdy mu van Gram poskytl na ochranu před dal-
šími nájezdy na třicet záložních mušketýrů. Tímto gestem chtěl van Gram patrně vylepšit vzá-
jemné vztahy s budoucím sousedem. To se mu také podařilo, neboť o něm Cigogna Verdugo-
vi píše, že „v něm bude mít dobrého souseda“.³³³ I přes vojenskou ochranu, zajištěnou zálož-
níky van Gramova regimentu, však táhnoucí vojáci stále podnikali loupeživé útoky a Cigogna
je tak musel v doprovodu několika kavaléristů dnem i nocí pacifikovat.³³⁴

Podobně jako s van Gramem se Cigogna plánoval dohodnout na minimalizování škod
i s Baltazarem Marradasem a Martinem Hoef Huertou, kteří taktéž měli v srpnu 1623 táhnout

³²⁸ T. STERNECK, *Vetřelci*, s. 60.

³²⁹ Heslo *Salva guardia*, in: Ottův slovník naučný, XXII, Praha 1904, s. 566.

³³⁰ T. KNOZ, *Državy*, s. 119-121 a 311-312; Týž, *Pobělohorské konfiskace*, s. 668.

³³¹ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 668; Týž, *Državy*, s. 312.

³³² T. KNOZ, *Državy*, s. 182-183 a 377.

³³³ „Le lieutenant colonel Van Gram pretent ici alentour des biens, auquel j'aurai un bon voisin.“ [Podplukovník Van Gram se uchází o majetky tady v okolí, v něm budu mít dobrého souseda.] SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašřov, 18. srpna 1623).

³³⁴ Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 18. srpna 1623).

přes Verdugova panství.³³⁵ Na Verdugova souputníka dona Baltazara Marradase se Cigogna snažil obrátit s žádostí o přeložení nakvartýrovaných valónských kompanií plukovníka Strozziho³³⁶, které během posledních několika srpnových dní téhož roku stihly napáchat v okolí Mašťova a přilehlých vesnicích³³⁷ obrovské škody.³³⁸ V jižních Čechách se takto na Marradase s nejrůznějšími žádostmi obraceli například radní Českých Budějovic, se kterými aktivně spolupracoval a jejich vztah byl pro obě strany výhodný. Generál se tak aktivně zasazoval mimo jiné o zdokonalení městského opevnění a zabezpečení centra města.³³⁹ Cigognovi se sice nakonec Marradase najít nepodařilo, jeho služeb však již nepotřeboval, neboť mu v Praze nabídl pomoc Pavel Michna z Vacínova, který slíbil vše potřebné pro přeložení posádky zařídit.³⁴⁰

Jelikož samotné přímluvy často nestačily, snažil se Cigogna hledat i jiné způsoby, jak majetky ochránit. Žoldněřské oddíly měly neustále vysoké požadavky finančního a naturalního zásobování.³⁴¹ Během srpna 1623 například přichystal pro vojáky plukovníka Auspergera, kteří táhli ze shromaždiště v Chebu, dostatek piva, masa a chlebů v naději, že vojáky uspokojí a oni budou bez ničení pokračovat dál.³⁴² Další možností bylo pravidelné placení válečné kontribuce. Dokladem může být dopis z 19. září 1622, ve kterém Cigogna Verdugovi píše o možnosti osvobodit majetky od kvartýrů tím, že bude souhlasit s požadavky kapitánů, kteří tou dobou pobývali se svými jednotkami na Doupově, a platit týdenní kontribuce.³⁴³

Delší pobyty vojáků na jednom místě byly přímo likvidační. Ubytované posádky postupně statky vyjídaly, ruinovaly je a delší pobyt takového vojska na panství či častý průchod

³³⁵ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623).

³³⁶ Polní maršálek a císařský komoří hrabě Giacomo (Jakub) Strozzi ze Schreientalu získal během valdštejnských konfiskací od císaře Ferdinanda II. panství Hořice a Třebovětice. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 684.

³³⁷ Jmenovitě vesnice Neprobylice [Neprowitz], Sýrovice [Syrowitz], Letov [Letowitz] a Milčeves [Micheldorf]. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623).

³³⁸ Snaha Cigogny se zbavit francouzských kvartýrů byla o to větší, když zjistil, že jistý Le Chappelain [Kaplan] z Neapole se chová jako „největší bestie“ záměrně, aby se tak Verdugovi na jeho poddaných pomstil za nedávné škody, které mu na jeho statcích způsobil. Guillermo pobýval se svým regimentem v Neapoli roku 1619, tedy krátce před cestou do střední Evropy, a je tedy možné, že k nějakému incidentu v Neapolsku skutečně mohlo dojít. Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623).

³³⁹ T. STERNECK, *Vetřelci*, s. 63.

³⁴⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623).

³⁴¹ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 140.

³⁴² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623).

³⁴³ Cigogna si dokonce v Praze na chování a jednání vojenských důstojníků, konkrétně tedy kapitánů Tysa a Gouderlinga, stěžoval, neboť mu bylo řečeno, že z milosti císaře je Verdugo za své zásluhy osvobozen od placení kontribucí. Cigogna se proto dostal s kvartýry do sporu, že došlo až na výhružky. V dopise Verdugovi však uvedl, že si těmito hrozbami nijak zvlášť hlavu neláme, „*ne me soucient de leur menaces, seulement me faut être alerte*“ [netrápí mě jejich hrozby, jen musím být ostražitý]. Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

armády měl obvykle za následek úplné zničení daného místa.³⁴⁴ Jako příklad můžeme uvést třebečské panství Karla staršího ze Žerotína, které v letech 1622 a 1623 hostilo jezdecký pluk Baltazara Marradase. Ubytování vojáci postupně město nejen vyjídali, ale rovněž v rámci vojenských kontribucí vymáhali i peněžní částky.³⁴⁵ Tzv. kvartýrování vojáků se promítlo do celé dochované korespondence a z dopisů vyznívá, že se jednalo o velmi vážný problém, jemuž se Cigogna snažil za každou cenu vyhnout nebo alespoň zabránit dlouhodobému pobytu regimentů.

4.4 Rekatolizace

Jedním ze zajímavých fenoménů pobělohorské doby, který značnou měrou ovlivňoval každodennost na panstvích spravovaných jak Verdugem, tak i Huertou a Marradasem, byla rekatolizace. Verdugovo, potažmo Cigognovo působení na západočeských panstvích nebylo ani v otázce obracení jinověrců na katolickou víru tak černobílé, jak naznačoval ve své studii Haubert. Přestože Verdugo patřil ke katolické vrchnosti a zapojil se do rekatolizačního úsilí, tak se při obracení poddaných na pravou víru nikdy neuchýlil k násilným prostředkům. Běžnými dobovými metodami konverze poddaných bylo například umístování vojska do měst tzv. dragonády, vyvlastňování majetku atd. Verdugo se naopak snažil o nenásilný přestup svých poddaných ke katolictví za pomoci kněží a také povinnou účastí na katolických rituálech, zejména zpovědi a svatém přijímání. Níže si rovněž představíme i případy, při kterých došlo k vyhocení jinak relativně poklidné konverze.³⁴⁶

Rekatolizační proces se v Cigognových dopisech odrazil především v letech 1624 a 1626. Počátkem srpna roku 1624 měli být na mašťovském panství prohlášeni tři poddaní za kacíře. Z kontextu dopisů vyplývá, že byla obviněným nabídnuta možnost své domovy opustit, tak jak to například žádali měšťané v Písku po zavedení radikálnějších rekatolizačních opatření Huertou. Této možnosti ale patrně odmítali využít. Cigogna je nazýval tvrdohlavými a píše, že by raději vše ukončili, než aby něco měnili. Totožnou paralelu můžeme opět hledat v kontextu Huertovy rekatolizace v Písku, kde by jistý Duchoslav Slavík raději hrdlo své dal, než by se zřekl své víry a konvertoval či opustil město. Mašťovští přeci jen svůj postoj přehodnotili a požádali svého předchozího pána, Jana Jindřicha Štampacha ze Štampachu, zdali

³⁴⁴ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 669; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka*, s. 139-141 a 143.

³⁴⁵ T. KNOZ, *Državy*, s. 121.

³⁴⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 16. května 1626).

by je přijal. V tomto případě tak byla situace vyřešena odchodem poddaných, případ následující dopadl ale nejspíš zcela odlišně.³⁴⁷

Koncem srpna 1624 Cigogna psal dokonce o popravě třech kacířů z Maš'ova, kterou měl neprodleně vykonat. Domluvy o opuštění Maš'ova pravděpodobně selhaly a bylo tedy rozhodnuto o jejich exekuci. Cigogna zmiňoval i truchlení a nářky těch, kteří se dozvěděli o omilostnění kacířů, jež se počátkem srpna rozhodli své domovy opustit. Informace o vyřešení této kauzy nemáme k dispozici. Můžeme se tedy jen domnívat, zda byli kacíři skutečně popraveni, nebo nakonec za nějakých podmínek omilostněni.³⁴⁸

Další konkrétní příklad rekatolizačního procesu přináší dva dopisy z roku 1626. Během května téhož roku měšťané na Doupově a Maš'ově protestovali proti porušování svých privilegií,³⁴⁹ přestali pracovat a odmítali chodit do kostela ke zpovědím. Verdugo se snažil dosáhnout nějakého kompromisu, ale poté, co poslední Cigognův apel, aby se alespoň měšťané pokusili poddaným domluvit a přimět je opět chodit do kostela, nepadl na úrodnou půdu, přikročil k sankcím. Rozhodl se tedy uložit poddaným alespoň tři termíny v roce, kdy museli chodit ke svatému přijímání a zpovědi. První Nanebevzetí našeho Pána, tedy Velikonoce, podruhé na Letnice a potřetí na svátek Svaté Trojice. Neuposlechnutí jeho rozhodnutí bylo pokutováno jedním tolarem na rodinu a dvojnásobkem v případě druhého porušení.³⁵⁰ Na tomto příkladu tak můžeme sledovat jak Verdugovu rekatolizační snahu, tak i jeho úsilí vyjít svým poddaným alespoň nějakým způsobem vstříc. Ke stejnému, ale poměrně radikálnějšímu přístupu, se uchýlil i Huerta v Písku, kde pod pohružkou pokuty uložil svým poddaným povinnost chodit ke zpovědi a přijímání každou neděli a o všech svátcích. Již z tohoto srovnání je patrné, že Huerta byl ve svém rekatolizačním úsilí o dost tvrdší a Verdugova opatření byla ve srovnání s ním velice mírná.³⁵¹

List z konce září 1626 přináší informaci o návštěvě čtyř měšťanů z Maš'ova, kteří Cigognovi potvrdili uposlechnutí zavedených nařízení. Dále se dozvídáme, že důvody k jejich vstřícnosti byly čistě pragmatické. Měšťané totiž patrně očekávali nějakou milost či odměnu

³⁴⁷ A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 134; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624).

³⁴⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624).

³⁴⁹ Porušováním jejich privilegií měli měšťané patrně namysli spor s doupovským hejtmanem, který jim upíral právo vařit pivo. Ten si ho vyhrazoval jen pro sebe, aby získal veškeré výnosy a vyrovnal ztráty, které mu způsobovaly táhnoucí vojenské regimenty. Tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 17. července 1626).

³⁵⁰ Ačkoliv se nám z dnešního pohledu může jevit částka jednoho nebo dvou tolarů jako zanedbatelná, tak pro představu, roční plat Huertova píseckého gubernátora Joana Gossue byl vyměřen na 150 tolarů, takže pro poddané mohla a patrně také byla výše pokuty dobrou motivací k tomu uložená nařízení dodržovat. A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 133.

³⁵¹ Tamtéž, s. 133; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 16. května 1626).

za podřízení se novým nařízením. Tajně totiž doufali, že by je Verdugo opět nechal vařit pivo.³⁵²

Ačkoliv se Verdugo rovněž snažil své poddané přivést ke katolické víře, tak dle dochovaných dopisů nepřistoupil k tyranizování poddaných nuceným kvartýrováním, vyplácením vojáků, vyvlastňováním majetku jinověrcům či zabavováním jejich knih, jak se k tomu v Písku uchýlil Martin de Hoeff Huerta.³⁵³ Tvrdý přístup zvolil i Marradas a jeho gubernátor Servatio Hurdome de la Fossa, kteří ve Vodňanech vydali řadu přísných rekatolizačních nařízeních. K nelibosti měšťanů museli Vodňanští odevzdat všechny zakázané knihy, měšťané nekatolického vyznání nebyli vpouštěni do kostela či například při křtu směl jít nově za kmotra pouze katolík. Verdugo se naopak snažil volit cestu mírnější, kdy se pokoušel na svá panství získat katolické duchovní a ukládal již zmíněnou povinnou účast na katolických rituálech. Verdugův přístup byl zcela racionální a terorizovat poddané na vlastních statcích by patrně nebyla cesta k návratu klidného předválečného chodu. Ostatně ani sám *Poberta*, jak Huerta pejorativně přezdívali jeho poddaní,³⁵⁴ se nechoval stejně krutě k poddaným ve své vlastní centrální rezidenci Velharticích, jako například právě ve zmíněných Lounech či Písku.³⁵⁵

³⁵² Várečné právo pro sebe patrně někdy během roku 1625 získal mašřovský hejtman. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 20. září 1626).

³⁵³ Roku 1625 se Huerta rozhodl nakvartýrovat jezdce do měšťanských bytů v Písku. Prikázal, že kvartýři musejí dostat pravidelně čtyřikrát denně najíst, o jejich koně musí být dobře postaráno a k pití dragounům připraveno nejlepší víno a pivo. Tato dragonáda zlomila i poslední odpor píseckých nekatolíků. Huerta byl ve svém rekatolizačním úsilí opravdu důsledný a jeho nelitostný postup je dobře v literatuře zmapovaný, zejména pak v kontextu jeho mise v Lounech, kde byli Huertovi jezdci ubytováni téměř po celý rok 1625 a tamní obyvatelstvo nezřízeně trýznili a sužovali. A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 137; B. ROEDL, *Huertova mise*, s. 111-117.

³⁵⁴ Lukáš KOPECKÝ, *Druhý život Martina de Hoeff Huerty*, Bohemiae Occidentalis historica 5, Plzeň 2019, č. 1, s. 176-197.

³⁵⁵ V. MOSTECKÝ, *Dějiny bývalého*, s. 21-25; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623).

5 Společenská síť a kontakty

Analýza raně novověké komunikační sítě šlechticů je v historiografickém bádání poměrně novou metodou. Za jejího významného průkopníka je považován německý historik Wolfgang Reinhard, který se pokusil aplikovat model sítě sociálních vztahů (*soziale Netzwerk/Verflechtung* či *social network*) v různých společenských prostředích období raného novověku.³⁵⁶ Dle jeho závěrů nesloužily vztahové sítě pouze jako komunikační kanály, nýbrž jako prostředek mocenského a kariérního vzestupu aristokratů. Reinhard ve svém modelu analýzy společenských vztahů raně novověké aristokratické společnosti rozlišil čtyři základní druhy vztahových sítí používaných při tzv. neinstitucionální komunikaci. Šlo o příbuzenství (*Verwandtschaft*), krajanství tedy shodný teritoriální původ či regionální příslušnost (*Landsmannschaft*), přátelství (*Freundschaft*) a tzv. patronství neboli vztah patron-klient (*Patronage*). V rámci těchto základních kategorií také vymezil určitý prostor například pro kmetovství, jako jeden z druhů příbuzenství či profesní podobnost, jako druh regionální spřízněnosti. Jakkoliv se tento model zdá být jasný a srozumitelný, tak o to problematičtější je jeho aplikace. Různé typy interakcí byly většinou navzájem promísené a není tedy možné jednotlivé kategorie vymezit v čisté podobě. Problematická je i proměnlivost sociálních vztahů a vazeb v čase. Obtížná je konečně rovněž analýza celé sítě sociálních interakcí, a to zejména z důvodu omezeného množství pramenů. Z výše uvedených typů vztahových sítí byla největší pozornost historiků věnována právě vztahu patron-klient, který se ukázal jako jeden ze základních elementů v raně novověké společnosti v rámci mezilidských interakcí.³⁵⁷

³⁵⁶ Wolfgang REINHARD, *Freunde und Kreaturen*, s. 127-141.

³⁵⁷ Tomáš ČERNUŠÁK a Pavel MAREK, *Gesandte und Klienten: päpstliche und spanische Diplomaten im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlin 2020, s. 7-8; P. MAŤA, *Svět*, s. 530-534. V české historiografii je průkopníkem této metody zejména Václav Bůžek s pracemi *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století* a „*Páni a přátelé*“ v *myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*. Dalším historikem, který se ve své publikaci věnoval síti sociálních vztahů je Pavel Marek. Ten se v edici *Svědectví o ztrátě starého světa: manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovické z Pernštejna* zaměřil na vzájemné vztahy nejvyššího kancléře, jeho ženy a jim pokrevních příbuzných. Nejnovějšími publikacemi k tématu komunikačních sítí je příspěvek Pavla Krále *Political Communication between Prague, Heidelberg and London at the Time of the Bohemian Revolt. Correspondence and communication networks* a kolektivní práce *Komunikační síť biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu na základě rozboru jeho korespondence*. Souhrnně se pak systémem společenských vztahů a vzájemných vazeb zabýval ve své obsáhlé monografii o české aristokracii Petr Maťa. Václav BŮŽEK, *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století*, in: *Pernštejnové v českých dějinách: sborník příspěvků z konference konané 8.–9. září 1993*, Pardubice 1995, s. 213-225; Týž, „*Páni a přátelé*“ v *myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku*, *Český časopis historický* 100, Praha 2002, č. 2, s. 229-264; P. MAREK (ed.), *Svědectví*; Pavel KRÁL, *Political Communication between Prague, Heidelberg and London at the Time of the Bohemian Revolt. Correspondence and communication networks*, *Opera historica* 20, České Budějovice 2019, č. 2, s. 163-188; Soňa CHMELÍKOVÁ – Kryštof KOUŘIL – Zuzana ORÁLKOVÁ a Věra SAVÍKOVÁ, *Komunikační síť biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu na základě rozboru jeho korespondence*, in: *Karel z Lichtensteinu-Castelcornu (1624-1695): olomoucký biskup a kníže střední Evropy*, Olomouc 2019, s. 59-72; P. MAŤA, *Svět*, s. 530-678.

Klíčovým faktorem, který ovlivnil Verdugovo nabývání majetku ve dvacátých letech 17. století, byly právě jeho společenské vazby a kontakty na vlivné osoby pobělohorské doby. Aristokratova pozice v rámci těchto vztahových struktur často nejen ovlivňovala, ale také předurčovala jeho kariéru a životní dráhu. Kontakty ve vyšších kruzích tak mohly upevnit šlechticův společenský status, umožnit mu dosažení nějaké významné zemské nebo dvorské funkce či získat některé další výhody plynoucí z jejich vztahu. Právě Verdugovy interakce s dalšími šlechtici v Českém království a u císařského dvora budou tématem této kapitoly. Stranou našeho zájmu však nezůstanou ani komunikační vazby na intelektuální elity, vojenské důstojníky či agenty v klientsko-patronátním vztahu pohybující se ve středoevropském prostoru. Zmíněné budeme opět sledovat na příkladu korespondence mezi Baltazarem Cigognou a Guillemem Verdugem. Aplikováním Reinhardovy metody a analýzou těchto vzájemných vazeb a vztahů, vzniklých na základě výše uvedených interakcí, se tak pokusíme rekonstruovat Verdugovu síť kontaktů. Prozkoumání celé této sítě by však vyžadovalo rozsáhlý pramenový výzkum, jenž by se zaměřil na všechna místa jeho působení, tedy nejen Čechy, ale také Flandry, Dolní Falc a Španělsko. Z toho důvodu se v této kapitole omezíme pouze na Verdugovu společenskou síť v Čechách a u císařského dvora, již využíval v souvislosti se svými majetkovými aktivitami, tedy v kontextu pobělohorských konfiskací. Pozornost proto budeme věnovat všem druhům společenských interakcí, jak je naznačil Wolfgang Reinhard.³⁵⁸

5.1 Souputníci v císařské armádě

Během svého pobytu v českých zemích si Verdugo stihl vytvořit silnou základnu kontaktů a vazeb na nejvyšší zemské úředníky, představitele české šlechty a císařského dvora. Bezpochyby nejpevnější vazby jej však pojily k jeho souputníkům v císařské a španělské armádě. Řeč je zde zejména o vojenských velitelích Carlu Spinellim, Baltazaru de Marradas a Martinu de Hoeff Huerta, s nimiž se podílel na potlačení protihabsburského povstání, a se kterými zůstal v kontaktu, prostřednictvím svého správce Cigogni, i po svém odchodu do Kreuznachu v Rýnské Falci.³⁵⁹

S plukovníkem Carlem Spinellim se Verdugo seznámil ještě před povoláním do Čech v Neapolsku. Na žádost Ferdinanda II. a doporučení neapolského místokrále Pedra Téllez-Giróna vévody z Ossuny vydal španělský monarcha Filip III. nařízení k přesunu Spinelliho a Verdugových oddílů do římsko-německé říše, konkrétně do Pasova.³⁶⁰ Odtud se na přelomu

³⁵⁸ P. MAŤA, *Svět*, s. 530-531; P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 40; V. BŮŽEK, „*Páni a přátelé*“, s. 231.

³⁵⁹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Videň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 3. ledna 1625).

³⁶⁰ B. CHUDOBA, *Španělé*, s. 224; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 127-128.

let 1619 a 1620 přesunuly, za pomoci jednotek rozmístěných Baltazarem Marradasem, přes šumavské pohoří do západních Čech.³⁶¹ Po příchodu do Čech až do bělohorské bitvy pak Verdugo sloužil jako důstojník po boku Spinelliho, Marradase i Huerty.³⁶²

Ze zmíněných důstojníků císařské armády udržoval Verdugo častější komunikaci pouze s Baltazarem Marradasem. O jejich vlastní korespondenci, kterou sám Marradas chtěl držet v tajnosti,³⁶³ svědčí například Cigognovy zprávy, že od Verduga „obdržel dopisy, včetně toho pro Marradase“.³⁶⁴ Verdugo ve svých listech adresovaných Marradasovi žádal mimo jiné o přímluvu ve věci nákupu konfiskátů v západních Čechách, obracel se na něj s prosbami ohledně přesunu kvartýrů z jeho panství či změny trasy pochodu soldatesky. Marradas na oplátku prosil Verduga o pomoc s ubytováním svých vojsk a vyplácením početné císařské armády.³⁶⁵ Oba se snažili si ve svých potřebách vyjít navzájem vstříc. Vazby, které na sebe tyto dva šlechtici měli, bychom mohli označit za dobové emocionální „přátelství“.³⁶⁶ Jejich vzájemná blízkost byla rovněž ovlivněna i zemí, ve které měli své kořeny, tedy Wolfgangem Reinhardem nazvaným *Landsmannschaftem* neboli shodným regionálním původem. Dalším spojujícím rysem byla společná vojenská kariéra, a také jejich neochvějná loajalita habsburskému domu. Cigogna se ve svých dopisech snažil tlumočit i tón jejich komunikace a vztahu, který byl velmi zdvořilý. Vypovídá o tom například i jejich velice časté vyřizování vzájemných zdvořilostních pozdravů a přání.³⁶⁷ Jejich blízké přátelství můžeme pozorovat například i v kondolenci, kterou Marradas poslal po náhlé Verdugově smrti jeho nevlastnímu bratru Franciscu II. Verdugovi. Sám o sobě prohlašuje, že byl „oddaným a co nejsrdčnějším přítelem a služebníkem onoho velkého kavalíra a bude i nadále pro celý dům Verdugů“.³⁶⁸ Vzhledem k tomu, že Baltazar Marradas figuruje i jako jeden z testamentárních svědků ve Verdu-

³⁶¹ J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 222-224.

³⁶² Pavel ŠTĚPÁNEK, *Un gobernador*, s. 204 a 205; Týž, *Kapitoly*, s. 167-168.

³⁶³ Proč tomu tak Marradas chtěl je zatím z důvodu absence jejich listů nejasné. Je ale zřejmé, že se patrně jednalo o citlivé informace. Prozkoumání jejich vzájemné korespondence by tak mohlo odhalit témata jejich rozhovorů a přiblížit tak i jejich vzájemný vztah. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 11. března 1623).

³⁶⁴ „J'ai reçu celles de V. [votre] S. [seigneur] du 18 de ce present mois avec la letre pour le conte de Marradas.“ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623). Mimo Baltazara udržoval Verdugo písemný styk i s jeho bratrem Jorgem (Jiřím) Marradasem, jejich listy z roku 1626 jsou uloženy v RA Verdugů. Tamtéž, inv. č. 23, sign. A 14, kart. 2.

³⁶⁵ J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 475.

³⁶⁶ P. MAŤA, *Svět*, s. 641-656.

³⁶⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. dubna 1626).

³⁶⁸ J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 481.

gově závěti, nemůže být pochyb, že spolu byli opravdu ve velice blízkém kontaktu, neboť tito svědci se zpravidla sestávali z nejbližších přátel či společníků autora závěti.³⁶⁹

Valencijský šlechtic však nebyl jediným důstojníkem císařské armády, se kterým Verdugo udržoval korespondenční styk. Již ne pravidelně, ale spíše účelově nalezneme v korespondenci zmínky o komunikaci s Martinem de Hoeff Huertou, Jeronýmem Caraffou hrabětem de Montenegro, Janem Filipem Kratzem ze Scharfensteinu či Jakubem Jindřichem Paradisem de Echaide. Martina de Hoeff Huertu mimo společnou vojenskou službu pojil k Verdugovi taktéž shodný regionální původ. Oba totiž byli španělští šlechtici původem ze španělského Nizozemí. S jistotou však můžeme říct, že spolu před Verdugovým příchodem do Čech v kontaktu nebyli. Huerta od počátku 17. století sloužil Rudolfovi II. a poté Ferdinandovi Štýrskému. Až teprve po vypuknutí českého stavovského povstání bojovali bok po boku na císařské straně. Možná proto také není jejich vzájemný kontakt v dochované korespondenci nikterak výrazně akcentován. V zájmu ochrany svého majetku Verdugo kontaktoval Huertu a snažil se s ním patrně dohodnout na přechodu vojáků přes své statky v západních Čechách.³⁷⁰ O jejich dalším užším kontaktu se nedozvídáme, a to i přes to, že Huerta pobýval v sousedním Žatci.³⁷¹

Hrabě Montenegro byl dalším, se kterým Verdugo spolupracoval při obstarávání financí ke koupi konfiskátů. Jejich strategií bylo poslat již znehodnocené mince Montenegrovi, který by je použil na vyplacení žoldu císařských a Verdugovi by na oplátku vystavil revers obdržené sumy v neznehodnocené měně.³⁷² Vyvstává zde ale otázka, na kolik jejich vzájemná spolupráce utrpěla poté, co Montenegrovy oddíly koncem července a počátkem srpna 1623 vyplenily mimo jiné právě i Verdugovy statky v západních Čechách.³⁷³ Je třeba podotknout, že žádné další zmínky o spolupráci, například právě ohledně poskytnutí peněz na žold výměnou za revers, po zmíněném incidentu v korespondenci nenajdeme. Stejně tak se ale v dopisech neobjevily ani žádné projevy rozhořčení či nenávisti vůči hraběti de Montenegro. Spíše v nich můžeme spatřovat projevy lítosti a soucitu s poddanými, které pobyt soldatesky nejvíce zasáhl. Cigogna i nadále Verduga informoval o Montenegrových vojenských akcích

³⁶⁹ T. ČERNUŠÁK a P. MAREK, *Gesandte und Klienten*, s. 7-8; P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 70; J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 475; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 25. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

³⁷⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623).

³⁷¹ B. ROEDL, *Huertova mise*, s. 115.

³⁷² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622).

³⁷³ Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623).

a událostech z jeho života. Dozvídáme se tak například, kam odtáhl s armádou, nebo že se v létě 1624 dostal do finanční tísně.³⁷⁴

S Janem Filipem Kratzem ze Scharffensteinu se Verdugo znal z evropských bojišť.³⁷⁵ Plukovník Kratz byl jedním z těch, kteří se snažili využít Verdugových kontaktů a jeho pozice v Dolní Falci. Kratz se podobně jako Montenegro o rok dříve nacházel roku 1625 v tíživé finanční situaci, neboť boje s Mansfeldem a sedmihradským vévodou Gabrielem Bethlenem byly ukončeny v průběhu let 1623-1624 a opět se rozhořely až roku 1626 po dánském vstupu do války.³⁷⁶ Kratz v mezidobí ale nutně potřeboval peníze na splacení svých pohledávek. Cestu k nim viděl ve svém aktivním zapojení do bojů o Nizozemí. Již roku 1624 pomáhal Ambrosiu Spinolovi s obléháním Bredy a měl tak ve španělských vojenských kruzích dobré jméno. Jeho pověst coby dobrého a Habsburkům oddaného válečníka měl ještě přiživovat Verdugo, který byl pro Kratze vítaným prostředníkem v Dolní Falci. Přes Cigognu tak například žádal Verduga, aby ho v případě potřeby doporučoval jako vhodného velitele kavalerie.³⁷⁷ Plukovník Kratz se Cigognovi také svěřil, že již nechce pod nikým sloužit, ale že chce velet sám sobě.³⁷⁸ Situace, kdy vrchní velitelé vojska často nechávali své plukovníky a důstojníky ve svém stínu, či rozhodovali kdo bude povýšen a kdo ne, nebyla ničím neobvyklým, a tak patrně ambiciózní Kratz chtěl rovněž ukázat své velící schopnosti. Je možné, že jeho ctižádost a vzájemné antipatie s Albrechtem z Valdštejna přispěly k jeho zradě a přeběhnutí na švédskou stranu, kde byl následně jmenován polním maršálem. Nedlouho poté byl však v bitvě u Nördlingenu roku 1634 zajat a za svou zradu zaplatil o necelý rok později životem na vídeňském popravišti.³⁷⁹

Cigogna věnoval pozornost i Kratzově soukromému životu. Napsal tak například Verdugovi o tom, že se během jara a léta 1626 v Karlových Varech zamiloval do Anny Alž-

³⁷⁴ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 11. ledna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624).

³⁷⁵ Jejich společné vojenské operace máme doloženy v písemnostech uchovaných ve Státních archivech v Norimberku a Bamberku. StAN, Herrschaft Schwarzenberg, Registratur 1509/7; Staatsarchiv Bamberg, Markgraftum Brandenburg-Bayreuth, Geheime Landesregierung Nr. 1502.

³⁷⁶ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 166 a 169-170; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624)

³⁷⁷ „Le dit Colonel m'a prié de supplier V. [votre] S. [seigneur] en cas il y a eusse besoin de la cavallerie au Palatinat que V. [votre] S.[seigneur] soit avoir lui servir pour reccomander.“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 7. února 1625).

³⁷⁸ „Il ne désire rien d'autre que d'être sous sa commande.“ [Nechce nic jiného než velet sám sobě.] Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. února 1625).

³⁷⁹ Karl LANDMANN von, *Johann Philipp Graf Kratz zu Scharffenstein*, in: *Allegemeine Deutsche Biographie*, Leipzig 1876, s. 573-574, <https://www.deutsche-biographie.de/pnd137743254.html#adbcontent/> (cit. 21. 3. 2021).

běty Colonnové z Felsu, kterou si následně vzal za ženu.³⁸⁰ Právě Karlovy Vary se ukazují jako zajímavé místo setkávání společenských elit. Mimo plukovníka Kratze se do Karlových Varů často vypravoval rovněž místodržící Karel z Lichtenštejna, saský vévoda Julius Jindřich, nejvyšší zemský hofmistr Adam mladší z Valdštejna a další významné postavy pobělohorského dění.³⁸¹

Plukovníka Jindřicha Jakuba Paradise de Echaide pojily k Verdugovi stejné vazby, které jsme zmínili již u Martina de Hoeff Huerty a Baltazara Marradase, a sice španělský původ. Veškerá komunikace s Paradisem souvisela s prodejem jeho pražského domu, díky kterému získal Verdugo zázemí v hlavním městě Českého království.

V korespondenci mimo jiné také občas zaznívají i informace o akcích dalších vojenských velitelů. S některými z nich Verdugo během dvacátých let 17. století udržoval i písemný kontakt. Vedle Cigognových přípisů tak v rodinném archivu Verdugů nalezneme mimo jiné i několik korespondenčních souborů s vojenskými představiteli jako byli například Albrecht z Valdštejna, Jan Tserclaes Tilly, Ambrosio Spinola či Karel Bonaventura de Longueval hrabě Bucquoy.³⁸²

Faktem, kterého si povšiml Pavel Marek, je lokalita usídlování těchto „Španělů na Bílé hoře“ tedy cizích důstojníků. Porovnáme-li umístění statků, jež během pobělohorských konfiskací získali Verdugo, Marradas, Huerta, Paradis, Kratz nebo například Bucquoy, dostaneme poměrně rozsáhlé enklávy v západních, jihozápadních a jižních Čechách ovládané právě těmito a dalšími císařskými důstojníky. Oblast jejich usídlení byla pravděpodobně ovlivněna jak častými vojenskými operacemi v tomto prostoru Čech, tak i nepsaným pravidlem, že panství a města, která byla obsazena vojenskými regimenty, byla následně přidělena jejich velitelům. Během dvacátých let získal Verdugo Doupov, Neprobylice, Mašťov a Vintířov, Marradas zejména panství Hluboká na Vltavou, Červená Lhota, Vodňany a Mladá Vožice, Huerta Velhartice, Písek, Sušici a Nemilko, Paradis Kamenici nad Lipou a Černovice, Kratz Rýzmbek, Kout na Šumavě, Kdyni a další a Bucquoy Nové Hrady, Libějovice a Rožmberk. Nebylo tedy náhodou, že výše jmenovaní své državy soustředili právě do blízkého či vzdále-

³⁸⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 16. května 1626); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 17. července 1626).

³⁸¹ Tamtéž, nefoliováno (Viedeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 25. dubna 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 16. května 1626).

³⁸² Listy Valdštejna Tamtéž, inv. č. 27, sign. C 18, kart. 2; Tamtéž, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 14. listopadu 1626). Dopisy Tillyho tamtéž, inv. č. 24, sign. C 15, kart. 2; tamtéž, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626). Korespondence se Spinolou tamtéž, inv. č. 15, sign. C 6, kart. 2; Tamtéž, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625). Listy hraběte Bucquoye tamtéž, inv. č. 12, sign. C 3, kart. 2.

ného sousedství dalších císařských důstojníků. Vojenská i politická situace v království byla po roce 1620 stále ještě neutěšená a nejistá. Noví držitelé z řad císařské armády, kteří kumulovali svá panství do vzájemné blízkosti, tak mohli v případě potřeby koordinovaně organizovat případnou obranu svých majetků, nemluvě o výhodě rychlého poštovního spojení na kratší vzdálenosti.³⁸³

Do rozsáhlé Verdugovy společenské sítě patřili jak řadoví důstojníci, tak generálové a nejvyšší vojenští předáci celé císařské armády. Jejich výčet by nám pravděpodobně obohatila analýza Verdugových kontaktů v Nizozemí a mezi příslušníky španělské armády.

5.2 Dobré sousedství v okolí Verdugových statků

Význam dobového *přátelství*, o kterém jsme se již výše zmínili, byl odlišný, než jak jej vnímáme dnes. V období raného novověku přátelství, nebo přesněji *věrné přátelství*, kráčelo ruku v ruce s přímým příbuzenstvím a jejich význam prakticky splýval. Výrazem *páni a přátelé* byli z přediva vztahů konkrétního šlechtice vyčleněni ti, díky nimž byla aristokratická osobnost jaksi ukotvena ve společnosti. Na pány a přátele se pak mohl šlechtic všem bezvýhradně spolehnout, zejména pak v případě ohrožení, potřeby pomoci, rady či podpory. Mezi tyto osoby se řadili například právě i majitelé sousedních panství.³⁸⁴ Na příkladu Verduga si takto můžeme představit několik šlechticů, se kterými chtěl jako se svými přáteli sousedy dobře vycházet. V korespondenci najdeme zmínky například o kontaktu s Janem Zdeňkem Vratislavem z Mitrovic, Jiřím Vilémem Michnou z Vacínova, Ferdinandem z Nagarollu či saským vévodou Juliem Jindřichem Sasko-Lauenburským.

Hrabě Jan Zdeňk Vratislav z Mitrovic vlastnil v okolí Verdugových panství statky Vilémov, Vrané a Žerotín, z nichž Vilémov přímo sousedil s Vintřívem u Radonic, který Verdugo koupil roku 1625.³⁸⁵ Vazby na Jana Zdeňka Vratislava z Mitrovic se v prostudované korespondenci objevují jen zřídka. Přesto je však patrné, že se Cigogna o Verdugova souseda zajímal a komunikoval s ním. V korespondenci se například odráží dopady vojenských pochodů a pobytů, které tamní kraj značně devastovaly, či přírodní katastrofy, jež jej postihly. Cigogna obzvlášť akcentoval velikou bouři, která zasáhla západočeské

³⁸³ T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. VII, CXXIII-CXXV, 129 a 338; A. SEDLÁČEK, *Dějiny královského*, s. 129-158; J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 594-595; F. HOLEC a J. TÝFA, *Hrady*, s. 28; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 398; P. MAŠEK, *Šlechtické rody*, s. 493; J. KILIÁN a P. MAREK, *Komentář*.

³⁸⁴ Tamtéž, s. 647-648 a 655.

³⁸⁵ Uvedená panství v Žateckém kraji, konfiskované Vilému Vojtěchovi Doupovcovi z Doupova, koupil Mitrovic na počátku roku 1623 za odhadní sumu 113 959 kop grošů míšeňských. S jejich splácením si ale patrně moc hlavu nelámал, neboť ještě v roce 1629 mu zbývalo doplatit přes 48 000 kop. Mezi další Mitrovicovy majetky v západních Čechách, získané během pobělohorských konfiskací, patřily například také Hostouň a Svržno v Plzeňském kraji. Tato panství byla odhadnuta na 53 121 kop. grošů míšeňských a Mitrovic je koupil za 41 000 kop. Z této sumy mu ještě bylo císařskou rezolucí 10 000 kop. sleveno. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 86-87, 129-130.

statky 28. července 1624. „*Bouře to byla taková, jakou jsem ještě neviděl. Padaly při ní kroupy o velikosti vejce.*“³⁸⁶ Z komunikace se svými sousedy se pak dozvěděl, že stejně ničující byla bouře i na statcích Vratislava z Mitrovic a rovněž také hraběte Nagarollu.³⁸⁷

Druhým zajímavým sousedem Guillerma Verduga byl císařský rada, komisař, vrchní hejtman císařských panství v Českém království a hejtman Žateckého kraje Jiří Vilém Michna z Vacínova. Jiří Michna, bratr známého arivisty Pavla Michny z Vacínova, vlastnil v západních Čechách panství Chyšce. Statek se nacházel jižně od Verdugova Maš'ova a zakoupil ho počátkem roku 1622.³⁸⁸ V kontextu pobělohorských konfiskací byl Jiří Michna jedním ze tří zmiňovaných komisařů, kteří v létě 1621 ohodnocovali konfiskovaný statek Doupov a Verdugovi ho spolu s dalšími komisaři zanechali za velice příznivou cenu. Cigogna při svých jednáních v Praze strávil nějaký ten čas právě i v Michnově domě na Novém Městě, kam byl nejednou zván jeho bratrem Pavlem. Vzájemná setkání v michnovském domě patrně sloužila k poradám ohledně dalšího postupu v konfiskačním procesu. Jejich další komunikace se pak, především během první poloviny dvacátých let 17. století, točila kolem pustošících pochodů a pobytů vojáků v okolí jejich statků. V korespondenci rezonoval zejména již zmiňovaný nájezd rabujících jednotek kapitána Gouderlinga, který měl během června 1622 rozbité ležení v nedaleké Kadani. Jejich vzájemný vztah byl také umocňován velice blízkou spoluprací, již Verdugo udržoval s Pavlem Michnou. Patrně jako odměnu za jeho služby a k upevnění dobrých vztahů pomohl Verdugo Jiřímu Michnovi získat vlámské obrazy a malby, kterými si chtěl vyzdobit svůj chyšský zámek nedaleko Doupova. Více zmínek o kontaktu s Jiřím Michnou se do korespondence nepromítlo. Zmínka o Cigognově časté přítomnosti v jeho pražském domě ale ukazuje na jejich pravidelný kontakt.³⁸⁹

Další z Verdugových sousedů, o kterém se zmíníme, je hrabě Ferdinand z Nagarollu. Komunikace s císařským komorníkem a shodou okolností i jedním z velitelů císařského vojska byla pravidelná a postihla celou řadu témat. Hrabě z Nagarollu vlastnil v okolí Maš'ova

³⁸⁶ „*Le 28e de Juillet il a fait une tempête si terrible que ma vie n'ai vu semblable. Il y sont tombé des grêlons gros comme un œuf de poule.*“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Maš'ov, 2. srpna 1624).

³⁸⁷ Tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 2. srpna 1624).

³⁸⁸ Chyšské panství získal Jiří Vilém Michna z Vacínova do držení již v lednu 1621 jako konfiskát po stavovském direktoru Bohuchvalovi Berkovi z Dubé. O rok později ho počátkem ledna 1622 koupil za sumu 35 tisíc zl. Panství kupoval za znehodnocenou dlouhou minci, takže zaplacená suma měla skutečnou hodnotu pouze 4375 zl. v dobré minci. Se jménem Jiřího Viléma je na chyšském panství spojená zejména obnova hospodářství a tamního karmelitánského konventu roku 1627, výstavba klášterního kostela Panny Marie Sněžné, ale také s tím spojená rekatolizace. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 14-15; J. KUMPERA, *Osobnosti*, 487 s.

³⁸⁹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621); Tamtéž, nefoliováno (Víděň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž nefoliováno (Praha, 11. února 1623).

statek Zahořany³⁹⁰ a Vintířov u Radonic, který koupil v lednu 1622 od Zuzany Alžběty z Tiefebachu, hraběnky Thurnové.³⁹¹ První zmínka o jejich kontaktu je právě v souvislosti s Nagarollovou koupí sousedního statku Vintířov. Důležitým tématem jejich komunikace byly také pohromy, které nejednou zasáhly celou tamější oblast, ať už je působili táhnoucí vojáci či přírodní živly. Hrabě z Nagarollu dokonce v srpnu 1624 poskytl Verdugovi k ochraně jeho majetků na čtyřicet mušketýrů, kteří měli zabránit rabování kavaleristů saského vévody Julia Jindřicha ubytovaných v Kadani.

Cigogna informoval i o osobním životě Ferdinanda z Nagarollu. Zmiňuje se tak například o jeho svatbě s baronkou Annou Marií z Házmburka či o pražských slavnostech, kterých se hrabě účastnil. Úzké vazby mezi oběma rody naplno dokládá též skutečnost, že si ovdovělá Anna Marie z Házmburka vzala roku 1630 Francisca II. Verduga, nevlastního bratra Guillerma Verduga. Zajímavou by mohla být také vzájemná komunikace ohledně odkupu Vintířovského panství, jež Verdugo od Ferdinanda z Nagarollu koupil roku 1625. Listy z této doby se nám bohužel nedochovaly.³⁹²

Do skupiny Verdugových sousedů bychom mohli zařadit i saského vévodu, císařského polního maršála a jednoho z bělohorských vítězů Julia Jindřicha Sasko-Lauenburského. Saský vévoda získal v Čechách během pobělohorských konfiskací řadu panství. Jako vojenskému veliteli, kterému císař dlužil na služném, mu byl darován statek Ostrov po Jáchymu Ondřeji Šlikovi. Roku 1623 koupil například konfiskované panství Horní Slavkov či Toužim od emigranta Kryštofa Hasištejnského z Lobkovic.³⁹³ Informace, které Cigogna Verdugovi zprostředkoval, se vesměs týkaly vévodova života. O jejich vzájemném kontaktu ale nemůže být pochyb. Cigogna nejednou píše Verdugovi, že pomáhal vévodovi, který zrovna procházel přes Verdugova západočeská panství, s jeho kočárem, koňmi a zavazadly. V okolí Doupova a Mašťova byly pravidelně ubytovávány vojenské regimenty a Cigogna několikrát hostil i samotného vévodu. Julius Jindřich v Mašťově pobýval pravidelně a možná i proto projevil

³⁹⁰ Zahořany koupil hrabě Ferdinand z Nagarollu na podzim roku 1623 jako konfiskát po Volfovi Erhardovi Raberovi z Brus za odhadní sumu 12 734 kop grošů míšeňských. A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 446; Zdena BINTEROVÁ, *Vilémov*, Chomutov 2000, s. 33; T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 447.

³⁹¹ Zuzana Alžběta z Tiefebachu prodala Vintířov u Radonic hraběti Ferdinandovi z Nagarollu v lednu 1622 za 48 tisíc zl. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 722; Z. BINTEROVÁ, *Obce*, s. 215; V. VALEŠ, *Radonice*, s. 30; A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 445.

³⁹² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 11. ledna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 22. února 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 2. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 17. července 1626); Mark HENGERER a Gerhard SCHÖN, *Kaiser und Höfe. Personenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/13311> (cit. 26. 3. 2021); J. HAUBERT, *Inventář*, s. 14 a 17.

³⁹³ T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 398 a 697.

zájem koupit zde dům, ve kterém by mohl v případě potřeby přenocovat, aniž by Verdugovi způsobil nechtěné výdaje. Na počátku roku 1624 se v korespondenci objevují zmínky o konfliktu Julia Jindřicha s hrabětem Ferdinandem z Nagarollu. Hrabě z Nagarollu obvinil Cigognu z přílišné vstřícnosti vůči saskému vévodovi, která zapříčinila nevíтанou přítomnost jeho jednotek na Nagarollových statcích. Konflikt již dále v korespondenci nerezonoval, ale je jisté, že vztahy mezi sousedy, jež se Verdugo snažil zachovávat přátelské, mohly být v této době napjaté.³⁹⁴

Spolupráce se saským vévodou pokračovala i nadále. Na bezohledné chování vévodových vojáků si ale stěžovala i řada měst z okolí Mostu, kde byly jednotky často ubytovány a kvartýrovány. Na jaře 1624 tak například mostečtí měšťané poslali stížnost přímo císaři Ferdinandovi II., že jsou od bitvy na Bílé hoře neustále postiženi nakvartýrovanými vojáky, ale že nikdy nebyli v takové tísní, jako když museli vydržovat regimenty saského vévody Julia Jindřicha.³⁹⁵ Pochody jeho regimentů navíc doprovázelo rozsáhlé rabování a vymáhání válečných kontribucí. O krutosti postupu vévodovy soldatesky svědčí i výtka knížete Karla z Lichtenštejna z jara 1624, kdy Julia Jindřicha upozornil, aby u svých jednotek zmírnil vymáhání kontribucí a dalších dávek.³⁹⁶ Následující informace ale prokazuje, že vévoda, pokud to bylo v jeho zájmu, dokázal uchránit panství před škodou způsobenou jeho regimenty. Například v lednu 1625 sdělil dopředu Verdugovi, že až potáhne s vojáky tímto krajem, tak se kvůli případným škodám vyhne jeho statkům. Na oplátku ale žádal oves, maso, chleba a pivo pro vojáky. De facto se takto obyvatelé Verdugových panství mohli vykoupit případnému rabování.³⁹⁷

³⁹⁴ Michal VOKURKA, *Sasko-lauenburští vévodové jako příklad aristokracie v Čechách 17. století*, Bohemiae Occidentalis historica 3, Plzeň 2017, č. 2, s. 10-12; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 17. července 1623); tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. září 1623); tamtéž, nefoliováno (Praha, 9. prosince 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 11. ledna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 22. února 1624); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Tamtéž nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 26. října 1624).

³⁹⁵ V. LÍVA (ed.), *Prameny IV*, s. 656.

³⁹⁶ Lubomír ZEMAN a kol., *Dějiny města Ostrova*, Ronov nad Doubravou 2001, s. 71.

³⁹⁷ Na loupeživé chování vojáků a jezdců z vévodova pluku, kteří byli na jaře 1622 nakvartýrováni v Chrudimském kraji, si stěžovali dokonce až obyvatelé z Kutné Hory. M. VOKURKA, *Sasko-lauenburští*, s. 12-16; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašřov, 11. ledna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 22. února 1624); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Tamtéž nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 26. října 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 3. ledna 1625).

Důležitou je pro nás Cigognova zpráva o převzetí několik tuctů obrazů z Mechelenu³⁹⁸ (dnešní Belgie) pro saského vévodu, která dokládá, že Verdugo vévodovi dopomáhal též k zisku vlámských obrazů a maleb. Mohl to být jeden z důvodů, proč se vévoda Julius Jindřich choval k Verdugovým majetkům tak obezřetně. V dalších zprávách Cigogna informuje o křtinách vévodova syna, na které se dostavila řada urozených hostů včetně dánského krále a také o úrazu, který se mu přihodil v prosinci roku 1622 v Řezně, kdy si pádem z koně zlomil nohu. Dále zmiňuje jeho časté návštěvy v Karlových Varech za účelem setkávání s dalšími příslušníky šlechtické elity, například Karlem z Lichtenštejna a Adamem mladším z Valdštejna. Informuje i o nehodě jeho kočáru, který se mu vinou vytrvalých dešťů a promáčených cest, převrátil nedaleko Kadaně do řeky Ohře.³⁹⁹

5.3 Verdugovy kontakty v zemích Koruny české a pražské metropoli

Verdugovy kontakty v Českém království sahaly na nejvyšší hierarchické příčky. Do jeho komunikační sítě patřili vůdčí a klíčové osobnosti doby. Z korespondence nám vystává několik konkrétních jmen, s jejichž nositeli udržoval Verdugo poměrně pravidelný komunikační styk. Z nejvýznamnějších jmenujme Karla z Lichtenštejna, Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka, Jaroslava Bořitu z Martinic, Adama ml. z Valdštejna či například i manželku nejvyššího českého kancléře Polyxenu z Lobkovic.

Komunikace s knížetem z Lichtenštejna se odrážela v dochované korespondenci prakticky po celá dvacátá léta a souvisela zejména se západočeskými statky. Věnována je odchodu Jindřicha Štampacha z jemu konfiskovaného Maš'ova, ochraně Verdugových statků před vojáky nebo možnostem a způsobům rozšíření Verdugova majetku a zlepšení finanční a hospodářské situace na jeho panství. Důležité jsou rovněž Lichtenštejnovy rozkazy v kontextu zápisu nových panství do desek zemských. Kníže za tímto účelem rozeslal několik dopisů do rukou úředníků, které Cigognovi velmi pomohly s urychleným intabulováním západočeských statků. V neposlední řadě kníže přikazoval vojenským velitelům, aby jejich vojáci nerabovali na Verdugových majetcích. Cigogna zpravoval Verduga o Lichtenštejnových častých návštěvách Karlových Varů a zmínil se o poničení jeho slezských statků vojsky Petra Arnošta II.

³⁹⁸ Mechelen (špaň. Malines) Zde pobývala Verdugova matka Ester Vandeyck a jeho nevlastní sourozenci (rodina Rüttgeertsů), kterým Verdugo ve své závěti odkazuje peněžní částky. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

³⁹⁹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 17. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. září 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 9. prosince 1623); Tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 11. ledna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 22. února 1624); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Tamtéž nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 26. října 1624); tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 3. ledna 1625); tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1626); Tamtéž, nefoliováno (Maš'ov, 25. dubna 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626).

z Mansfeldu, který se přes Slezsko se svou armádou přesouval během jara a léta 1626 na Moravu a dále pak na Slovensko.⁴⁰⁰ Stranou Cigognovi pozornosti však nezůstala ani Lichtenštejnova účast na různých slavnostech nebo jeho cesta do Vídně z konce léta 1622, kde mu byl 8. září udělen prestižní Řád zlatého rouna.⁴⁰¹ Z korespondence se bohužel nedozvídáme, zda a popřípadě jaké poskytoval Verdugo Lichtenštejnovi protislužby za aktivity v jeho prospěch. Jisté ale je, že Verdugo Lichtenštejna o dění na západě římsko-německé říše a v Nizozemí pravidelně informoval.⁴⁰²

Guillermo Verdugo ve dvacátých letech 17. století patřil do komunikační sítě kardinála Františka z Ditrichštejna. Na základě současného stavu bádání je pravděpodobné, že působil jako kardinálův klient. Anna Nováková v závěru své studie připouští, že se Verdugo dozajista nespolehal pouze na službu Ditrichštejnovi, ale že vstupoval i do dalších vztahů, například právě klientsko-patronátních. Na základě výpovědi námi prostudované korespondence, můžeme vyslovit předpoklad, že Guillermo Verdugo byl rovněž klientem českého místodržitele Karla z Lichtenštejna, kterého pravidelně zpravoval pravděpodobně i o stejných událostech a věcech jako kardinála Ditrichštejna. Toto zjištění by tak potvrdilo hypotézu Anny Novákové. Guillermo Verdugo si patrně poskytováním svých služeb snažil zavázat hned dva z nejmocnějších mužů království. Skutečnost, že měl kontakty na nejvyšší hierarchické příčky v Českém království, tak musela být v určitých situacích nesporně výhodná.⁴⁰³

V korespondenci často skloňovaná jména Jaroslava Bořity z Martinic a Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka si rovněž zaslouží naši pozornost. Na příkladu obou šlechticů si můžeme ukázat právě zmíněnou reciproční výhodnost jejich vzájemného vztahu s Guillermem Verdugem. Vzhledem k nastíněnému významu dobového přátelství a společenství pánů a přátel celkově, je vhodné na tomto místě uvést, že i sám Cigogna tuto terminologii ve vztahu k Martinicovi a Slavatovi používá. V korespondenci Verdugovi chválí „*Martinico-*

⁴⁰⁰ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 170.

⁴⁰¹ K slavnosti udělení Řádu zlatého rouna viz P. MAREK, *Vídeňská slavnost*, s. 79-92; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 152 a 339.

⁴⁰² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 12. července 1621); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); tamtéž nefoliováno (Praha 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 2. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 3. ledna 1625); Tamtéž nefoliováno (Mašřov, 3. ledna 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. září 1626).

⁴⁰³ A. NOVÁKOVÁ, *K odměnám*, s. 93-106.

vu a Slavatovu nápomocnost, stejně tak jako i dalších pánů a přátel“, kteří se za Verduga přimlouvají a pomáhají mu tak s ukotvením ve společnosti.⁴⁰⁴

Jaroslav Bořita z Martinic se v korespondenci objevuje již v kontextu nákupu doupovského panství v létě 1622. Jeho hlavní úloha se však projevila až při kupování Mašťova. Cigogna v korespondenci Verduga vyzýval, aby si zajistil podporu Bořitovu, který mu byl v jeho podnikání nakloněn. Jaroslav Bořita se uměl v prostředí konfiskací pohybovat a byl tak pro Verduga cenným spojencem. Verdugo si Bořitu na svou stranu získal patrně příslibem zajištění cenného zboží ze západu římsko-německé říše či nemateriálních výhod v podobě přímlov nebo pravidelných zpráv. Uvedené služby patrně Verdugo, jak uvidíme níže, nabízel i dalším šlechticům. Snažil se tak svou výhodnou geograficko-sociální pozici co nejvíce využít pro své podnikání. Martinic ho včas varoval před dalšími uchazeči o konfiskovaná panství a navrhoval strategii k úspěšnému zisku Mašťova. Rovněž mu podával cenné informace ohledně vývoje měny a radil, jak a kde peníze investovat. Ani zajímavosti související s Bořitovým životem neopomněl Cigogna posílat do Kreuznachu. Verdugovi například koncem srpna 1624 psal, že se Vilém Slavata chystal vzdát postu prezidenta české komory. Spekulovalo se, že jej snad nahradí právě Jaroslav Bořita z Martinic. Tato spekulace se ale nakonec nepotvrdila, neboť se novým prezidentem české komory stal Sezima z Vrtby.⁴⁰⁵

Veškerá výše uvedená činnost, kterou Martinic ve prospěch Verduga vyvíjel, nebyla motivována z čirého přátelství, ale spíše pragmatickými důvody. Verdugo znalý kontaktů a prostředí v Nizozemí a Španělsku byl pro české šlechtice užitečným prostředníkem při získávání informací z válek o Nizozemí nebo zprostředkovatelem nákupu žádaných vlámských tapiserií a obrazů. Jaroslav Bořita z Martinic také patrně využil Verdugovu pomoc při opatrovnictví svého syna Jiřího Adama Bořity z Martinic, který v října 1620 odjel na svou kavalírskou cestu po Evropě. V dubnu roku 1623 ukončoval Jiří Adam studium práv na renomované univerzitě v Lovani a připravoval se na svou cestu do Španělska, kterou měl

⁴⁰⁴ „Il m'a fort réjouit d'entendre de la mercede que les contes Slavata et Smeschansky, comme du mesme les autres seigneurs et amis ont font.“ [Velice mě potěšila milost, kterou udělili hrabata Slavata a Martinic, stejně tak jako další páni a přátelé.] Jaroslav Bořita z Martinic se v dopisech objevuje také jako hrabě Smeschansky [Smečenský], tedy podle svého rodového statku Smečna. Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623).

⁴⁰⁵ Generální komisař, královský rada, komorník a hejtman Nového Města pražského Sezima z Vrtby. Roku 1624 se stal rovněž dvorským hofmistrem a byl povýšen do hraběcího stavu. Sezima z Vrtby byl také nabyvatelem konfiskovaných pobělohorských statků. K jeho původním statkům Vrtbě a Červenému Hrádku dále připojil například statek Beztahov v Tábořském kraji a roku 1626 zakoupil i dům na Malé Straně. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. LXI, LXXXIX, CXLV, 138 a 493-494; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624).

absolvovat po Velikonocích.⁴⁰⁶ Cestou navštívil také dvůr krále Ludvíka XIII., zámky v Blois a St. Germain-en-Leye a města jako Orléans, Tours či Bordeaux. Ve Španělsku se o něj měl postarat právě Verdugo, který mu měl v Madridu zanechat tři tisíce dukátů v hotovosti, které by mu Jaroslav Bořita zpětně proplatil. Kavalířská cesta mladého Martinice byla dobře finančně zajištěná a peníze mu byly vždy k dispozici. Dost možná právě i díky Guilleremu Verdugovi. Martinicovi mohl rovněž svými konexemi na španělský královský dvůr zajistit i případné přímluvy.⁴⁰⁷

Cigogna pohybující se v nejvyšších kruzích české šlechty věděl o jejich potřebách a důrazně Verdugovi doporučoval, aby se jejich případným prosbám snažil vždy vyhovět, neboť mu na oplátku pomáhali v jeho podnikání v Čechách.⁴⁰⁸ Bořitovu synovi věnoval Cigogna pozornost i v následujících letech. Zmínil se například o jeho svatbě s Giovannou Gonzaga v létě roku 1626, kterou potkal na své kavalířské cestě v Mantově koncem dubna 1625.⁴⁰⁹

V čase kavalířské cesty Jiřího Adama Bořity z Martinic do Madridu, dleli již ve Španělsku i synové Viléma Slavaty, Adam a Jáchym. Ti od roku 1620 studovali na univerzitě v Salamance a požívali podpory španělského krále.⁴¹⁰ Cigogna se pravděpodobně snažil oslovit Verduga, aby jim nabídl, podobně jako mladému Martinicovi, poskytnutí svých služeb, čímž by se mohl dostat do větší přízně jejich otce. O této možnosti píše Cigogna počátkem ledna 1623 a dále již tuto eventualitu neuvádí. Zda se Verdugo angažoval ve věci Slavatových synů nelze vzhledem k chybějícím listům ověřit.⁴¹¹

⁴⁰⁶ B. CHUDOBA, *Španělé*, s. 263.

⁴⁰⁷ Zdeněk HOJDA, *Z katolického exilu do západní Evropy. „Velká cesta“ Jiřího Adama z Martinic v letech 1620–1625*, Cesty a cestování v životě společnosti, Ústí nad Labem 1997, s. 303–304; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623).

⁴⁰⁸ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Tamtéž nefoliováno (Mašťov, 17. července 1626).

⁴⁰⁹ Z. HOJDA, *Z katolického exilu*, s. 301–306; P. MAREK (ed.), *Svědectví*, 486; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Mašťov, 17. července 1626).

⁴¹⁰ B. CHUDOBA, *Španělé*, s. 263. Se Slavatovými syny Adamem a Jáchymem se Jiří Adam Bořita z Martinic setkal až v Římě na konci roku 1624, během své kavalířské cesty po Apeninském poloostrově, kam zamířil rovnou ze Španělska. Z. HOJDA, *Z katolického exilu*, s. 304–305.

⁴¹¹ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624).

Komunikace s budoucím prvním vládařem domu hradeckého⁴¹² probíhala především během let 1622-1623, kdy Vilém Slavata poskytoval Verdugovi užitečné rady ohledně výnosného financování. V souvislosti s nejvyšším zemským sudím/komorníkem zmiňme i zajímavost, že Slavata hostil svatbu váženého profesora lékařské fakulty Justa Stroperia z Meersfeldu v srpnu 1623.⁴¹³

Vedle Viléma Slavaty byl Verdugo v kontaktu také s jeho ženou hraběnkou Lucií Otýlií Slavatovou z Hradce.⁴¹⁴ Hraběnka Slavatová se velmi zajímala o Verdugovy zprávy a novinky z Kreuznachu a přes Cigognu mu vyřizovala své pozdravy. V dochované korespondenci rovněž nalezneme zmínky o kontaktu s Kateřinou z Montfortu⁴¹⁵, matkou výše zmíněné hraběnky. Po návratu z exilu v Pasově, kde našla spolu se zetěm Vilémem Slavatou a dcerou Lucií Otýlií útočiště během stavovského povstání, se *Stará paní*, jak jí Cigogna v korespondenci přezdívala⁴¹⁶, vrátila na několik let do Prahy. Na sklonku života se pak uchýlila zpět do Jindřichova Hradce, kde pobývala ve vdovském sídle hradeckých šlechticů tzv. Klášteříčku. Právě o jejím odchodu z Prahy do jižních Čech informuje i Cigogna ve svých listech.⁴¹⁷

Podobným způsobem jako v případě svého syna Jaroslav Bořita z Martinic se snažili Verdugových kontaktů a jeho strategicky výhodné pozice využít i další šlechtici. Zmiňme například nejvyššího zemského hofmistra Adama mladšího z Valdštejna, který doručoval Verdugovy dopisy císaři a na oplátku se přes něj snažil sehnat neapolské koně pro svůj kočár.⁴¹⁸

⁴¹² P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 52.

⁴¹³ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624).

⁴¹⁴ Lucie Otýlie Slavatová z Hradce manželka Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka, dcera Adama II. z Hradce a Kateřiny z Montfortu. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 640.

⁴¹⁵ Kateřina Hradecká z Montfortu byla manželkou Adama II. z Hradce, matkou Lucie Otýlie z Hradce a tchyní Viléma Slavaty z Chlumu a Košumberka. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 628.

⁴¹⁶ Je poměrně zajímavé, že Cigogna přezdívala Kateřinu z Montfortu *Stará paní* [*La Vieille dame*] stejně jako lobkovický pár ve své korespondenci, *Stará paní z Hradce* [*La Vieja de Neuhaus*]. Je tedy možné, že se jednalo o obecně rozšířené pojmenování Kateřiny Hradecké z Montfortu. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 628.

⁴¹⁷ „Demain parte la comtesse Slavata [*Lucie Otýlie z Hradce*] vers Neuhaus où la Vieille dame [*Kateřina z Montfortu*] entrera au Cloistre.“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Jana ŘÍHOVÁ, *Kateřina Hradecká z Montfortu (1556-1631)*, 2017 (Diplomová práce), s. 135.

⁴¹⁸ Neapolské koně byli mezi šlechtici velmi žádaní a jejich obstarání poměrně nákladné. Dobré koně z Neapole například na počátku osmdesátých let 17. století sháněl i olomoucký biskup kníže Karel z Lichtenštejnu-Castelcornu. Zuzana ORÁLKOVÁ a Jana ZAPLETALOVÁ, *Karel z Lichtenštejnu-Castelcornu a import luxusního zboží v kontextu životního komfortu duchovního aristokrata*, in: Karel z Lichtenštejnu-Castelcornu (1624-

Vlastnictví koně bylo v raně novověké šlechtické společnosti vnímáno jako nezbytnost a kůň byl chápán jako důležitý společenský symbol urozených vrstev.⁴¹⁹ Oblíbenost těchto zvířat byla taková, že koně patřili k nejoblíbenějším darům mezi elitami raného novověku.⁴²⁰ Vedle nejžádanějších andaluských teplokrevníků z věhlasných královských stájí v Córdobě, se do střední Evropy dováželi právě koně z Neapolska.⁴²¹ Není zcela bez zajímavosti, že na sousední Moravě chovali kočárové koně, které prodávali opačným směrem do Hispánské monarchie.⁴²² Vlastnictvím neapolských koní k tažení svého kočáru chtěl patrně nejvyšší zemský hofmistr prezentovat své vysoké postavení, urozenost a také patřičné bohatství.

Do Verdugovy společenské sítě ale nepatřili pouze mužští protagonisté. Kontakt udržoval například s jednou z nejmocnějších žen v království Polyxenou z Lobkovic, manželkou nejvyššího kancléře. Zajímavé je rovněž sledovat vztah Verduga k celému lobkovickému páru. Osoba nejvyššího kancléře Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic je v korespondenci zmiňována pouze sporadicky, a to například v souvislosti s jeho povýšením do českého knížecího stavu v létě 1624, kteréžto bylo doprovázeno jmenováním vladařem lobkovického domu.⁴²³ Bližší vztah ale Verduga poutal k paní z Lobkovic. Tato skutečnost byla bezesporu zapříčiněna také tím, že na rozdíl od Polyxeny, se její manžel nacházel daleko ve Vídni a neměl tedy přímý kontakt s jeho zástupcem Cigognou.⁴²⁴

Poprvé se Polyxena do Cigognových dopisů dostala na jaře roku 1623, kdy koupila dům na Starém Městě, o který se Cigogna pro Verduga ucházel. Zmiňuje se též o svatbách dvou hraběnek ze Salmu, jež Polyxena uspořádala ve svém domě⁴²⁵ či o „*velké hádce o Tě-*

1695): olomoucký biskup a kníže střední Evropy, Olomouc 2019, s. 173; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

⁴¹⁹ Pavel MAREK, *K potěše i užitku. Zvířecí dary v habsburské diplomacii doby vlády Rudolfa II.*, s. 6 (v tisku); María del Carmen HEREDIA MORENO A Juana HIDALGO OGÁYAR, *Intercambio de regalos entre la realeza europea y mercedes reales por servicios prestados a la corona (1621-1640)*, De Arte 15, Universidad de León 2016, s. 158-159.

⁴²⁰ Bližší informace k obchodu s koňmi viz Almudena PÉREZ DE TUDELA A Annemarie JORDAN GSCHWEND, *Luxury goods for royal collectors: exotica, princely gifts and rare animals exchanged between the Iberian courts and Central Europe in the Renaissance (1560-1612)*, in: Helmut TRENK a Sabine HAAG (Hrsg.), *Exotica: Portugals Entdeckungen im Spiegel fürstlicher Kunst- und Wunderkammern de Renaissance*, Wien 2001, s. 57, 71, 95. Doklady o tom, že kůň patřil mezi šlechtou raného novověku k nejoblíbenějším darům viz Marie KOLDINSKÁ a Petr MAŤA (edd.), *Deník rudolfínského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602-1633*, Praha 1997, s. 137 a 145; P. MAREK, *K potěše*, s. 7 (v tisku).

⁴²¹ P. MAREK, *K potěše*, s. 6-9 (v tisku); Juan ARANDA DONCEL – José MARTÍNEZ MILLÁN (coords.), *Las caballerizas reales y el mundo del caballo*, Córdoba 2016.

⁴²² A. PÉREZ DE TUDELA – A. JORDAN GSCHWEND, *Luxury goods*, s. 16, 17, 57, 61, 71 a 95; P. MAREK, *K potěše*, s. 9 (v tisku).

⁴²³ „*Aujourd’hui sont arrivées les nouvelles de la Grande Chanceliere que son mari a reçu le titre du prince.*“ [Dnes přišly zprávy od velkokancléřky, že její manžel obdržel titul knížete.] SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624).

⁴²⁴ P. MAREK, *Pernštejnské ženy*, s. 332-333.

⁴²⁵ Anna Lidmila ze Salm-Neuburgu si vzala Viléma Vřesovce z Vřesovic 14. května 1623. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 645.

šinské vévodství“.⁴²⁶ Tehdy se Polyxena z Lobkovic snažila pro svého synovce Vratislava Eusebia z Pernštejna získat Těšínsko, po zemřelém Fridrichu Vilému Těšínském. Jako poručnice spravovala synovcovo litomyšlské panství a zároveň se během konfiskací snažila rozšiřovat rodové državy.⁴²⁷

Sama Polyxena několikrát na Cigognu naléhala, aby ji Verdugo zaslal nové zprávy nebo aby ji sám Cigogna, podobně jako hraběnce Slavatové, sdělil novinky z Kreuznachu. Lze předpokládat, že tyto informace nevyužívala pouze pro sebe, nýbrž je následně předávala svému manželovi Zdeňku Vojtěchu Popelovi z Lobkovic, který si za jejich pomoci upevňoval svou pozici na císařském dvoře ve Vídni.⁴²⁸

Verdugova komunikační síť ale nekončila pouze u nejvyšších představitelů v Čechách, své kontakty udržoval například i na Moravě jako klient-informátor moravského místodržitele kardinála Františka z Ditrichštejna.⁴²⁹

Do širšího okruhu jeho společenské sítě vztahů a kontaktů bychom ale mohli zařadit celou řadu dalších osobností, o kterých se krátce zmíníme následujících řádcích. Do vnějšího okruhu kontaktů bychom zařadili například generální komisaře Sezimu z Vrtby a Heřmana Černína z Chudenic, se kterými musel Cigogna jednat ve snaze získat konfiskovaná panství Doupov a Mašťov či Kryštofa Vratislava z Mitrovic, který Verduga nejednou varoval před dalšími uchazeči o konfiskáty.

Důležitým zjištěním je tako napojení Verduga na místní intelektuální elity jako byl například profesor lékařské fakulty v Praze Justus Stroperius z Meersfeldu, který byl velice váženým učencem. Již krátce po jeho příjezdu do Prahy, o kterém Cigogna Verduga informuje koncem prosince 1622, se jej ujali a na vlastní náklady hostili nejvyšší zemští představitelé, Vilém Slavata, Jaroslav Bořita a Pavel Michna. Stroperius vykonával funkci vojenského lékaře, koncem roku 1623 se stal jedním ze tří profesorů obnovené lékařské fakulty na pražské

⁴²⁶ „Il y a une grande dispute pour le Duché de Teschen“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1626).

⁴²⁷ P. VOREL, *Páni z Pernštejna*, tady konkrétně s. 268 a 279. Dle Cigognova zápisu vznikl spor o Těšínsko proto, že si dědictví po Fridrichu Vilému Těšínském přivlastnil jeho švagr kníže Gundakar z Lichtenštejna, bratr Karla a Maxmiliána z Lichtenštejna, díky příbuzenskému vztahu jeho ženy Alžběty Lukrécie Těšínské, sestry zemřelého Fridricha Viléma. Polyxena z Lobkovic za dědice navrhla svého synovce Vratislava Eusebia z Pernštejna, na základě jisté dávno uzavřené dohody mezi rody z Těšínska a Pernštejny. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1626).

⁴²⁸ K Polyxenině roli více Pavel MAREK, *La mujer como agente e informadora. Las cortes de Viena y Praga en la década de 1620 a través del epistolario de la familia Lobkowicz*, in: Bernardo J. GARCÍA (ed.), Félix Austria. Lazos familiares, cultura política y mecenazgo artístico entre las cortes de los Habsburgo, Madrid 2016, s. 283-303.

⁴²⁹ K úloze Guillerma Verduga ve službě kardinála Ditrichštejnova včetně jejich vzájemné korespondence viz publikace Anny Novákové. A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry; Táž, K odměnám*, s. 93-110.

univerzitě a od roku 1626 působil i ve funkci zemského lékaře.⁴³⁰ V březnu roku 1632 pak Justa Stroperia jmenoval Albrecht z Valdštejna svým osobním lékařem a za své služby získal západočeské panství Libědice, nacházející se západně od Žatce nedaleko od Verdugova Mašťova.⁴³¹

S Verdugem byl Stroperius v kontaktu přes správce Cigognu, který doručoval jejich poštu a Stroperiovi měl být vždy nápomocný. Obsah jejich dopisů nám ale prozatím není známý. Cigogna rovněž informoval i o Stroperiově svatbě, která se konala ve druhé polovině srpna 1623 v paláci Viléma Slavaty. O váženosti jednoho ze tří profesorů lékařské fakulty svědčí i seznam svatebních hostů, na kterém nechyběl kníže Karel z Lichtenštejna, Polyxena z Lobkovic, Pavel Michna, Jaroslav Bořita či například Lucie Otýlie z Hradce.⁴³²

Verdugo byl rovněž v kontaktu s nejvyšším kaplanem generalissima Albrechta z Valdštejna, otcem Franciscem Tabusiem, který nejednou Cigognovi přeposílal chybně doručené dopisy a nechával Verduga do Kreuznachu pozdravovat. Za zmínku stojí i Tabusiova přímluva za seržanta Francisca de la Valle, veterána bojů ve Flandrech, aby ho Verdugo vzal do svých služeb.⁴³³ Na tomto příkladu tedy můžeme vidět, že jednou z Verdugových činností, kterou mohl oplácet laskavostí jež mu prokazovali šlechtici v Čechách, bylo zajišťování vojenské kariéry během bojů v Nizozemí. Tento příklad však nebyl ojedinělým. Jmenujme například Pavla z Glauchau, který se taktéž snažil využít Verdugových kontaktů ve španělském vojsku, aby mu dopomohl k vojenské kariéře v Nizozemí.⁴³⁴

V době pobělohorské, během probíhajících konfiskací, si Verdugo vybuřoval svou síť kontaktů i mezi podílníky mincovního konsorcia. Mimo představeného Karla z Lichtenštejna a Albrechta z Valdštejna si vytvořil vazby především na sekretáře české kanceláře Pavla Mi-

⁴³⁰ Josef SMOLKA, *Joannes Marcus Marci fyzikem Království českého*, Acta Universitatis Carolinae 43, Praha 2003, s. 26, 28, 30 a 32-33.

⁴³¹ Karel BERÁNEK, *Příspěvky k obnovení lékařského studia v Praze (1623-1638)*, Acta Universitatis Carolina, Praha 1963, č. 1, s. 100-101; Miloš GRIM – Ondřej NAŇKA – Karel ČERNÝ a Hana BRICHOVÁ, *Anatomie od Vesalia po současnost 1514-2014*, Praha 2014, s. 66; Karel ČERNÝ – Jana DUŠKOVÁ – Ludmila HLA-VÁČKOVÁ a kol., *First Faculty of Medicine, Charles University. The oldest tradition with a youthful spirit*, Praha 2020, s. 16; Georg MATTHIAE, *Conspectus Historiae medicorum Chronologicus*, in: *Usus Praelectionum Academicarum*, 1761, s. 573; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625).

⁴³² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 3. ledna 1625).

⁴³³ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623).

⁴³⁴ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

chnu z Vacínova a dále na pražského žida Jakuba Bašewi a holandského bankéře Jana de Witte.

O dvorním židovi a představeném pražské židovské obce Jakubu Bašewi se do prozkoumané korespondence dostala pouze zmínka o vyjádření jeho lítosti v souvislosti s poničením Verdugových pozemků nakvartýrovanými kavaleristy. Bližší informace o jejich vzájemné komunikaci bohužel nemáme, přesto však můžeme nepochybně potvrdit jejich vzájemný kontakt.⁴³⁵

Druhým zmíněným je císařský finančník a bankéř Jan (Hans) de Witte z Lilienthalu. Komunikace s Janem de Witte se do korespondence vtiskla mnohem silněji než s Jakubem Bašewim. Cigogna hojně využíval jeho bankéřských schopností a kontaktů, a posílal přes něj peníze Verdugovi do Kreuznachu a zpět. Jan de Witte se ze své pozice v mincovním konsorciu snažil Cigognu informovat o vývoji měnové politiky, aby tak předešel Verdugovým možným finančním ztrátám. Velmi důležitá byla jeho úloha ve zmíněném doručování peněz na splácení Verdugových pohledávek a další účely. V jedné zprávě například Cigogna uvádí, že „*Verdugovi přes agenta Jana de Witte posílá dva tisíce říšských tolarů za oblečení a šaty, které koupil*“, a na něž si u Verduga půjčil.⁴³⁶ Jan de Witte dostával pravděpodobně za své služby zapláceno. Dokladem je dopis z prosince 1622, kdy Cigogna potvrzuje, že zaplatil de Wittemu částku 100 říšských tolarů.⁴³⁷

Ze jmenované trojice navázal Verdugo nejbližší kontakt s Pavlem Michnou z Vacínova, se kterým úzce spolupracoval během rušných dvacátých let 17. století, a to především za účelem zisku konfiskátů.

5.3.1 Sekretář České kanceláře

Pavel Michna z Vacínova byl jednou z klíčových osobností Verdugova podnikání v Čechách a pobělohorské doby vůbec. Jméno sekretáře české dvorské kanceláře Pavla Michny zaznívá povětšinou ve spojitosti s činností mincovního konsorcia a skupováním rozsáhlých

⁴³⁵ Pavla VOŠAHLÍKOVÁ a kol., *Biografický slovník českých zemí: 3. sešit: Bas–Bend*, Praha 2005, s. 266–267; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 382; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624).

⁴³⁶ „*Hans de Witte a envoyé un facteur du nom Wilhelm à Francfort et il sera à trouver chez Hans Martens. C'est plus de 2000 Reichtaler pour les hardes que j'ai acheté et j'ai emprunté de l'argent à le secrétaire de V. [votre] S. [seigneur].*“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 20. září 1626).

⁴³⁷ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž nefoliováno (Viedeň, 17. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 18. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 16. května 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. září 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. října 1626).

majetků v rámci pobělohorských konfiskací.⁴³⁸ Michna rozšířil své državy a celkové jmění právě nabýváním zabavených majetků, se kterými často dále obchodoval. V rámci konfiskačního procesu tak získal například panství Konopiště, Tloskov, Košíře, Týnec nad Sázavou či Vlašim, v okolí Prahy pak uveďme například Řeporyje, Dolní Břežany, Libeň, Kamenici a Hlubočepy. Svůj majetek, který již před stavovským povstáním nebyl zanedbatelný, tak ještě během dvacátých let rozšířil na hodnotu bezmála půl milionu zl.⁴³⁹

Verdugova spolupráce s Pavlem Michnou z Vacínova se prolíná celou korespondencí a jeho přínos Verdugovu podnikání je Cigognou výrazně akcentován. Pavel Michna nebyl členem žádné z exekučních nebo konfiskačních komisí. Jeho úloha v rozběhlém procesu spočívala ve shromažďování důkazního materiálu. Ze své pozice sekretáře české kanceláře, do které vstoupil již roku 1607, měl dobrý přehled o situaci v království, což se projevilo zejména během pobělohorských konfiskací. Pro mnoho šlechticů se stal nedocenitelným zdrojem informací o chystaných konfiskacích konkrétních statků, o ceně zabavených majetků a způsobu, jak jich dosáhnout.⁴⁴⁰ Zmiňme například lobkovický pár Zdeňka Vojtěcha Popela a jeho ženu Polyxenu, jimž Pavel Michna zasílal důležité dokumenty k majetkům, o něž nejvyšší kancléř s jeho ženou projevili zájem.⁴⁴¹

Pavel Michna prokázal Verdugovi nedocenitelné služby při jeho usídlení v českých zemích. Nápomocen mu byl při získávání doupovského a mašťovského konfiskátu. Poskytoval mu finanční poradenství, přimlouval se za něj u komisařů oceňujících a přidělujících statky a při nedostatku vlastních financí mu poskytl půjčku. Na Cigognovu žádost zařídil přesun vojáků ubytovaných v okolí Verdugových statků a snažil se pro něj vyjednat osvobození od placení válečných kontribucí. V roce 1626 mu pomohl získat jeho první pražský dům, o který se několik let neúspěšně snažil. V neposlední řadě je třeba zmínit, že poskytoval uži-

⁴³⁸ K mincovnímu konsorciu viz předchozí kapitolu o pobělohorských konfiskacích. T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 805-806; P. VOREL, *Zahájení "české války"*, s. 958-959; Týž, *Od pražského groše*, s. 177-188; A. KOSTLÁN, *Dlouhá mince*, s. 101-123; Emanuela NOHEJOVÁ-PRÁTOVÁ, *Dlouhá mince v Čechách*, s. 29-35; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 245-246, 253; F. KAVKA, *Bílá hora*, s. 302-303; J. POLIŠENSKÝ, *Tricetiletá válka*, s. 139-140.

⁴³⁹ V době před stavovským povstáním plynuly Pavlovi Michnovi finance nejen z jeho pravidelného platu coby sekretáře České kanceláře, ale rovněž i z vyhotovování úředních listin, které si Michna nechával od šlechticů, jako každý úředník v té době, náležitě zaplatit. Již před rokem 1618 nashromáždil takové finance, že si mohl dovolit koupit dům na Starém Městě, a dokonce mohl i z vlastních rezerv půjčovat na úvěr. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. CXXVIII; Jan BOUČEK, *Pavel Michna z Vacínova*, Praha: Univerzita Karlova, 2008 (Diplomová práce), s. 19, 98-103.

⁴⁴⁰ J. BOUČEK, *Pavel Michna*, s. 17 a 79.

⁴⁴¹ S nejvyšším kancléřem se Pavel Michna sblížil již krátce po jeho vstupu do České kanceláře a jejich vzájemný vztah se ukázal jako oboustranně výhodný. Lobkovic měl značný podíl na Michnově vzestupu do vyšších šlechtických kruhů a sekretář mu na oplátku pomáhal, zejména během pobělohorských konfiskací, se získáním zabavených statků. P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 76; Týž, *Roudničtí Lobkovicové*, s. 73-75; Týž, *Pernštejnské ženy*, s. 332-333.

tečné rady při sepsání Verdugova testamentu, kterému se budeme podrobněji věnovat v příslušné kapitole.⁴⁴²

Mimo výše uvedené poskytoval Pavel Michna rovněž další užitečné rady a služby. Například Verdugovi radil, se kterými vlivnými lidmi se stýkat a pravidelně komunikovat. Takto Verdugovi důrazně doporučoval udržovat dobré vztahy s místodržícím Karlem z Lichtenštejna, který měl velkou moc a vliv. Vybízela ho, aby Lichtenštejna pravidelně informoval o dění v Nizozemí a předcházela si ho drobnými službami.⁴⁴³ Verdugovi zprávy byly patrně Lichtenštejnem vítané, neboť se nejednou Cigogna vyptával, kdy dorazí další. Tato informace také dobře vypovídá o propojení sekretáře české kanceláře Pavla Michny s místodržitelem Lichtenštejnem.⁴⁴⁴

Z výše uvedeného získáváme poměrně celistvý obraz činnosti Pavla Michny z Vacínova, který měl lví podíl na úspěšném usazení Guillerma Verduga v Čechách. Přínos Pavla Michny vyzdvihoval i sám Cigogna, který ohledně zisku konfiskovaných statků napsal Verdugovi, že „*bez asistence Pavla Michny nemá tušení co dělat*“.⁴⁴⁵ Pavel Michna si nepochybně velmi dobře uvědomoval jaké výhody mu mohla spolupráce s Verdugem přinést. Verdugova výhodná pozice a jeho kontakty na západě římsko-německé říše, v Nizozemí a také ve Španělsku byly patrně jemu i dalším šlechticům známy. Jako protislužbu tak například Michnovu svěřenci Petru Vokovi Švihovskému z Rýzemberka⁴⁴⁶ dopomáhal ke kariéře v Nizozemí. Dalším a patrně také jedním ze zásadních způsobů, jak mohl Michnovi splácet jeho služby, bylo obstarávání cenných a velmi žádaných vlámských obrazů a tapiserií. Umělecké předměty doručoval s pomocí svého správce nejen Pavlu Michnovi z Vacínova, ale rov-

⁴⁴² NA Praha, Desky zemské větší, inv. č. 153, fol. A.23-A.25 a D.17-D.20; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 241; T. KNOZ, *Finanční aspekty*, s. 803-804; J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 139-140; SOA Plzeň, pracoviště Kláštera u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 17. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 26. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 30. srpna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 2. prosince 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 9. prosince 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Mašťov, 26. října 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. února 1625); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 27. června 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 20. října 1626).

⁴⁴³ P. MAREK, *Česká katolická šlechta*, s. 51-52.

⁴⁴⁴ SOA Plzeň, pracoviště Kláštera u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 25. července 1623).

⁴⁴⁵ „*Et sans l'assistance de monsieur Michna, je [ne] sais pas comme le faire.*“ Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622).

⁴⁴⁶ Heslo *Petr Vok Švihovský z Rýzemberka*,

<https://gw.geneanet.org/jksir?lang=en&pz=vlasta+helene&nz=ksir&p=petr+vok&n=svihovsky+z+ryzemberka/> (cit. 27. 5. 2021).

než i jeho rodinným příslušníkům. Konkrétně jmenujme bratra Jiřího Viléma, jehož panství sousedila s Verdugovými, a který si obdrženými obrazy a tapisériemi vyzdobil svůj chyšský zámek. Dalším způsobem, jak mohl Verdugo oplatit Michnovi jeho služby, bylo zasílání pravidelných zpráv o dění na západě římsko-německé říše a v Nizozemí.⁴⁴⁷

5.4 U císařského dvora

Vytvoření společenské sítě kontaktů u císařského dvora bylo pro Verduga zcela nezbytné. Potřeboval získávat nejen nejnovější informace o dění u dvora, ale i konexe na významné šlechtice, kteří by v případě potřeby mohli zasáhnout v jeho prospěch. V prozkoumané korespondenci máme navíc doloženy pouze dvě cesty Baltazara Cigogny k vídeňskému dvoru. V centru habsburské monarchie pobýval ve druhé polovině června 1622 a podruhé až v polovině července 1623. Vzhledem k pouze epizodickým návštěvám vídeňské metropole bylo nezbytně nutné mít v místě pobytu císařského dvora nějaký kontakt. Tím se pro Verduga stal Frederic Pleunes. Jeho hlavní úlohou bylo obstarání císařské ratifikace nákupu konfiskovaných panství, obstarání kopie patentu o povýšení erbu a dále veškerá písemná agenda související s doručováním pošty a přímluvných dopisů a zasílám novinek od císařského dvora.⁴⁴⁸

Další agenti již rozsahem svých činností nenabývali takového významu jako právě Frederic Pleunes, avšak pro dokreslení sítě jeho agentů a kontaktů uvádíme alespoň některé z nich. Zmiňme například Amara Rodrigueze, Caesara Volpina, jistého Jindřicha z Řezna nebo podplukovníka Francisca z regimentu Rombalda VIII. hraběte Collalto. Všichni tito muži se podíleli především na doručování a přeprášení pošty, ať už k vídeňskému dvoru, do Kreuznachu či do Nizozemí.⁴⁴⁹

Verdugo si však potřeboval zajistit kontakty i ve vyšších kruzích císařského dvora, pokud možno co nejbližší císaři. Jeho nejaktivnějším spolupracovníkem u císařského dvora se stal nejvyšší komorník Johann Jakob Khiesel, který byl s Cigognou, zejména během první poloviny dvacátých let 17. století, v pravidelném kontaktu. Právě Khiesel sehrál velmi důležitou roli při koupi konfiskovaného Mašťova. Jejich vzájemná komunikace, jak bylo naznačeno, se soustředila především na úspěšné získání konfiskátů a nejvyšší komorník se nejednou

⁴⁴⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623).

⁴⁴⁸ Tamtéž, (Víděň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. srpna 1622); Tamtéž nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Víděň 17. července 1623).

⁴⁴⁹ Tamtéž, nefoliováno (Víděň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 18. února 1623); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 5. dubna 1624); Tamtéž, nefoliováno (Praha 20. října 1626).

u císaře Ferdinanda II. přimlouval za Verdugovy žádosti o slevy na kupovaných konfiskátech a před císařem ho vyzdvihoval. Významná byla jeho pomoc při řešení pře o maš'ovské panství. Žadatelů bylo mnoho a až intervence nejvyššího komorníka zbavila Verduga jeho rivalů.⁴⁵⁰ Pravděpodobně také nemalou zásluhu měl Khiesel na tom, že byl Verdugovi udělen titul barona. Snažil se také u císaře vyjednat osvobození Verdugových panství od nemalých válečných kontribucí.⁴⁵¹ Podobně jako Pavel Michna z Vacínova, tak i Khiesel Verduga vybízel ke spolupráci s další vlivnou osobností císařského dvora, a sice prezidentem dvorské komory Vincencem Muschingerem z Gumpendorfu. Muschinger patřil k lidem, kteří řídili finanční záležitosti vídeňského dvora a jeho případná přímluva či protekce mohla být nesmírně užitečná.⁴⁵²

Značné množství aktivit, které nejvyšší komorník Khiesel ve prospěch Verduga vyvíjel, nás přivádí k otázce, co od něho požadoval na oplátku. Z korespondence víme pouze o tom, že Khiesel žádal v roce 1622 propuštění jednoho z Verdugových seržantů. Konkrétně šlo o jistého Philiberta Meuriera, jehož otec měl sloužit otci Khiesela.⁴⁵³ Prosba ohledně propuštění Philiberta se dále již v korespondenci neobjevuje, lze tedy předpokládat, že zmíněný seržant byl na Khieselovu žádost skutečně z Verdugových služeb propuštěn. Verdugo mohl mimo jiné také Khieselovi poskytovat informace z nizozemského bojiště či mu tak jako jiným pomáhal zprostředkovat nákup vlámských obrazů. S největší pravděpodobností byla klíčovým faktorem jejich spolupráce dlouholetá známost. Khiesel i Verdugo sloužili koncem 16. století během válek o Nizozemí ve španělském vojsku. Vzhledem k jejich následné úzké spolupráci

⁴⁵⁰ Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623).

⁴⁵¹ J. POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka*, s. 137 a 139-141; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Doupov, 19. září 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623).

⁴⁵² Po porážce stavovského povstání se rovněž pustil do skupování konfiskátů. Získal statky Gars am Kamp a Horn zabavené dolnorakouské šlechtě, která s českým povstáním sympatizovala. V Čechách si Muschinger vytvořil enklávu ve východních Čechách. Odkupem od Albrechta z Valdštejna získal panství Chocet a Borovnice a krátce nato koupil Zámorsk a Dobříkov. Největší akvizicí byla koupě panství Rychnov nad Kněžnou a Borohrádek roku 1623. Vzhledem k jeho vysokému postavení ve dvorské komoře a nemalým ziskům během pobělohorských konfiskací vyvstává v souvislosti s jeho osobou spekulace, že i on mohl patřit ke členům mincovního konsorcia, jejichž identita se nikdy s určitostí nepotvrdila. T. V. BÍLEK, *Dějiny konfiskací*, s. 77-78 a 247-248; J. JANÁČEK, *Valdštejn*, s. 268; J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 390-391; T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 356-357, SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. května 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 10. června 1623); Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 17. července 1623).

⁴⁵³ „*Le dit Khiesel prie à V. [votre] S. [seigneur] lui faire la faveur de laisser libre au sergent Philibert Meurier de quel le père a servi au père dudit Khiesel.*“ Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622). Otcem Johanna Jakoba Khiesela byl Prezident dvorské komory Jan Khiesel (1530-1591). Mark HENGERER a Gerhard SCHÖN, *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/12216/> (cit. 26. 3. 2021).

můžeme říci, že patrně odtamtud pramenila Khieselova ochota jednat ve Verdugův prospěch.⁴⁵⁴

Důležitou roli při zisku konfiskátů sehrávaly patrně také přímluvné dopisy šlechticů, které se běžně jako příloha přikládaly k žádostem o konfiskáty. Žadatel tak s podporou různých vlivných osob doufal v kladné vyřízení své žádosti.⁴⁵⁵ Za Verdugovy požadavky se postavil například nejvyšší hofmistr císařského dvora, prezident tajné rady a také člen mincovního konsorcia kníže Jan Oldřich z Eggenberku, který byl tou nejvlivnější postavou u vídeňského dvora.⁴⁵⁶ Dalšími přímluvci byli říšský vicekancléř Johann Ludwig von Ulm, tajný rada Gerhard z Questenberku a pozdější císařský diplomat Maxmilián z Trauttmansdorffu. Všechny zmíněné šlechtice Cigogna navštívil během svého pobytu ve Vídni v červnu 1622 a doručil jim Verdugovy dopisy. Vzhledem k jejich následné reakci, kdy mu všichni čtyři přislíbili podporu jeho podnikání a odeslání svých přímluvných dopisů spolu s jeho suplikou, se můžeme domnívat, že je ve svých dopisech žádal o jejich podporu a přímluvu ve věci konfiskovaných panství a případných milostí u císaře.⁴⁵⁷

Vicekancléř Ulm a tajný rada Questenberk byli patrně rovněž zapojeni i do povýšení Verdugova erbu a zisku baronského titulu v květnu roku 1622. Zdali se nějakým způsobem přímluvili přímo u císaře, ale bohužel nevíme. V dochované korespondenci Cigogna několikrát Verduga informoval, že se oba šlechtici velice angažují ve snaze získat patent o polepšení Verdugova erbu.⁴⁵⁸ Zmínky o kontaktech s těmito šlechtici ale vesměs mizí s koncem léta 1623. V neposlední řadě je ještě třeba také uvést, že na rozdíl od šlechticů v českých zemích nebo nejvyššího komorníka Khiesela, se v korespondenci neobjevuje jediná zmínka o nějaké odměně za jejich služby.⁴⁵⁹

Zajímavým byl nepochybně i vztah mezi Verdugem a Kristiánem II. mladším knížetem z Anhaltu, který byl po Bílé hoře nuceně držen ve Vídni. Jejich první kontakt byl poně-

⁴⁵⁴ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, *Johann Jakob Khiesel*, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/khiesel_j1.htm (cit. 28. 5. 2021).

⁴⁵⁵ Běžně se k žádosti mimo přímluvné dopisy přikládaly také různé výpisy z vkladů do desek zemských či další dokumenty potvrzující nějaký právní nárok žadatele o daný konfiskát. T. KNOZ, *Pobělohorské konfiskace*, s. 581-582.

⁴⁵⁶ P. MAREK, *Politický vliv*, s. 294, 297, 303-305.

⁴⁵⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž nefoliováno (Vídeň, 17. července 1623).

⁴⁵⁸ Tamtéž, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 4. srpna 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 12. srpna 1622).

⁴⁵⁹ Příloha č. 4. Návrh Verdugova erbu z roku 1622. AT-OeStA/AVA Adel RAA 436.10, fol. 1-13, (Vídeň, 3. května 1622).

Náhled dostupný z: <http://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?ID=2724279>.

kud nešťastný, když Kristián mladší za stavovskou stranu padl do Verdugova zajetí v bitvě na Bílé hoře. Verdugo se k němu dle dochovaných pramenů ale choval nanejvýš přívětivě a možná právě během Anhaltova zajetí se oba muži sblížili natolik, že si v pozdějších letech psali mnohdy i šifrované zprávy.⁴⁶⁰ Z deníku Kristiána II. víme, že si s Verdugem vyměňoval korespondenci již během podzimu roku 1621, kdy byl mladší kníže z Anhaltu ve Vídni prosit o milost císaře Ferdinanda II. Verdugo za něj intervenoval u hraběte Leonarda Helfrieda von Meggau, který patřil k nejvýše postaveným aristokratům u císařského dvora a měl tak i patřičný vliv.⁴⁶¹ Sám Anhalt také žádal o přímluvu u olomouckého biskupa Františka z Ditrichštejna, se kterým měl Verdugo dobré vztahy. Jejich vzájemný kontakt se otiskl i do námi prozkoumané korespondence. Dozvídáme se, že Verdugo mladému Anhaltovi pomohl někdy mezi lety 1621-1622 finanční půjčkou, za jakým účelem se tak stalo, se z dopisů nedozvídáme. Oporu tomuto tvrzení nalezneme v dopise Verduga hraběti Buquoyovi. V něm se Verdugo zmiňuje o penězích a vojenském doprovodu pro Anhaltu, který se tak na cestě do Vídně chtěl vyhnout nepříjemnostem.⁴⁶² V prozkoumané korespondenci máme k dispozici pouze několikrát se opakující kusou informaci, že peníze od Kristiána II. z Anhaltu stále ještě nedorazily. Vypůjčil si Anhalt od Verduga peníze na nucený pobyt ve Vídni? Nebo zamýšlel použít jako úplatek některému z císařských úředníků či vysoce postavených šlechticů? Bližší informace k pravděpodobné Anhaltově půjčce neposkytl ani jeho deník, a tak prozatím zůstávají tyto otázky nezodpovězeny.⁴⁶³

Předtím, než opustíme prostředí císařského dvora, zmíníme ještě osobu nizozemské místodržitelky infantky Isabely Kláry Evženie Habsburské⁴⁶⁴ a jejího vídeňského jednatele Ambrosia Renze,⁴⁶⁵ s nímž byl Cigogna v osobním kontaktu a přeposílal mu Verdugovy dopi-

⁴⁶⁰ Svědectví ze zajetí Kristiána II. ml. kníže z Anhaltu zpracoval v knize *Bílá hora* Olivier Chaline. Anhalt v něm popisuje, jak se k němu Verdugo a jeho vojáci těsně po jeho zajetí chovali, kam ho odvedli, i jak zpočátku skrýval před Verdugem svoji pravou identitu. O. CHALINE, *Bílá hora*. O dvou šifrovaných dopisech se zmínil v článku J. MÍRKA, *Raně novověká*, s. 49, 59-60 a 67. Jejich korespondence čítající na dvacet dopisů z let 1621-1627 (většina z let 1626-1627) je uložena v RA Verdugů. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 13, sign. C4, kart. 2.

⁴⁶¹ Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, *Leonard Helfried von Meggau*,

https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/meggau_lh1.htm (cit. 27. 5. 2021).

⁴⁶² J. POLIŠENSKÝ – B. BAĐURA – M. KOUŘIL – M. TOEGEL (edd.), *Documenta* III, s. 279. Dne 9 ledna 1621 Guillermo Verdugo hraběti Bucquoyovi; tamtéž, s. 311. Dne 20. července 1621 Kristián II. mladší kníže z Anhaltu Guillermu Verdugovi.

⁴⁶³ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Vídeň, 20. června 1622); *Digitale Edition und Kommentierung der Tagebücher des Fürsten Christian II. von Anhalt-Bernburg (1599-1656)*, in: Editiones Electronicae Guelferbytanæ, Wolfenbüttel 2013-2021, (čtvrtek, 25. listopadu 1621), (cit. 27. 5. 2021).

⁴⁶⁴ Isabela Klára Evženie Habsburská byla dcerou španělského krále Filipa II. a od roku 1599 manželka arcivévodě Albrechta VII. místodržícího španělského Nizozemí. Isabela zastávala místodržitelství v Nizozemí po svém manželovi, který zemřel 13. června 1621. Tento úřad vykonávala až do své smrti roku 1633. J. FORBELSKÝ, *Španělsko*, s. 320, 322 a 694; P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 628.

⁴⁶⁵ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 239 a 632.

sy.⁴⁶⁶ Obsah jejich konverzace se však do Cigognových listů nijak nepromítl. Počátek vztahu mezi Verdugem a španělskou infantkou bychom mohli hledat ještě na konci 16. století, kdy Verdugo působil coby voják ve španělských službách v bojích o Nizozemí. Tehdy byla Isabela Klára Evženie, dcera krále Filipa II., spoluvládkyní španělského Nizozemí se svým manželem arcivévodou Albrechtem VII. Habsburským. Po jeho smrti v létě 1621 byla jmenována guvernérkou zastupující španělského krále a stala se tak nizozemskou místodržitelkou. Tento úřad vykonávala až do své smrti v prosinci 1633. Právě v létě 1621, když po svém zesnulém manželovi převzala plnou vládu nad španělským Nizozemím, se opět rozhořely tamní boje. Nato Isabela reagovala povoláním Ambrosia Spinoly, kterého v Dolní Falci nahradili Carlo Spinelli, a právě Guillermo Verdugo. V kontaktu se španělskou místodržitelkou tak byl patrně i během dvacátých let 17. století o čemž svědčí zmínka o Verdugově korespondenci s jejím vídeňským jednatelem Renzem. Ze záznamů lobkovické manželské korespondence také víme, že Ambrosius Renz mimo jiné také udržoval styk s nejvyšším kancléřem Zdeňkem Vojtěchem Popelem z Lobkovic a jeho ženou Polyxenou.⁴⁶⁷

Z prozkoumané korespondence tak získáváme dosti plastický obraz Verdugovy společenské sítě kontaktů, ať už zasahovala do českých zemí, na císařský dvůr či území římsko-německé říše. Zásadním zjištěním je, že navzdory svému původu a způsobu, jakým se dostal do českého prostoru, nestál stranou místní šlechtické elity, ba právě naopak.

Je třeba také zdůraznit, že v pozadí všeho výše uvedeného stál Verdugův správce Baltazar Cigogna. Ten i přes svůj nižší společenský původ dokázal navázat kontakty s klíčovými osobnostmi doby a s pomocí Pavla Michny z Vacínova se uměl v pobělohorském prostředí pohybovat. Cigogna byl dobře intelektově vybaven, rozuměl hospodaření a měl vyvinutý smysl pro obchod. Ve funkci Verdugova správce ale nebyl pouhým zplnomocněncem jeho českých panství. Pohyboval se ve vysokých kruzích nejen mezi tehdejší šlechtickou elitou, se kterou čile navazoval styky, ale kontakty měl rovněž mezi intelektuály. V době, kdy působil ve Verdugových službách, byl patrně také chápán jako prostředník mezi Čechami, Flandry a Dolní Falcí, kde pobýval jeho pán Verdugo. Právě s jeho pomocí tak mohla česká šlechtická elita poměrně snadno přijít k luxusnímu a žádanému zboží nebo se dostat k zajímavým novinkám ze západu římsko-německé říše. Na oplátku se pak šlechtici v Čechách stavěli za Verdugovo podnikání, vojenské pochody odkláněli přes jiná panství, přimlouvali se za jeho žádosti a pomáhali mu se ziskem konfiskovaných statků. Můžeme říci, že Cigognova role

⁴⁶⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 16. května 1626).

⁴⁶⁷ P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 239, 628 a 632; J. FORBELSKÝ, *Španělé*, s. 320, 322 a 694; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 16. května 1626).

více méně odpovídala roli agenta, jak ji popsali ve svých publikacích Rubén González Cuerva a Anna Nováková.⁴⁶⁸

Ačkoliv Verdugo v českých zemích od bitvy na Bílé hoře příliš času nepobyl, povedlo se mu během dvacátých let 17. století vybudovat slušné zázemí s ekonomickým centrem v západních Čechách a reprezentativním sídlem v Praze. O tom, že své české statky chtěl zachovat v rodovém dědictví, svědčí i jeho snaha řádně sepsat testament, který by získané majetky pojistil pro příští generace.

⁴⁶⁸ Rubén GONZÁLEZ CUERVA, *Un agente discreto: Mateo Renzi y el servicio a la Casa de Austria*, Librosdelacorte.es 6, 2013, s. 50-57; A. NOVÁKOVÁ, *K odměnám*, s. 93-109. K Cigognově roli viz blíže kapitulu Baltazar Cigogna agentem Guillerma Verduga. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 31. prosince 1622); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 7. ledna 1623); Tamtéž, nefoliováno (Praha, 11. března 1623); Tamtéž, nefoliováno (Mašřov, 25. dubna 1626).

6 Odkaz Guillerma Verduga

Sepsání poslední vůle patřilo k povinnosti každého křesťana, který chtěl dojít tzv. dobré smrti. Zemřít bez posledního pořízení bylo považováno za závažný hřích. Kšaftující nejprve sepsal koncept závěti, který byl písařem přepsán a oběma stvrzen připojením podpisů a pečeti. Dále své pečeti připojili tzv. testamentární svědci, což byli povětšinou blízcí přátelé testátora, sousedi, popřípadě úředníci desek zemských, kteří tak učinili na jeho žádost. Potvrzený testament byl dán do úschovy k jinému šlechtici, který ho po smrti kšaftujícího musel zveřejnit, nebo byl uložen v úřadu desek zemských.⁴⁶⁹

Šlechtické testamety nebyly v historickém bádání, vyjma výzkumů genealogických a majetkoprávních, hojně využívaným pramenem.⁴⁷⁰ S příchodem nových metodologických přístupů se historikové snaží dívat na tyto prameny z nového úhlu pohledu. Odklon od hospodářských dějin šlechty a rostoucí zájem badatelů o prameny tzv. osobní povahy vedly k novému způsobu jejich čtení. Můžeme je tak zařadit k pramenům významným pro studium dějin mentalit, každodennosti, historické antropologie a genderu.⁴⁷¹

Šlechtic, který se rozhodl sepsat svou poslední vůli, měl postupovat dle předem daných zvyklostí a právních norem. V dochované korespondenci nalezneme několik zmínek, kdy Cigogna s Pavlem Michnou z Vacínova konzultoval formální stránku Verdugova testamentu již v létě roku 1624. Jedním z diskutovaných a patrně problémových témat se ukázala být jazyková stránka posledního pořízení. V Českém království platilo, že testament musí být sepsán v češtině, tedy v jazyce, kterým Verdugo ani Cigogna nevládli. Pavel Michna jim tedy poradil, aby zažádali o výjimku, kdy jim mohlo být umožněno uzavřít poslední vůli v němčině nebo latině a v případě nutnosti by ji později mohli nechat přeložit do češtiny.⁴⁷² Jejich žádosti bylo patrně vyhověno, neboť v hlavičce Verdugova testamentu, který najdeme v rodinném archivu Verdugů, je uvedeno, že se jedná o německou kopii přeloženou z latinského originálu.⁴⁷³ Aby mohl šlechtic volně nakládat se svým nemovitým majetkem, potřeboval svolení v podobně tzv. mocného listu, jež vydával panovník. Na toto povolení se odkazuje právě i Pavel Michna, jako na nezbytnost k tomu, aby Verdugův testament nabyl právní platnosti.⁴⁷⁴ Mocný list, který se vpsíval po smrti testátora před poslední vůlí, zaručo-

⁴⁶⁹ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 15-25 a 38-39.

⁴⁷⁰ Tradiční využití závětí bylo především ke zdokumentování vývoje pozemkové držby a genealogických vztahů uvnitř šlechtických rodů. P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 9.

⁴⁷¹ Tamtéž, s. 7-10.

⁴⁷² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 24. srpna 1624).

⁴⁷³ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁴⁷⁴ Tamtéž, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 27. srpna 1624).

val, že bude závěť mít stejnou právní platnost, jako by byla zapsaná do desek zemských. Tento postup roku 1627 zrušilo Obnovené zřízení zemské, které umožnilo pořizovat závěti i bez mocného listu. Verdugo sepsal svou vůli již v říjnu roku 1625. Necelý měsíc poté co získal v listopadu 1627 český inkolát, pak nechal testament potvrdit a jeho správce ho odevzdal v úřadu desek zemských. Po smrti testátora byla závěť přečtena a dědicové se přihlásili u úřadu desek zemských. Tam chtěli majetkové změny plynoucí z poslední vůle intabulovat, za což museli náležitě zaplatit.⁴⁷⁵

Verdugova poslední vůle je pramenem, který zajímavým způsobem odráží jeho osobnost. Pro potřeby diplomové práce se v této kapitole zaměříme pouze na některé její pasáže. V obsahové analýze budeme věnovat pozornost tzv. distributivní části, ve které Verdugo dědicům rozdělil své majetky, jež během dvacátých let získal v Čechách. Dalším aspektem budou jeho společenské vazby a kontakty, které se odrazily zejména v poslední části závěti, kde své podpisy připojili tzv. testamentární svědci. V neposlední řadě se zaměříme i na Verdugovo mecenášství.⁴⁷⁶

Distributivní část, ve které kšaftující odkazovali nemovité majetky a finanční obnosy svým dědicům, patřila ke stěžejním pasážím testamentu. Rozdělení majetku bylo jedním z hlavních důvodů sepsování závěti, pomocí nichž se testátoři i po smrti snažili ovlivňovat životní směřování potomků a dalších dědiců.⁴⁷⁷ Verdugo si ve své poslední vůli přál svá panství a statky, které v Čechách plným právem držel (jmenovitě Mašťov, Doupov a Neprobylice), rozdělit na tři stejné díly.⁴⁷⁸ První část odkázal svým „nejdražším“⁴⁷⁹ bratrům Juanovi a Franciscovi II.⁴⁸⁰, doplněme nevlastním, a jejich mužským potomkům narozeným do zákonného manželství. Kdyby však některý z jeho bratří zemřel a takového potomka neměl, jeho podíl by dostal druhý bratr. Pokud ani on by nezplodil manželského syna, pak celý jejich dě-

⁴⁷⁵ V přehledu Cigognových výdajů za rok 1629 najdeme položku za intabulaci Verdugova testamentu. Pouze za tento úkon musel v úřadu desek zemských zaplatit 300 zl. Současně s tím nechal zhotovit jeho kopii v německém jazyce, která ho stála 7 zl. a úředníkům za intabulaci testamentu zaplatil 54 zl. Tamtéž, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6; tamtéž, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2; P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 15-25 a 38-39.

⁴⁷⁶ Tamtéž, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁴⁷⁷ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 26 a 48.

⁴⁷⁸ Na tomto místě bychom si mohli dovolat poznamenat, že Verdugo do výčtu svých statků nezahrnul panství Vintířov. Svou poslední vůli sepsal počátkem října 1625 a ještě tentýž rok koupil i ono vintířovské panství od hraběte Ferdinanda z Nagarollu. Stejně tak se ve svém posledním poručení nezmiňuje o malostranských domech, které zakoupil později, mezi lety 1626-1627.

⁴⁷⁹ V originále testamentu často narazíme na zdvořilostní označení, zejména pak ve vztahu k jeho bratrům. Tyto tzv. identifikační fráze byly používány v různých typech šlechtických písemností. P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 51 a 30.

⁴⁸⁰ Oba bratři našli uplatnění v armádě a po smrti Guillerma Verduga získali v Čechách majetkové zázemí. Juan v Čechách moc nepobýval, ale po vzoru otce a staršího nevlastního bratra trávil život na bojištích v jižním Nizozemí. Francisco II. naopak k českému prostředí přilnul, působil zde jako důstojník v habsburských službách a našel si zde i svou první ženu hraběnku Annu Marii Zajícovou z Házmburka, vdovu po hraběti Ferdinandovi z Nagarollu (1627). J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224.

dický podíl přejde na syna jeho sestry Margarity Anny, synovce Antonia de Meneses Verdugo.⁴⁸¹

Druhou část svých panství odkázal Verdugo svému synovi Franciscu III. Verdugovi⁴⁸² s nadějí, že si zaslouží tento jeho odkaz. Zde bychom si mohli položit otázku, proč Verdugo rozdělil svůj majetek na několik částí a nerozhodl se odkázat všechny statky svému synovi, aby tak zaručil jejich celistvost a zbytečně je nerozdrobil. Důvodem byl patrně sám Francisco III. Po prozkoumání testamentu zjistíme, že mu toho skutečně příliš neodkázal a pro získání dědictví mu pod pohrůžkou vydědění uložil neobvyklé podmínky.

„Pokud by se ale poskrvnil buď kacířstvím nebo vzpourou či se postavil proti katolické církvi či vysoce urozenému rakouskému domu, tak ho vylučuje dle závěti jako nehodného, neuznává ho za svého syna a zavrhuje ho.“⁴⁸³ V takovém případě nebo pokud by zemřel bez dětí zrozených z řádného manželství by se jemu odkázaná část vrátila Verdugovým bratřím a jejich potomkům, případně synovci Antoniovi.⁴⁸⁴

Vztah mezi Verdugem a jeho synem byl pravděpodobně velice napjatý. Francisco byl podle Jana Hauberta silný zhýralec, alkoholik a šílenec, což bude nejpravděpodobnější vysvětlení Verdugova jednání.⁴⁸⁵ Ludwig Igálffy-Igály se ve své publikaci rovněž zmiňuje o Franciscovi jako o duševně chorém, který propadl alkoholu a musel tak být pod neustálým dohledem. O Franciscovu nezřízeném životním stylu, který nakonec způsobil jeho smrt, se nám dochovalo přímé svědectví Baltazara Cigogny. Doktor, jenž prováděl pitvu zemřelého Francisca, jako příčinu smrti určil otravu krve, která byla způsobena selháním vnitřních orgá-

⁴⁸¹ K osobě dona Antonia de Meneses Verdugo viz níže uvedenou pasáž o tzv. univerzálním dědici. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁴⁸² Tamtéž, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2. Syn Guillerma Verduga vzešel pravděpodobně z poměru s neznámou Holanďankou. Svého otce, ale o moc dlouho nepřežil. Zemřel totiž již roku 1630. Zajímavé je, že v české literatuře je Verdugův syn uváděn jako nemanželský, ale Ludwig Igálffy-Igály o něm hovoří jako o manželském. Rovněž i Guillermo Verdugo o něm v testamentu píše jako o svém „přirozeném synovi“. Anna Nováková ve své diplomové práci pracuje s pojmem „hijo natural“ ve spojení s vyšetřováním nemanželského původu Guillerma Verduga, jako s termínem označujícím syna narozeného do vztahu dvou svobodných či ovdovělých osob, u nichž v době narození potomka neexistovaly překážky pro uzavření počestného sňatku mezi rodiči (například celibát, jiné manželství či blízké příbuzenství). Došlo-li nakonec k sňatku, tak byl potomek legitimizován. Vyjdeme-li z těchto předpokladů, tak hovoří-li Verdugo ve svém testamentu o synovi jako o „*meinen Natürlichen Sohn*“, docházíme k závěru, že Francisco byl synem opravdu nemanželským, narozeným do vztahu, ve kterém obě strany mohly bez překážek uzavřít sňatek. K uzavření manželství ale patrně nikdy nedošlo a Francisco III., tak zůstal pouze nelegitimním potomkem. Srov. s J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224, L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 226, A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 22.

⁴⁸³ „*Da Er sich aber mit einiger Ketzerei oder Rebellion beflecken, oder wie die Katholische Apostolische Römische Kirche, oder wider das höchstlößliche Haus österreich waffen führen wurden. So schliess Ich Ihn und alslehn Wen besagten legato, als unwürdig aus, und erkenne Ihn nicht für den meinen, sondern verwefe Ihn.*“ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁴⁸⁴ Dle výše v první části zmíněných podmínek ohledně dědění majetku v rodině.

⁴⁸⁵ J. HAUBERT, *Inventář*, s. 2.

nů z důvodu dlouhodobého nezdravého životního stylu. Vyloučil tak původní fámy o tom, že byl mladý Verdugo otráven jedem.⁴⁸⁶

Francisco tedy zřejmě podmínky závěti nedodržel, neboť zemřel jako již vyděděný syn 30. září 1630.(28. února 1631)⁴⁸⁷ K vydědění docházelo jen v krajních případech, kdy činy působily rodovému jménu hanbu. Každý návrh na vydědění musel být kvůli oprávněnosti posouzen zemskými úředníky, čímž se událost stala automaticky veřejnou. Proto se k vydědění potomka přikročilo až v nejzazším případě.⁴⁸⁸ Verdugo, patrně ve snaze zachovat dobré jméno rodu, svého vlastního syna ze závěti nevyškrtl, ale stanovil si podmínky, které Francisco nedodržel a o dědictví po otci tak přišel.⁴⁸⁹

Na příkladu Verdugovy závěti si můžeme rovněž dobře prezentovat jakýsi bezpečnostní mechanismus v případě, že by jedna větev rodu zcela vymřela. U šlechtických testamentů bylo běžnou praxí zvolit několik náhradních dědiců, na které by majetek v případě smrti jednoho z dědiců přešel a zůstal tak v rodovém držení. Pavel Král používá termín *univerzální dědic*, jenž by dědil vše, došlo-li by na nejhorší. Univerzálním dědicem se zpravidla stávali synovci, bratrance, strýcové či členové vedlejších rodových větví.⁴⁹⁰ Důvodů proč si Verdugo jako svého univerzálního dědice vybral právě Antonia de Meneses Verdugo může být více. Antonio byl synem Verdugovy sestry Margarity Anny, tudíž jeho synovcem, ale také byl synem Antonia de Padilla y Meneses, který pocházel z vysoce postavené a zámožné španělské rodiny.⁴⁹¹ Možná v něm také spatřoval pravý opak svého nepovedeného syna Francisca.

⁴⁸⁶ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 40 sign. A1, kart. 2; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 226.

⁴⁸⁷ Ohledně dědictví pro Francisca III. se diskutovalo i po smrti jeho otce. V dopise z června 1629 se objevila zmínka o omezení dědictví pro mladého Verduga a o jeho poručnictví, o které se patrně ucházel jeho strýc Francisco II. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno (Praha, 24. června 1629); L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 226.

⁴⁸⁸ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 86-87.

⁴⁸⁹ Jako jeden z dalších možných důvodů, proč Francisco III. dostal pouze malou část z celého dědictví, byla jeho nelegitimita, neboť byl narozen z nemanželského svazku, tedy z konkubinátu. Zde se například nabízí srovnání s tím, jak se o svého nemanželského potomka Kašpara Baltazara Marradase, narozeného rovněž z konkubinátu s českobudějovickou měšťankou Dorotou rozenou Öllerovou, postaral ve svém kodicilu Baltazar de Marradas. Ten se naopak prostřednictvím kodicilu snažil svého levobočka co nejvíce přiblížit tehdejší aristokratické společnosti. Byl si vědom, že Kašpar Baltazar Marradas nese jeho jméno a měl by ho tedy i patřičně reprezentovat. A tak dle hesla „šaty dělají šlechtice“ odkázal svému nemanželskému synovi vše, co náleželo k specifickým rysům elit. Kašpar Baltazar tak měl dostat od nemovitostí, šatů, nábytku, stříbrného a pozlaceného nádobí, přes kočár, který byl velice specifickým symbolem urozených, až po rodový erb, zbraně a portréty. Dostal například portrét své matky, aby ji nezapomínal projevovat úctu a prarodičů z otcovy strany, které mu měli připomínat jeho španělské urozené předky. Na první pohled je patrné, že se generál Baltazar Marradas snažil svého, byť nemanželského, syna materiálně zabezpečit, jak jen to bylo možné, aby dokázal své jméno řádně reprezentovat. Levoboček Verduga byl oproti tomu patrně nehodný otcova odkazu, a nakonec se svým chováním o veškeré dědictví také připravil. Srov. s P. MAREK a T. STERNECK, *Láska za času nenávisti*, s. 38-41; Titiš, *Španělský válečník*, s. 225-253.

⁴⁹⁰ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 49 a 73-74.

⁴⁹¹ Antonio de Padilla y Meneses pocházel ze stejného města jako Guillermův otec Francisco Verdugo. Ještě během studií na univerzitě v Salamance se stal rytířem řádu Calatrava (la Orden de Calatrava). Mezi lety 1565-

Třetí část zmíněných statků chtěl Verdugo rozdělit následovně. V kostele kláštera sv. Ducha v Lucemburku⁴⁹² měla být financována zádušní modlitba tzv. mše za maloobchodní cenu, kterou si šlechtici předpláceli a určovali kdy a jak má být sloužena. Při bohoslužbě mělo být rozdáno jídlo dvanácti chudákům, patrně jako odkaz na biblický motiv dvanácti apoštolů, kterým Ježíš při poslední večeři lámal chléb. K tomuto účelu také odkázal zmiňovanému klášteru sumu 450 zl.⁴⁹³ O tomto konkrétním Verdugově přání svědčí i zápis jeptišek z kláštera sv. Ducha v Lucemburku, jež se zavázaly jeho poslední vůli vykonat.⁴⁹⁴

Stejného způsobu financování modliteb si můžeme povšimnout i u odkazu jeho sestřím Magdaléně a Dorotě v konventu řádu sv. Augustina a Benedikta v Talaveře ve Španělsku. Verdugo každé odkázal roční plat 100 tolarů a po jejich smrti měly oba platy připadnout zmíněným konventům s podmínkou každotýdenního sloužení jedné mše za duši jeho a jeho předků.⁴⁹⁵

Nevlastním sourozencům z matčiny strany, Mikulášovi, Martě, Magdaleně a Kateřině Rüttgeertsovým,⁴⁹⁶ kteří bydleli v Mechelenu, odkázal Verdugo po 300 tolařech. Pokud by však někdo z nich zemřel bez manželských potomků, tak si zbylí sourozenci měli jeho část dědictví rozdělit. Zemřeli-li by všichni sourozenci z matčiny strany bezdětní, měla daná suma připadnout jeho nevlastním bratrům a synovci dle pořadí, které ustanovil v první části. Právě vyplacení peněz „*těm z Mechelenu*“⁴⁹⁷ se pozůstalým Juanovi a Franciscovi II. příliš nezamlouvalo, neboť se tou dobou oni sami nacházeli ve velké finanční tísní. Verdugovi nevlastní bratři vedli nákladný život, při němž zděděná panství značně zadlužili. Rüttgeertsovi

1568 působil v Radě pro řády (el Consejo de Órdenes), roku 1568 byl jmenován do Královské rady (Consejo Real) a v roce 1570 dosazen i do Rady financí (el Consejo de Hacienda). Zmíněné úřady ale roku 1572 opustil, když byl jmenován prezidentem Rady pro řády (del Consejo de Órdenes). Padilla aktivně zasahoval ve prospěch španělského krále Filipa II. ve věci nástupnictví na portugalský trůn a roku 1579 byl ustanoven prezidentem Rady Indie (el Consejo de Indias). Zemřel v důsledku velké chřipkové epidemie, také označované jako El Gran Catharro [Velká Chřipka] na podzim roku 1580. Alejandro LOPÉZ ÁLVAREZ, *Antonio de Padilla y Meneses*, Real Academia de la Historia, <http://dbe.rah.es/biografias/21075/antonio-de-padilla-y-meneses> (cit. 2. 7. 2021); José de REZABAL Y UGARTE, Biblioteca de los escritores que han sido individuos de los seis Colegios Mayores, Madrid 1805, s. 263-266; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 223.

⁴⁹² V kostele kláštera sv. Ducha v Lucemburku byl pohřben jeho otec Francisco Verdugo a stal se i místem posledního odpočinku Guillerma Verduga. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6, sign. A3, kart. 2.

⁴⁹³ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 49 a 96-97.

⁴⁹⁴ LU-ANLUX/A-XXXV-257.

⁴⁹⁵ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2; J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 224.

⁴⁹⁶ O rodině Rüttgeertsových viz kapitolu *Verdugové a Guillermo Verdugo*, kde je podrobně rozebrána problematika Verdugova původu. Dále pak měsíční časopis ADLER společnosti heraldiky a genealogie, svazek 3, s. 6 a 20 (Viedeň, 1891). Existuje také rodina Rüttgeertsů z Rozenburgu: viz D.G. EPEN, De Wapenheraut, 5. rok, str. 242 (Brusel, 1901). L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 222.

⁴⁹⁷ Takto se Juan v dopise svému bratrovi Franciscovi II. vyjadřuje o Rüttgeertsových, kteří si nárokovali dědictví po Guillermu Verdugovi, jako o „*los de Malinas*“ [těch z Mechelenu]. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 4, nefoliováno (Geldern, 7. března 1630); A. NOVÁKOVÁ, *Mezi Flandry*, s. 22.

se ale o dědictví po Verdugovi přihlásili a právem se ho také dožadovali. Verdugovy nevlastní sestry Marta a Kateřina a jejich potomci se peněz, které jim Guillermo ve svém testamentu odkázal, domáhali ještě roku 1684.⁴⁹⁸

Ženy se v závětech objevovaly především v souvislosti s poručnictvím nad nedospělými syny, v případě předčasné smrti otce rodiny nebo při odkázání věna. Testament se tak mohl stát jakýmsi předobrazem či předlohou pro budoucí svatební smlouvu. Sňatek byl v raném novověku chápán jako nejdůležitější mezník ženského života a rodiče si přivlastňovali právo rozhodnout o jejich budoucím partnerovi. Všechny závěti, které se zabývají věnem, trvaly na podmínce, že o dívčině budoucím osudu rozhodnou rodiče, popřípadě poručníci. Pokud se dívka provdala dle vůle rodičů, měla nárok na výbavu a věno, které se vyplácelo z rodového majetku. Neučinila-li tak a provdala se proti vůli rodičů, tak většinou nárok na věno ztratila.⁴⁹⁹ Tento způsob sankce si můžeme názorně ukázat právě na příkladu závěti Guillerma Verduga. Ten odkázal neteři Margaritě, dceři Antonia de Padilla y Meneses a jeho sestry Margarity Anny Verdugo, 4 tisíce tolarů, aby se provdala podle vůle svých rodičů. Pokud by tak ale neučinila, zmíněná částka by připadla jejímu bratru Antoniu de Meneses Verdugo, Verdugovu synovci.⁵⁰⁰

Mimo odkazy pro rodinné příslušníky testátoři také často pamatovali na blízké přátele a členy jejich šlechtického dvora, kterým ze zvyklosti odkazovali menší finanční částky za jejich věrné služby. Nežádka bývá také uvedena funkce, již obdarovávaný zastával.⁵⁰¹ Takto Verdugo ve své závěti například odměnil i svého správce a zástupce v Čechách Baltazara Cigognu⁵⁰². Za jeho věrné služby při správě a zvětšení zmíněných českých statků mu odkázal 200 tolarů ročně, jakožto i jeho dětem pocházejícím ze zákonného manželství. Kdyby však Cigogna zemřel bezdětný, měl být jeho roční důchod dvě stě tolarů převeden na fundaci kostela a komendy.⁵⁰³ Tyto peněžité dary nejbližším pracovníkům pro nás mohou znamenat jistou sondu do vztahu mezi šlechticem a jeho agenty/klienty. Můžeme tak dojít k závěru, že služeb Baltazara Cigogny si Verdugo opravdu cenil.

Z poslední části, kde Verdugo odkazoval peněžní částky na rozličné účely, vyčlenil podstatnou sumu i na církevní mecenát. Na vybudování komendy a kostela zasvěceného sv. Jakubu odkázal 10 tisíc tolarů. Pakliže by nemohly být vybudovány v Čechách, měly

⁴⁹⁸ J. KUBEŠ, *Ze Španělska*, s. 228.

⁴⁹⁹ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 50, 61, 75 a 83-85.

⁵⁰⁰ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

⁵⁰¹ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 51 a 70-71.

⁵⁰² SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Videň, 17. července 1623); Tamtéž, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno; Z. BINTEROVÁ, *Zaniklé obce Doupovska od A do Ž*, s. 80-81; A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 382 a 409.

⁵⁰³ O fundaci kostela se vyjadřuje v následujícím odstavci.

vzniknout ve Španělsku. Zároveň pověřil svého synovce Antonia de Meneses Verdugo vedením komendy a sháněním dalších fundací a potřebných potvrzení v Římě, Čechách, Španělsku nebo jinde.⁵⁰⁴ Nedílnou součástí posledních vůlí byly právě takovéto zbožné odkazy na rozličné dobročinné účely, kterými si šlechtici nejen snažili zajistit spásu, ale také uchovat své jméno v povědomí lidí. Proto nalezneme v řadě testamentů prvky mecenátu v podobě peněžitých příspěvků a fundací na zakládání veřejných knihoven, vzdělávacích institucí, ale také špitálů pro chudáky či v tomto případě kostela a komendy. Tyto odkazy se začaly hojně rozšiřovat od poloviny dvacátých let 17. století.⁵⁰⁵ Proč chtěl Verdugo v Čechách vybudovat kostel a komendu zasvěcenou právě sv. Jakubu? Možné vysvětlení můžeme hledat v jeho příslušnosti k řádu svatého Jakuba, do kterého vstoupil roku 1614. Počet řádových rytířů ve střední Evropě koncem 16. století a počátku 17. století narůstal. V Čechách komenda Řádu svatojakubských rytířů nestála a jakožto řádový rytíř, se chtěl patrně zasloužit o její zřízení a tím i rozšířit působnost řádu do Čech.⁵⁰⁶ K založení komendy ani kostela ale nakonec nedošlo, neboť zmíněných 10 tisíc tolarů (25 tisíc florinů), které k tomu účelu Verdugo odkázal, již jednoduše nezbyly. Ze zápisů o spravování a vykonávání Verdugovy pozůstalosti máme doloženo, že ze třetí části, po vyplacení všech dědiců, zbylo k dispozici pouze 5 tisíc florinů, tedy pouhý zlomek částky, jež Verdugo na fundaci odkázal.⁵⁰⁷ Během září 1630 se v korespondenci objevila zmínka o chystané fundaci kaple. Je tedy možné, že částka nedostačující na výstavbu komendy a kostela byla nakonec použita alespoň na stavbu kaple.⁵⁰⁸

Podobně jako Verdugo nechávali zbudovat nebo alespoň financovali výstavbu různých církevních staveb i další vojenští důstojníci, kteří do Čech přišli v období třicetileté války. Ať už šlo o Baltazara Marradase či Martina de Hoeff Huertu. Marradas takto nechal například opravit kapli v kostele Obětování Panny Marie v Českých Budějovicích či přestavět kostel Panny Marie Vítězné v Praze na Malé Straně. Tato přestavba patří mezi jeho největší mecenášské počiny a vzdává poctu patronce, která symbolizovala vítězství na Bílé hoře.⁵⁰⁹ Obdobně tak dal Huerta v Písku přestavět kostel Povýšení svatého Kříže v protobarokním slohu, karmelitánům z kostela Panny Marie Vítězné pak věnoval s kostelem sousedící palác, kte-

⁵⁰⁴ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2; tamtéž, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno.

⁵⁰⁵ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 52-54, 62, 71-72 a 98.

⁵⁰⁶ A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 118-150.

⁵⁰⁷ SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 38a, kart. 2; Tamtéž, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3; Tamtéž, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno (Praha, 24. června 1629) Baltazar Cigogna Franciscu II. Verdugovi.

⁵⁰⁸ Tamtéž, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno (Řezno, 5 září 1630).

⁵⁰⁹ P. ŠTĚPÁNEK, *Kapitoly z dějin*, s. 50; Ivana PANOCHOVÁ, *Offiziere und Rivalen Albrecht von Waldsteins als Stifter von Bauwerken in der Zeit des Dreissigjährigen Kriegs in Böhmen und Mähren*, *Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 54, Praha 2006, č. 6, s. 497-498.

ry získal během pobělohorských konfiskací a v kostele Panny Marie Sněžné na Novém Městě pražském zafinancoval oltář svatého Františka, pod nímž nakonec i spočinul.⁵¹⁰

Závěrečná ustanovení končila subskripcí, a co je pro nás důležité, také výčtem testamentárních svědků. Ten se zpravidla skládal z nejbližších přátel či společníků testátora a nabízí nám tak zajímavý vhled do šlechticova osobního života, a především jeho společenských vazeb.⁵¹¹ Není tedy překvapující, že mezi Verdugovými svědky nalezneme osoby jako Baltazara Marradase, pod kterým sloužil v císařském vojsku, Pavla Michnu z Vacínova, jenž mu pomáhal získat majetky během pobělohorských konfiskací nebo například Viléma Slavatu z Chlumu a Košumberka, který Verdugovi radil kde investovat. Mezi testamentárními svědky ale nalezneme i jméno, s nímž jsme se doposud v práci nesetkali a ani jeho nositel nebyl v korespondenci nikterak výrazně akcentován. Řeč je zde o baronu Alexandru Regniers von Bleyleben⁵¹², o kterém se Cigogna zmiňuje pouze v souvislosti s pražskou slavností zpočátku července 1626, které se účastnil spolu s dalšími šlechtici, z nichž jmenujme například Pavla Michnu, plukovníka Paradise, hraběte z Nagarollu, Martina Huertu či Jaroslava Bořitu. Více zmínek o Bleylebenovi v dochované korespondenci nenajdeme. Podobně jako Verdugo byl plukovníkem v císařské armádě a později také válečným radou. Odtud tak patrně pramenil jejich vzájemný vztah a důvod jeho výskytu ve Verdugově závěti coby testamentárního svědka.⁵¹³

Velmi důležitou součástí testamentů byly konkrétní instrukce k pohřebnímu rituálu a jak má být naloženo s posmrtným tělem, koneckonců se jednalo o jeden z nejdůležitějších přechodových rituálů. Testátoři se často rozepisovali o samotném pohřebním obřadu, průvodu, a dokonce i o oděvech hostů. Verdugův testament tyto pokyny takřka postrádá a důležitost přikládá pouze místu jeho posledního odpočinku. Chtěl, aby jeho tělo bylo pohřbeno v kostele

⁵¹⁰ I. PANOCHOVÁ, *Offiziere und Rivalen*, s. 498; Jakub MALÝ, *Vlastenecký slovník historický*, Praha 1877, s. 202–203.

⁵¹¹ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 70.

⁵¹² Alexander Regniers Bleyleben vlastnil v Čechách panství a hrad Kyšperk, roku 1622 koupil konfiskovaná panství Soběchleby a Stradonice a roku 1628 Všebořice. Od téhož roku se stal také pánem na Kyšperku a nedaleko vzdáleném panství Petrovice u Chabařovic. Český inkolát získal podobně jako Verdugo složením reverzu k zemi 15. listopadu 1627 a roku 1645 byl přijat do českého panského stavu. A. SEDLÁČEK, *Hrady*, s. 338. K Bleylebenům v Čechách publikace J. KILIÁN, *Plukovník*.

⁵¹³ Na přelomu roku 1637 a 1638 byl Alexander Regniers von Bleyleben spolu s dalšími třemi pány, mezi nimiž byl i Baltazar Cigogna, dosazen do komise, která měla kontrolovat seznamy příjmů a vydání proviantmistrů a císařských komisařů. Cigogna coby kvartýrkomisař v Žateckém a Litoměřickém kraji tak s Bleylebenem ve třicátých letech 17. století úzce spolupracoval. J. KILIÁN, *Plukovník*, s. 63–64 a 216; SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno (Praha, 4. července 1626); Heslo z *Bleyleben*, Martin KOLÁŘ, in: *Ottův slovník naučný*, sv. 4, Praha 1891, s. 162–163; P. MAREK (ed.), *Svědectví*, s. 638.

kláštera sv. Ducha v Lucemburku, stejně jako jeho otce Francisca Verduga.⁵¹⁴ Testamenty první poloviny 17. století jsou tímto přesným vymezením místa posledního odpočinku příznačné. Většinou šlo o rodinné hrobky umístěné v kostelech, kde chtěl šlechtic spočinout vedle svých rodičů, manželky či sourozenců. Proč bylo pro Verduga nesmírně důležité být pohřben na známém místě a poblíž svých příbuzných? Odpovědí byl strach, strach z neznámého, který smrt v myslích lidí představovala, a pocit bezpečí v blízkosti rodinných příslušníků měl pomoci tento strach překonat.⁵¹⁵ Pokud by to však z nějakého důvodu nebylo možné provést⁵¹⁶, mělo být jeho tělo dočasně uloženo v některém kostele řádu sv. Augustina, popřípadě řádu sv. Františka. Na otázku, proč zrovna v kostelech těchto řádů, můžeme hledat odpověď v jeho příslušnosti k Řádu svatého Jakuba, který se řídil augustiniánskou řeholí.⁵¹⁷

Guillermo Verdugo dosáhl, podobně jako jeho otec Francisco, na nejvyšší příčky společenského žebříčku. Na sedm let se stal guvernérem města a kraje Geldern a po další čtyři roky byl guvernérem Dolní Falce.⁵¹⁸ Na sklonku svého života byl 25. května 1628 císařem povýšen do hraběcího stavu. Při této příležitosti také císař vyhověl Verdugově žádosti o adoptování nevlastního bratra Francisca II. za svého dědice.⁵¹⁹ Ještě v prosinci téhož roku byl Ver-

⁵¹⁴ Franciscova manželka Dorothea z Mansfeldu byla dcerou knížete Pedra z Mansfeldu, rytíře Řádu zlatého rouna, polního maršála španělské armády a guvernéra a generál-kapitána španělského krále v Lucemburku, hlavním městem Velkovévodství lucemburského. Dorothea, která zemřela někdy mezi lety 1586-1590, byla uložena do hrobky právě v klášteře sv. Ducha v Lucemburku, kam byl po bok své ženy pochován i Francisco Verdugo, když 22. září 1595 v Lucemburku skončil. L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 223.

⁵¹⁵ P. KRÁL, *Mezi životem*, s. 51 a 90-91. Blíže se šlechtickými hrobkami a pohřebními rituály se ve své publikaci zabýval Mark Hengerer. Mark HENGERER, *Macht und Memoria. Begräbniskultur europäischer Oberschichten in der Frühen Neuzeit*, Köln 2005.

⁵¹⁶ Verdugo tímto může narážet na probíhající válečný konflikt, který by mohl nějakým způsobem neblaze ovlivnit průběh jeho pohřbu.

⁵¹⁷ Daniel RODRÍGUEZ BLANCO, *La organización institucional de la Orden de Santiago en la Edad Media. Historia*, Instituciones. Documentos 12, Sevilla 1986, s. 167-192; Francisco FERNANDÉZ IZQUIERDO, *¿Qué era ser caballero de una Orden Militar en los siglos XVI y XVII?*, Torre de los Lujanes 49, 2003, s. 141-165.

⁵¹⁸ K Verdugovu působení v Dolní Falci a Nizozemí jsou uloženy dokumenty například v archivu v Lutychu, kde byl v kontaktu s tamní městskou radou či v Bruselu, kde se jeho tercie objevuje v záznamech v souvislosti s vyšetřováním tamního vojenského soudu. AEL/BE-A0523 / P12-1507; AGR Bruxelles/BE-A0510 / I 104-313. Dále se větší množství pramenů nachází v Rakouském státním archivu mezi akty belgické korespondence. Zde jsou uchovány především listy císaře Ferdinanda II. zaslané nizozemské místodržitelce infantce Isabelle Kláre Evženie Habsburské, které obsahují především nařízení pro Verduga. Ať již šlo o omezení škod a sužování poddaných na okupovaném území či o vypravení vojáků do Horních Rakous, související se selským povstáním roku 1626. Mimo to zde také nalezneme císařovo oznámení povýšení Guillerma Verduga do hraběcího stavu roku 1628. AT-OeStA/HHStA LA Belgien Belgische Korrespondenz 14-330 (Víděň, 2. srpna. 1624); Tamtéž, 14-379 (Víděň, 19. března 1625); Tamtéž, 15-426 (Víděň, 5. července 1626); Tamtéž, 15-415 (Víděň, 27. března 1627); Tamtéž, 16-517 (Víděň, 12. září 1628); A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204; L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 225. K selskému povstání v Horních Rakousích blíže Erich ZÖLLNER, *Geschichte Österreichs*, Wien 1961, s. 213-214.

⁵¹⁹ V květnu 1629 se v korespondenci mezi Baltazarem Cigognou a Franciscem II. objevila zpráva, že by bylo třeba, aby Franciscem II. zjistil, jak se bude dědit bratrův hraběcí titul. Blíže informace k tomuto sdělení se dále neobjevily. Jisté však je, že do linie Francisca II. byl následně převeden polepšený rodový erb i hraběcí titul. SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno (Praha, 17. května 1629); AT-OeStA/Adel RAA Allgemeine 436.12, folio 1-11, (Víděň, 3. ledna. 1630). Příloha č. 5.

dugo smrtelně raněn při potyčce nedaleko německého města Bad Kreuznach.⁵²⁰ Na následky zranění zemřel 20. prosince 1628 a dle své poslední vůle je pochován vedle otce v Lucemburku.⁵²¹

Hraběcí erb, který Verdugo získal v květnu 1628. AT-OeStA/AVA Adel RAA 436.11, fol. 1-24, (Praha, 29. května 1628).

Náhled dostupný z: <http://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?ID=2724280>.

⁵²⁰ L. IGÁLFFY-IGÁLY, *Los Verdugo*, s. 224; A. MUR I RAURELL, *"La Mancha Roja"*, s. 204.

⁵²¹ O jeho pohřbení v kostele kláštera sv. Ducha svědčí i zápis tamních jeptišek, které se zavázaly Verdugovu poslední vůli vykonat. Mimo jeho přání spočinout vedle svého otce, tak přislíbily i sloužení dvou mší týdně a rozdávání dvanácti chlebů chudým. LU-ANLUX/A-XXXV-257.

SOA Plzeň, pracoviště Klášter u Nepomuku, RA Verdugů, inv. č. 6 sign. A3, kart. 2.

7 Závěr

Cílem předložené diplomové práce bylo poskytnout pohled na ranou dobu pobělohorskou očima španělského šlechtice Guillerma Verduga, který se v Čechách usadil ve dvacátých letech 17. století, a jeho zástupce Baltazara Cigogny. Zároveň si kladla za cíl přispět k obohacení našich doposud skromných znalostí o první generaci Verdugů v Čechách.

Práce vycházela z analýzy francouzské korespondence, ve které Baltazar Cigogna informoval Guillerma Verduga o událostech v pobělohorských Čechách a o problémech spojených s koupí a následnou správou jeho západočeských statků. V prozkoumaných listech se výrazně odrazily i Verdugovy kontakty, díky nimž jsme mohli zrekonstruovat jeho síť společenských vztahů, které prostřednictvím správce Cigogny v Čechách a u vídeňského dvora navazoval.

V úvodní části předložené práce jsme se zaměřili na představení rodu Verdugů a pro nás klíčové postavy Guillerma Verduga. Na základě vyšetřovacího spisu ke vstupu do rytířského řádu v Santiagu de Compostela jsme opravili v dosavadních publikacích uvedené a poněkud nepřesné informace o jeho původu a rodinném zázemí. Novým zjištěním pro nás bylo, že Dorota z Mansfeldu byla chybně označována za Verdugovu matku. Ve zmíněném vyšetřovacím záznamu figuruje Guillermo Verdugo jako nemanželský syn Ester Vandeyck. Věnovali jsme se i jeho vojenské kariéře, která byla stejně úspěšná jako otcova. Svou cestu za slávou započal v bojích o Nizozemí a zavedla ho až na Bílou horu, kde po boku dalších Španělů bojoval za císařskou stranu a podstatnou měrou přispěl k jejímu vítěznému konci. Verdugo se po bělohorské bitvě vydal pacifikovat moravské vzbouřence a patrně zde měl také kořeny jeho klientský vztah s budoucím moravským místodržícím kardinálem Františkem z Ditrichštejna. Během roku 1622 se přesunul do města Kreuznach v Dolní Falci, kterou se svými jednotkami okupoval, a kde setrval až do své smrti v prosinci 1628.

V práci jsme přiblížili roli a úlohu Verdugova agenta a zástupce v Čechách Baltazara Cigogny a blíže tak charakterizovali jejich vzájemný vztah. Informace z dochované korespondence jsme zasadili do kontextu dosavadního výzkumu o šlechtických agentech a došli jsme k závěru, že jeho profil odpovídal šlechtickým úředníkům/agentům 16. a počátku 17. století. Tento starší typ šlechtického agenta, se oproti „novým“ specificky profilovaným agentům druhé poloviny 17. století, lišil v absenci konkrétní specializace, díky které si právě daného agenta šlechtic najal. Cigogna tak ze své úlohy především jednal s dalšími šlechtici, spravoval jemu svěřený majetek, informoval svého pána o nejnovějším dění a v každém ohledu působil jako Verdugova prodloužená ruka a přímý zástupce.

Strukturální a obsahová analýza dochované korespondence přinesla nejen zajímavou reflexi Verdugova života, ale slouží také jako přímé svědectví jeho snah, navzdory jeho cizokrajnému původu, se v Čechách usadit a začlenit mezi domácí šlechtu. Prostřednictvím svého správce se Verdugo nechával informovat o hospodářské situaci na jeho panstvích, zajímal se o probíhající konfiskační proces a znehodnocování měny. Měl přehled o vojenských operacích, akcích vysoké šlechty a elit, dostával zprávy o nejzajímavějších událostech z jejich života a aktivně s nimi prostřednictvím Baltazara Cigogni navazoval styky.

Jedním z hlavních tematických okruhů, kterým se tato práce zabývala, byl pohled na pobělohorské majetkové konfiskace, které musely být ve Verdugových očích velice úspěšné. Prostřednictvím správce Cigogny, s nemalou pomocí dalších šlechticů, se mu podařilo získat každé panství, o němž se ucházel, a vybudovat tak ekonomické zázemí v západních Čechách. V letech 1621-1623 získal do dědičné držby panství Doupov, Neprobylice a Mašťov a dva roky nato ještě statek Vintířov, který koupil od jednoho ze svých sousedů v západních Čechách, Ferdinanda z Nagarollu. Je třeba připomenout, že jeho úspěchy v konfiskačním procesu by nebyly zdaleka takové, pokud by na své straně neměl vlivné šlechtice, kteří mu buď přímo pomáhali nebo se za něj a jeho podnikání alespoň přimlouvali a stavěli. Jako naprosto klíčový partner vystupuje v práci sekretář české kanceláře Pavel Michna z Vacínova, jenž prakticky stál na pozadí Verdugova úspěchu v Čechách. Neméně důležitým byl pro Verduga nejvyšší císařský komorník Johann Jakob Khiesel, který byl jeho nepostradatelným kontaktem u císařského dvora. Po celá dvacátá léta Verdugo taktéž usiloval získat i zázemí v hlavním městě Českého království. To se mu ale podařilo až mnohem později mezi lety 1626-1627 shodou okolností díky dalšímu Španělovi, Jindřichu Paradisovi de Echaide. Nově nabytou pražskou rezidenci se Verdugo postupnými rekonstrukcemi snažil přebudovat na své reprezentativní sídlo.

Zcela bez zajímavosti také není zjištění, že Cigognova správa a každodenní život pod Guillermem Verdugem zcela neodpovídaly paradigmatu o vztazích mezi nově usedlými vojenskými důstojníky a jejich poddanými. Cigogna se sice také snažil hospodářství na západočeských statcích pozvednout, ale ne za cenu utlačování poddaných. Dokonce i ve věci rekatolizace chtěl obyvatelům vycházet maximálně vstříc.

Problematika vztahových sítí byla v dochované korespondenci velice dobře reflektována a mohli jsme tak na jejím základě zrekonstruovat Verdugovu síť kontaktů. Vztahové sítě jsme rozčlenili do několika okruhů. První tvořili šlechtici, které k Verdugovi poutalo to, co Wolfgang Reinhard nazval Landsmaschaftem neboli regionálním spřízněním. Do tohoto okruhu patřili především španělští vojenští důstojníci jako byl Baltazar Marradas, Martin

de Hoef Huerta a Jindřich Paradis de Echaide. Druhým pak byla oblast západních Čech, kde se Cigogna snažil vždy dobře vycházet s majiteli sousedních paství. V hlavním městě českého království Verdugo navázal kontakt jak s nejvyššími zemskými představiteli a intelektuálními elitami, tak i například s podílíky mincovního konsorcia, jejichž životy byly, podobně jako dění v Praze, v centru Verdugova zájmu. Do jeho sítě nepatřili pouze mužští protagonisté, ale navazoval styky i s jejich drahými polovičkami například s manželkou nejvyššího českého kancléře Polyxenou z Lobkovic či Viléma Slavaty Lucií Otýlií z Hradce. Verdugova síť kontaktů sahala i k císařskému dvoru, kde mu byl nakloněn nejvyšší komorník Johann Jakob Khiesel, kterého k Verdugovi poutala společná vojenská minulost z bojů o Nizozemí. Důležitým zjištěním pro nás bylo, že Verdugo nestál stranou české šlechty, ale do jejího života se snažil aktivně vstupovat. Mnohým šlechticům ze své pozice dopomáhal k zisku vlámských obrazů a tapiserií či obstarával neapolské koně, posílal zprávy o nejnovějším dění v Nizozemí a přimlouval se za syny šlechticů, kteří se vydávali, ať už za studii či za vojenskou kariérou, do Nizozemí a Španělska.

V práci jsme se zaměřili na Verdugovy kontakty v Českém království a u vídeňského dvora. Prozkoumání celé jeho vztahové sítě by však vyžadovalo rozsáhlý pramenný výzkum, jenž by postihl všechna místa jeho působení, tedy nejen Čechy, ale také Flandry, Dolní Falc a Španělsko. Právě tyto oblasti by si do budoucna zasluhovaly bližší pozornost historiků, kteří by tak naše znalosti o Verdugových vztahových sítích rozšířili.

Verdugo se až do své tragické smrti v prosinci 1628 do Čech již nevrátil. Jeho poslední vůle, které jsme věnovali závěrečnou kapitolu, odráží nejen jeho osobnost, ale i rodinné zázemí. Zejména v souvislosti s jeho matkou máme v testamentu další důkaz o tom, že jeho pravou matkou byla Ester Vandeyck, provdaná Rüttgeertsová, a ne Dorota z Mansfeldu. Za zajímavý můžeme považovat způsob jakým Verdugo rozdělil své jmění a jeho rozhodnutí, že všechny majetky nakonec zdědili nevlastní bratři. Jedním z nich byl Francisco II., kterého dokonce bylo Verdugovi povoleno adoptovat za svého dědice. Oproti tomu jeho vlastní syn Francisco III. zemřel vyděděný. V testamentu se rovněž projeví Verdugovy snahy o mecenát v podobě odkázání fundací na založení kostela a komendy řádu svatojakubských rytířů, která v českých zemích nestála.

Cigognova korespondence Guilleremu Verdugovi přináší svědectví snah příslušníka cizí španělské šlechty o získání majetku a usazení se v pokořené zemi. Je rovněž zajímavou reflexí života v českých zemích během nelehkých dvacátých let 17. století, nazíraná očima jednoho ze zástupců nově přichozích rodů v období českého stavovského povstání. Jedná se o pohled, který doposud v české historiografii chyběl a má tak jedinečnou výpovědní hodno-

tu. Množství rozmanitých informací obsažených v Cigognových dopisech zasahuje do nejrůznějších tematických okruhů od hospodářských dějin, přes ty regionální, dějiny každodennosti a náboženství až po výzkum vztahových sítí.

8 Resumé

This thesis aimed to present a view of the aristocratic society in the Czech lands during the 1620s, from the point of view of Guillermo de Verdugo. A Spanish nobleman and a military officer who came to the Czech Kingdom along with the contingents of imperial troops during the Czech Estates Uprising. The presented work is based on the analysis of French handwritten correspondence, in which Baltazar Cigogna informed Guillermo de Verdugo about the situation in the post-White Mountain Bohemia and about the problems associated with the purchase and following management of his West Bohemian estates.

In the first part, the thesis deals with the person of Guillermo de Verdugo and describes his arrival in Bohemia. This part also characterizes the relationship to Baltazar Cigogna his administrator of Czech estates. According to the content of their letters, it tries to approach Cigogna's role in Verdugo's services. The main part of the presented thesis tries to provide an insight into the process of post-White Mountain confiscations and aristocratic society in the Czech lands. In this part, the work deals with the process of acquiring West Bohemian estates and various strategies that Verdugo had to use to gain them. At the same time, it also focuses on creating his social networks and contacts, which played a key role in the successful acquisition of confiscated estates and his establishment in the Czech lands.

The final part of the work, is based on Verdugo's last will, and shows his personality as a pragmatic man, who rather managed to disinherit his unworthy son on the one hand, and on the other one he didn't forget to bequeath his inheritance to his distant and half-relatives or to leave money for the founding of the church and the commandery of the Knights of St. James.

9 Seznam pramenů a použité literatury

9.1 Prameny archivní

Algemeen Rijksarchief / Archives Générales du Royaume (AGR Bruxelles)
BE-A0510 / I 104–313.

Archives de l'Etat à Liège (AEL)
BE-A0523 / P12–1507.

Archives nationales de Luxembourg (LU-ANLUX)
A-XXXV-257, folio 1.

Archivo Histórico Nacional (AHN Madrid)
OM-CABALLEROS_SANTIAGO, Exp. 8825, folio 6.

Národní archiv (NA)

Desky zemské větší, kvatern trhový kropicný, pro cizozemce od léta 1622 až do 1626,
inv. č. 153, folio A.23-A.25 a D.17-D.20.

Österreichisches Staatsarchiv (OeStA Wiena)

Adel RAA Allgemeine 436.10, folio 1-13, (Wiena, 03. 05. 1622).

Adel RAA Allgemeine 436.11, folio 1-24, (Prag, 29. 05. 1628).

Adel RAA Allgemeine 436.12, folio 1-11, (Wiena, 03. 01. 1630)

HHStA LA Belgien Belgische Korrespondenz 14-330 (Wiena, 02. 08. 1624).

HHStA LA Belgien Belgische Korrespondenz 14-379 (Wiena, 19. 03. 1625).

HHStA LA Belgien Belgische Korrespondenz 15-426 (Wiena, 05. 07. 1626).

HHStA LA Belgien Belgische Korrespondenz 15-415 (Wiena, 27. 03. 1627).

HHStA LA Belgien Belgische Korrespondenz 16-517 (Wiena, 12. 09. 1628).

Státní oblastní archiv v Plzni (pracoviště Klášter u Nepomuku) (SOA Plzeň)

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 6, sign. A3, kart. 2, nefoliováno.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 10, sign. C1, kart. 2, nefoliováno.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 11, sign. C2, kart. 2, nefoliováno.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 12, sign. C 3, kart. 2, nefoliováno.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 13, sign. C4, kart. 2, nefoliováno.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 15, sign. C 6, kart. 2, nefoliováno.

Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 17, sign. C8, kart. 2, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 27, sign. C 18, kart. 2, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 24, sign. C15, kart. 2, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 38, sign. D1, kart. 2, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 38a, sign. D1, kart. 2, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 39, sign. E1, kart. 2, nefoliováno
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 40, sign. A1, kart. 2, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 46, sign. Ba2, kart. 3, nefoliováno.
Rodinný archiv Verdugo-Doupov, inv. č. 107, sign. E1, kart. 6, nefoliováno.

Staatsarchiv Bamberg (StAB)

Markgraftum Brandenburg-Bayreuth, Geheime Landesregierung Nr. 1502.

Staatsarchiv Nürnberg (StAN)

Herrschaft Schwarzenberg, Registratur 1509/7.

Stadtarchiv Münster (SA Münster)

A-RatsA / Ratsarchiv (bis 1802), Nr. A XIV Nr. 47.

9.2 Prameny vydané

BENEŠ František, *Archiv českých stavů. 2. Reversy k zemi (1541–1847)*, Praha 1958.

COLLARD Patrick – URBARRI Miguel Norbert a PÉREZ Yolanda Rodríguez (eds.), *Encuentros de ayer u reencuentros de hoy. Flandes, Países Bajos y el Mundo Hispánico en los siglos XVI-XVII*, Gent 2009.

Digitale Edition und Kommentierung der Tagebücher des Fürsten Christian II. von Anhalt-Bernburg (1599-1656), in: Editiones Electronicae Guelferbytanae, Wolfenbüttel 2013-2021, <http://diglib.hab.de/edoc/ed000228/start.htm/> (cit. 27.5.2021).

ELVERT Christian D' (ed.), *Beiträge zur Geschichte der Rebellion, Reformation, des dreißigjährigen Krieges und der Neugestaltung Mährens im siebzehnten Jahrhunderte*. Schriften der historisch-statistischen Sektion, Bd. 16. Brünn 1867.

HRDLIČKA Josef (ed.), *Autobiografie Jana Nikodéma Mařana Bohdaneckého z Hodkova*, České Budějovice 2003.

- HRUBÝ, František (ed.), *Moravské korespondence a akta z let 1620-1636 I-II*, Brno 1934-1937.
- JANÁČEK Josef (ed.), *Pavel Skála ze Zhoře: Historie česká: od defenestrace k Bílé hoře*, Praha 1984.
- JIREČEK Hermenegild (ed.), *Obnovené právo a Zřízení zemské dědičného království Českého 1627*, Praha 1888.
- JIREČEK Hermenegild (ed.), *Obnovené zřízení zemské dědičného markrabství moravského*, Brno 1890.
- KOLDINSKÁ Marie – MAŤA Petr (edd.), *Deník rudolfínského dvořana. Adam mladší z Valdštejna 1602-1633*, Praha 1997.
- KOPIČKA Petr (ed.), *Deníky roudnického hejtmana Blažeje Albína z Weisenberku z let 1611-1625*, Praha 2003.
- LÍVA Václav (ed.), *Berní rula 3: Pražská města*, Praha 1949.
- LÍVA Václav (ed.), *Prameny k dějinám třicetileté války III-V. Regesta fondu militare Archivu ministerstva vnitra ČSR v Praze*, Praha 1951-1954.
- LONCHAY Henri (ed.), *Verdugo Francisco, Commentario del coronel Francisco Verdugo de la guerra de Frisa: en XIV años que fue gobernador y capitan general de aquel estado y exercito por el rey D. Phelippe II, nuestro senor*, Brusel 1899.
- MAREK Pavel (ed.), *Svědectví o ztrátě starého světa. Manželská korespondence Zdeňka Vojtěcha Popela z Lobkovic a Polyxeny Lobkovicové z Pernštejna*, České Budějovice 2005.
- POLIŠENSKÝ, Josef – BAĐURA, Bohumil – KOUŘIL, Miloš – TOEGEL, Miroslav (edd.), *Documenta Bohemica Bellum Tricennale illustrantia I-III*, Praha 1971-1976.
- RAMÍREZ DE ARELLANO Y GUTIÉRREZ Feliciano (Marqués de la Fuensanta del Valle) – SANCHO RAYÓN José (eds.), *Colección de documentos inéditos para la historia de España*. Tomo LX, Madrid 1875.
- SANCHO RAYÓN José (ed.), *Verdugo Francisco, Comentario del coronel Francisco Verdugo: de la guerra de Frisia, en xiv anos que fue gobernador y capitan general de aquel estado y ejercito*, Madrid 1872.

9.3 Literatura

- ARANDA DONCEL Juan –MARTÍNEZ MILLÁN José (coords.), *Las caballerizas reales y el mundo del caballo*, Córdoba 2016.
- ARAGONÉS DE LA ENCARNACIÓN Adolfo, *Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*, Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo 55, 1934, s. 1–102.
- ARAGONÉS DE LA ENCARNACIÓN Adolfo, *Francisco Verdugo, gobernador de Luxemburgo*, Boletín de la Academia de Bellas Artes y Ciencias Históricas de Toledo 56, 1935, s. 1–72.
- AUSTOVÁ Ivana, *Nobilitační listiny – špehýrka k nahlédnutí do světa nižší šlechty v pobělohorském období*, Bohemiae Occidentalis historica, Plzeň 2019, č. 1, s. 5-13.
- AUSTOVÁ Ivana, *Počátky nové šlechty: šlechtické nobilitace 1627-1637*, Středočeský sborník historický 38, Praha 2013, s. 3-34.
- BALCÁREK Pavel, *Kardinál František Ditrichštejn: 1570-1636: gubernátor Moravy*, České Budějovice 2007.
- BALCÁREK Pavel, *Kardinál František z Ditrichštejna (1570-1636)*, Kroměříž 1990.
- BALCÁREK Pavel, *Politik v kněžské sutaně. Gubernátor Moravy*, in: Jan MITÁČEK, *Vládcové Moravy. Kniha statí ze stejnojmenného cyklu přednášek*, Brno 2007, s. 135-154.
- BALCÁREK Pavel, *Velký kardinál, gubernátor země. František z Ditrichštejna*, in: Libor JAN a Zdeněk DRAHOŠ, *Osobnosti moravských dějin 1*. Brno 2006, s. 219-240.
- BERÁNEK Karel, *Příspěvky k obnovení lékařského studia v Praze (1623-1638)*, Acta Universitatis Carolina, Praha 1963, č. 1, s. 97-106.
- BÍLEK Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I-II*. Praha 1882-1883.
- BINTEROVÁ Zdeňka, *Obce chomutovského okresu: historii k dnešku*, Chomutov 2002.
- BINTEROVÁ Zdeňka, *Zaniklé obce Doupovska od A do Ž*, Chomutov 2005.
- BINTEROVÁ Zdeňka, *Zaniklé obce Doupovska v bývalém okrese Kadaň*, Chomutov 1998.
- BINTEROVÁ Zdeňka, *Zaniklé obce Doupovska ve fotografiích*, Chomutov 2000.
- BOTTURI Camillo, *Al servizio del principe e della Chiesa: l'esperienza di Camillo Cattaneo, abate di Castiglione delle Stiviere (1573-1644)*, Mantova 2019.
- BOUČEK Jan, *Pavel Michna z Vacínova*, Praha: Univerzita Karlova, 2008. (diplomová práce)

- BUŇATOVÁ Marie, *Hedvábí, sklo a koření: obchod mezi Prahou a Itálií (1500-1620)*, Praha 2019.
- BURIÁNKOVÁ Michaela, *Pražský agent hraběte Ferdinanda Jana Verduga v druhé půli 17. století*, *Historica Olomucensia* 41, 2012, s. 171-192.
- BŮŽEK Václav, „*Páni a přátelé*“ v myšlení a každodenním životě české a moravské šlechty na prahu novověku, *Český časopis historický* 100, Praha 2002, č. 2, s. 229-264.
- BŮŽEK Václav, *Die private Welt der böhmischen adeligen Familien in ihren Selbstzeugnissen des 16. und 17. Jahrhundert*, in: HEIMANN Hans D. (ed.), *Adelige Welt und familiäre Beziehung. Aspekte der „privaten Welt“ des Adels in böhmischen, polnischen und deutschen Beispielen vom 14. bis zum 16. Jahrhundert*, Potsdam 2000, s. 17-41.
- BŮŽEK Václav, *Klientela Pernštejnů a Rožmberků ve druhé polovině 16. století*, in: *Pernštejnové v českých dějinách: sborník příspěvků z konference konané 8. – 9. září 1993*, Pardubice 1995, s. 213-225.
- CAÑATE Hugo A., *La guerra de Frisia: las campañas del coronel Verdugo en el norte de Flandes, 1579-1594*, Barcelona 2015.
- COOLS Hans-KEBLUSEK Marika a NOLDUS Baldoch (eds.), *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*, Hilversum 2006.
- ČERNUŠÁK Tomáš a MAREK Pavel, *Gesandte und Klienten: päpstliche und spanische Diplomaten im Umfeld von Kaiser Rudolf II.*, Berlin-Boston 2020.
- ČERNÝ Karel-DUŠKOVÁ Jana-HLAVÁČKOVÁ Ludmila a kol., *First Faculty of Medicine, Charles University. The oldest Tradition with a Youthful Spirit*, Praha 2020.
- ČORNEJ Petr a FELCMAN Ondřej, *Rozvrstvení feudální třídy v severovýchodních Čechách v letech 1603-1656*, *Československý časopis historický* 28, 1980, s. 559-589.
- ČORNEJ Petr, *Vliv pobělohorských konfiskací na skladbu feudální třídy*, *Philosophica et Historika* 14, 1976, s. 165-194.
- ČORNEJOVÁ Ivana –KAŠE Jiří –MIKULEC Jiří a VLNAS Vít, *Velké dějiny země Koruny české VIII., 1618-1683*, Praha 2008.
- DURDÍK Tomáš, *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*, Praha 1999.
- ERNSTBERGER Anton, *Hans de Witte. Finanzmann Wallensteins*, Wiesbaden 1954.

- FAGEL Raymond, *Alexander Farnese and Francisco Verdugo: the War in the North East*, *Tiempos modernos* 35, Leiden University 2017, č. 2, s. 14-29.
- FERNANDÉZ IZQUIERDO Francisco, *¿Qué era ser caballero de una Orden Militar en los siglos XVI y XVII?*, *Torre de los Lujanes* 49, 2003, s. 141-165.
- FORBELSKÝ Josef, *Španělé, Říše a Čechy v 16. a 17. století. Osudy generála Baltasara Marradase*, Praha 2006.
- FUKALA Radek, *Loketští jsou zatvrzelí, zlí a zákeřní lidé*, *Přísně tajné: literatura faktu* 1, 2018, s. 18-33.
- GINDELY Antonín, *Dějiny českého povstání léta 1618. Díl 3*. Praha 1878.
- GONZÁLES DE LÉON Fernando, *The Road to Rocroi Class, Culture and Command in the Spanish Army of Flanders, 1567-1659*, Leiden Brill 2009.
- GONZÁLEZ CUERVA Rubén, *Un agente discreto: Mateo Renzi y el servicio a la Casa de Austria*, *Librosdelacorte.es* 6, 2013, s. 50-57.
- GRIM Miloš–NAŇKA Ondřej–ČERNÝ Karel a BRICHOVÁ Hana, *Anatomie od Vesalia po současnost 1514-2014*, Praha 2014.
- HAUBERT Jan, *Rodinný archiv Verdugo – Doupov (1590–1705). Inventář*, Plzeň 1973.
- HENGERER Mark, *Macht und Memoria. Begräbniskultur europäischer Oberschichten in der Frühen Neuzeit*, Köln 2005.
- HEREDIA MORENO María del Carmen A HIDALGO OGÁYAR Juana, *Intercambio de regalos entre la realeza europea y mercedes reales por servicios prestados a la corona (1621-1640)*, *De Arte* 15, Universidad de León 2016, s. 150-167.
- Heslo *Johann Philipp Graf Kratz zu Scharffenstein* in: LANDMANN Karl von, *Allgemeine Deutsche Biographie*, Leipzig 1876, s. 573-574.
- Heslo *Lichtenstein*, in: Ladislav HOFMANN, *Ottův slovník naučný*, sv. 15. díl, Praha 1900, s. 1056.
- Heslo *Paradis*, in: SEDLÁČEK August, *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí*, sv. 14, s. 1063
- Heslo *Salva guardia*, in: *Ottův slovník naučný*, XXII, Praha 1904, s. 566.
- Heslo z *Bleiben*, KOLÁŘ Martin, in: *Ottův slovník naučný*, sv. 4, Praha 1891, s. 162-163

- HOJDA Zdeněk, *Z katolického exilu do západní Evropy. „Velká cesta“ Jiřího Adama z Martinic v letech 1620–1625*, Cesty a cestování v životě společnosti, Ústí nad Labem 1997, s. 301-306.
- HOLČÍK Štefan, *Korunovačné slávnosti Bratislava 1563-1830*, Bratislava 1986.
- HOLEC František a TÝFA Josef, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku sv. 7*, Praha, 1988.
- HONC Jaroslav, *Pobělohorské konfiskace statků české šlechty a měst*, Právněhistorické studie 38, Praha, 2007, s. 293-307.
- HRBEK Jiří, *Hledat a nalézat: barokní Valdštejnové a jejich informační síť*, Theatrum historiae 9, Pardubice 2011, s. 313-331.
- HRDLIČKA Josef, *Úředník, Člověk českého raného novověku*, Praha 2007, s. 216-238.
- CHALINE Olivier, *Bílá hora*, Praha 2013.
- CHMELÍKOVÁ Soňa–KOUŘIL Kryštof–ORÁLKOVÁ Zuzana a SAVÍKOVÁ Věra, *Komunikační síť biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu na základě rozboru jeho korespondence*, in: Karel z Lichtensteinu-Castelcornu (1624-1695): olomoucký biskup a kníže střední Evropy, Olomouc 2019, s. 59-72.
- CHUDOBA Bohdan, *Španělé na Bílé Hoře: tři kapitoly z evropských politických dějin*, Praha 1945.
- IGÁLFFY-IGÁLY Ludwig, *Los Verdugo en Bohemia y en Silesia*, Anales de la Real Academia Matritense de Heráldica y Genealogía, 1992-1993, s. 221-234.
- IGÁLFFY-IGÁLY Ludwig, *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku*, Heraldika a genealogie 23, 1990, č. 3, s. 121-132.
- JANÁČEK Josef, *České dějiny. Doba předbělohorská I/II (1526-1547)*, Praha 1968 a 1984.
- JANÁČEK Josef, *K účasti Pražanů v protihabsburském odboji roku 1547*, Pražský sborník historický, Praha 1964, s. 21-30.
- JANÁČEK Josef, *Valdštejn a jeho doba*, Praha 1978.
- JANÁČEK Josef, *Valdštejnova smrt*, Praha, 1970.
- KÁBRT Jan a kol., *Latinsko-český slovník*, Praha 2016.

- KEBLUSEK Marika, *Introduction. Profiling the Early Modern Agent*, in: COOLS Hans – KEBLUSEK Marika a NOLDUS Baldoch (edd.), *Your Humble Servant. Agents in Early Modern Europe*, Hilversum 2006, s. 9-15.
- KILIÁN Jan, *Jan Matyáš Gallas*, in: Valdštejn: Albrecht z Valdštejna *Inter arma silent musae?*, Praha 2007, s. 287-294.
- KILIÁN Jan, *Plukovník, rebel a zbožná vdova: Bleylebenové v Čechách 17. století*, Praha 2020.
- KILIÁN Jan, *Poslední generalát Matyáše Gallase (1646-1647)*, in: *Historická Olomouc. Konec švédské okupace a poválečná obnova ve 2. polovině 17. století*, Olomouc 2002, s. 69-80. Jan
- KILIÁN Jan a MAREK Pavel, *Komentář k výstavě Krajina míru, pole války – období 30leté války v západních Čechách*. Více [128](https://www.npu.cz/cs/ups-ceske-budejovice/zpravy/71593-nova-vystava-na-hrade-velhartice-priblizi-obdobi-tricetilete-valky?fbclid=IwAR1KmPFI UdBWbzYhzQA51VAOfvBhMf - HJLWQshrpU6bXBVpsc5x275XU0,%20(cit.%206.%207.%202021), (cit. 6. 7. 2021).</p>
<p>KNOZ Tomáš, <i>Državy Karla staršího ze Žerotína po Bílé hoře: osoby, příběhy, struktury</i>, Brno 2001.</p>
<p>KNOZ Tomáš, <i>Finanční aspekty pobělohorských konfiskací</i>, <i>Český časopis historický</i> 100, Praha 2002, č. 4, s. 774-814.</p>
<p>KNOZ Tomáš, <i>Pobělohorské konfiskace: moravský průběh, středoevropské souvislosti, obecné aspekty</i>, Brno 2006.</p>
<p>KOPECKÝ Lukáš, <i>Druhý život Martina de Hoeff Huerty</i>, <i>Boemiae Occidentalis historica</i> 5, Plzeň 2019, č. 1, s. 176-197.</p>
<p>KOSTLÁN Antonín, <i>Dlouhá mince v Čechách</i>, <i>Acta Universitatis Carolinae: Philosophica et Historica</i> 1, 1989, <i>Studia Historica</i> 34 (Problémy starších českých dějin), Praha 1991, s. 101-127.</p>
<p>KRÁL Pavel, <i>Mezi životem a smrtí: testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650</i>, České Budějovice 2002.</p>
<p>KRÁL Pavel, <i>Political Communication between Prague, Heidelberg and London at the Time of the Bohemian Revolt. Correspondence and communication networks</i>, <i>Opera historica</i> 20, České Budějovice 2019, č. 2, s. 163-188.</p>
<p>KRÁL Václav, <i>Doupov a Doupovské hory-minulost a přítomnost</i>, <i>Sborník České geografické společnosti</i> 98, 1993, č. 2, s. 68-74.</p>
</div>
<div data-bbox=)

- KUBEŠ Jiří, *Jan Libra ze Soběnova: rožmberský hospodář v Praze a jeho každodenní život (1604-1609)*, Pražský sborník historický 31, Praha 2000, s. 93-148.
- KUBEŠ Jiří, *Tři pohledy na kavalírskou cestu Franze Julia hraběte Verduga v letech 1681-1683*, Folia Historica Bohemica, Praha 2010, č 2, s. 29-65.
- KUBEŠ Jiří, *Ze Španělska až do Horního Slezska: osudy Verdugů v habsburské monarchii v raném novověku*, in: n Šlechtic v Horním Slezsku: vztah regionu a center na příkladu osudů a kariér šlechty Horního Slezska (15.-20. století) = Szlachcic na Górnym Śląsku. Relacje między regionem i centrum w losach i karierach szlachty na Górnym Śląsku (XV-XX wiek), Ostrava-Katowice 2011, s. 223-240.
- KUMPERA Jan, *Osobnosti a západní Čechy. I. díl, (Do poloviny 19. století)*, Plzeň 2005.
- LEINVEBEROVÁ Dita, *Hrabě Ferdinand Johann Verdugo (1635-1672) jako hejtman Žateckého kraje*, 2020. (Diplomová práce).
- MADĚRA Ferdinand, *Mašťov, Památky, příroda, život. Vlastivědný čtvrtletník Chomutovska 33*, Chomutov 2001, č. 3, s. 68-81.
- MAREK Pavel a STERNECK Tomáš, *Láska za času nenávisti: partnerské soužití Baltasara Marradase a Doroty rozené Öllerové*, Dějiny a současnost 36, Praha 2014, č. 6, s. 38-41.
- MAREK Pavel a STERNECK Tomáš, *Španělský válečník a jeho neoficiální českobudějovická rodina: (kodicil generála Marradase z roku 1633)*, Jihočeský sborník historický, České Budějovice 2013, s. 225-253.
- MAREK Pavel, *Česká katolická šlechta a centralistická politika císaře Ferdinanda II.*, in: BŮŽEK Václav a DIBELKA Jaroslav (edd.), *Člověk a sociální skupina ve společnosti raného novověku*, České Budějovice 2007 (= Opera historica 12), s. 33-64.
- MAREK Pavel, *K potěše i užitku. Zvířecí dary v habsburské diplomacii doby vlády Rudolfa II.*, (v tisku).
- MAREK Pavel, *La embajada española en la corte imperial (1558–1641): figuras de los embajadores y estrategias clientelares*, Praha 2013.
- MAREK Pavel, *La mujer como agente e informadora. Las cortes de Viena y Praga en la década de 1620 a través del epistolario de la familia Lobkowitz*, in: Bernardo J. GARCÍA GARCÍA (ed.), Félix Austria. Lazos familiares, cultura política y mecenazgo artístico entre las cortes de los Habsburgo, Madrid 2016, s. 283-303.

- MAREK Pavel, *Pernštejnské ženy: Marie Manrique de Lara a její dcery ve službách habsburské dynastie*. Praha 2018.
- MAREK Pavel, Politický vliv Španělska a papežského státu na císařském dvoře Ferdinanda II., *Časopis Matice moravské* 126, Brno 2007, s. 285-318.
- MAREK Pavel, *Roudničtí Lobkovicové a pobělohorské konfiskace*, *Porta Bohemica: sborník historických prací* 3, Litoměřice, 2005, s. 72-85.
- MAREK Pavel, *Videňská slavnost Řádu zlatého rouna z roku 1621 pohledem cestovního deníku Jeana Hervarta*, in: Josef HRDLIČKA – Pavel KRÁL – Rostislav SMÍŠEK (edd.), *Symbolické jednání v kultuře raného novověku. Věnováno Václavu Bůžkovi k jeho životnímu jubileu*, Praha 2019, s. 79-91.
- MARŠÁLKOVÁ ŠVANDOVÁ Lenka, *Hrabě Jeroným Colloredo a jeho vídeňští agenti ve 20. letech 18. století*, in: *Historie* 2008. Sborník prací ze 14. celostátní studentské vědecké konference konané 5. a 6. března 2009 v Hradci Králové. Ústí nad Orlicí 2009, s. 103-125.
- MAŠEK Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, Díl I. A-M, Praha 2008.
- MAŤA Petr, *Soumrak venkovských rezidencí. „Urbanizace“ české aristokracie mezi stavovstvím a absolutismem*, in: Václav BŮŽEK a Pavel KRÁL (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, *Opera historica* 7, České Budějovice 1999, s. 139-162.
- MATĚJEK František, *Morava za třicetileté války*, Praha 1992.
- MATTHIAE Georg, *Conspectus Historiae medicorum Chronologicus, Usus Praelectionum Academicarum*, 1761.
- MÍRKA Jakub, *Raně novověká šifrovaná korespondence ve fondech šlechtických rodinných archivů Státního oblastního archivu v Plzni*, *Západočeské archivy*, Plzeň 2012, s. 44-73.
- MÍRKOVÁ Marie, *Prameny k dějinám slezské šlechty v SOA Plzeň. Zpráva o vzniku archivní pomůcky Repertorium slezské šlechty*, in: *Ročenka Státního oblastního archivu v Plzni*, Plzeň 2008, s. 86-89.
- MOSTECKÝ Václav, *Dějiny bývalého královského města Vodňan II*, 1940.
- MUR I RAURELL Anna, *"La Mancha Roja" y "la Montaña Blanca": las órdenes militares de Santiago, Calatrava y Alcántara en Centroeuropa antes y después de 1620 (ss. XVI-XVII)*, Praha 2018.

- NOHEJOVÁ-PRÁTOVÁ Emanuela, *Dlouhá mince v Čechách v l. 1621-1623*, Numismatické listy 1, Praha 1946, č. 3, s. 29-35.
- NOVÁKOVÁ Anna, *K odměnám a výhodám pro šlechtické klienty a agenty. Guillermo Verdugo ve službách Františka z Ditrichštejna*, *Theatrum historiae* 26, Pardubice 2020, s. 93-110.
- NOVÁKOVÁ Anna, *Mezi Flandry, Španělskem a Čechami. Guillermo Verdugo, agent Františka z Ditrichštejna*, 2019 (Diplomová práce).
- ORÁLKOVÁ Zuzana a ZAPLETALOVÁ Jana, *Karel z Lichtensteinu-Castelcornu a import luxusního zboží v kontextu životního komfortu duchovního aristokrata*, in: *Karel z Lichtensteinu-Castelcornu (1624-1695): olomoucký biskup a kníže střední Evropy*, Olomouc 2019, s. 165-175.
- PÁLFFY Géza, *Korunovace královen v raně novověkých Uhrách*, in: *Symbolické jednání v kultuře raného novověku: věnováno Václavu Bůžkovi k jeho životnímu jubileu*, Praha 2019, s. 65-78.
- PÁNEK Jaroslav, *Stavovská opozice v Čechách a její zápas s Habsburky 1547-1577. K politické krizi feudální třídy v předbělohorském českém státě*, Praha 1982.
- PANOCHOVÁ Ivana, *Offiziere und Rivalen Albrecht von Waldsteins als Stifter von Bauwerken in der Zeit des Dreissigjährigen Kriegs in Böhmen und Mähren*, *Umění: časopis Ústavu dějin umění Akademie věd České republiky* 54, Praha 2006, č. 6, s. 492-503.
- PARMA Tomáš, *František kardinál Dietrichstein a jeho vztahy k římské kurii: Prostředky a metody politické komunikace ve službách moravské církve*, Brno 2011.
- PÉREZ BUSTAMANTE Ciriaco, *El cronista Antonio de Herrera y la historia de Alejandro Farnesio*, Madrid: Academia de la Historia 1933.
- PÉREZ DE TUDELA Almudena a JORDAN GSCHWEND Annemarie, *Luxury goods for royal collectors: exotica, princely gifts and rare animals exchanged between the Iberian courts and Central Europe in the Renaissance (1560-1612)*, in: Helmut TRENK a Sabine HAAG (Hrsg.), *Exotica: Portugals Entdeckungen im Spiegel fürstlicher Kunst und Wunderkammern de Renaissance*, Wien 2001, s. 1-128.
- PETRÁŇ Josef, *Staroměstská exekuce*, Praha 1996.
- POLIŠENSKÝ Josef a SNIDER Frederick, *War and Society in Europe 1618-1648*, Cambridge 1979.

- POLIŠENSKÝ Josef a SNIDER Frederick, *Změny ve složení české šlechty v 16. a 17. století*, Československý časopis historický 20, č. 4, 1972, s. 515-526.
- POLIŠENSKÝ Josef, *La Política de España y la Europa Central en los Años 1621-1625*, Iberoamericana Pragensia 8, 1974, s. 69-84.
- POLIŠENSKÝ Josef, *Nizozemská politika a Bílá hora*, Praha 1958.
- POLIŠENSKÝ Josef, *Třicetiletá válka a evropská krize 17. století*, Praha 1970.
- PUDDU Raffaele, *El soldado gentilhombre*, Barcelona 1984.
- PUDDU Raffaele, *I nemici del re: il racconto della guerra nella Spagna di Filippo II.*, Roma 2000.
- QUATREFAGES René, *Los tercios españoles (1567-1577)*, Madrid: Fundación Universitaria Española, 1979.
- REBITSCH Robert, *Matyáš Gallas: (1588-1647): císařský generál a Valdštejnův "dědic"*, překlad Jan Kilián, Praha 2013.
- REINHARD Wolfgang, *Freunde und Kreaturen. „Verflechtung“ als Konzept zur Erforschung historischer Führungsgruppen. Römische Oligarchie um 1600*, München 1979.
- REINHARD Wolfgang, *Freunde und Kreaturen. Historische Anthropologie von Patronage – Klientel – Beziehungen*, Freiburger Universitätsblätter 139, 1998, s. 127-141.
- REZABAL Y UGARTE José de, *Biblioteca de los escritores que han sido individuos de los seis Colegios Mayores*, Madrid 1805.
- RODRÍGUEZ BLANCO Daniel, *La organización institucional de la Orden de Santiago en la Edad Media*, Historia, Instituciones. Documentos 12, Sevilla 1986, s. 167-192.
- RODRÍGUEZ VILLA Antonio, *El Coronel Francisco Verdugo, 1537-1595: Nuevos Datos Biográficos Y Relacion De La Compañía De Flandes De 1641*. Madrid 1890.
- ROEDL Bohumír, *Huertova mise v Lounech*, in: Rekatolizace v českých zemích: sborník příspěvků z konference v Jičíně konané 10. září 1993, Jičín 1995, s. 111-117.
- RUMEU DE ARMAS Antonio, *Nuevos datos para la biografía de don Francisco Verdugo, capitán e historioador de las guerras de los Países Bajos*, Hispania: Revista Española de Historia 10, 1950, č. 38, s. 85-103.
- ŘÍHOVÁ Jana, *Kateřina Hradecká z Montfortu (1556-1631)*, 2017. (diplomová práce)

- SEDLÁČEK August, *Dějiny královského krajského města Písku nad Otavou, Díl I., Od nejstarší doby až do zřízení královského úřadu, Písek 1911-1913.*
- SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého, díl čtrnáctý, [Litoměřicko a Žatecko], Praha 1998.*
- SCHIMON Anton, *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien: ein alphabetisch geordnetes Verzeichniß der sämtlichen böhmischen, mährischen und schlesischen Adelsfamilien aller Grade, mit Daten ihrer ursprünglichen Standeserhebung, Beförderung in die höheren Adelsstufen, Charaktere, Würden und Prädikate, dann sonstigen Auszeichnungen, Böhmisch Leipa 1859.*
- SMÍŠEK Rostislav, *Komunikační síť knížete Ferdinanda ze Schwarzenberku na přelomu 17. a 18. století, Theatrum Historiae, Pardubice 2011, č. 9, s. 333–356.*
- SMOLKA Josef, *Joannes Marcus Marci fyzikem Království českého, Acta Universitatis Carolinae 43, Praha 2003, s. 25-33.*
- STARÝ Marek, *Cizozemci a spoluobytelé: udělování českého obyvatelského práva (inkolátu) v době předbělohorské, Praha 2018.*
- STARÝ Marek, *Inkolát, absolutismus a právníci. "A tak ve všech povinnostech se srovnati mám s obyvateli téhož království českého a země české.": několik poznámek k obyvatelskému právu a české inkolátní praxi v 16. století, Ad iustitiam et bonum commune: proměny zemského práva v českých zemích ve středověku a raném novověku, Brno 2010, s. 178-211.*
- STARÝ Marek, *Udělování erbů a stavů v českém zemském právu před a po Bílé Hoře, in: ŠIŠMIŠ Martin (ed.), Erbové listiny. Věnované profesorovi Jozefovi Novákovi, Martin 2006, s. 121–131.*
- STEJSKAL Aleš, *Matyáš Fuch z Fuchýřova: kariéra sluhy dvou pánů, Historický obzor 8, Hostivice 1997, s. 22-33.*
- STEJSKAL Aleš, *Prosopografická analýza rožmberského a švamberského úřednictva (1550-1616). Model a jeho fungování, Sborník archivních prací 54, Praha 2004, s. 323-458.*
- STERNECK Tomáš, *K postavení levobočků v raně novověké společnosti (s důrazem na prostředí sociálních elit), Český časopis historický 114, 2016, č. 3, s. 677-716.*

- STERNECK Tomáš, *Vetřelci, nebo partneři? Důstojníci v očích městske elity na příkladu Dona Baltazara de Marradas y Vique a Servatia Hurdome de la Fossa v Českých Budějovicích za třicetileté války*, Historie-Otázky-Problémy, 2011, č. 1, s. 57-66.
- SVOBODA Milan, *Cui bono? Právovárečné spory v pojetí regionální historiografie 18.-20. století. Příklad Frýdlantu v 17. století*, Pivo lepších časů, Ústí nad Labem 2007, s. 59-80.
- ŠTĚPÁNEK Pavel, *Kapitoly z dějin česko-španělských kulturních styků a vztahů*, Praha 2018.
- ŠTĚPÁNEK Pavel, *Un gobernador militar español de Bohemia y su mecenazgo: Baltazar Marradas y Vich (Vique) Pallas, mecenazgo, en Praga, en el siglo XVI*, in: CABANAS BRAVO Miguel, *Arte, poder y sociedad en la España de los siglos XV a XX*, Madrid 2008, s. 203-210.
- ŠŮLA Jaroslav, *Boj kladských měst s místní šlechtou o právo vaření piva v XVI. století*, Kladský sborník 4, Hradec Králové 2001, s. 29-42.
- TIEFTRUNK Karel, *Odpor českých stavů proti Ferdinandovi I. Léta 1547*, Praha 1872.
- TORRENCIO Levino-CHARLO BREA Louis a LANDTSHEER DE Jeannine, *Correspondencia con Benito Arias Montano*, Madrid: Consejo Superior de Investigaciones 2007.
- ÚLOVEC Jiří, *Zaniklá tvrz a zámek v Doupově*, Historický sborník Karlovarska, Karlovy Vary 1999, s. 14-33.
- VALEŠ Vladimír, *800 let Mašřova*, Praha 1989.
- VALEŠ Vladimír, *Radonice, Mašřov a okolí*, Chomutov 2001.
- VÁVRA Josef, *Jan Kavka z Říčana*, Sborník Historického kroužku 5, Praha 1904, č. 2-3.
- VILÍM Karel, *Spor frýdlantských měšťanů s redernskou vrchností o várečné právo v letech 1608-1616*, Zprávy a studie Krajského muzea v Teplicích 18, Teplice 1990, s. 97-109.
- VOKURKA Michal, *Sasko-lauenburští vévodové jako příklad aristokracie v Čechách 17. století*, Bohemiae Occidentalis historica 3, Plzeň 2017, č. 2, s. 5-29.
- VOREL Petr (ed.), *Stavovský odboj roku 1547: první krize habsburské monarchie: sborník příspěvků z vědecké konference konané v Pardubicích 29.-30.9.1997*, Pardubice 1999.
- VOREL Petr, *Od pražského groše ke koruně české 1300-2000 (Průvodce dějinami peněz v českých zemích)*, Praha 2004.

VOREL Petr, *Pernštejnská diplomacie v době stavovského povstání roku 1547. (Edice listů Jaroslava z Pernštejna z února až června 1547.)*, Východočeský sborník historický 3, Pardubice 1993, s. 231-272.

VOREL Petr, *Vládní bankrot a nové daně*, Vesmír 100, Praha 2021, č. 3, s. 190-193.

VOREL Petr, *Zahájení "české války" v kontextu vládního bankrotu roku 1615*, Český časopis historický 118, Praha 2020, č. 4, s. 893-963.

VOŠAHLÍKOVÁ Pavla a kol., *Biografický slovník českých zemí: 3. sešit: Bas–Bend*, Praha 2005, s. 264-375.

WRIGHT Lester Paul, *The Military Orders in the Sixteenth and Seventeenth Spanish Society, Past and Present*, 1969, č. 43, s. 34–70.

ZEMAN Lubomír a kol., *Dějiny města Ostrova*, Ronov nad Doubravou 2001.

ZÖLLNER Erich, *Geschichte Österreichs*, Wien 1961.

ZUKAL Josef, *Slezské konfiskace 1620-1630. Pokutování provinilé šlechty v Krnovsku, Opavsku a Osoblažsku po bitvě bělohorské a po vpádu Mansfeldově*, Praha 1916.

ZWIEDINECK-SÜDENHORST Hans von, *Hans Ulrich Fürst von Eggenberg, Freund und erster Minister Kaisers Ferdinand II.*, Wien 1880.

9.4 Internetové zdroje

HENGERER Mark a SCHÖN Gerhard, *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, <https://kaiserhof.geschichte.lmu.de/12731/> (cit. 26. 3. 2021).

HENGERER Mark a SCHÖN Gerhard, *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/13311/> (cit. 26. 3. 2021).

HENGERER Mark a SCHÖN Gerhard, *Kaiser und Höfe. Personendatenbank der Höflinge der österreichischen Habsburger*, <http://kaiserhof.geschichte.lmu.de/12216/> (cit. 26. 3. 2021).

Heslo *Adjutant: 1. Wachtmeistre Lieutenant or Regiments-Adjutant*, in: Enrico ACERBI, *The Austrian Imperial-Royal Army (Kaiserliche-Königliche Herr) 1805-1809: A Dictionary of K.K. Austrian Regimental Positions and Ranks*, https://www.napoleon-series.org/military-info/organization/Austria/ArmyStudy/c_AustrianArmyDictionary.html/ (cit. 20. 6. 2021).

Heslo *Baltasar von Maradas*, Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/maradas_b1.htm (cit. 28. 5. 2021).

Heslo *Hans Ulrich von Eggenberg*, Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/eggenberg_hu1.ht/ (cit. 28. 5. 2021).

Heslo *Johann Jakob Khiesel*, Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/khiesel_j1.htm (cit. 28. 5. 2021).

Heslo *Leonard Helfried von Meggau*, Patronage und Klientelsysteme am Wiener Hof, https://www.univie.ac.at/Geschichte/wienerhof/wienerhof2/datenblaetter/meggau_lh1.htm (cit. 27. 5. 2021).

Heslo *Petr Vok Švihovský z Rýzmburka*, <https://gw.geneanet.org/jksir?lang=en&pz=vlasta+helene&nz=ksir&p=petr+vok&n=svihovsky+z+ryzmburka/> (cit. 27. 5. 2021).

LOPÉZ ÁLVAREZ Alejandro, *Antonio de Padilla y Meneses*, Real Academia de la Historia, <http://dbe.rah.es/biografias/21075/antonio-de-padilla-y-meneses> (cit. 2. 7. 2021).

WARLICH Bernd, *Verdugo [Vertugo] di Fauleria, Guillermo [Guilelmo] de [Wilhelm von]*. Der Dreißigjährige Krieg in Selbstzeugnissen, Chroniken und Berichten, <http://www.30jaehrigerkrieg.de/verdugo-di-fauleria-guillermo-guilelmo-de-wilhelm-von/> (cit. 27. 4. 2020).

Mašťov: historie, Oficiální stránky města Mašťov, <http://www.mastov.cz/historie/> (cit. 21. 3. 2021).

10 Přílohy

10.1 Příloha č. 1. Portrét Guillerma Verduga

Bernd WARLICH, Verdugo (Vertugo) di Fauleira, Guillermo (Guilelmo) de (Wilhelm von). *Der Dreißigjährige Krieg in Selbstzeugnissen. Chroniken und Berichten*, <http://www.30jaehrigerkrieg.de/wp-content/uploads/Verdugo.Wilhelm.4.png/> (cit. 8. 12. 2020).

10.2 Příloha č. 2. Jezdecký portrét Guillerma Verduga

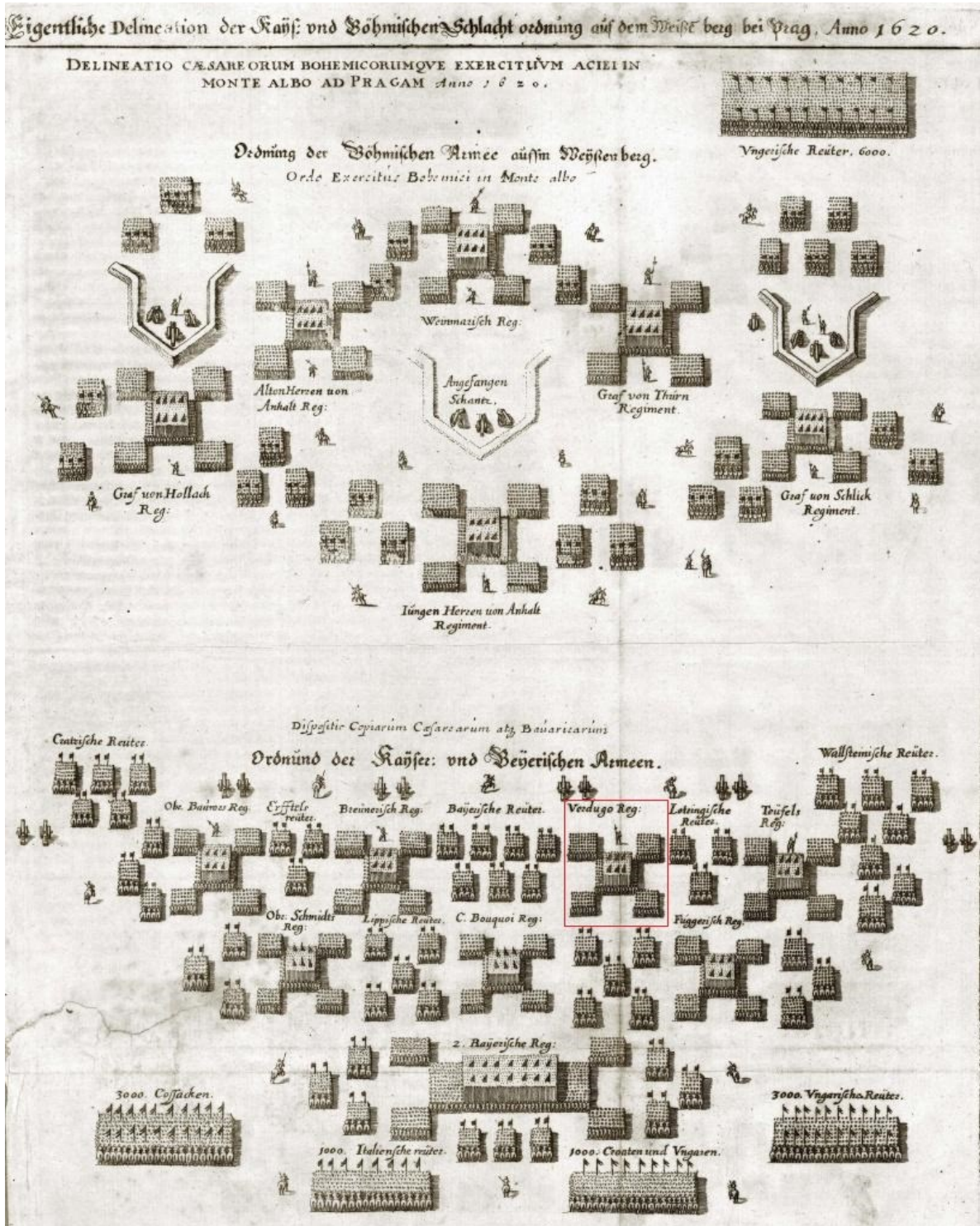
Digitalizován v Biblioteca Digital Hispánica. Dostupný z <http://bdh-rd.bne.es/viewer.vm?id=0000034380>.

10.3 Příloha č. 3. Rozestavení válčících stran před bitvou na Bílé hoře

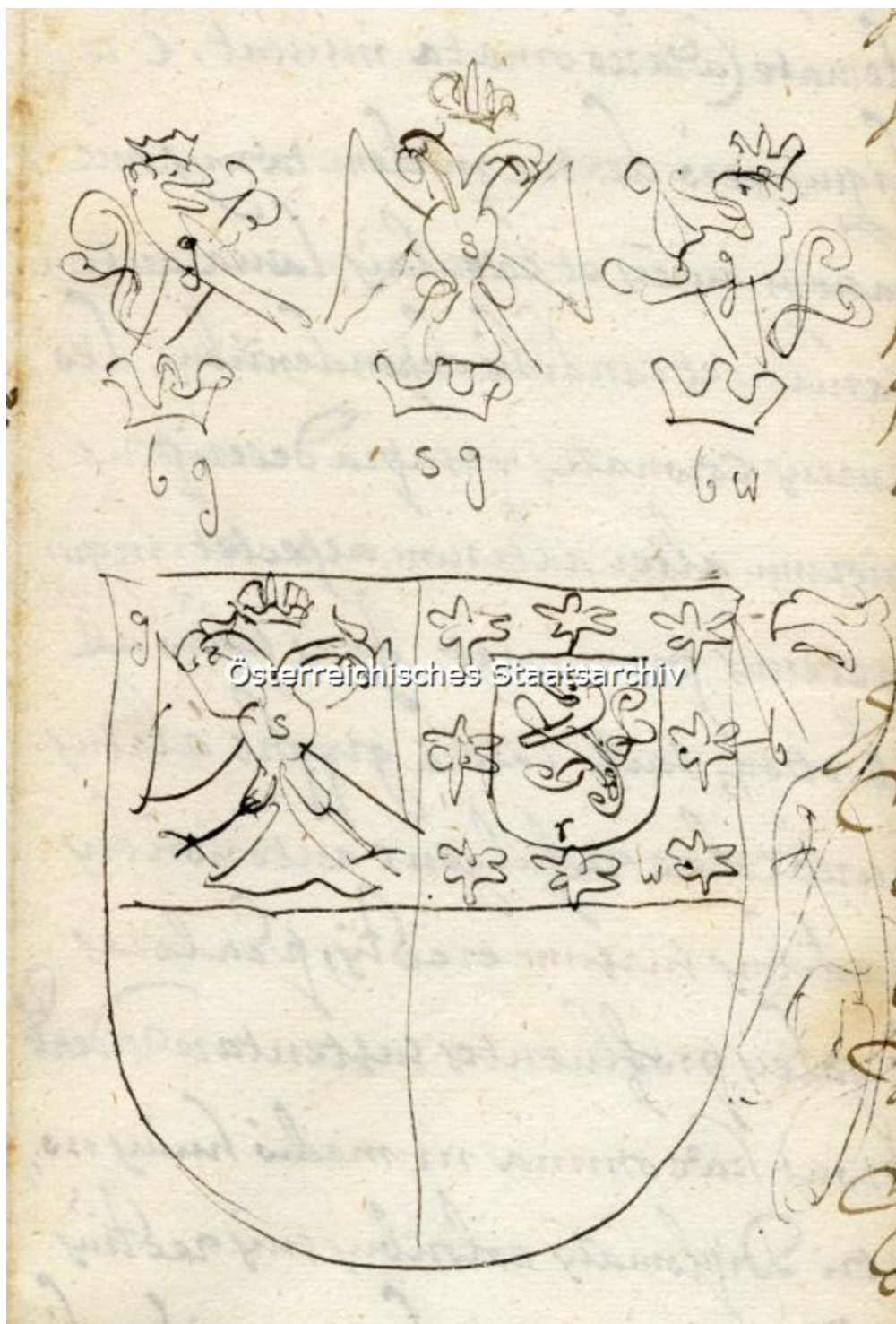
Verdugův pluk označen ve spodní části vyobrazení.

Eigentliche Delineation der Kayser: vnd Böhmischen Schlacht ordnung auf dem Weisse[n] berg bei Prag, Anno 1620. Arkivkopia. Arkiv over svensk kulturell allamanning, <https://arkivkopia.se/sak/ublu-21526/> (cit. 28. 5. 2021).

10.4 Příloha č. 4. Návrh Verdugova povýšeného erbu z roku 1622

AT-OeStA/AVA Adel RAA 436.10, fol. 5. Dostupné z <http://www.archivinformationssystem.at/detail.aspx?ID=2724279>.

10.5 Příloha č. 5. Hraběcí erb rodu Verdugů

Patně tak jak jej Verdugo získal roku 1627.

Ludwig IGÁLFFY-IGÁLY, *Verdugové, hrabata z Talaverry v Čechách a ve Slezsku*, Heraldika a genealogie 23, 1990, č. 3, s. 120.

10.6 Příloha č. 6. Tabulka shrnující Cigognovu odchozí korespondenci

Pořadí dopisů	Datum odeslání	Místo odeslání	Rozsah (počet folií)
1621			
1.	12. července 1621	Doupov	2
1622			
2.	20. června 1622	Vídeň	3
3.	4. srpna 1622	Praha	3
4.	12. srpna 1622	Praha	2
5.	18. srpna 1622	Praha	1
6.	19. září 1622	Doupov	3
7.	31. prosince 1622	Praha	4
1623			
8.	7. ledna 1623	Praha	3
9.	11. února 1623	Praha	1
10.	18. února 1623	Praha	4
11.	23. února 1623	Praha	1
12.	26. února 1623	Praha	2
13.	11. března 1623	Praha	2
14.	27. května 1623	Praha	3
15.	10. června 1623	Praha	2
16.	24. června 1623	Praha	2
17.	17. července 1623	Vídeň	3
18.	25. července 1623	Praha	2
19.	18. srpna 1623	Mašťov	4
20.	26. srpna 1623	Praha	2
21.	30. srpna 1623	Praha	2
22.	11. září 1623	Praha	2
23.	2. prosince 1623	Praha	2
24.	9. prosince 1623	Praha	2
1624			
25.	11. ledna 1624	Mašťov	2
26.	15. února 1624	Praha	1
27.	22. února 1624	Mašťov	2
28.	5. dubna 1624	Doupov	1
29.	2. srpna 1624	Mašťov	2
30.	24. srpna 1624	Praha	3
31.	27. srpna 1624	Praha	3
32.	26. října 1624	Mašťov	1
1625			
33.	3. ledna 1625	Mašťov	3
34.	7. února 1625	Praha	3
1626			
35.	7. ledna 1626	Praha	2
36.	25. dubna 1626	Mašťov	2

37.	16. května 1626	Praha	3
38.	27. června 1626	Praha	1
39.	4. července 1626	Praha	2
40.	17. července 1626	Mašřov	3
41.	14. zářř 1626	Praha	1
42.	20. zářř 1626	Praha	2
43.	20. řřjna 1626	Praha	2
44.	14. listopadu 1626	Praha	2
1627			
-	-	-	-
1628			
45.	30. zářř 1628	Mašřov	1
46.	8. prosince 1628	Mašřov	3